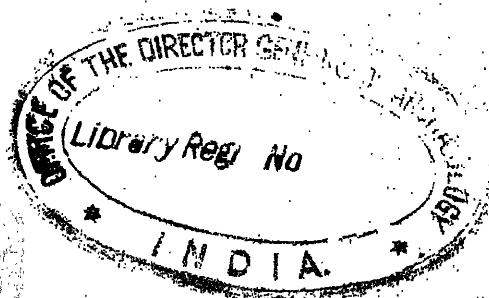
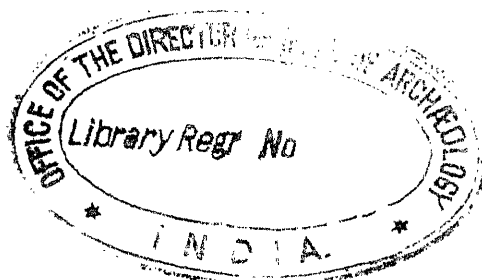
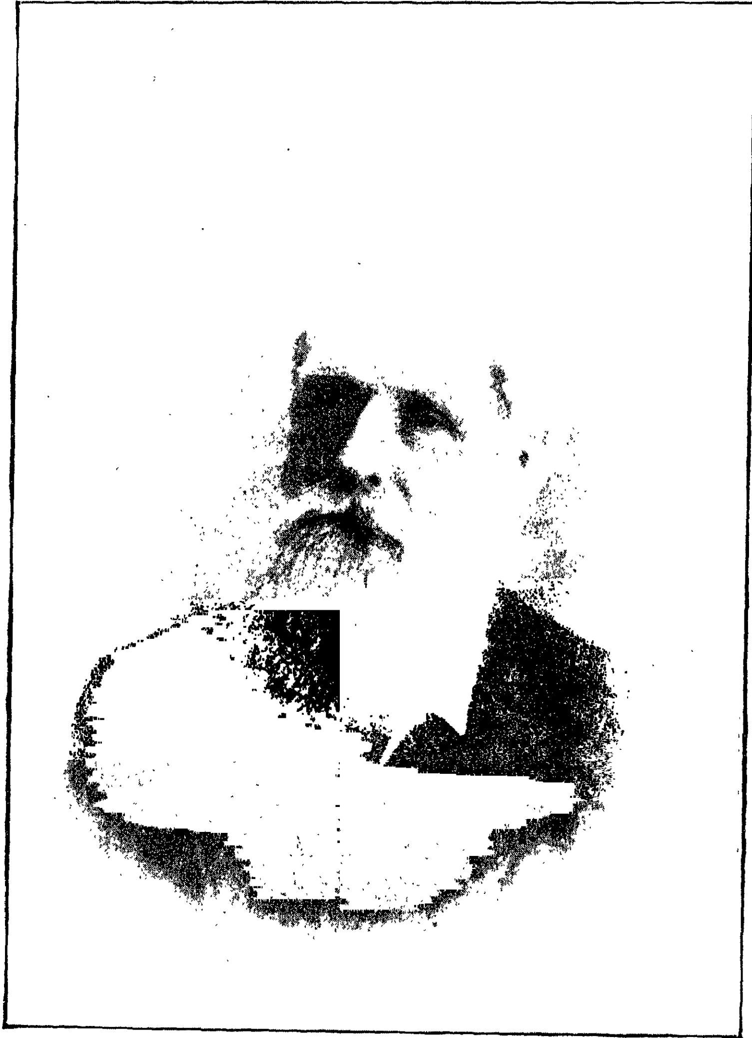

D.G.
19.4.18

June 6th 1895

Yours sincerely

E. W. West

THE DÎNKARD,

THE ORIGINAL PAHLAVI TEXT OF THE SECOND PART OF BOOK VIII., WITH ITS TRANSLITERATION IN ROMAN CHARACTERS, TRANSLATIONS INTO ENGLISH AND GUJARATI WITH ANNOTATIONS, AND A GLOSSARY OF SELECT WORDS

BY

DARAB DASTUR PESHOTAN SANJANA, B.A.,

PRINCIPAL, SIR JAMSHEDJI JIJIBHOY ZARATHUSHTI MADRESSA,

BOMBAY.

VOLUME XVI.

BOOK VIII.,

CONTENTS OF THE AVESTA NASKS, PART II.

PUBLISHED UNDER THE PATRONAGE OF THE TRUSTEES

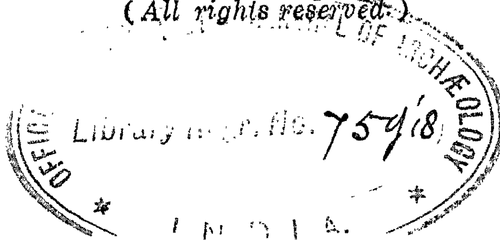
OF THE

SIR JAMSHEDJI JIJIBHOY TRANSLATION FUND.

London:

KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & CO.

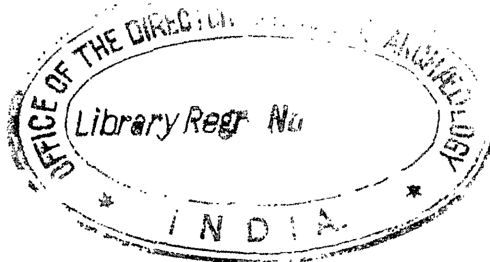
IN THE YEAR 1286 OF YAZDAZARD, AND 1917 OF CHRIST.

Printed by B. Miller, Superintendent, British India Press, Mazagon, Bombay;
and Published in India by Darab Dastur Peshotan Sanjana, B.A.,
85, Cumballa Hill, Bombay.

CONTENTS.

INTRODUCTION.

The last volume of the present series brought up the publication of the Dînkard to the end of the twenty-first chapter of Book VIII. The present volume places before the public the Pahlavi text, transliteration, and translations into English and Gujerati of the remaining portion of it. The only old MS. available for the editing of Book VIII. is DM., including the missing folios found in DP., which I have carefully followed while preparing the text contained in this volume. Eight missing folios containing the text of Book VIII. are found in DP.

The edition of the Pahlavi text of Book VIII. has now been put before the public for the first time, and an attempt has been made, as in the previous volumes, to render the translations as readable as possible for the layman, without in any way depriving it of its literal sense so very necessary for the student of the language. No pains have been spared to give the most correct text so far as possible, and to enhance the utility of the work by the addition of copious notes illuminating the obscurity of the language, explaining philological and historical references, and indicating, where possible, the allusions to the existing Avesta texts.

The Book VIII is a particulary interesting and important part of the voluminous Pahlavi work, the Dînkard. The author attempts at giving the contents of the original twenty-one Nasks or Avesta books relating to the Zarathushtrian Religion including its moral, social and penal codes. It appears that at the time when this book of the contents was written almost the whole of the sacred Avesta literature and its Pahlavi Version, with the only exception of the Vashtag Nask, had been in existence. The writer seems to have relied entirely on the Pahlavi Version, for where he could not obtain the Pahlavi Version, as in the case of the Nâdar Nask, he has not ventured to give the contents of that particular Nask from the original Avesta accessible to him*

* "A few of the details he mentions (such as those contained in Dk. VIII., chaps. XIII., §§ 17-20, XLIII., § 24) evidently refer to Sâsânian times, and may be reasonably supposed to have originated in the Pahlavi Version of those times." (West, Introduction, p. XLII.)

As regards the rest of the Nasks, it is manifest that he gives their contents after having thoroughly studied the Pahlavi Version, for when we compare his analysis of the *Vendîdâd* with the Pahlavi rendering of the original Avesta text now extant, we cannot help commending him for his accuracy and fidelity to the original Pahlavi.

Ancient Zarathushtrian Avesta Scriptures have suffered much through the ravages of time; but it is our good fortune that through the Dinkard, Books VIII. and IX. we can get some idea of their scope and contents. From the Avesta Nasks existing at the present day it is possible to suggest the probable extent in pages of the Avesta Nasks, or of the entire Avesta literature as it had existed in the period when it was authoritatively rendered into Pahlavi in the Sâsânian dynasty. The size of each of them may be given in pages[1] approximately as follows:

			Av. pages.
Gâthîc Nask ..	.. 1	Suta-kara (Sûdgar)	29.
,, ,, ..	.. 2	Varshta-mãthra	51.
,, ,, ..	.. 3	Bagha	60.
Hadha-mãthrîc ..	.. 4	Dâma-dâta	54.
,, ..	.. 5	Nâdar	41.
,, ..	.. 6	Pâchaka	56.
,, ..	.. 7	Ratu-dâta-haîta*g*	65.
,, ..	.. 8	Barish	23.
,, ..	.. 9	Kashkîsrûb	34.
,, ..	.. 10	Vishtâspa-sâsta	13.
Gâthîc ..	.. 11	Vashtag	54.
Datîc ..	.. 12	Chitra-dâta	14.
Gâthîc ..	.. 13	Spenta	61.
Dâtîc ..	.. 14	Baghân-Yasnya	135.
,, ..	.. 15	Nîkâtûm (or Nîkîgtûm).. ..	375.
,, ..	.. 16	Dûbâ-srû-jîti	172.
,, ..	.. 17	Hûspârama	276.
,, ..	.. 18	Sagâtûm	325.
,, ..	.. 19	Jvîd-shaêdâ-Dâta	141.
Gâthîc ..	.. 20	Hadhaŏkhta	53.
,, ..	.. 21	Staŏta-Yasnya	72.

Hence the total number of pages of the twenty-one Nasks, is approximately 2104, of which only 423 Avesta pages survive now in Westergaard's Edition.

[1] Of the size of Westergaard's Edition.

Surveying Book VIII., as a whole, the reader cannot but be impressed by the high social, moral, religious, and legal institutions in vogue among the ancient Irânians of the times when these Nasks were written. These people were completely free from the idolatrous and superstitious customs of their neighbours, who surrounded them on all sides, and gloried in their pure Mazdayasnian Revelation, consciously and earnestly shunning evil in all its forms. The *dastûr* or head-priest appears to have been vested with great powers in matters social, religious, political, and legal; and great respect had been paid to his decisions in all disputes referred to him. The Dâtic Nasks on laws classify various crimes with great exactitude, and attempt at enunciating a law of evidence and of procedure, which at once testifies the high stage of civilization attained by the Irânians of the Avestâ period (*vide* chaps. XV-XX).

Looking at the task which lay before him, that of summarizing the whole of the twenty-one Nasks of the Avesta, the author discreetly formulates a definite plan for himself in his Pahlavi Introduction to Book VIII. (§§ 22, 23). First, he purposes to give a succinct account of what was stated in each of the twenty-one Nasks, and then a detailed description "of what is accessible in its different *has* and *fragards*" (§ 22). This plan, somehow, the author does not observe throughout the whole treatise. It is strictly adhered to in the first five chapters, and tolerably well, till we reach the end of chapter XIV. From chapter XV. he appears to have abandoned his idea of giving a compressed survey, and begins to give a detailed account of each section of the Nask. This continues till his remarks about the eighteenth Nask come to an end. The author then reverts to his former plan, and Nasks 19-21 are again summarized concisely.

The Nasks are primarily classified into the Gâthic, the Dâtic, and the Hadha-mãthric; the first division representing spiritual knowledge, the second earthly, and the third that

"lying between these two". However, the writer himself acknowledges (see his Pahlavi Introduction, vol. XV.), that this distinction cannot be strictly enforced, as "in all the three (divisions) all the three are (included)." Here the Ahunavairya is taken to be the quintessence of knowledge, and accordingly this threefold division is made to correspond to the three metrical lines contained in it; and the twenty-one Nasks, arranged in an order regardless of the division to which they belong, are made to correspond to the twenty-one words contained in the same strophe. (*Vide* vol. XV., English Trans., p. 4, footnotes).

The text in the present volume proceeds with the remaining sections of the Dâbâsrûjid Nask. Chapter XXII. gives the contents of the *Pasush-haurvistâna* section, which deals with the selection of a dog for guarding and protecting sheep and cattle, the various provisions for him, and his duties. This section, while attempting to summarize the functions of the shepherd's dog, incidentally reveals to us some phases of the pastoral and agricultural life of the ancient Irânians.

Staŏristâna is another section of the same Nask (chap. XXIII.). It is a code relating to beasts of burden. The various ways in which they can be beaten or punished, are described in details. Other subjects discussed are plucking the feathers of birds, spoiling fish, *etc.*

The next section is *Arejistâna* (chap. XXIV.), a book about the value of property, animate as well as inanimate. *Arataêshtâristâna* follows this (chapter), and contains laws about warriors. The section gives us some idea of the organization of the Irânian army. There were different grades of officers whose duty it was to see that the soldiers under them were properly trained and equipped. The soldiers were supplied with provisions according to fixed rules. The commander had to know the abilities of men under him. He must fight only

if the enemy declined to submit when called upon to do so. It was considered to be a sacred duty to smite the non-Irânians, the *yazishna* ceremony being performed to invoke the help of God for the purpose. The army was also accompanied by veterinary surgeons and doctors, whose work it was to give prompt relief to the wounded and the disabled.

The last section of the Dûbâsrûjid Nask was a treatise on miscellaneous subjects, such as the place for taking a hot bath, the preservation of fire, the practice of putting on the sacred girdle, provision for winter, *etc.*

The next ten chapters (XXVII.-XXXVI.) deal with the contents of the Huspâram Nask, the third in the Dâtic series. *Aêrpatistâna* is a book devoted to laws relating to priests. This book together with the one summarized in chap. XXVIII., viz. *Nîrangistâna*, is included in the existing Pahlavi work entitled *Nîrangistâna*, (see my Introduction to the facsimile edition of the Pahlavi *Nîrangistâna*, Bombay 1894). The section of the Huspâram Nask bearing the latter name, indicated the importance of the *yazishna* ritual, the functions of the *zaŏta* and the *râspî*, and the Avesta to be recited on different occasions. The *Gâhanbârs*, *or* season-festivals, ought to be celebrated. The *ameshaspends* and *yazads* shall be extolled, and proper offerings made to them.

According to the next section, *Gaŏharîgistâna*, there were fixed rules for establishing the superiority of one person over another (chap. XXIX.). The case of a man selling another's property is here discussed, as well as that of a man who sells a thing by word of mouth. The last part of this chapter shows some of the steps taken for arresting the progress of contagious diseases, by making it criminal to sell the clothings in their infected condition.

Chapter XXX., which gives the contents of a miscellaneous section, conveys to us some idea of the domestic life of the then Irânians. A wife must be obedient to her husband. Persons having unauthorized sexual intercourse were severely punished. Sacred offerings must be made on the birth of a child. Breeding of domestic animals was carried on systematically, and growing corn was regarded to be a duty.

The next two chapters are rather short. Chap. XXXI. deals with ordeals, while chap. XXXII. with mad animals and their care. A miscellaneous section again intervenes, namely chap. XXXIII. It contained laws regarding the proper use of wealth, marriage of sons and daughters, gifts to various persons, removing infection, and similar other subjects. It was considered sinful to inter a dead body.

Another section of the same Nask (chap. XXXIV.), contained details about the birth of a child. A son is to be begotten according to the advice of the good Religion. The mode of conception, and that of the formation of the limbs and sex of a child are then described. Perfection can be attained through various habits. Unnatural or adulterous intercourse is highly sinful and condemned.

Different kinds of ownership are dealt with in another section (chap. XXXV.). A judge had to consider the rights of the litigants before him, and give possession of a property to the proper person. The concluding portion deals with the disposal of the property of a deceased person to the heirs by relationship or by adoption.

The last section of the Hûspâram Nask (chap. XXXVI.) contained laws on subjects having very little to do with one another. Unions between different persons were recognized

by law. It is one's duty to give gifts to the worthy. The importance of a good physician is also recognized. His fees are also fixed,—a question dealt with in detail in the Vendîdâd, Fragard VII. It is meritorious to establish religious seminaries, and provide religious teachers with pupils.

The contents of the Sagâtûm Nask begin from the next chapter, and continue on to chapter XLII. One of the first thirty sections (chap. XXXVII.) contains subjects like the following: care of a new-born child, arrangement of bed-places, method of making the *kûstî* and tying it, canals and fords, and others.

Hachîdagânistâna is the next section dealt with (chap. XXXVIII.) It contained laws regarding the seizure and confiscation of property, animate as well as inanimate. The confiscator was responsible for taking care of the property confiscated. The section then proceeds in its own way to describe very minutely what should be done when some treasure is found concealed at various depths in earth or water.

The next section, *Zîyânagistâna*, is a book about various kinds of injuries. An injured person is blessed if he does not retaliate the injury done to him (§ 5). The same Avesta doctrine is repeated and preached by Jesus Christ in his sermon on the mount (*vide* Matthew 5, 39). It is to be remarked that in the Avesta we find its origin.

Vakhshistâna (chap. XL.) is a code of increases. Every action, whether good or bad, has its own increase. The replies to questions IX.-XI. of the Pahlavi *Dadistân-î-dînîg* seem to have their bases in this book of the Avestâ. Wealth also increases by interest, simple or compound. The book incidentally reveals one of the ways then in vogue for paying off a debt,

viz., the creditor employing a slave belonging to the debtor to work off the debt. A man can derive his increase of income from grains, sheep, land, and ornaments in his possession.

The ancient Irânians, in spite of the high religious and social progress attained by them, were not free from a belief in the malign effects of sorcery and witchcraft. The next section, *Varistâna* (chap. XLI.), shows that special remedies were prescribed for removing the effects of sorcery, and the wizard was put to death after a trial. He was, however, given an option to undergo a trial by ordeal. The concluding portion of the book described how an ordeal was to be accomplished.

The final section of the Nask is a miscellaneous one (chap. XLII.). The subjects here discussed are almost all dealt with more or less fully in other books.

Chapter XLIII. gives the contents of the *Jvîd-shaêdâ-Dâta* Nask, i. e. the *Vendîdâd.* The contents of the first twenty-two fragards, with the only exception of the twelfth, are summarized here, (for the details see my footnote on p. 70). This is perhaps the most important chapter in the Dînkard, Book VIII., for holding as it does the original Avesta text of the Vendîdâd in all its entirety; we are in a position to judge from it as regards the other Nasks, and how faithful the author thereof must have been to the original Pahlavî text he then had before him.

The contents of the *Hadhaŏkhta* Nask are given in chap. XLIV. Yashts XXI. and XXII. are traditionally ascribed to this Nask, though the contents given in this chapter have very little in common with those of these Yashts. According to the Dînkard, this Nask contained particulars about the recital

of the Ahunavairya formula, and about the performance of other ceremonies and season-festivals. A man must be diligent and righteous, devoting his life and body to God and the *yazads*. Spiritual leadership is derived from Ahuramazda, while the temporal from Zarathushtra. It is to be noted here that one of the two *Sraŏsha Yashts* is also distinguished by the title *Hadhaŏkhta*.

The last chapter of the Dînkard, Book VIII. summarizes the contents of the *Staŏta-Yasnya* Nask.

I again express my high indebtedness to the indefatigable labors of my predecessor in the field, the great English scholar, the late Dr. E. W. West, for his translation of the Dînkard, Book VIII., in the Sacred Books of the East, Vol. XXXVII. His attempt, however helpful, has still all the drawbacks of a first translation of a difficult Pahlavi work like the Dînkard. Pahlavi scholarship has progressed considerably since his days. I have at places differed considerably from this eminent authority, though not without some hesitation at times, and have tried to breathe so far as possible into my translations the spirit of Zarathushtrianism to which the twenty-one Avesta Nasks were intended to give expression. At the same time, there are other places where I have thought it appropriate to adopt the learned savant's English rendering almost without any alteration.

85, CUMBALA HILL,
Bombay, 4th June, 1917.

THE DÎNKARD.

BOOK VIII—(*continued.*)

CHAPTER XXII.,[1] DÛBÂSRÛJÎD NASK—(*continued.*)

(1) [Pahlavi text] (2) [Pahlavi text] (3) [Pahlavi text]

CHAP. XXII. (1) 12 burînag-*î* Pasûsh-haûrvistâna, madam pâs î gaŏspendân pasûsh-haûrvô vichînag, va pâs pavan pasûsh-haûrvô pasûsh-haûrvô; madam pâs shnâkhtan zyashân sa*j*â*g*îh aêva*g* levat*â* tanid; m*â* *b*aên ham babâ. (2) Va patmâna*g* î sharît-dârîgîh ba*r*â yehvûntan î pasûsh-haûrvô pasûsh-haûrvô-îh, âkha*r* min gûmâr*d*an zyash min pâs.

(3) Va madam *j*âma*g* a*v*zâr nîvâra*g* î pâs ô*l* pasûsh-haûrvô, va yehabûnishna i sâmân î mizda î rô*j*îg î pasûsh-haûrvô, va

1. The oldest manuscript which contains the text of Book VIII, of the *Dînkard*, is DM. Some of the folios of this book, which are missing in DM., are found in the library of the late Shams-ul-Ulema Dr. Dasturji Peshotanji B. Sanjana. They are here called DP. by me. In these folios, just as in DM., the text is divided into different sentences by ∵ mark of punctuation. The translator has taken care to follow it as far as possible and to point out, where necessary, in the footnotes to the Pahlavi text, the places in which the pauses in the MS. are not followed by him. In all other divisions into sentences of the Pahlavi text, the editor and translator has mostly followed West. This † note-mark is used in the Pahlavi text to show that the word or punctuation is an insertion by the editor.—2. DM. [Pahlavi text]—3. DM. [Pahlavi text]

pishna î kalbâ pavan zimistân payâv-ich, va pêshîn-î âtâsh î *b*aên pâh-hasta âvâya*d* ka*rd*an. (4) Madam âînîna*g* î vaêrâyishna î dâtîhâ pâh-hasta, va gâs î pasûsh-haûrvô, va kalbâ âtâsh, va masmân va tûsha*g* a*v*zâr i pasûsh-haûrvô *b*aên pâh-hasta; vinâs î min jvî*d* âînîna*g* ka*rd*an sajîtûnê*d*; m*â* baên ham baba.

(5) Madam tûkhshâ*g*îh î pasûsh-haûrvô, va madam sa*r*dâr-înî*d*an gaŏspendân khelmûnt pavan lêlyâ, baên *pasûvãn* mûst-bârân; kalbâ pâna*g* lâ vastarg-âômand, bâlishna-âômand, va basîm-âômand; ko*l*â lêlyâ 3 bâr pavan hamâ*g* ram ba*r*â ma*d*an, jvî*d* min za*k* î amat pa*d*ân-*i* î bîm-âômand aûshmârî*d*; ko*l*â yôm bâmdâ*d* ba*r*â ra*f*tan î pavan vêh-gûbishnîh baên gaŏspendân nigirî*d*an, za*k* î vîmâr va risht va rî*j*a*g* va âhû*g*-âômand gaŏspend dâtîhâ darmânînî*d*an, sa*r*dârînî*d*an; vinâs min visû*d*a*g*îh; m*â* baên ham baba.

1. DM. [Pahlavi]—2. So DM.—3. DM. [Pahlavi]—4-4. DM. [Pahlavi]—5-5. DM. [Pahlavi]—6. DM. [Pahlavi]—7. DM. [Pahlavi]—8. DM. adds ∵—9. DM. ∵ [Pahlavi]—10. DM. [Pahlavi]—11-11. DM. ∵ [Pahlavi]—12-12. DM. [Pahlavi]—13. DM. [Pahlavi]—

(6) Madam zak zyash baên zerkhûnishna î gaŏspendân hamvachag râê kûnishna, vinâs î amat lâ, ayûf jvîtar vabîdûnayên. (7) Madam barâ shnâkhtan zyash vachag, aêgh kadâm gaŏspend. (8) Madam shûlan va châr zyash pavan lakhvâr dâshtan î dûjgûrg min gaŏspendân, bûkhtan zyashân gaŏspendân amat avar va vâd va vârân î shkaft yehvûnêd, va amat ôl vidârg î rûdân hû-nîyâzân jîvâg î dûsh-pâe padîrag nisishna yehamtûnêd; va amat-ash hamâg lâ tûbân, zak mas-arjtar ayûf vêsh-miragtar bûkhtan.

(9) Va madam netrûntan zyash gaŏspend î min vâstar î aîshân, vinâs tûjishna min lâ netrûntan, pavan vashtamûntan zîyânînîdan î gaŏspend jûrdâg va vâstar î aîshân, (10) Madam patmânag î dâshtan î râyînîdan pasûsh-haûrvô gaŏspendân min jûrdâg vâstar î aîshân srâdag srâdag, chîgûn zak î gôltar khazûrâ yemalelûnêd, havât mâ zak min ôlâshân pâhân paêtâg vâstar î

1. DM. adds ∴—2. DM. —3. DM. perhaps —4. DM. —
5. It might be a corruption of the original *paĉkhâl*, "dung"

khazûrâ, mûn za*k* î na*f*sh*â* pâhag-khû*l* *frâj* vashtamûnê*d*; za*k*-ich za*k*âê vinâs va*b*îdûnayên, m*â* zâ*k*-ich pavan zerkhûnishna *frâj*-*frâj* khûrêd.

(11) Madam garang î gaŏspendân pavan garm va sar*d* jîvâ*g*, nîshân î pasûsh-haûrvô. (12) Madam gaŏspendân min aêva*g* vad 4 sâla*g* dakhsha*g*. (13) Madam vîs î pâs, aêgh pasûsh-haûrvô amat yehamtûnê*d* shnâsê*d*; chîgûn za*k* î amat pasûsh-haûrvô gaŏspend *frâj* pâh-hasta dârishna; chîgûn za*k* î amat-ash o*l* vîs î pâhrî*j* pâs râyînishna. (14) Va madam ma*d*an î pâs madam gaŏspend râs, î min vîs i pâs ôl*â* rama*g* pasi*j*a*g*.

(15) Madam pâs amat rû*j*îg î pasûsh-haûrvô lakhvâr vakhdûnêd, va ash rubishnîh î patash; âkha*r* min tasûm atapa*g*-dâta sharîtâ kûshtan î pasûsh-haûrvô gaŏspend pishna râê. (16) Madam gaŏspend *b*aên ram â*z*ârîhâ ô*l* kûshtan yeham-tûnê*d*, bâhar î kûshtâr a*j*ash, za*k* î pasûsh-haûrvô, za*k*

1. DM. … —2-2. DM. … —3. DM. …

CHAPTER XXIII., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

î kalb*â*; va kar*dag* mar î aêva*g* gaŏspend. (17) Madam patmâna*g* î rûbishna, a*f*ashân bâr i âsân. (18) Madam vinâs î pâs *b*aên pasûsh-haûrvô, pavan adâtîh î madam kâr va mizda; tû*j*ishna pasûsh-haûrvô *b*aên pâs pavan asa*j*â*g*îha dâshtan gaôspend, sû*dag*îh pavan kâr ; a*f*ash tû*j*ishna, va za*k* î patash âzâr-kârîh, ana-ar*j*ânîgîh mizd-ash yehvûnè*d* ; va dâdistânîhâ mîyân pâs pasûsh-haûrvô.

(19) Madam *f*rahâng î pâs *ô*l pasûsh-haûrvô, pavan âshtîhâ sa*r*dârînî*dan* î gaŏspend ; amat pasûsh-haûrvô srû*d* gâsân, za*k* *f*rahâng pavan mî*l*ayâ âînîn yehvûnt; va amat lâ srû*d* gâsân, pavan-ich za*d*am ; sâmân î za*k* *f*rahângîg za*d*am. (20) Madam khvîshîh î pasûsh-haûrvô, min rû*jg*âr î zimâna*g* î dashtân-mâh vi*j*âr*d*an. (21) Madam gâsânbâr yashtan, avâ*r*îg î *f*rî*zv*ânîg ke*rf*a*g*.

XXIII. (1) 35 *f*ratûm burîna*g* Staŏristâna, mâ*d*îgân madam

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. adds ∵—4. DM. [illegible]

rûbânîg vinâs î min adâtîhâ zanishna va raêsha î madam staŏrân gaŏspendân; tû*j*ishna va tâvân î *ôl* gaŏspend na*f*sh*â* patash; va za*k* î amat staŏra, za*k* î amat anûmâe, pavan khayâ. (2) Za*k* î amatshân pavan jâya*g*; za*k* î amatshân pavan pâhlû*g* makhîtunêd; za*k* î amatshân pêsha*g*; za*k* î amatshân pâhlû*g*, aê*d*ûn makhîtunt hamâ*g*-zanishnîh yehvûnê*d*. (3) Zanishn-ich a*v*ârîg hanâmân, za*k* î pêsha*g* zanishnîh î, amat zanishna za*k* î amat aê*d*ûn makhîtunê*d* î *ôl* pâhlû*g* zanishnîh lâ hamâ*g*-zanishnîh. (4) Va za*k* î, amat aê*d*ûn zanê*d* î *ol* pâhlû*g* zanishnîh hamâ*g*-zanishna hâvand yehamtûnê*d*; va za*k* î amat pûst, va za*k* i amat bisrâ a*j*ash ba*r*â ramîtunê*d*; za*k* î amatash burîn, za*k* î amatash khîmân ayû*f* mârvan. (5) Za*k* madam-ich kalbâ î pasûsh-haûrvô gung ka*rd*an.

(6) Madam mûrvân hanâm zanishnîh va par-rûnishnîh, chîgûn

1. DM. [Pahlavi]—2. DM. [Pahlavi]—3-3. DM. repeats [Pahlavi]—4-4. DM. [Pahlavi]—5. DM. adds ∵

[Pahlavi text] (7) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] (8) [Pahlavi text]

[Pahlavi text] (9) [Pahlavi text]

(10) [Pahlavi text]

CHAPTER XXIV., **DÛBÂSRÛJÎD NASK.**

(1-2) [Pahlavi text]

---

za*k* î amat hamâ*g* zanis͟hnîh, va c͟hîgûn za*k* î amat lâ hamâ*g* zanis͟hnîh. (7) Va a-dâtîhâ zanis͟hna î madam mâhîgân, za*k* î amats͟hân bisrayâ ak͟hûris͟hna va*b*îdûnayên. (8) Hamâr î *b*aên ni*g*îris͟hnîg va sû*d*a*g*îhâ zanis͟hna î gaŏspendân; madam m*â* âînîna*g*îhâ dâ*d*istân, î jvî*d*-jvî*d* sû*d*a*g*îhâ zanis͟hna, î pavan ni*g*îr-is͟hnî*g* zanis͟hnîh, dâris͟hna; kabad dâ*d*istânî; m*â* *b*aên ham babâ. (9) Madam tû*j*ishna î ka*r*d*an i pûstîg va tata*g* vastargîh aîs͟h; vinâs î min *f*aru*g*î*d*an î âtâs͟h patas͟h biris͟htan î bisrâ î dû*j*î*d*a*g* va hazal*d*a*g*.

(10) Madam ke*r*f*a*g* i hamâ*g* aêg͟h dânâ*g* kârîh, va nêva*g* dînâ*g* mizda; vinâs î ko*l*â aêg͟h dûs͟h-âkâs kârîh, va saryâ dînâ*g* pûhal; k͟hûbîh patvasta*g*î a*v*zâyînâ*g*înî*d*an za*k* i yas͟harûb pavan dânâ*g*îh, va kâhînî*d*an î za*k* î dravand pavan dûs͟hâkâsîh i gêhân.

XXIV. (1) Da*d*îgar burîna*g* Are*j*istâna, mâ*d*îgân madam ar*j* î

---

1. DM. adds [Pahlavi text].—2. DM. [Pahlavi text]

CHAPTER XXV., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

aûs̱htân-âômand, va za*k*-ic̱h î aûzûs̱htâna k̲hᵛâsta*g*, k̲hûr*d*îg k̲hûris̱hnîh jvî*d*-jvî*d*; â*v*âyishnîgîh î âkâsîh î patas̱h, o*l*-ic̱h vic̱hîra va dâtôbarîh lâ; va k̲hastan î gab*r*â î yas̱harûb, âtâs̱h î Varahrân, bâyô*d*ô*g*zê*d*, vi*j*âris̱hna ar*j*.

xxv. (1) D*a*dîgar sa*d*îgar burîna*g* Arataês̱htâristâna, mâ*d*îgân madam zanis̱hna ar*j*ânîgîh gûrg; *b*aên gûrgân zanis̱hnatarîh î za*k* î 2 zang min za*k* î 4 zang.

(2) Madam vic̱hîn î arataês̱htârân rû*j*ìg, arataês̱htârân staŏra va jâma*g* va a*v*zâr va a*v*ârî-yâna*g*îh, î aôbas̱hân yehabûnis̱hna; vic̱hîn î aspa va zayana a*v*zâr aêva*g* aêva*g*. (3) Madam *f*rahân*j*înî*d*an î gab*r*â i aspa pês̱h min s̱hed*r*ûnî*d*anî ô*l* dûshmanân zanis̱hna. (4) Madam c̱hâr pâhrî*j*is̱hna kârîh î arataês̱htâra pavan zanis̱hna î dûs̱hmanân va*b*îdûnd, las̱hkar va ra*z*m kûs̱his̱hna.

1-1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]

(5) Va madam vinâs î vîs va mân î arataêshtârân baên yehamtûnishna î kârîchâr, va mâ zak î raêsha va zîyâna'tûjishna; mâ zak î patash a-paîrâîg; va mâ zak î patash marg-arjân.

(6) Madam dakhshag î zayana-âvandîh, va a-zayana-âvandîh î arataêshtârân. (7) Madam pâdag î spâhpad, avârîg padân î madam spâh, pavan rûjîg va bâhar va âzarm; afashân azîrag; va marag i gûrd i aêvag aêvag min padân. (8) Madam bakhshna î gûrd ôl pânagîh î kerp-ash va bûnag. (9) Va madam marag î gûrd, amat malkâân malkâ ôl kârîchâr vazlûnêd. (10) Va madam patmânag î rûjîg pishna î 2 arataêshtâra, bisrâ va pîm va lakhmâg; nimâyînishna-cha vêh-vînag î arataêshtârân baên zak shapîr khûrishnîh râê ajash; afash chim i vakhshishna va tarâzînishna gôvâîg; va staŏra, va bûn-kanugîh, va fars-tag avzâr madam spâh. (11) Va madam burînag î nashag î staŏra-bezashg, va ganj i zayana avzâr, avârîg î âvâyishnîg

1. DM. adds ∵—2. Better [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]

(12)

(13)

(14)

(15)

(16)

(17)

levatâ lashkar. (12) Va madam vashtamûntan î arataêshtârân yôm î kârîchâr, bisrâ va kadâmîh zyashân khûrdîg; aêdûn-ich zak î aspân khûrishna.

(13) Madam khvâstag î ana-Aîrân barâ yehêtyûnt, va hanâ î ajash paêtâg, aêgh: "Li mâ gûrg, mâ aîyyâr." (14) Madam nimudan î zûshâram î arataêshtârân agavîn; hamîh i aîyyârîh î aêvag levatâ tanid; framân bûrdâr zyashân baên spâh-sardâr, va mînishnîg avispârdan î tanû ôl aôsha; va gûshîd î maînûg mizda avîg-gûmânîh pavan tanû-î-pasîn.

(15) Va madam vichîn î spâh-sardâr madam spâh pavan-ich shdrunishna dâta; shnâkhtan zyash spâh jvîd-jvîd pavan hûnara shâyîndagîh zyashân haît. (16) Madam handâzishna î spâh nîrûg avzâr levatâ zak î dûshmînân; aêgh, chîgûn zak î kârîchâr kûnishna, chîgûn zak î amat pâhrîjishna. (17) Madam zak î arataêshtârân amat bîm min dûr

1. DM. 2-2. Better

garpûs̲h̲tîh pavan nazdîgîh, ayû*f* bîm i nazdîg garpûs̲h̲tîh min dûr, pavan bûk̲h̲tan s̲h̲edkûnãnd k̲h̲ᵛâsta*g* mandavam kûnis̲h̲na. (18) Madam aêg̲h̲, amat kârîc̲h̲âr â*v*âya*d* ka*r*dan aratãês̲h̲târa, aspa lâ ma*d* yegavîmûnê*d*, min rama*g*-*î* aspân c̲h̲and aspa ba*r*â pâtak̲h̲s̲h̲âê vak̲h̲dûntan. (19) Madam vas̲h̲â*g* i pâspân, m*d* âînîna*g* âkâs-dahis̲h̲nîh î ô*l* las̲h̲kar va spâh-sa*r*dâr, hanâ a*j*as̲h̲ paêtâ*g* aêg̲h̲ dûs̲h̲man yemîtunt shapîr, ayû*f* varîkûnt.

(20) Madam nimâyis̲h̲na î ô*l* dûs̲h̲mînân a*j*as̲h̲ samîhênd nahârîhênd. (21) Madam patkâris̲h̲na î spâh-sa*r*dâr ô*l* ana-Aîrân pês̲h̲ min kârîc̲h̲âr pavan-ic̲h̲ paêtâmbar, va ka*r*îtuntan zyas̲h̲ân ô*l* malkâân malkâ bandagîh va Daêna î Ya*z*adân patkâris̲h̲na. (22) Madam handar*z* ô*l* spâh, va paêtâ*g*înî*d*an î nâmc̲h̲as̲h̲tîg kâr î *b*aên kûs̲h̲is̲h̲na aêva*g* aêva*g* bâhar vâêrâyîh; va nivêgînî*d*anî ô*l* spâh pât-dahis̲h̲na î ke*rd*ârân; gû*f*tan âkâsînî*d*an

1. DM. [Pahlavi]—2-2. DM. [Pahlavi]

[illegible]

î ô*l* spâh c̲h̲im î marg-ar*j*ânîh, zanis̲h̲na ar*j*ânîgîh î ana-Aîrân, *f*ramân î Ya*z*adân madam zanis̲h̲na î ôl*d*s̲h̲ân amat aîrîh lâ meka*b*lûnănd; nimânâ*g* rabâ mizda pât-dahis̲h̲na î madam zanis̲h̲na î ôl*d*s̲h̲ân, min Daêna paêtâ*g*; va dâ*d*istânîgîh i Aîrân. (23) Va madam lâ gû*f*tan î *b*aên yôm î kârîc̲h̲âr mi*l*ayâ î bês̲h̲î*d*ârîh, lâ hîc̲h̲ âkâsîh mûn spâh nahâr yehabûnê*d* *b*aên spâh, ba*r*â za*k* î basîm, î râmînâ*g*, î libebm*â* dâtârîhâ, î nîrû*g* a*v*zuntârîhâ gû*f*tan. (24) Va madam ya*z*is̲h̲na î yôm î kârîc̲h̲âr, va razm dûs̲h̲-kûnis̲h̲na; va aûrvara î baresma î za*k* yazis̲h̲na; va Avistâ*g* *b*aên kûs̲h̲î*d*an, za*k* î *f*ratûm tîr *b*aên s̲h̲adîtûntan nîs̲h̲ân dâs̲h̲t; yas̲h̲tan î pavan-ic̲h̲ zaŏsra baris̲h̲nîh mayâ î ô*l* kârîc̲h̲âr jîvâ*g* nazd-tar; va patisâra î kûs̲h̲is̲h̲na; aêg̲h̲, *f*ratûm pavan ka*d*âm zayana a*v*zâr kûs̲h̲is̲h̲na, va patisârîg vad za*k* î a*f*dûm.

(25-27) Madam patmâna*g* î ôl*d*s̲h̲ân mûn kûs̲h̲î*d*ârân râê

1. DM. [illegible] —2. DM. [illegible]

CHAPTER XXVI., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

(1) (2) ∵ (3) ∵

zâê yakhsenund, va min kûshîdârân âkhar min pîrûjîh î madam ana-Aîrân, garûb va vardag min ana-Aîrân lakhvâr yansegûnân; lakhvâr vashtan î afashân pavan chand patmânag î dûrîh î ajashân zayana avzâr; va khastagân va satagân darmân bûrdan; va zayana avzâr barâ hankhetûntan, garmâvag kardan, va tanû âsânînîdan, va kard-sepâsân mizda yehabûntan; vinâs-kârân pazdînîdan, va khastagân va satagân darmân bûrdan; va zayana avzâr lakhvâr ôl ganj avispârdan; garûb lakhvâr ôl khᵛîshân yehamtûnînîdan, bâhar bâkhtan; va hân-ich kabad î baên ham babâ.

XXVI. (1) Chahârûm burînag ham-dâtag, madam garmâvag, pavan mâ âînînag khânag, va jîvâg î pâhrîj î âtâsh-gâs, va pâspânîh î tamâ debrûnishna; mâ baên ham babâ. (2) Va madam zûr î zimîg râê asip kardan; va zak î âtâsh râê baên zak babâ kûnishna. (3) Madam khûrishna avârîg kâr î pavan

1-1. DM. may be read *khastagân vinastagân*.—2. DM. adds ∵—3. DM. *âtâsh-dahîh*.—4. DM.

âtâs̱ẖ vab̥îdûnîhyên; pâhrîj î âtâs̱ẖ b̥aên ham babâ. (4) Madam âtâs̱ẖ î pavan-ic̱ẖ râs min frûgis̱ẖna va hîḵẖra va nasâê va vizand va zîyâna î afas̱ẖ pâhrîj; pâhrîj î âtâs̱ẖ min yehabûntanî ôl agadîn, va apurnâyîg; va patmânag î âtâs̱ẖ min jôê; va tûjîs̱ẖna î frûgis̱ẖna; avârîg vinâs î patas̱ẖ; patmânag î pis̱ẖna va pêshgûn î âtâs̱ẖ pavan hamîn, pavan-ic̱ẖ zimistâna.

(5) Madam barâ nis̱ẖâstan î aspa; aêg̱ẖ, c̱ẖîgûn î amat pavan mayâ va avrâ; va c̱ẖîgûn zak î amat pavan-ic̱ẖ hîḵẖra î ḵẖᵛârtar, va c̱ẖîgûn zak î amat pavan-ic̱ẖ hîḵẖra girâê pâtaḵẖ-s̱ẖâê. (6) Madam patmân î pis̱ẖna î ans̱ẖûtâ, âtâs̱ẖ, va gaŏspend. (7) Madam padîrûftan î masmân, stâyis̱ẖna î râdîh, va masîh î râdân, va nikûhis̱ẖna î pinîh, va ḵẖûstagîh î pinân.

(8) Madam jâmagîhâ î b̥aên mân î Mazdayasnân dâs̱ẖtan

1. DM. [illegible]—2. DM. adds ∵—3. DM. [illegible]

âînîn, vad-çha vand-î î 3 rûd î pânagîh va pâhrîj zyashân jvîd-jvîd, va mizda kerdârân ârâstârân î aêvag aêvag; mâ baên ham babâ. (9) Va madam hêtyûnîdan î Mazdayasnân kûjpâna, khᵛîshkârîh î kûjpâna ajash; mâ baên ham babâ.

(10) Va madam sâkhtan î zimistâna râê pavan hamîn hanbâr. (11) Madam vâstra î jûrdâg azderûntan; Avistâg î fratûm azderûnishnîh; va yashtan î dastag î fratûm pavan shnûman î Aûharmazda î khûdâê. (12) Va madam hamîh î hú-daênân agavîn pavan-ich spûkhtan î nîyâz, va hamîh î levatâ-ich aga-dînân pavan zak î ôl Daêna lâ vîzâyishnîg; mâ baên ham babâ. (13) Va madam kâr î madam aûrvarân gaŏspendân bar; fratûm, arjânîg khûrishnîh; tanid, patmân khûrishnîh, va pâhrîj î min frehîbûd.

(14) Va madam khᵛîshîh î aspûharagân, zak î amarag-ânîg; mâ âînînag zak î amaragânîg ôl aspûharagân khᵛîshîh

1-1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. Better [illegible]

CHAPTER XXVII., **HÛSPÂRAM NASK.**

ma*d*an; m*á* *b*aên ham babâ. (15) Va madam zîvarîh î staŏ*r*a, tô*r*â, va gaŏspend, va ans͟hûtâân-ic͟h; aêg͟h, amara*g*ânîhâ jvî*d*-jvî*d* pavan c͟hand dât yehvûnê*d*; va m*á* *b*aên ham babâ. (16) Va hân-ic͟h kabad dînâ va âkâ*s*îh î *b*aên ham srûb.

(17) Pâhlûm haît yas͟harâyîh âvâ*d*îh.

XXVII. (1) Hûs*p*âram 30 burîna*g* aê *Aêrpatistâna*, mâ*d*îgân madam aêg͟h ô*l* aêrpatistâna ka*r*dan, mûn zerk͟hûnis͟hna; c͟hîgûn za*k* amat vazlûntan *f*rî*z*vânîg; va c͟hîgûn za*k* amat pavan na*f*s͟h*á* yegavîmûnê*d*; c͟hîgûn za*k* amat vazlûntan lâ s͟harîtâ; va vic͟hîna î madam-aêrpat, va patmâna*g* î âsrû*g* î pâhlûm, va za*k* î mîyâna*g*, za*k* î nîtûm, pavan a*v*ar-aûs͟hmûris͟hnîh î yas͟harûbân k͟hratû. (2) Va madam âsrû*g* î s͟hed*r*ûnî*d*a*g*; va râsîn *j*âma*g* va a*v*zâr î aôbas͟h yehabûnis͟hna.

(3) Madam za*k* î hâvis͟hta pavan tar*s*agâ*s* *b*aên aêrpat;

za*k* î pavan pa*d*îru*f*tan vâchag châshî*d*an î ô*l* hâvishta, kûnishna; andarz î aêrpat ô*l* âsrû*g*ân; dren*j*înî*d*an i srûb nasâyîh avigâma. (4) Va madam m*â*, pavan lakhvâr-rasishnîh î âsrû*g* ô*l* matâ mûn a*j*ash shed*r*ûnîd matâ sa*r*dâr va matâîgân, âsrû*g* râê, âsrû*g* ô*l* matâ mûn a*j*ash pavan châshishna âmû*j*ishna î *b*aên matâ, kûnishna. (5) Va madam 5 haêma î âsrû*g* râê; ka*d*âm manîtuntan î âsrû*g*, *f*ratûm min srûbân, pavan patîsâr vad za*k* a*v*dûm, stâyishna î Yêzata srûb; m*â* *b*aên ham babâ. (6) Madam babâîhâ mûn âsrû*g* î nîhân zahishna a*j*ash khᵛahishna; pêshîh va âkha*r*îh ham babâ. (7) Madam pûhal î âsrû*g* î pavan vinâskârîh *j*vî*d* *f*ragar*d*. (8) Va madam âsrû*g* mûn, aêrpatistân ka*rd*an râê, hû-chînag min matâ yansegûnayên; pavan ka*rd*an sû*dag* yehvûnê*d*. (9) Madam *f*râ*j*îh î âsrûnân, aêvag min tanid, pavan dânishna a*v*zâr; va patmânag î *f*râ*j*îh

1. DM. —2. DM.

CHAPTER XXVIII., HÛSPÂRAM NASK.

mûn patas͟h sajâgtarîh î aêvag min tanid pavan patîh yehvûnêd; mâ baên ham babâ.

XXVIII. (1) Burînag-î *Nîrangistâna*, mâdîgân madam nîrang î âyazis͟hna î yazadân, zak î frîzvânîg ôl pûhal vazlûnêd; avzûnîg kêrfagîh min vês͟h marîh î râspîgân baên âyazis͟hna, va Avistâg zaŏtô râspîg kolâ 2 g͟hal gûbis͟hna; zak î aêvag g͟hal gûbis͟hna, aêvag g͟hal nyôs͟his͟hna. (2) Madam draŏna; mâ baên ham babâ. (3) Madam pâhrîj î min k͟hᵛâris͟hna î mâdû-dân baên ham avgâm î âyazis͟hna. (4) Madam sâmân î vâng pavan Avistâg gûbis͟hnîh î baên âyazis͟hn-î; va Avistâg î bis͟hamrûta, va srîs͟hvâdag, va c͟hatrûs͟hâmrûta. (5) Madam âyazis͟hna, râyîn-is͟hna î zak âyazis͟hna, mûn zaŏta ayûf râspîg tanâ-pûharagân. (6) Madam zaŏtîh î nîs͟hâ i apurnâyîg. (7) Madam vic͟hîra î madam ôlâ mûn min Daêna Mazdayasna lak͟hvâr stâyîd yehvûnêd.

1. DM. —2. DM. adds —3. DM. —4. DM.

(8) Madam vinâs î ôl*â* mûn gâsânbâr lâ ya*z*ê*d*; chîgûn za*k* amatash yasht yehvûnê*d*. (9) Madam sâmân î 5 gâs i yôm va lêlyâ; va âya*z*ishna ham-gâ*s*îhâ. (10) Madam âînîna*g*ân î khᵛîshîh mandavam ô*l* gâsânbâr, a*v*â*r*îg ke*r*f*a*g, yehabûnt dastôbarîhâ.

(11) Madam chandîh î zaŏ*s*ra î min aêva*g* gaŏspend; ni*g*îr-ishna handâ*z*ishna î *b*aên ka*rd*an î gaŏspend pavan-ich dâta, dagyâîh min pa*d*visha*g* va a*v*â*r*îg âhû*g*, a-vîmârîh, va a-hich-zârîh, va a-justa*g*îh î min khra*f*stra; va nîrang î ka*rd*an; vichîn î madam ke*rd*âr, va sâkhtâr, va a*v*ar-bûr*d*âr, vashtamûntâr, aôbash dâtâr. (12) Va chim î kûshtan, m*â* *b*aên ham babâ.

(13) Madam gâ*s* va kâr î zaŏtô râspîgân *b*aên âya*z*ishna. (14) Madam pâhlûm âya*z*ishna; dahishna î ô*l* gab*r*a î yasharûb, î châshî*d*âr, lakhvâr-pû*r*sî*d*âr i khratû î yasharûbân yehvûnt; m*â* *b*aên ham babâîhâ. (15) Madam shapîg va kûstîg; aêgh min

1. DM.

m*á* s̲h̲âya*d*; m*á* baên ham babâîhâ. (16) Va madam barsnam c̲h̲î*d*an va bastan; mâ *b*aên ham babâ. (17) Madam patmâna*g* î aesma *b*aên âyazis̲h̲na, âînîn î *frâj*-baris̲h̲nîh,za*k* î âtâs̲h̲ î ka*d*a*g*îg, Atarûna*g*, va Âtâsh î Varahrân. (18) Madam âyazis̲h̲na î *b*aên mas, va za*k* î *b*aên mîyâna*g*, va za*k* î *b*aên kas tûbânîgîh; va vic̲h̲îra î madam atûbânîgî. (19) Madam yas̲h̲tan î yaza*d*ân hamâê pavan za*k* î ma*d* yegavîmûnê*d*, va âv*âj* lâ s̲h̲edkûnã pavan hîc̲h̲ âînîna*g*. (20) Madam aêg̲h̲ mar*d*ûm vînâ*g*îhâ, va avînâ*g*îhâ-ic̲h̲, yaza*d*ân âyazênd; aêg̲h̲, za*k* î vînâ*g*îhâ, va za*k* î avînâ*g*îhâ ka*d*âm; andarz î madam vînâ*g*îhâ yas̲h̲tan î yaza*d*ân. (21) Madam da*g*yâîh î yas̲h̲târ tanû vastarg; âsû*d*a*g*îh zyas̲h̲ mînis̲h̲na min vinâs; va pâ*d*yâ*v*îh î a*v*zârî; va raŏs̲h̲nîh va da*g*yâîh î jîvâ*g* î âyazis̲h̲na; dûrîh min tam*á* pavan patmâna*g* î paêtâ*g* rîmanîh va gand; m*á* *b*aên ham babâ. (22) Madam âyazis̲h̲na î â*v*ân, a*f*as̲h̲ân s̲h̲em;

1. DM. omits.—2. DM. repeats [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi] for [Pahlavi]—4. DM. adds ∵—5. DM. [Pahlavi]—6-6. DM. [Pahlavi]

CHAPTER XXIX., **HÛSPÂRAM NASK.**

zôr î baêshâzishnîh; varechâvandîh i vahishta; dârishna dâtârîh î *av*ân-maînûg; va m*â* baên ham babâ. (23) Madam âyazishna î kârân dâ*d*istân, khûp par*g*ânîh va khûp *fra*j*â*mîh râê kûnishna; va hân-ich kabad aûshmûrishna î *b*aên ham babâ. (24) Ayazishna pavan shâya*d* lâ shâya*d*, khûp lâ khûp.

(25) Madam *Zaratûhshtân*, *Hvôvã,* Vishtâspân dû*dag* pavan aûshmûrishna âyazishna î Daêna, a*f*ashân chîgûnîh.

XXIX. (1) Burîna*g* aê *Gaŏharîgistâna,* mâ*d*îgân madam gaŏharîg a*v*arîgânîh, va lâ sakhta*g* ba*r*â dâtîg; pashandag chîgûnîg î a*v*ar*g*ânîh, lâ hanbârdag pavan tund-*g*arîh î gêhân, ba*r*â vêh-zîvishnîh khvahîshnîh pavan *f*râkhûînî*d*ârîh i ko*l*â anshûtâ ka*rd*an; dastôbar-gâsîh î a*v*ar*g*ânîh, patmân î sû*d* î patash. (2-3) Madam a*v*ar*g*ânîh î anîûrûzda levat*â*

1. So DM. for —2-2. DM. —3. DM. —4-4. DM. ; better

anyûrûzda levat*â* gaŏharîh ana-aûrûzda; levat*â* ana-aûrûzda levat*â* nyûrûzda, va nyûrûzda levat*â* nyûrûzda; va sâmân î nyûrûzdîh va anyûrûzdîh; aêgh, levat*â* mûn pavan *f*reh-ar*j* lâ dastôbar-gâs, levat*â* mûn dastôbar-gâs, levat*â* mûn min ba*r*â pavan *f*reh-ar*j* lâ dastôbar-gâs; pavan ana-âkâs *f*reh-ar*j*îh râê; aêgh, levat*â* mûn chîgûn khûp, lâ levat*â* vinâs fradîpta*g*; va a*v*ar*g*ânîh *frâdhât* zîvandîgânîh, va patmâna*g* î gaŏharîg patîh ba*r*â yehvûnêd.

(4) Madam *ôlâ* mûn khvâsta*g*îh lâ na*f*sh*â* meze*b*anûnayên, ôl*â* mûn zebanûnayên. (5) Madam meze*b*anûnã î pâh pâgîr-î-mân, a-pâgîr-î-mân. (6) Madam pâhrî*j* pâhrî*j* î mandavam mandavam nimûna*g*. (7) Madam staŏra, va gaŏspend, va bûndag, paristâr, a*v*â*r*îg khvâsta*g*, mûn srâ*d*a*g* chîgûnîh âkâs pavan jvî*d* srâ*d*a*g* chîgûnîh. (8) Madam gûbishnîh meze*b*anûnã vinâs tû*j*ishnî; m*â* *b*aên ham babâ. (8a) Za*k* î amat staŏrân paêtâ*g*

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. adds ∵—4. DM. [illegible]—
5. DM. [illegible]—6. DM. [illegible] *chîgûnash.*

yehvûnêd, pavan âhûg frûshishnîh paêtâg patmân, va zak î hamâê pavan mezebanûnâ âhûg-âômand.

(9) Va madam kadag mûn anshûtâ va kalbà pavan vîmârîh i padvishag-âômand baên barâ vidard, vastarg î gabrâ min zak vîmârîh dâsht; aêgh, chîgûn zak î amat 3, chîgûn zak î amat 2, chîgûn zak î amat aêvag shnat, pavan mezebanûnâ âhûg-âômand. (10) Madam kadag mûn anshûtâ ayûf kalbâ pavan zak î padvishag-âômand vîmârîh baên yetîbûnast, là vidard; âkhar min vishag-ich-ag î ajash vastarg î gabra baên zak vîmârîh dâsht; aêgh, chîgûn zak î amat 2, chîgûn zak î amat aêvag shnat, chîgûn zak î amat 30 lelyâ, pavan mezebanunâ âhûg-âômand; mâ baên ham babâ.

(11) Madam gaŏharîg levatâ ana-Aîrân kardan; aêgh, chîgûn zak î amat sharîtâ. (12) Madam gaŏspend gaŏharîg baên 3 shapag, âkhar min 3 shapag kûshtan; hân-ich kabad dâdistân baên avargânîh, va gaŏspend gaŏharîg.

1. DM. —2. DM. —3. DM. —4. Better

CHAPTER XXX., HÛSPÂRAM NASK.

[Pahlavi text (1) … (2) … (3) … (4) … (5) …]

XXX. (1) Burîna*g* ham-dâta*g* madam mandavam î lâ na*f*s̲h̲*â* yansegûnân ; za*k* î amat lâ mînê*d* aêg̲h̲-as̲h̲ k̲h̲adîtund, a*f*as̲h̲ k̲h̲adîtund; za*k* î amat mînê*d* aêg̲h̲-as̲h̲ k̲h̲adîtund, a*f*as̲h̲ lâ k̲h̲adîtund; za*k* î amat mînêd aêg̲h̲as̲h̲ k̲h̲adîtund, a*f*as̲h̲ k̲h̲adîtund. (2) Madam yas̲h̲arûb sâst dahis̲h̲na; aêg̲h̲ mâ c̲h̲igûn yehvûnê*d*; za*k* î amat pâs lak̲h̲vâr bavîhûnê*d*. (3) Madam nîyâ*z*a*g*ân vindagîh, zûr-a*f*râ*s*îh, va drûk̲h̲t pa*d*îr-is̲h̲nîh vinâs. (4) Madam kâr va *f*ramân mûn dahis̲h̲na î râ*d* ôl ais̲h̲ kâhînêd va var*d*ê*d*. (5) Madam sâmân î vis̲h̲â*d*-yed*â*îh i nîs̲h̲*â* î pâtak̲h̲s̲h̲âê-gâs, mûn *b*aên s̲h̲ôê tarsa*g*âs, min mandavam i s̲h̲ôê lâ mat yegavîmûnê*d*; va c̲h̲îgûn za*k* î amat s̲h̲ôê *f*râ*d*îg, c̲h̲îgûn za*k* î amat dâtîhâ, va c̲h̲îgûn za*k* î *f*rû*d* min dâtîhâ k̲h̲ᵛâsta*g*, c̲h̲îgûn za*k* î anyûrûzda c̲h̲abun; sâmân î tarsagâsîh î nîs̲h̲*â* *b*aên s̲h̲ôê; m*â* *b*aên ham babâ.

1. DM. adds ∵—2. DM. adds [Pahlavi] and strikes it off—3. So DM.—4. DM. ı

(6) Madam vâdînî*d*an î kanîg min abîtarân sa*r*dârân ka*d*a*g* ô*l* s̱hôê vîs, ka*d*a*g* bânû*g*-gâs dâs̱htan î s̱hôê; nîs̱h*â* amatas̱h tarsa*g*âê va s̱hnâyînî*d*âr yehvûnê*d*, andar*j*înî*d*an î amat yema*l*e*l*-ûnê*d* aêg̱h: "Lak nîs̱h*â* hav*â*-am, nîs̱h*â*îh î lak lâ va*b*îdûnam;" s̱hôê ô*l* nîs̱h*â* patkâris̱hna, va pûhal madam de*b*rûnis̱hna. (7) Va madam k̲h̲ûn î pavan nîs̱h*â* î s̱hûyîndag, va pûhal î madam ôl*â* mûn nîs̱h*â* î s̱hûyîndag, va za*k* î ana-Aîr, va·*a*v*â*r*î*g, min lâ dastôbarîhâ sarîtuntan sarîtunê*d*; va nîs̱h*â* mûn sarîtunt ô*l* ana-Aîrân yehabûnê*d* s̱hûsra-gûmîzishnîh; *a*v*â*r*î*g vinâs î madam ham kâr va*b*îdûnayên. (8) Madam nîs̱h*â* min ana-Aîrân bavîhûnastan; aêg̱h, c̱hîgûn za*k* î amat pâtak̲h̲s̱hâê. (9) Madam ârâyis̱hna î nîs̱h*â* pavan ba*r*â-ra*d*îh, avgâm ô*l* nipâêm, va ba*r*â k̲h̲ᵛahîs̱hnîh î levat*â* s̱hôê. (10) Madam vinâs î gab*r*â min rânînî*d*an î ak̲h̲t*â* ba*r*t*â* î purnây ba*r*â-ra*d*îh. (11) Va madam 3 mandavam, mûn ans̱hûtâ patas̱h vinâs-kâr, va ac̱hâr

1. So DM.—2-2. DM.

k̲h̲ᵛîs̲h̲îh yehvûnd; a*f*as̲h̲ân dâris̲h̲na ba*r*â lâ yansegûnis̲h̲na. (12) Madam mûn dâtíg tû*j*is̲h̲na stahm-baris̲h̲nîhâ lâ va*b*idûnayên.

(13-15) Va madam za*k* î gab*r*â, *b*aên zerk̲h̲ûnis̲h̲na zyas̲h̲ nârîg, pavan myâzda va dahis̲h̲na î ô*l* gan*j* î ke*r*fa*g* va*b*idûnânis̲h̲na; va c̲h̲îgûn za*k* î amat za*k* gab*r*â k̲h̲ratû; c̲h̲igûn za*k* î amat hâvis̲h̲ta; c̲h̲igûn za*k* î amat zerk̲h̲ûnis̲h̲na zega*r*; va c̲h̲îgûn za*k* î amat nekad; va sû*d* va k̲h̲ûpîh î a*j*as̲h̲; va daênîg *frâj*-dahis̲h̲nîh î s̲h̲em ô*l* zerk̲h̲ûnis̲h̲na, zega*r*îhâ va nekadîhâ; va ke*rfag* î min dînâ*g* daênîg s̲h̲em hank̲h̲etûnis̲h̲nîh î madam zâ*g*î, min â*v*â*z*-dahis̲h̲nîh zyas̲h̲ za*k* î daêvîyastân s̲h̲em.

(16) Madam nîrang va âînîn î *b*aên gûs̲h̲na s̲h̲edkûnân gaŏspendân, mûn a*j*as̲h̲ gûs̲h̲na râmînî*d*âr; vâres̲h̲t nekadîh, va pâna*g*îh i nekadîh; va a-k̲h̲û*g*îh ana-âhû*g*îh î zâ*g*; va d*r*avîst rama*g*îh-ic̲h̲ yehvûnê*d* pavan-ic̲h̲ yas̲h̲tan î ya*z*a*d*ân va myâzda dahis̲h̲nîh; pasûs̲h̲-haûrva-ic̲h̲ a*j*as̲h̲ â*fr*în. (17) Madam za*k*

1. DM. adds ∴—2. DM. [illegible]

î pâs *b*aên zerkhûnishna i gaŏspendân dân. (18) Madam yazishna myâzda dahishnîh kûnishna, va sûd î madam gaŏspendân min ham babâ. (19) Madam za*k* î Mazdayasna matâ; zerkhûnishnîh i kalbâ î *b*aên matâ, pavan pâhrî*j* parvarishnîh i kalbâ kûnishnî; ke*r*fa*g* min ham babâ.

(20) Madam sâmân î mizda î zaŏtîh î châshishnîh, va âtâsh sardârîh; va dast âshkâra*g*îh va pâspânîh, a*v*â*r*îg mizdôbarîh; m*â* *b*aên ham bab*â*. (21) Madam dâtîg sa*r*dârîh î apurnâyìg, apurnây î chîrâgîh, va abû î âtâsh; va m*â* *b*aên ham babâ. (22) Madam vîmârîh î min vînishna î sûr-chashmîh, nazdîgîh î dashtân; chîgûn za*k* î sûr-chashmân dashtân patash vinâs-kâr. (23) Va madam m*â* âînîna*g* pâspânînî*d*an î bîm pa*d*îrû*f*târân râê bîm-âômandân; m*â* *b*aên ham babâ. (24) Va za*k* î min nishî*v* î min khâna*g* ô*l* bîrûn. (25) Madam pishna dâtî*g* râyînishnân pavan hamîh va aîy*y*ârîh âêva*g* ôl tanid.

1. DM. adds —2-2. DM. —3-3. DM. —4. DM.

(26) Madam mizda î *b*aên dâtîg râyînishnîh kûnishna; mâ *b*aên ham babâ. (27) Va madam kh^{v}âsta*g* bar î pavan amara*g*ân, za*k*-ich î pavan ham-bâjîh i na*f*sh*à*; aêgh, chîgûn za*k* î amat dastôbarîhâ yansegûnân, va chîgûn za*k* î amat lâ; *mâ* *b*aên ham babâ.

(28) Madam mâ*d*ag râ*d*îh î dâtôbarân pavan lakhvâr bûr*d*ârîh î kh^{v} âsta*g* *ô*l kh^{v}îshân; sû*d* î min râst dâtôbarân; zîyâna i min kadbâ vichîrîh i kadbâ vichîrân; aê*d*ûn-ich sû*d* î min râst-kh^{v}âhîh, râst pasakhûnîh, râstân aîy*y*ârîh; va hâmêmârîh va zîyâna î min kadbâ kh^{v}âhîh, va zûr-ni*g*îrâyîh va zûr-kh^{v}âh va zûr-nigîrây-îh aîyyârîh; va lâ hamêmârih va zîyâna î nîhûn î mûst-âômandân garzîshna. (29) Andar*z* î *ô*l dâtôbarân madam râst vichîrîh, va pâhrî*j* î min kadbâ vichîrîh; a*f*ashân a-khû*g* râst vichîrîh mizda, kadbâ vichîrîh pûhal; shkaf*t* hamârîh pavan maînûg madam

1. DM. —2. DM. —3. DM.

dâtôbarân; va stâyishna î râstîh, va nikûhishna î drûjîh; shnâyishna î yazadân, bêshishna î shaêdân, min râst dâtôbarîh, va lakhvâr vashtîh î min kadbâ vichîrîh; *mâ baên* ham babâ.

(30) Va madam ka*d*âm jîvâ*g* brêhînî*d*an î Aûha*r*ma*z*da, pavan bûn dahishna, jûrdâg yehêtyûntan, î *ôl* kâr pavan parvarishna aîy*y*ârîh î anshûtâ va gaŏspend *ôl* ma*d*; va min tanû î Ma*s*yê Masyânî jûr*d*âg zarîtunishnîh; *mâ baên* ham babâ. (31) Madam kâr pavan jûr*d*âg zarîtuntan var*zîd*an; madam *b*aên khᵛîsh-kârîh i var*z*îgarân; sharîgîh pavan var*z*îgarîh, va sâmân zyash bâhar min var*z*; ar*j*ânîg bâharîgîh, va achâr bâharîh; *mâ* madam pâs, *mâ* madam var*z*îgar; va dâ*d*istân zyashân mîyân. (32) Madam khvan î jûr*d*âg î zarîtunt, za*k* î khezrûnt, za*k* î pavan nadâê; va khvan î a*v*â*r*îg mandavam. (33) Madam râyînishna î kas a*j*ash khûn. (34) Madam âînîna*g*ân î khᵛîshîh î *z*imîg, a*v*â*r*îg mandavam î

1. After this word six folios are missing in DM.—2. DP.

za*k* î pâhlûm. (35) Madam ôl*â* mûn k̲h̲adîtunê*d* amatas̲h̲ a-dastôbarîhâ *z*imîg zarîtunê*d*, mayâ ô*l* var*z* yezrûnân, va *b*aên a*v*îg-bîmîh va tûbân-patkâris̲h̲nîh patas̲h̲ lâ patkârê*d*. (36) Madam pis̲h̲na yehabûnt meza*b*anûnân, î pavan gûrsagîh, barâhnîh va bîm va*b*îdunîhyên; m*â* *b*aên ham babâ.

(37) Madam a*v*arîh i vinâs; va za*k* î pavan jîvâ*g*, va za*k* î pavan hâsra yehvûnê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (38) Madam vi*j*âr-is̲h̲nîgîh î ko*l*â vinâs; va pûhal î yas̲h̲arûb-*g*ana*g*îh, va yâtû*g*îh, va agîh ô*l* âtâs̲h̲ va mayâ bûr*d*an. (39) Va madam vi*j*âris̲h̲na î yâtû, va bâ*z*âê, va k̲h̲ôr, va are*g*dûs̲h̲, va avôîris̲h̲ta, va âgêrepta, va atapa*g*-dâtâ vinâs pavan pis̲h̲an*j*-das, va kâr, va pât*f*râs; va âînîna*g* î aspa-as̲h̲tra va sraŏs̲h̲âô*g*-c̲h̲arana; va c̲h̲îgûn avîg-*g*an*j*is̲h̲nîh î ko*l*â *dô*. (40) Amat vinâskâr pis̲h̲an*j*-*d*as tûk̲h̲tan, ayû*f* kâr ka*r*dan, ayu*f* kâr pât*f*râs a*v*îg-*g*an*j*î*d*an râê ba*r*â yemîtûnêd;

1. DP. for —2. DP. —3. DP. —4. DP.

amat gab*r*â pas̲h̲îmân, vinâs tû*j*is̲h̲na kâma*g* atûbânîg, margîhê*d*, stih-gâs vi*j*âr*d* lâ yehvûnê*d*, m*â* âînîna*g* a*v*îc̲h̲ârîh zyas̲h̲ rûbân min vinâs. (41) Va madam mûns̲h̲ân vinâs tû*j*is̲h̲na aôbas̲h̲ lâ yehvûnê*d*.

(42) Va madam m*â* aînîna*g* patkâr*d*an î drîgûs̲h̲ ha*z*ôlt k̲h̲ᵛâsta*g*; *f*ratûm madam stahma*g* î ha*z*ôltâr, va âk̲h̲a*r* bavîhûn-astan-î pavan dâtôbarân vinâs rûbis̲h̲nîh zyas̲h̲ madam stahma*g*, vad lak̲h̲vâr tûk̲h̲tan zyas̲h̲ân k̲h̲ᵛâsta*g*. (43) Madam yehabûnt-î baên tangîh *vôighn*, va vic̲h̲îra patas̲h̲. (44) Madam stahma*g*îh âzô-rîmantarîh zyas̲h̲ min ko*l*â drû*j*îh; râyînî*d*ârih î dâtâr patas̲h̲ pavan lak̲h̲vâr dâs̲h̲tan î ham-drû*j* min marenc̲h̲înî*d*an î vispa stih dahis̲h̲nîh. (45) Va madam za*k* î gab*r*â *b*aên a-tûbânîgîh mas-dâdistânîgîh pavan jân-bû*j*is̲h̲nîh î na*f*s̲h̲*â*, va parvaris̲h̲nîg ka*rd*an k̲h̲ûp.

1. DP. —2. DP.

CHAPTER XXXI., HÛSPÂRAM NASK.

CHAPTER XXXII., HÛSPÂRAM NASK.

CHAPTER XXXIII., HÛSPÂRAM NASK.

XXXI., (1) 20 Burîna*g* aê mâ*d*îgân madam nîrang î vara pasâkhtan, a*f*ash âînîna*g*ân î bûkhtan aîrûkhtan î patash; m*â* *b*aên ham babâ.

XXXII., (1) Burîna*g*-*î* madam âînîna*g* sâmân band madam staŏra va gaŏspend; va kalbâ î daêvâna*g* vinâsishna kâr; a*f*ashân vaîrâyishna vad m*â* patmâna*g*; amat lâ vaîrâst *ô*l kûshishna ma*d*; pâhrî*j* zyashân *b*aên-ich band; m*â* *b*aên ham babâ. (2) Madam vinâs î staŏra, va gaŏspend, va kalbâ va*b*îdûnând. (3) Madam vinâs î lâ-vinâskâr yekatlûntan. (4) Madam pâhrî*j*ô darmân i kalbâ î vîmâr; m*â* baên ham babâ.

XXXIII., (1) Burîna*g*-*î* ham-dâta*g*: madam sâmân î khᵛâsta*g* andûkhtan *fradhât* dâtîhâ; *f*rû*d* min dâtîhâ khᵛâsta*g*îh;

1-1. DP. [Pahlavi] 1—2. DP. adds ∵

dastôbarîhâ ka*r*d*an î *frûd* min dâtîhâ khᵛâsta*g*; za*k* î dâtîhâ khᵛâsta*g* ka*rd*an lâ dastôbarîhâ; a*j*ash âîna*g*-ê*d* khûst; madam a*v*îr va *f*rârûn va a*v*ârûn dâ*d*istânîhâ zyash *b*aên.

(2) Va madam dâta-âômanda*g* avgâm î kanîg pavan shôê ba*r*â yehabûntan; za*k* î dârishna ba*r*â ka*rd*an; m*â* *b*aên ham babâ. (3) Madam pâ*d*îrânîh î min yehabûnt dârishnîh ba*r*â ka*rd*an; m*â* *b*aên ham babâ. (4) Madam abû mûn ba*rd*-arân; ka*d*am pêsh nîsh*â* khᵛahîshnîh. (5) Madam ba*rt*â-arân; ka*d*âm pavan shôê ba*r*â dahishnîh; va m*â* *b*aên ham babâ. (6) Madam rûbâ*g* ke*rf*a*g*îh î yasharûb-dâ*d* î pavan nîsh*â*; va garân vinâsîh î min vish*û*ftan. (7) Madam chabun î pavan yasharûb-dâ*d*; nivêgîn-î*d*an î paêtâ*g* pa*d*îrishna; za*k* î pa*d*îrishna pavan gûbishna paêtâ*g*înî*d*an, pavan kûnishna î *f*ra*j*â*f*t; aêgh chand pâ*d*îrân.

(8) Madam ana-Aîr, amat Aîr ôl aîy*y*ârâômandîh pavan

1. DP. adds ∵—2. DP. , but is not clear, as is cut out, and half covered over by a patch.—3. DP. —4. DP. —5. DP.

kârîchâr zyas̲h̲ levatâ ham-srâdagân pavan mizda bavîhûnêd, âkâna-Aîr amat ôl Aîr ana-âzâdîh pâtdahis̲h̲na lâ âzâd yehvûnêd. Va, madam masî, madam dahis̲h̲na; zak î yehabûnt nimûdâr, va zak î lâ nimûdâr; zak î hamâg dahis̲h̲nîh, zak î bâhar dahis̲h̲nîh nimûdâr; zak î uzdahînâg, ûzdahînâg âvâm min yas̲h̲arûb-dâd, mandavam min mandavam pavan mâ-îh va kadâmîh; nimâêd î ûzdahînâg dahis̲h̲na î zegar min mâdag, va zak î nimûdâr zegar va nekad kolâ 2; va aêvâj î ûzdahînâg aûs̲h̲tânmand aûzûs̲h̲tânmand min aûzûs̲h̲tâna, zak î nimûdâr taŏk̲h̲mag-î; zak î baên taŏk̲h̲magân aê aêvag srâdag, zak î baên srâdag-î aêvag-kerpa; patmân î yehabûnt barâ yehvûnt, c̲h̲im mûn râê yehabûnt lâ yehvûnt; mâ baên ham babâ.

(10) Madam 5 î pâhlûm, va 5 î vadtûm kâr; va 7 vinâs î garâê; 3 vinâs î dus̲h̲-vic̲h̲ârtar. (11) Va madam rang-razîh î

1-1. DP. —2. DP. adds ∵—3. DP. —4. DP. —5. DP. —6-6. DP. —7. DP. generally written

pavan hîkhra, bâyôdôgzêd, aôsha-dahîg, va kardan[2] î vastarg, vinâs. (12) Madam vinâs min akhvîshkârîh, amat-ich zak î vabîdûnayên khûp. (13) Madam vichîra î pavan pâtakhshâêîh i vastra, zayana, avzâr, va mandavam ôl ana-Aîrân yehabûntan; afashân parastishna va kâr râyînîdârîh, va chigâm-ich aîyyârîh; va shnâyishna î zak-ich î madam aîyyârîh, va shnâyishna î ôl mastûgân. (14) Va madam adâtîhâ makhîtuntan, burîdan î aûrvara, va vichîra î patash. (15) Madam vinâs î nasâê nigânîh râê gôbar khefîrûntan,[3] zak î daêvîyastân, a-daêvîyastân, va vastarg ôl nasâê î daêvîyastân yemîtunt, (16) Madam zak î Mazdayasnân rîman kardan, hîkhra ôl âtâsh, mayâ, va jîvâg, va jâmag, î lâ dastôbarîhâ ramîtunt; mâ baên ham babâ. (17) Madam hamâr î mayâ pavan srâdag patmânag-î khavîtîh î zimîg. (18) Madam vinâs î min a-kârînîdan î mandavam î pavan mayâ âtâsh. (19) Madam dô sraêshvâdag

1. DP. [Pahlavi] 2. Better *kandan*.—3. Or, azderûntan, "to dig."

CHAPTER XXXIV., HÛSPÂRAM NASK.

akhdagîh ba*r*â bûr*d*anî min gêhân, pavan khe*f*rûntanî min dâmân, pavan hamâ*g* raŏshnînî*d*an î âtâshân; hamâ*g* paîtîyâra*g* ba*r*â bûr*d*anî min dâmân i avbâm pavan a-kaênîh î anshûtâ, aêva*g* levat*â* tanid, pûr-zûshâramîhâ î a*g*avîn.

XXXIV. (1) Burîna*g* aê mâ*d*îgân madam dânishna î ba*r*â khᵛahishnîh, andarz î patash min Daêna, sû*d* î zâ*g* pavan Daêna andarzîg vichâr*d*an î mîyân tanû; zîyân î min ham shedkûnã andarzîh. (2) Madam za*k* î *b*aên ba*r*â varzishnîh, *f*ratûm gûshna ô*l* nekad *f*r*â*j de*b*rûnayên, za*k* î da*d*îgar, va sa*d*îgar, va chahârûm, va pan*j*ûm; yehvûntanî ba*r*â pavan gêhân pîm-ich min gûshna. (3) Va amat aê*d*ûnî ba*r*â gha*l* yehvûnê*d*, min zega*r* va nekad, ka*d*âm pêsh shûsra *f*r*â*j shedkûnân ô*l* gâs ma*d*an; pavan gâs ko*l*â 2 chîgûn chand pavan shûsrîh, va chand pavan gûmîza*g*îh, va chand pavan khûnîh yegavîmûnâ*d*.

1. DP.

(4) Aîmî*d* aîmî*d* aêmat min aêg͟h yehabûnt yegavîmûnê*d* *j*an-*b*î*d*an; va aêmat min m*â* nîs͟hân paêtâ*g* yehvûnt î zega*r*îh ayû*f* nekadîh î zâ*g*. (5) Va aêmat dîsî-hastan î madam gas͟hta*g*, va hanâma, *f*ratûm ka*d*âm hanâma patas͟h, va kârî-hastan âk͟ha*r* âk͟ha*r*, va*d* bûndag kehrputîh; ka*d*âm, pavan mâ gâs, dîsî-hastan î hanâma âk͟ha*r* min bûndag dahis͟hnîh î tanû kehrput; kâr î madam gâs dîsî-hastan î hanâma âk͟ha*r* min bûndag dahis͟hnîh tanû kehrput. (6) Kâr î madam zâ*g* î levat*â* *b*aên kas͟hna-gîvar, vad spûr kârîh zyas͟h *b*aên sâmân patas͟h ru*d*a*g*îh; va dvâânag î zâ*g* levat*â* nekad, va gâs î *f*rû*d* var*d*-is͟hnîh zyas͟h ô*l* zerk͟hûnis͟hna, yehamtûnis͟hna î zerk͟hûnis͟hna ham avgâm.

(7) Madam vak͟hs͟his͟hna î levat*â* tanû *j*ân-ic͟h; ka*d*âm *f*ratûm ast i mazg-âômand yehvûnt min za*k* a*v*â*r*îg ast c͟hîgûn srûb-îhê*d*. (8) Madam pâtak͟hs͟hâê-îh î yas͟harûbân *f*ravâhar *b*aên za*k*

ô*l* panjûm bîrakh varzînî*d*an zega*r*îh va nekadîh; va yashtan î yasharûbân *f*ravâhar za*k* î zega*r* ba*râ* yehamtûnishnî râê. (9) Madam pêsh dâigânîh zerkhûnishna î âpustan nîsh*â* kâr, jvî*d* za*k* î madam nâ*fag* î apurnâyîg; a*f*ash khûrishna î *f*ratûm va da*d*îgar, va aêmat dahishnîh zyash amîtar pîm; m*â* âînina*g* pâhrî*j* î apurnâyîg pavan gâs; va bandishna, va khvâpishna, parvarishna, pâna*g*îh; vinâs î min adâtîha ka*rd*an; î *b*aên ham babâ. (10) Va madam chand bîrakh bûr*d*ârîh î zâ*g* pavan ashkam î gam*l*â, va aspa, va kham*r*â, va tôrâ, va nârîg; va m*â* *b*aên ham babâ. (11) Madam maînûg vînishnîh î nava*g*-zâ*d*a*g* apurnâyîg, vad sâmân î stih shnâsîh ma*d*an; m*â* baên ham babâ.

(12) Va madam dâta î amara*g*ânîhâ mar*d*ûm patash ô*l* bâlist î hû-chîhar kerpîh, za*k* î nîsh*â* kâma*g*îh; za*k* î tî*z*îh î pavan za*k* î regal*â* zûr; za*k*-ich î aô*j*a-âômandîh î pavan za*k* î tânû

1. DP. [illegible]—2. DP. [illegible]—3. DP. [illegible]—4. DP. [illegible]

aôj; zak î khvâstag kâmagîh, zak î hanjamanîg gûftârîh, va zak î dûr-gûshnîh; va zak î patash ârd ôl nigûnîh yehamtûnêd; va zak î patash padîrishnatarîh; zak î patash lakhvâr padmînishnîh î taôkhma yehvûnêd.

(13) Madam avârûn kâmagîh î vîptag va vîpînîdag, afashân stahmag varûnîh, va girâê kârîh, va zad gadâ, pûdag va rîman tanû; mêh pavan-shân khayâ zadârîh î mandavamân î khadîtund; va achâr kolâ masîh arjânîg margîh vaîrâêd; mêh î pavan vinâs-kârîh chîgûn Azî-dahâka pavan stahmagîh, va Srûbar gaz pavan yâtûgîh, va Tûr-î-Brâtrû-raêsha î Karapa pavan yasharûb-ganîh, fradîptâr yasharmûg pavan drûjanîh. (14) Madam garân vinâsîh î â-pûs va pîmînîdag nîshâ, mûnash taôkhmag zâg min jvîd gûshna marzîdan; va mâ baên ham babâ.

(15) Madam afzûnîg zûrîh i nekad min gûshna avar-rûbishnîh, va kast-zûrîh î gûshna min avar-rûbishnîh î ôl nekad.

1. DP. adds ∴—2. DP. —3. DP. for or —4. DP, —5. DP.

CHAPTER XXXV., HÛSPÂRAM NASK.

XXXV. (1) 14 burînag aê 6 fragard mâdîgân madam aûshmûrishna î âînînagân khvîshîh, frâjîh zyashân aêvag madam tanid, zak î shapîr sakhûnîh baên dâdistân-râyînishnîh. (2) Va madam khvâstag î fraj ôl dâtôbarân yehêtyûnt, î min hamîmâr ôl dâtôbar patkârishna yehvûnêd. (3) Madam vichîra î pavan dârishna lakhvâr kardan, pavan dârishna dâshtanî; mâ baên ham babâ. (4) Madam khvâstag î min dârishna î pasîmâr barâ haît yehêtyûnt; khvâstag î min gabrâ pavan sûdagih, ayûf pavan nigîrishnîg vinâs î patash, hazalîhêd; va milayâ patash. (5) Madam vindishna î ham-kârîchârîgân ham-azîrîgan, milayâ î patash. (6) Va madam madan î zimîg, khvâstag, mandavam ana-Aîrân dâsht ôl aspûharagân khvîshîh î aêvag min Aîrân.

(7) Madam dûdag sardârîh, afash âînînagân, sajâgîh î gabrâ patash. (8) Madam benafshâ dûdag; mâ baên ham babâ.

1. DP. adds ∵—2. DP. [illegible]—3. DP. [illegible]—4. DP. [illegible]—5. DP. [illegible]

(9) [illegible] (10) [illegible]

(11) [illegible]

(12) [illegible]

(13) [illegible]

(14) [illegible]

(15) [illegible]

(16) [illegible]

(17) [illegible]

(9) Madam vindishna î nîsh*â* î apurnâyîg. (10) Va madam â*v*ârîh kâr vindishna î nîsh*â*, a*f*ash nîsh*â*-îh-ich min shôê râyînishna î âkha*r* min â*v*ârîh. (11) Madam sa*r*dâr va sarîtuntâr; m*â* *b*aên ham babâ. (12) Madam patmân î nîsh*â* dâshtan, *fr*azand bavîhûnastan, patmâna*g* î dashtân-mâh vi*j*âr*d*an.

(13) Madam stôrîh, a*f*ash âînîna*g*an, sa*j*â*g*îh î patash; stôr shekûnîh; vinâs î bar*â* î pa*d*îrû*f*ta*g*; va m*â* baên ham babâ. (14) Madam ham-bâ*j*îh î brâ*d*arân, yehvûnta*g*, va ka*rdag*, va bakhtîg; va abûkhtîgîh; va a*v*ar-mânand kh[v]âsta*g*îh; kh[v]âsta*g* î za*dag* ba*r*â yehvûnê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (15) Madam kh[v]âsta*g* î pavan kh[v]îshîh, va za*k* î pavan stôrîh, ô*l* nabânazdishtân yehamtûnê*d*. (16) Madam a*v*ar-mânand î pavan râs î a-khîsh-dehash yehvûnê*d*. (17) Madam pâtakhshâêîh î pavan ba*rtâ* pavan shôê ba*r*â yehabûntan âkha*r* min abû; aêgh pavan mûn.

1. Better [illegible]—2. DP. [illegible]—3. DP. [illegible]

CHAPTER XXXVI., HÛSPÂRAM NASK.

XXXVI. (1) Burîna*g* aê 7 î rôê<u>sh</u>*â* mâ*d*îgân madam rô*j*îg î gab*r*â î purnây, nî<u>sh</u>*â* î â-pustan, va za*k* î satarvan apurnâyîg, dâta-pasi*j*a*g*îhâ; za*k* î kalbâ î pasû<u>sh</u>-haûrvô, va vî<u>sh</u>-haûrvô, va vôhûnazga; va nî<u>sh</u>ân î den*â* 3 srâ*d*a*g* kalbâ.

(2) Madam nî<u>sh</u>ân î ga<u>sh</u>ta*g*îh i an<u>sh</u>ûtâ ô*l* Daêna. (3) Madam <u>ch</u>and âînîna*g* hamîh; a*j*a<u>sh</u> aêva*g* za*k* i pa*d*ân levat*â* ramân; ramân pavan aêva-ka*rdag*îh levat*â* pa*d*ân; va m*â* âînîna*g* ar*j*ânîgîh î pavan sa*r*dârîh î va hamô-*g*un i pa*d*ân i ô*lâ* ram; va nêva*g* dahi<u>sh</u>na î ram, za*k* î pa*d* hamô-*g*un; va sû*d* î min hanâ hamîh; va m*â* *b*aên ham babâ. (4) Aêva*g* hamîh î ratû; va ratûnay a*g*avîn; ar*j*ânîgîh za*k* î ratû <u>sh</u>em pavan ra*d*îh, za*k* î hâvi<u>sh</u>ta pavan hamô-*g*unî min ratû, va hamô-*g*un î ratû ô*l* ratûnaya; nêva*g* dahi<u>sh</u>na î ratû hamô-*g*un; m*â* *b*aên ham babâ.

---

1. DP. adds ∵—2. DP. [Pahlavi text]—3-3. DP. [Pahlavi text] *nyôkshishna*, "listening to"

(5)

(6)

(7)

(8) (9)

(5) Aêva*g* hamîh î ra*d*-pêsh̲a*g*ân; ar*j*ânîgîh î gab*r*â pavan ra*d*-pêsh̲a*g* sa*r*dârîh; va pish̲na î ham ra*d*-pêsh̲a*g*ân; m*â* *b*aên ham babâ. (6) Va madam a*v*artûm î hamâ*g* hamîh; va madam dâtîg va *f*rârûn yehvûntan î den*â*-ich̲ hamîh; amat 2 gab*r*â pavan aêg̲h̲ hamâê za*k* î tûbânîg ô*l* ôl*â* mûn pavan avinâsîh â*v*âyê*d*, k̲h̲ᵛâsta*g* za*k* î bavîhûnê*d* yehabûnt; ayû*f* aêg̲h̲, amat aêva*g* vinâs va*b*îdûnayên, k̲h̲ᵛâsta*g* ô*l* ôl*â* î tanid âzârîh; ayû*f*, pavan za*k* î aêva*g* vindê*d*, za*k*-ich̲ î tanid hâvand ôl*â* k̲h̲ᵛêsh̲îh; ayû*f* pavan ba*r*â vi*d*îrish̲nîh, ô*l* za*k* î tanid k̲h̲ᵛâsta*g* gûmîk̲h̲tan; va m*â* *b*aên ham babâ.

(7) Madam vinâs pât*f*râs î ôl*â* ô*l* mûn ô*l* za*k* zyash̲, pavan mînish̲na ayû*f* pavan gûbish̲na, ô*l* î ôl*â* î ar*j*ânîg yehabûnt, pish̲na ka*r*d, drû*j*ê*d*. (8) Madam âkâs-kûnish̲nîh î abû a-purnâyîg pavan avgâm min vinas î za*k* vinâs. (9) Madam vinâs î min

1. DP. —2. DP. —3. DP.

kadbâ nimû*d*âr râsîh va zûr-a*f*râsîh ; m*â* *b*aên ham babâ. (10) Madam vinâs î hazôltan î staŏra tûs͟ha*g* min aêvarzîg aîs͟h.

(11-12) Madam *f*rîzvânîg dahis͟hna î ô*l* ar*j*ânîgân, atapdâta vic͟hâris͟hnîh ; va aûrûzdân ôl*d* î dâtîhâ, va ôl*d*-ic͟h î *f*rû*d* min dâtîhâ, k͟hvâsta*g* *b*aên nyûrûzda k͟hvâstârân ; atapdâta za*k* î pês͟hvic͟hâris͟hnîh, va mûn mûn pavan pars͟hna zâyis͟hna, mûn mûn pavan-îc͟h azîstârîh pavan aô*j* va k͟hratû, atapa*g*-dâtîh ; tûbânîg gab*r*â patas͟h âstêrî*d* ; k͟hûris͟hna î pavan atapa*g*-dâta vic͟hâris͟hnîh s͟hâya*d*, za*k* î lâ s͟hâyâd. (13) Madam za*k* mûnas͟h *f*rîzvânîg-dahis͟hnîh a*v*âm yehvûnê*d* ; m*â* baên ham babâ.

(14) Madam aêg͟h baês͟hâzînî*d*ârîh i vîmârân ; za*k* î maînûgîg madam As͟havahis͟hta amesûspend, za*k* î stihîg madam bezas͟h*g* dâlâna*g*. (15) Madam ar*j*ânîgîh i s͟hapîr bezas͟h*g* pavan ko*l*â nêva*g*îh, ana-ar*j*ânîg i sarîtar bezas͟h*g* pavan hîc͟h nêva*g*îh. (16) Madam yehabûntan î Aûha*r*ma*zd*a kol*â* aêva*g* min

1. DP. —2-2. DP.

aûrvarân pavan kamistîh ôl aêva*g* vîmârîh ana-â*v*târîh. (17) Madam sâyagîh ar*j*âômandîh î pîsha*g* î bezashgîh, va sû*d* va nîrma*d* î bezash*g* min bezash*g*îh; *frâj*-barishnîh ôl bezash*g* za*k* î basîm khûrishna, za*k* î châpû*g* vastarg, va za*k* î tîz bâra*g*, va khᵛâsta*g* chand za*k* î mîyâna*g* gab*r*â *b*aên mân, vîs, va zand, matâ. (18) Madam tûkhshâ*g*îhâ avbâm mînishnîhâ darmân yad*â* ba*r*â-ich tan*j*ishnîh i bezash*g* ôl vîmârân.

(19) Madam vinâs î bezash*g* pavan sû*dag*îh vôstârîg pavan a*v*ar-rûbishnîh î ô*l* vîmârân, chîgûn za*k* î amat pavan lâ vazlûntan avinâs. (20) Madam sê*j* î mas, za*k* î kas. (21) Va madam mizda î baezash*g* pavan baêshâ*z*înî*d*an î vîmâr min vîmârîh î hamâ*g* tanû, za*k* î aêva*g* aêva*g* min hanâmân; va za*k*-ich mûn sar*d*ârân baêshâzînî*d*, min za*k* î aîrtar vad za*k* î a*v*artûm, malkâân malkâ, pâdagîhâ; va aê*d*ûn-ich tôhîg va tahîg anshûtâ. (22) Va madam darenga patmâna*g* î mizda ba*r*â

1. DP. adds ∵—2. DP. [Pahlavi] ı—3-3. DP. [Pahlavi]

avispârishnih *ôl* bezashg, âkhar min d*r*avîst paêtâgîh î vîmâr; aêgh, bezashg pavan baêshâzînî*d*ârîh; min mûn mizda î nivêgînî*d*ag, za*k*-ich î lâ nivêgînî*d*; min mûn za*k* zyash nivêgînî*d* aêvâ*j*; min mûn pishna-î; va min mûn mandavam-ich mizda î stih lâ yehamtûnê*d*. (23) Madam bezashg mûnash shnâyê*d*, *ôl* bezashgîh bavîhûnê*d*. (24) Madam aûzmâyishna î madam shâyî*d*agîh î bezashg, aêgh chîgûn kûnishna; va chîgûn za*k* î amat aûzmû*d*an shâya*d*, chîgûn za*k* î amat aûzmû*d*an lâ shâya*d*. (25) Madam vinâs i bezashg î lâ aûzmû*d*, za*k*-ich î aûzmû*d*an lâ shâya*d*; amat bezashgîh î aîshân va*b*îdûnayên, madam hanâm î aîsh, mandavam mûnash hân-*î* aûzmâyishna; za*k*-ich zyash hân-*î* lâ aûzmâyishna; za*k* zyash aûzmâyishna levît. (26) Madam chand derangîh bavîhûnastan î bezashg *b*aên Aîrân; amat âkha*r* pavan a-vindishnîh min-ich ana-Aîrân pâtakhshâê bavîhûnastan. (27) Vinâs î amat bezashg *b*aên Aîrân heshkakhûnêd,

1. DP. whereof seems to have been struck off.—2. DP.—
3. DP.—4. DP.

min ana-Aîrân bahîhûnast. (28) Madam mizda î ôl ana-Aîr bezashg; va hân kabad baên ham babâ. (29) Madam anshûtâ bezashgîh, va madam-ich bezashgîh î staŏrânô gaŏspendân.

(30) Madam vinâs î min gûmârdan î zak î asajâg pavan kâr. (31) Va madam sajâgtarîh î pavan kâr va gâs i aêrpat min hâvishta; vâvar-ich frîjvânîg yâvag min frîjvânîg ayûf yâvag; va vad-ich dûsînag-gar min akhtar-âmâr, va pâhrîjân min dûsînag-gar; afash chim.

(32) Madam vaîrâstan î pavan jîvâg î aîshân a-dastôbar khânag; mâ baên ham babâ. (33) Madam sâmânîhâ aêgh jîvâg mânishnîh î mardûm; va mâ baên ham babâ. (34) Madam hû-daêna madam aga-dîn, aga-dîn madam hû-daêna, pavan gavâyîh, gaŏkâyîh mâ âînînag. (35) Va madam masîh î frâjîh i mân î radân, pavan rûbishna pavan-ich khvâstân; vishâd babâîh î ratû; va ana-avzûdîh î aîsh pavan a-manag-î ôl aîshân,

1. DP. —2. DP. adds ∵—3. Better

vinâs zyas͟h min bast babâîh, va dûsh-a*vz*ûnîh î pavan a-mana*g*-î; m*á* *b*aên ham babâ. (36) Madam patmân î lîyân vindis͟hna na*f*s͟h-â*f*s͟hân min mân î âtâs͟hân vaîrâyis͟hn-î; madam ôl*á* mûn *b*aên patmâna*g* k͟hâr ak͟hgar ramîtunêd. (37) Va madam bûr*d*anî ôl mân î âtâs͟hân ko*l*â aîs͟h tûbân pasi*j*a*g*îhâ patis͟hnîh. (38) Madam sâmân î mayâ aîriç͟hô, va za*k* î nâêv-tâ*g*. (39) Madam dak͟hs͟ha*g* î paêtâ*g*îg kûnis͟hnîh î ham sâmân pavan jîvâ*g* andarg dô marz.

(40) Madam viç͟hîra î pavan gaŏspend min a-dâtîhâ sa*r*-dârîh, va za*k*-iç͟h î adâtîhâ sa*r*dârîh, mûn *ô*l vâstar î aîs͟hân vazlûnê*d*, za*k* î bena*f*s͟h*á* pavan dû*j*-mînis͟hnîh î; za*k* î lâ pavan dûj-mînis͟hnîh, *frâj* s͟hedkûnân. (41) Madam ç͟handîh î ka*rd*an î *b*aên darenga î aêva*g* rû*j* s͟hapân, madam vâstar *jurd*âg, mûn aêva*g* tô*r*â î aûk͟hs͟han, ayû*f* hân âînîna*g*, ayû*f* aêva*g* aspa, ayû*f*

1. DP. adds ∵—2. DP. —3-3. DP. —4. DP. —
5. DP. —6. DP. adds —7. DP. — 8. DP.

aêva*g* maê<u>sh</u>a, ayû*f* aêva*g* bûza, ayû*f* aêva*g* <u>kh</u>azûrâ, ayû*f* hân aêva*g* aînîna*g* gaŏspend, *b*aên <u>sh</u>edkûnã. (42) Madam patmâna*g* î mâni<u>sh</u>na î an<u>sh</u>ûtâ min rûd î nâêvtâ*g*. (43) Madam gâs î gaŏspend *b*aên vâstar[3] kâma*g*îhâ <u>ch</u>arînî*d*an, za*k* î la<u>kh</u>vâr va<u>kh</u>dûntan, avgâm î dara<u>kh</u>tân lâ burî*d*an, za*k* î gaŏspend kam kû<u>sh</u>tan. (44) Madam za<u>kh</u>ma*g* mandavam, î bîm î dû<u>sh</u>mînân râê, ô*l* garpû<u>sh</u>tîh âmîzîhê*d*; an<u>sh</u>ûtâ sekûn, apaêtâ*g*, a-nî<u>sh</u>ânand[4] ba*r*â yehvûnê*d*. (45) Madam dâr î stûna <u>kh</u>e*f*rûntan, aê<u>g</u>h <u>ch</u>îgûn pâta<u>kh</u><u>sh</u>âê.

(46) Madam m*â* âînîna*g* sajîtûnînî*d*an î sa*r*dâr an<u>sh</u>ûtâ pavan rûbi<u>sh</u>na î pavan bîm, va gaŏspend î hû-<u>ch</u>îna râê levat*â* la<u>sh</u>kar râyînênd; va <u>ch</u>arînî*d*an î gaŏspendân pavan vâstar[3] î nazd ô*l* râs, *b*aên patmâna*g* i vâstarîh; *f*ratûm min gaŏspend srâ*d*a*g*, *f*râ*j* ô*l* <u>ch</u>ara*g* <u>sh</u>ed*k*ûni<u>sh</u>nîh pavan patvand î vad za*k* î a*v*dûm;

1. DP. [illegible]—2-2. DP. [illegible]—3. Better *vâstra*.—4. Or, *khvîsh-âvand*.

a*f*a<u>sh</u> <u>c</u>him. (47) Va madam an<u>sh</u>ûtâ mûn sa<u>kh</u>ûnag <u>kh</u>[v]âsta*g* râê; m*â* *b*aên ham babâ.

(48) Va madam den*â* ham-gûmî*z*i<u>sh</u>nîh i pavan râs *f*râ*j*-mayâ, pa*d*îra*g*-mayâ, va bâr-âômand, va a-bâr; va â*v*ân sajîtûn-ân nîyâ*v*ân; aêgh, min râs mûn ba*r*â var*d*i<u>sh</u>na, ka*d*âm pê<u>sh</u> nîyâyi<u>sh</u>n-î min â*v*ân sajîtûnân nîyâ*v*ân, a*f*a<u>sh</u> <u>c</u>him.

(49) Madam *f*rû*d*-dâri<u>sh</u>nîh î hâvi<u>sh</u>ta *b*aên aêrpat, pavan <u>kh</u>ûri<u>sh</u>na, <u>kh</u>[v]âri<u>sh</u>na, va *f*râ<u>kh</u>ûîh vêhîh, va garâmîgîh; m*â* *b*aên ham babâ. (50) Madam za*k* î amat ana-Aîr ô*l* vîmand î Aîrân yehamtûnd, madam Aîrân vizand va*b*îdûnân; marza-pânân ham-gû*r*dân pavan zani<u>sh</u>na la<u>kh</u>vâr dâ<u>sh</u>tan î ana-Aîrân, bû<u>kh</u>tan za*k* î Aîr-tanû va <u>kh</u>[v]ãsta*g* min ana-Aîrân kûni<u>sh</u>na; m*â* *b*aên ham babâ. (51) Madam sû*d* î min han*j*amanîgân pât*f*râsinî*d*an î dû*j* stahma*g*; za*k* î min aûstîgânîh pavan ka*r*dan

1-1. DP. —2. DP. —3. DP. —4. DP. — 5-5. DP. —6. DP.

CHAPTER XXXVII., SAGÂTÛM NASK.

dâs̱ẖtan î pês̱ẖînîgân, za*k* î min vês̱ẖ aêrpatistân ka*rd*an, za*k* î min pasi*j*a*g*îh i hâvis̱ẖta ô*l* aêrpat; za*k* î âk̲h̲a*r* dastôbar, za*k* î pavan ba*r*â dastôbar, pavan ba*r*â vi*d*îris̱ẖnîh, za*k* î pês̱ẖ; hân-c̱ha a*v*zâr kabad âkâsîh *b*aên ham srûb.

(52) Pâhlûm haît â*v*â*d*îh yas̱ẖarâyîh.

XXXVII. (1) Sa*g*âtûm 30 burîna*g* âê mâ*d*îgân madam mizda i daêna-*f*ramân; pûhar' î hû-*f*ramân-dân za*d*ârân, pasi*j*a*g* zyas̱ẖân za*d*ârîh. (2) Madam *f*rî*z*vânîgîh î gab*r*â âk̲h̲*a*r min 15 sâla*g*îh, amatas̱ẖ vas̱ẖammûnt yegavîmûnê*d* aêg̱ẖ dâta-*î* î s̱ẖapîr haît, bavîhûnast pavan pû*r*sî*d*an î za*k* dâta. (3) Madam nigîrî*d*an î gab*r*â kâr pês̱ẖ min ka*rd*an, amat lâ k̲h̲avîtunê*d* aêg̱ẖ vinâs ayû*f* ke*rf*a*g*; amat-as̱ẖ tûbân ba*r*â spûk̲h̲tan, lâ ka*rd*an. (4) Madam andar*z* î pavan *b*aên vazlûntanî *b*aên ô*l* k̲h̲âna*g*

1. DP.

pavan lêlyâ pavan raŏshnîh i âtâsh, ayû*f* amatash *b*aên den*â* jîvâ*g* nigîrîd yegavîmûnê*d*; amat jvîtar vazlûnê*d*, anshûtâ, ayû*f* gaŏspend, ayû*f* *j*âma*g* raêshî*d*, vînâ*g* zanishnîh raêsha tû*j*ishnîh. (5) Madam patmâna*g* î *z*akhsh-*î* î par*g*ân; pâhnâê bâlâê î babâîhâ î za*k* dâta-gâ*s* ka*rd* ka*r*da*g*.

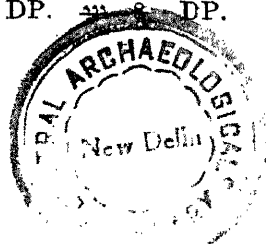
(6) Madam nava*g*-zâ*d*a*g* apurnâyîg, pavan chîgûn ka*rd*an zyash gâs, patvasta*g* dâtîhâ raŏshnînishna î a*v*îrtar 3 lêlyâ *f*ratûm. (7) Madam bûr*d*an î âtâsh za*k* î drû*j* î tarvînî*d*âr ba*r*â; va châshînî*d*an î *ôl* apurnâyîg *f*ratûm parâ-haŏma chandîh andarûn varân ba*r*â khûsî*d*; va tanid, mîshkhayâ î maî*d*ô*g*-zaremîg za*k* î patash *f*râ*j* de*b*rûnishna; va pâspânîh i abû va am *ôl* apurnâyîg; va patmâna*g* î na*v*istan zyashân min 2 kôst î zerkhûnta*g*. (8) Madam chand âînîna*g* dâtîhâ ka*rd* gâs î apurnâyîg, sâmân shanûn î shîr-dahishnîh i am *ôl* apurnâyîg; mâ *b*aên ham babâ.

1. DP. adds ∵—2-2. DP. [Pahlavi]—3. DP. [Pahlavi] by mistake.—4-4. DP. [Pahlavi]

(9) Madam *frâj* de*b*rûnân î zaôsra va gesû-ich ôl âtâsh; aêgh, yaôshdâsra *frâj* shûstan yed*â*; vinâs î min a-yaôshdâsra a-*frâj* shûst yedâ *frâj* bûr*d*an. (10) Madam pâh*r*î*j* î gesû a*v*â*r*îg zyash kâr levat*â* âtâsh min hîkhra-âômandîh; amat apâhrî*j*ishnîh râê hîkhra-âômandîh yehvûnê*d*, aîsh ana-âkâsîh ôl âtâsh de*b*rûnã, ôl*â* î apâhrî*j* patash âstêrê*d*, dâtîhâ gâs gesû patash hankhetûnîhê*d*.

(11) Madam vaîrâyishnîh za*k* î dâtîhâ ka*rd*an gâs vâra*g b*aên ka*d*a*g*, za*k* î apurnâygân, za*k*-ich î purnâygân râê; va vichîra î madam amat dôrgar gâs-vâra*g* dâtîhâ va*b*îdûnayên, mûn na*f*sh*â* vichîra adâtîhâ yakhsenunê*d*, va amat kol*â* 2 adâtîhâ; va amat kol*â* 3 dâtîhâ î kabad; mâ *b*aên ham babâ. (12) Madam m*â* âînîna*g* ka*rd*an î dâtîhâ dî*d*an, amat dî*d*an lâ dâtîhâ, dî*d*-pân

1. DP. … for …—2. DP. …—3. DP. …—4. DP. …—5. DP. …—6. DP. adds ∵—7. DP. … DP. …—9. DP. …—10. DP. adds …

patash̲ gûmârdan, mûn âhûg î dîdan ôl ansh̲ûtâân, mûn patash̲ kâmênd, hanch̲îdan âkâsyînêd; hat lâ, mardûm madam vazlûnd va raêsh̲ênd; raêsh̲a tûjish̲nîh; va mâ baên ham babâ. (13) Madam lâ-framâyish̲nîh î kâr-kh̲ûgarân ôl nârîgân va apurnâyîg, zak-ich̲ î purnây gabrâ, mûn atapdâta 3 î pavan padîsâr yehvûnt, zak-ich̲ î ch̲ahârûm frâj mad havâ-t; mâ min zak î tasûm atapagdâta, gabrâ zak î abandîhâ kûnish̲na, varzîdan; mâ baên ham babâ.

(14) Madam pâhrîj î tekh̲ mandavam; aêgh̲, ch̲îgûn ôl mân debrûnish̲na, baên josh̲an ch̲îgûn barâ hankh̲etûnish̲na; vinâs î min jvîtar dâsh̲tan gabrâ hankh̲etûntan. (15) Va madam kolâ yâmagô avzâr, vad-ich̲ zak î ch̲îgûn kafch̲a dîg-î, va pîng-î, va kh̲vânag-î; aêgh̲, baên mân ch̲îgûn barâ hankh̲etûnish̲na; vinâs î maînûgîhâ hankh̲etûntan, pâhrîkh̲tan. (16) Madam zak î dâtîhâ kard babâ; va ch̲îgûn zak î amat barâ

1. DP. [Pahlavi]—2. DP. [Pahlavi], may be [Pahlavi] This word is not clearly written. West reads [Pahlavi]—3. Perhaps for [Pahlavi]—4-4. DP. [Pahlavi]

neflûnê*d*, a*j*ash raêsha yehvûnêd, dôrgar patash a-vinâs; chîgûn za*k* î amat vinâskâr.

(17) Madam rôêsh*â* shûstan, pâhrî*j* î mayâ, va daênî*g* nîrang-î patash, va m*â* *b*aên ham babâ. (18) Madam gâs varesa-vaîrâê, mûnash varesa garâyênd. (19) Va madam garâîh î apurnâyîg dânar î *f*ratûm, va nîrang î patash; *f*rahâkht garây, a*f*rahâkht garây; pavan-ich aûstôra*g* têz ka*rd*anî; madam aûstôra*g* î purnâyân, za*k*-ich î apurnâyîgân; aûstara*g* apurnâygân *f*ramû*d* kâ*r*; chîgûn ba*r*â hankhetûntan baêshâzishnîh ash shôn pâhrî*j*-ich î aûstara*g*-î. (20) Madam chandîh î jîvâ*g* î gab*r*â mûnash garây garâyîh madam va*b*îdûnayên, va ân î jîvâ*g* î garây; m*â* *b*aên ham babâ.

(21) Madam ân î kîrû*g* kârân, aêva*g* aêva*g*, va rasta*g* î vâ*z*âr; a*f*ashân pâhrî*j*î min raêshî*d*an î aêva*g* ô*l*â î tanid pavan

1. DP. adds ∵—2-2. The words *fratûm va* are added on the margin in DP.—3-3. DP.—4. DP. The text that follows it, is found in DM.

tek͟h-*î*, a*v*â*r*îg a*v*zâr mûn kâr pata͟sh va*b*îdûnând; vinâs î min a-pâhrî*j*i͟shnîh. (22) Va madam dâtîhâ *frâj* yehabûntan î tek͟h mandavam, va raê͟sha î min lâ dâtîhâ *frâj* yehabûntan; dâtîhâ yansegûnân ba*r*â yehabûntan î ta͟sht î patk͟hûr, va raê͟sha î min adâtîhâ; m*â* *b*aên ham babâ. (23) Madam dâta-gâs pat-mâna*g*î aspa-râs mûn mîyâna*g* î ͟shat*ra*; âînîna*g* î aspa-râs; va *f*rahâng pa*d*ân î *f*rahângân amat *b*aên; va ͟shadîtuntan î tîr *b*aên aspa-râs, raê͟sha î pavan an͟shûtâ gaŏspend yehvûnê*d*; c͟hîgûn za*k* î amat vinâskâr, va c͟hîgûn za*k* î amat avinâs. (24) Va madam gaŏ͟sha ͟shêdkûnân, aêg͟h, c͟him, c͟hîgûn ͟shedkûni͟shna; vinâs va avinâs î madam raê͟sha î a*j*a͟sh.

(25) Madam âînîna*g* î kûstîg va*b*îdûntan, vizand i k͟hayâ min ana-âînîn ke*rd*ârîh. (26) Madam dâtîhâ bastan, la c͟hê͟sh lâ *f*ramû*d* kâr; amat lâ dâtîhâ bandênd, va gar*dîd*an viragî-haît,

1. DM. adds ∵—2-2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. seems to repeat [Pahlavi] but it is not quite clear owing to patch-work.

rîsht vazishnîh; va mâ *b*aên ham babâ. (27) Madam dâtîhâ za*d*an î vahân, vizandî min adâtîhâ za*d*an. (28) Madam dâtîhâ pâhrî*j*ishna î âtâsh *b*aên râs; va amat ôl mayâ vi*d*arg yehamtûnê*d*, vinâs î min adâtîhâ pâhrî*j*ishnîh madam âtâsh min âtâsh yehvûnê*d*. (29) Madam arataêshtârân î pavan mazangîh, va tom ôl ham-gûmîzênd, aêva*g* min tanid vizand yehamtûnêd; va hamâr paêtâ*g* gû*f*tan samîh; va mâ *b*aên ham babâ. (30) Madam rûbishna î lashkar î pavan bîm, za*k* î pavan a*v*îg-bîmîh î patmâna*g* î lashkar i Aîrân min za*k* î ana-Aîrân. (31) Madam dâtîha va shônîg â*v*âyî*d*an î bahar, va vizand î min adâtîhâ va a*v*îg-shôn â*v*âyî*d*an. (32) Madam aesma min kaŏ*f*a ba*r*â yehêtyûnt baên ôl mân bûr*d*an; min dast-pâna*g* kâd*â* ba*r*â hankhetûntan, pâspân-înî*d*an ger*d*ûn, va parîshî*d*an, ôl âtâsh madam bûr*d*an; aêgh chîgûn dâtîhâ; vinâs î min adâtîhâ ke*rd*ârîh; mâ *b*aên ham

1-1. DM. repeats [Pahlavi]

[illegible] (33) [illegible]

[illegible]

(34) [illegible]

[illegible] (35) [illegible]

[illegible]

(36-37) [illegible]

[illegible] (38) [illegible]

babâ. (33) Madam dâtîhâ tâ*f*tan î gaŏmaêza pavan âtâs͟h, vinâs î amat lâ dâtîhâ.

(34) Madam vâstra vic͟hî*d*an, aêva*g* madam tanid hank͟hetûntân; aêg͟h, c͟hîgûn dâtîhâ; vinâs amat jvîtar va*b*îdûnayên, min za*k* ba*r*â vizandîhê*d* vizandînê*d*. (35) Va madam m*â* âînîna*g* ka*rd*an î dâtîhâ ka*rd* das͟ht-ka*d*a*g*, va za*k* î mânis͟hna î mar*d*ûmân, jîvâ*g* î staŏrân gaŏspendân; vinâs î amat jvîtar va*b*îdûnayên, min za*k* ba*r*â vizandîhê*d* vizandînê*d*.

(36-37) Vic͟hîrî madam amat aêva*g* dâtîhâ vak͟hdûntan staŏra min adâtîhâ sa*r*dârîh, mar*d*ûm a-dastôbarîhâ *b*aên vazlûnê*d*, pa*d*-gehânân bîs͟hê*d*; va amat a-dâtîhâ ka*rd*[4] a*j*as͟h staŏra min adâtîhâ sa*r*dârîh, va ans͟hûtâ dâtîhâ *b*aên vazlûnê*d*; va amat ko*l*â 2 a-dâtîhâ, amat ko*l*â 2 dâtîhâ. (38) Va madam dâtîhâ bandî mandavamân patas͟h

1. DM. [illegible] for [illegible] *vakhdûntan*, by mistake—2. DM. [illegible]—3. DM. adds ∵—4. DM. [illegible] for [illegible]—5. In DM. [illegible] is written above the line, above the following word [illegible]

â*g*an*j*îhêd ; vinâsî amat a-dâtîhâ bandîh *a-ganjîdag*; mandavam vizandîhê*d* vizandînê*d*. (39) Madam a-dâtîhâ dârishnîh î aspân pavan âkhûr, vinâsî min a-dâtîhâ. (40) Va madam burî*d*an î dâr va darakht; aêgh chîgûn dâtîhâ; va vizand vinâs î min lâ dâtîhâ burî*d*an. (41) Madam âînîn î vastarg shûstan, vinâs î min jvî*d* âînîna*g*îh. (42) Va madam âînîn î ra*f*tanî *b*aên; vinâs î min ana-âînîn rûbishnîh *b*aên. (43) Madam âînîn î shnâ*g*varân-anshûtâ pavan mayâ vi*d*âr*d*an; va vizand vinâs î min jvîtar ka*r*dan.

(44-45) Madam âînîn î nâê va vi*d*âra*g*, min za*k* î 2 gab*r*â vi*d*ârtâr, vad za*k* î vêsh; patmâna*g* zyashân mas; va jvî*d* jvî*d* chand *b*aên *z*imîg ba*r*â â*v*-chî*d*anî amat zîmîg sâkht, va chand amat narm; va patmân zyashân band î vîrunag-î; ni*g*îrî*d*an î madam-bandân, amat mayâ sûr, va garm, tachâ*g*; va chand amat bîrûn min mayâ, va chand amat *b*aên mayâ.

1. DM. adds ∵—2. DM. —3. DM. —4. DM. —
5. So DM.—6. DM. adds —7-7. DM.

(46) … (47) … (48) … (49) …

(46) Va amat sûr, va sar*d*, tac̱hâ*g*; ayû*f* sûr, va garm, armaêsẖta; ayû*f* sẖîrîn, va garm, tac̱hâ*g*; c̱hand amat *b*aên mayâ, va c̱hand amat bîrûn. (47) Va amat sûr, va sar*d*, armaêsẖta; ayû*f* sẖîrîn, va sar*d*, tac̱hâ*g*; ayû*f* sẖîrîn, va garm, va armaêsẖta; c̱hand amat baên mayâ, va c̱hand amat bîrûn min mayâ. (48) Va m*â* aînîna*g* kûnisẖnîh î madam-band ni*g*îrî*d*ârîh; va c̱hîgûn âstînî*d*an î *b*aên zarêh-stâna-âê, va sang î andar, min za*k* î 10 gabrâ vi*d*ârtâr nâê, vad za*k* î vêsẖ; c̱hîgûn ba*r*â bastan î andar min nâê, âstînî*d*an î baên zarêhstâna; ayû*f* vêsẖa*g* ham-tûkẖt va bûland yehvûnê*d*. (49) M*â* âînîna*g* c̱hâra*g* î madam-ni*g*âs-dâsẖtan î nâê; va ka*d*âm za*k* nâê î amat vakẖt naêma*g*, amat lâ sraêsẖvâ*dag*; va ka*d*âm za*k* î amat vakẖt sraêsẖvâ*dag*, amat lâ c̱hatrûgsẖû*dag*, madam min mayâ yakẖsenunêd; nâê î mûn aûsẖtân-mand aûzûsẖtân; âkẖa*r* za*k* î aûzûsẖtângun, pêsẖ aûsẖtân-âômand; âkẖa*r*

1. DM. adds ı—2-2. DM. [illegible]—3. DM. adds ∵—4-4. DM. [illegible]

[Pahlavi text] (50) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text] (51) [Pahlavi text]
[Pahlavi text][1]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text]

(52) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]
[Pahlavi text] (53) [Pahlavi text]
[Pahlavi text]

*b*aên yetîbûnishna; vizand vinâs î amat jvîtar va*b*îdûnayên. (50) Va min ham, m*â* âînîna*g* vitâr*d*an î gaŏspendân î srâ*d*a*g* srâ*d*a*g*, pavan mayâ lachadôn shnêv; vinâs min jvîtar ka*r**d*an amat vizand yehvûnê*d*. (51) Madam a*v*ar-pâdishnîh î pavan vi*d*ar*g* î mayâ amat nava*g* hamâg a*v*isparî*d*; va amat sûr tachâ*g*, va amat sûr armaêshta; va amat shîrîn tachâ*g*, va amat shîrîn armaêshta; shôn î vitar*d*an î patash hand hand, ô*l* kâma*g* rûbishnîh î patash; aê*d*ûn-ich ni*g*îrishna î madam za*k* mayâ î lakhvâr ô*l* tâ*j*ishna yegavîmûnâ*d*, va vizand vinâs î amat dâtîhâ lâ nigîrê*d* va madam sajîtûnê*d*.

(52) Madam 2 î arataêshtâra, î a*g*avîn pavan râs kha*j*ênd; ka*d*âm madam pâna*g*îh i aspa, ka*d*âm madam sâ*j*ishna î khûrishna yehvûntan, âînîn a*v*â*r*îg; î *b*aên ham babâ. (53) Khûrishna vashtamûntan vinâs, î khvârî*d*an î madam râs; aêgh, chîgûn âînîn vinâs î amat jvîtar va*b*îdûnând.

1. So DM. for [Pahlavi text]

(54) Madam darmân î pâh va staŏra mûn shavtar lakhvâr rîjîd; va patmânag î dâshtan î mêsh, va bûz, va tôrâ, va aspa, va khar; va zak î rîg, va nârîg pavan gûshna. (55) Madam staŏrân, anûmâân, va nârîgân, mûnshân tangîh î sûrâg râê avzâr kâr madam kardan lâ atûdag. (56) Madam patmânag î dûrîh î staŏra î gûshna min zak î nekad, amat âvâyad netrûntan. (57) Madam patmânag î dûrînîdan î gabrâ tôrâ î bargîg î giyah vishûft, mûn giyah î aîshân amatash patkârênd; chîgûn zak î amat lakhvâr ôl mîyân pâtakhshâê hêtyûntan; mâ baên ham babâ.

(58) Madam pâhrîj î gabrâ min zak î abîtarân aôsha; afash yehvûntan bîmar mîn fûmâ mûrvâg î saryâ. (59) Madam vinâs î abû min a-purnâyîg, amatash ôl apênamag-î yehabûnt karîtunêd, amat yehamtûnêd shâyad yehvûntan vinâs-î min adâtîhâ samînîdan î pâh va staŏra danpagûnîhêd;

1. DM. adds. ∴—2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]—
5. DM. [Pahlavi] for [Pahlavi]. See West's note, p. 129.—6. DM. [Pahlavi]

mâ baên ham babâ. (60) Va madam aûrvara î baêshâzînî*dâ*r aûrvara khe*f*rûntan; *mâ baên* ham babâ. (61) Va madam ham-myâzdîh î levat*â* daêvîyastân; aêgh, chîgûn za*k* î dastŏbargâs, va chîgûn za*k* î amat lâ; amat ham-myâzdîh dahî*d*, chîgûn za*k* î agarâmîg, va chîgûn za*k* î amat min-ich Aîrân garâmîgtar, yakhsenunishna hav*â*-and. (62) Va madam patkhûr, mûn daêvîyastân patash vashtamûnt khᵛârî*d*. (63) Madam patmâna*g* î bisrâ levat*â* lakhmâg pavan atapa*g*-dâta vichârishnîh. (64) Madam vara, mûn sakht, a-sakht-ich; bûkhtishna paêtâ*g*îh î min dahîshna patash. (65) Madam râ*z* î Daêna, vinâs î min gushû*f*tan. (66) Madam vinâs î siyâh mi*l*ayâ *ô*l nîsh*â* i aîshân gû*f*tan. (67) Madam patmâna*g* î mân, vîs, zand, matâ î nîtûm; za*k* î *a*vartûm. (68) Va madam *mâ* âînîna*g* mânistan î Frashaŏshtra va Jâmâspa pavan lashkar, a*f*ashân dâta.

1. After [Pahlavi] about an inch space is blank.—2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]—5. DM. adds [Pahlavi]

CHAPTER XXXVIII.; SAGÂTÛM NASK.

XXXVIII. (1) Burînag âê Hachîdagânistâna, mâdîgân madam milayâ î hachîdag khvâstag, dârîgîh î patash; chîgûn band yehvûnt zak aûshtân-âômand; chîgûn zak î amat pavan pasûsh-haûrvaîh, va chîgûn zak î amat pavan hachîdag-dârîh yakhsenunêd. (2) Va amat hachîdag aspa î arataêshtârân, chîgûn dâshtan amat pavan î band hîch âînînag dâshtan lâ shâyad; va vizand î ajash yehvûntan bîm, mâ patash kardan; chîgûn zak î amat min hamâg kôstag; chîgûn zak î amat min kôst-î srâyishna; vad aîmîd aêmat srâyishna baên patmânag î srâyishna; chand chîgûn srâyishna. (3) Amat hachîdag staŏra, âkhar min madanî ôl dârîshna î hachîdag-dâr, pavan chand pavan nîrmad î pâs kâr framûdan; chîgûn zak î hama-gaŏna hachîdag-dâr pêsh, aêghash bâhar baên barâ yehvûnêd; pavan-ich nîrmad î nafshâ kâr framûdan dastôbarîhâ; chîgûn mâ âînînag

1. DM. adds ∵—2. DM. [illegible]—3-3. DM. [illegible]

framûdan zyas͟h kâr. (4) Va amat haç͟hî*dag* zâ*k*-âômand, *mâ* âînîna*g* dûk͟htan î am; ç͟hîgûn parvar*dan* î vaç͟ha*g*; va[3] *mâ* baên ham babâ; vinâs î min adâtîhâ ka*rdan*.

(5) Va madam haç͟hî*dag*-dâr, amatas͟h staŏra haç͟hî*dag* ô*l* dâris͟hna yehamtûnê*d*; ç͟hîgûn za*k* î amatas͟h mâ*d*ag âînag-iç͟h-î sak͟hta*g*; ç͟hîgûn za*k* î amatas͟h levat*â* kâr va bar yehamtûnê*d*. (6) Madam dâs͟htan î haç͟hî*dag*-dâr kônâ î haç͟hî*dag* pavan rama*g*; aêg͟h, ç͟hîgûn âînîn yehabûntan a*f*as͟h pîm ô*l* myâzda, va âkâsîn-î*dan* î myâzda ân min pâh î haç͟hî*dag*; amat pavan-iç͟h rama*g* lâ s͟hâya*d* dâs͟htan, m*â* aînîna*g* bastan; amat-iç͟h pavan band lâ s͟hâya*d* dâs͟htan, m*â* patas͟h ka*rdan*. (7) Madam mûê î pâh î haç͟h-î*dag*; aêg͟h, ç͟hîgûn za*k* î amat pês͟h-iç͟h min gâs paêtâ*g* bûris͟hna; vinâs î burî*dan* î amat pês͟h min gâs paêtâ*g*, amat ç͟him î burî*dan* levît bûrê*d*. (8) Madam gurûs͟hî*dan* î kônâ i haç͟hî*dag*, vinâs î

1. DM. —2. DM. adds ∵—3. DM. written above the line.—
4. DM. —5-5. DM. 6. DM. —7. DM. adds —8. DM. repeats

min lâ gurûs̱hî*d*an. (9) Madam sru*d*an î hac̱hî*d*a*g* pavan jîvâ*g* î paêtâ*g*tûm *b*aên mân, vîs, zand, matâ. (10) Madam vinâs î pâs, amat a*v*îg-bû*j*is̱hn-î ô*l* hac̱hî*d*a*g*-dâr pavan avinâsîh î hac̱hî*d*a*g*-dâr, mâ*d*ag yansegûnayên; vinâs î min vinâs î madam pês̱h min hac̱hî*d*a*g* ô*l* ḵhûr-ḵharân adâtîhâ za*d*an raês̱hî*d*an; a*v*â*r*îg vinâs î patas̱h. (11) Madam *z*imân va*b*îdûnt î mîyân i pâs va hac̱hî*d*a*g*-dâr, pavan yezrûnân de*b*rûnân î hac̱hî*d*a*g*-dâr mâ*d*ag i ô*l* jîvâ*g*î patas̱h *z*iman va*b*îdûnt yehvûnê*d*; za*k* î amat pâs yehamtûnê*d*, va hac̱hî*d*a*g*-dâr lâ; za*k* î hac̱hî*d*a*g*-dâr c̱hîgûn ma*d*an î ô*l* ḵh[v]îs̱hîh î hac̱hî*d*a*g*-dâr, va amat; va amat pâh va staŏra î hac̱hî*d*a*g*-dâr, va c̱hîgûn ma*d*anî ô*l* ḵh[v]îs̱hîh î ô*l* hac̱hî*d*a*g*-dâr; amat pâh va staŏra î hac̱hî*d*a*g*, *b*aên dâris̱hna î hac̱hî*d*a*g*-dâr yemîtunê*d*, c̱hîgûn, c̱hand srû*d*an î gurûs̱h, va mûê î ham pâh; pâh vinâsî amat lâ, ayû*f* jvîtar, srâyê*d*.

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. DM. [illegible]—4. DM. adds [illegible]

(12) Va madam pâh î *b*aên ô*l* rama*g* î aîs̲h̲ gûmîk̲h̲têd, aêg̲h̲ pavan hac̲h̲î*d*a*g*îh, c̲h̲îgûn za*k* î amat pâ*s*, c̲h̲îgûn za*k* î amat pasûs̲h̲-haûrvô na*f*s̲h̲*â*, va amat *b*aên rama*g*-*î* gûmîk̲h̲tê*d* min hac̲h̲î*d*a*g*îh; c̲h̲îgûn za*k* î amat pâ*s*, c̲h̲îgûn za*k* î amat pasûs̲h̲-haûrvô ô*l* hân rama*g* vazlûnê*d*; c̲h̲îgûn za*k* î amat rama*g*-âômand *f*ratûm, c̲h̲îgûn za*k* î amat za*k* î da*d*îgar na*f*s̲h̲*â*. (13) Madam kûs̲h̲tan î pasûs̲h̲-haûrvô pâh i hac̲h̲î*d*a*g* pavan âvâyê*d* tûs̲h̲a*g*îh; aêg̲h̲, c̲h̲îgûn pâtak̲h̲s̲h̲âê, va m*â* âînîna*g* kûnis̲h̲na. (14) Va madam ô*l*â mûn pâh va staŏra î hac̲h̲î*d*a*g* *b*aên, amat *b*aên ô*l* matâ yehamtûnê*d*; âkâsînî*d*an î hac̲h̲î*d*a*g*-dâr matâ sardâr, mûn pâh va staŏra î hac̲h̲î*d*a*g* *b*aên ram pavan srâ*d*a*g*, gaŏna, va gurûs̲h̲-nam. (15) Va madam netrûnis̲h̲nîh i gab*r*â pavan gaŏspend, mûn vîmârîh min za*k* zyas̲h̲ raês̲h̲a pavan kâr min kûs̲h̲tan, *b*aên a-kârîh; va kâr amat nis̲h̲ân min vi*d*âr, va haît pâna*g*; amat k̲h̲ûr*d*âr, levît pâna*g*; va amat a-k̲h̲ûr*d*âr, va haît pâna*g*; va amat

1. Here West adds the words [Pahlavi] to fill up a blank space, as he says, left by the repairer of the MS. on one of the patches.—2. DM. [Pahlavi]—3-3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]—5. DM. adds ჻

a-k͟hûr*d*âr, levît pâna*g*. (16) Madam nîyâ*z*a*g* î hac͟hî*d*a*g*-dâr *b*aên pâh va sta*ô*ra î hac͟hî*d*a*g*, amat 4 âînîna*g* aêva*g*, va amat 3 aêva*g*, amat naêma*g* î s͟hnat, amat s͟hnat darengih parvarê*d*; va amat za*k* î has͟hkek͟hûnê*d* apurnâyî*g*-âê, va amat za*k* î has͟hkek͟hûnê*d* rabâ; aêg͟h-as͟h srâyis͟hna, m*â* a*f*as͟h pâhrî*j*; c͟hîgûn za*k* î amat c͟hagâra*g*-*î*, za*k* î amat dâr-*î*, va c͟hîgûn za*k* î amat vark͟han-*î* î kûs͟hta*g*; c͟hîgûn za*k* î amat panjar-*î* î ana-ana-spûrî*g* î s͟hkasta*g*, ayû*f* ana-ana-spûrîg va d*r*avîst, ayû*f* spûrî*g* î d*r*avîst.

(17) Madam k͟hᵛâsta*g* î *b*aên parvandî*d* î mân, za*k* î pavan sâmân î mân î aîs͟h, vindênd. (18) Madam ni*g*ânîg k͟hᵛâsta*g*, amat pavan kôsta*g* î râs has͟hkek͟hûnîhe*d*, *z*imîg sak͟ht; c͟hîgûn za*k* î amat 1 angûst, c͟hîgûn za*k* î amat 2 angûst *f*rû*d* yegavîmûnê*d*; amat ham-gûn *z*imîg narm, c͟hîgûn za*k* î amat 2 angûst, c͟hîgûn za*k* î amat 3 angûst *f*rû*d* yegavîmûnê*d*. (19) Amat mîyân i râs has͟hkek͟hunîhê*d*, va *z*imîg sak͟ht,

1-1. Better [Pahlavi]—2 DM. adds ∵—3. DM. [Pahlavi]—4. DM. [Pahlavi]

chîgûn zak î amat 2 angûst, va chîgûn zak î amat 3 angûst frûd yegavîmûnêd; amat zimîg narm, chîgûn zak î amat 3 angûst, va chîgûn zak î amat 4 angûst yegavîmûnêd. (20) Amat pavan afrâj va nishîv, tamâ aêgh min râs barâ vardêd, va zimîg sakht; chîgûn zak î amat â-avant, chîgûn zak î amat vad mîyân î patîshtâna frûd yegavîmûnêd; narm, chîgûn zak î amat vad mîyân i patîshtâna, chîgûn zak î amat vad jânûg frûd yegavîmûnêd. (21) Va amat pavan zak î âvân-tâg, zimîg sakht, chîgûn zak î amat vad jânûg; chîgûn zak î amat vad mîyân i râna frûd yegavîmûnêd; va amat zimîg narm, chîgûn zak î amat vad mîyân i râna, chîgûn zak î amat vad gûnd frûd yegavîmûnêd. (22) Va amat pavan zak î âvân vidarg, va zimîg sakht, chîgûn zak î amat vad gûnd, chîgûn zak î amat vad nâfag frûd yegavîmûnêd; va amat zimîg narm, chîgûn zak î amat vad nâfag; va chîgûn zak

1. DM. adds ∵—2. DM. —3. DM. —4-4. DM. Here is written above the line.—5-5. DM. —6. DM. omits.

î amat vad *fûmâ frûd* yegavîmûnê*d*. (23) Va amat *b*aên âsh-khân, va mîyân i vana, va pâh-hasta; aêgh, chîgûn zak î amat a*frâj* min tanû mânishna, chîgûn zak î amat *frâj* mânishna.

(24) Va madam mûn pâh î hachîd*ag* parvarê*d*; aêgh, chîgûn za*k* î amatash *frâj* gan*j*; chîgûn za*k* î amatash parvarê*d* yehamtûnê*d*. (25) Madam patkâr î madam pâh î hachî*dag*, amat aêva*g* gaŏna î amîtar zerkhûnt, aêva*g* gurûsh-nam yema*lel*-ûnê*d*, ko*l*â 2 râst; ayû*f* aêva*g* dakhsha*g-î* râst, aêva*g* kabad dakhsha*g* î a*f*ash lâ râst yema*lel*ûnê*d*; za*k* î amat pavan *mâ* âînî-na*g* kh^v^êshîh jvîtar yema*lel*ûnê*d*; va *mâ b*aên ham babâ. (26) Madam pâh i hachî*dag* mûn pavan bâlistv-an î *b*aên dâtîhâ srâyishna ba*r*â vi*d*âr*d*an; chîgûn 3 shnat, 3 khân, va 3 jîvâ*g*, va 9 bahar; va hân-ich kabad dâ*d*istân *b*aên ham babâ.

1-1. DM. —2. DM. —3. DM.

CHAPTER XXXIX., SAGÂTÛM NASK.

(1) [illegible]

(2) [illegible]

(3) [illegible]

XXXIX. (1) Burînag-âê Zîyânagistâna, mâdîgân madam zîyânag î aûshtân-âômand, va zak î aûzûshtâna, pavan dâtîhâ zistan, yehabûntan, padîruftan, lakhvâr avispârdan; pânagîh va pâhrîj kâr î kolâ 2; âînînag zak î aûshtân-âômand parvartârîh, va bâlînîdârîh, va aîyyâr-bârîh, va sajîtûnînîdârîh î khastînîdârîh; va âsânînîdârîh, va râmînîdârîh-ich; vinâs tûjishna î min adâtîh; î baên ham babâ.

(2) Madam andâzag î zîyânag dahishnîh; va zak î amat pavan barîn, amat a-barîn; zimân jîvâg aîsh mandavam yehabûnêd; zak î amatash avzûn yehabûnêd; aêgh mâ haît avzûn.

(3) Vichîra î madam pâh, amat pêsh min burîn amat zîyânag lakhvâr debrûnân; zak î madam zîyânag i vinast; amat pavan burînag zimân lakhvâr lâ avispârêd, amatash kâr madam min daêna-îg framâyîd, va amat pavan khvîshîh yakhsenunêd.

1. DM. adds, ∴—2. DM. [illegible]—3. DM. adds ı—4. DM. [illegible]

CHAPTER XL., SAGÂTÛM NASK.

(4) Madam za*k* î aûzûshtâna khvâsta*g* mûn burîn; amat pavan kâr, va amat pavan armaêshta yakhsenunê*d*, jvî*d* jvî*d*, mas va kas ar*j*îhâ; aêgh, pavan chand avîg-*g*an*j*ishna ar*j*ânîg-îhâ, pavan chand vakhsh-barishnîh; va bûn ham ar*j*, a*f*zûn vakhshân vakhshishnîh.

(5) Madam chim mûn râê zîyâna*g* vinâs pavan zîyâna*g* lakhvâr lâ a*v*ispâr*d*an avinâs; kabad dâdistân î Daêna ham babâ, madam aôbash vakhdûnt yegavîmûnê*d*.

XL. (1) 22 burîna*g* âê *Vakhshistâna,* mâ*d*îgân madam vakhsh rûbishnîh. (2) Madam vichârishna, a*v*ispârishna, va tû*j*ishna mandavam, pavan pâ*d*îrânînî*d*an î min tûkhtan; vichâr*d*an, a*v*ispâr*d*an î *ô*l mûnash na*f*sh*â*, za*k* î *z*imân madam lâ va*b*î-dûnt yegavîmûnê*d*. (3) Amat ôl*â* mûn tû*j*ishna, vichârishna, a*v*ispârishna na*f*sh*â* zâyî*d*an, za*k* î *z*imân madam va*b*îdûnt

1-1. DM. —2. DM. adds.

yegavîmûnê*d*; âk̲h̲a*r* min burîna*g* *z*imân, ka*rdag*îhâ rûstan î vinâs vak̲h̲s̲h̲. (4) Madam vak̲h̲s̲h̲ î ka*rdag*, va za*k* î zîsta*g*; c̲h̲îgûn za*k* î amat zîsta*g* ka*rdag* ba*r*â yehvûnê*d*, va c̲h̲îgûn amat ko*l*â 2 armaês̲h̲tîhê*d*. (5) Madam za*k* î vak̲h̲s̲h̲ân vak̲h̲s̲h̲, madam û*z*is̲h̲nîh î ô*l* hâvandîh va*b*îdûnayên, aêg̲h̲, ka*d*âm. (6) Madam yas̲h̲arûb-dâta; aêg̲h̲, c̲h̲îgûn za*k* î amat pavan pâ*d*îrânînî*d*an âstêrî*d*; c̲h̲îgûn za*k* î amatas̲h̲ vak̲h̲s̲h̲-ic̲h̲ sajîtûnê*d*.

(7) Va madam sajîtûntan î vak̲h̲s̲h̲ madam tûbân k̲h̲ᵛâsta*g*; amatas̲h̲ haît vak̲h̲s̲h̲, vak̲h̲s̲h̲ patas̲h̲ g̲h̲a*l* sajîtûnê*d*; va za*k* î lâ sajîtûnê*d*; c̲h̲îgûn za*k* î amat a*v*âm-âômand k̲h̲ᵛâsta*g* pavan-ic̲h̲ lak̲h̲vâr bûr*d*an tûbânîg, a*v*âm-na*f*s̲h̲*â* pavan bavîhûnastan tûbânîg; va c̲h̲îgûn za*k* i amat ko*l*â a-tûbânîg, a*v*âm-âômand pavan bavîhûnast lâ tûbânîg; c̲h̲igûn za*k* î amat a*v*âm-k̲h̲ᵛîs̲h̲ pavan bavîhûnastan tûbânîg, a*v*âm-âômand pavan k̲h̲ᵛâsta*g* lâ tûbânîg. (8) Madam aêg̲h̲ amat a*v*âm-k̲h̲ᵛîs̲h̲ zîstan aêva*g* bâr vi*d*ar*d*

bê*d*, chîgûn amat pavan zâyishna rôêshá, nava*g* gha*l* zâyishna; va chîgûn za*k* î amat pavan aêva*g* zâyishna î vi*d*ar*d*a*g* zîst ka*r*d*a*g-gâs, vakhsh gha*l* sajîtûnê*d*. (9) Amat a*v*âm-âômand vi*d*arê*d*, chîgûn za*k* î amat vakhsh *b*aên khᵛâsta*g* î aîsh pavan satôrîh va*b*îdûnêd; chîgûn za*k* î amat *b*aên ko*l*â 2 gêhân î khᵛâsta*g*-dâr vakhsh.

(10) Madam khᵛîshîh tû*j*ishna, na*f*shá-tû*j*ishna î tû*j*ishna-âômand; pavan aîshân tû*j*ishna sâmân, zyash na*f*shá. (11) Madam tâvân î ôlá mûn ô*l* gûshnîh ze*b*anunã-âr, gûshna saryâ yehabûnê*d*, amat âpûs lâ, amat va*b*îdûnayên; va má *b*aên ham babâ. (12) Madam avgâm î gûshna-shed*k*ûnânishnîh î staŏra, va anûm*á*e, va jam*l*â; va avgâm î a*v*ispâr*d*an î jvî*d* jvî*d* gûshna ô*l* mûn pa*d*îrû*f*t yegavîmûnê*d*; za*k* î amat avgâm î gûshna-hilîh, za*k* î amat aê*d*ûn a*v*ispâr*d*an î amat *z*imâna*g* î gûshna-hilîh ham bûn-ich katrûnt yegavîmûnê*d*. (13) Amat pavan avgâm lâ

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]

a*v*ispâr*d*an î gûs̲h̲na râê nekad a-gûs̲h̲na ba*r*â vazlûnê*d*, tô*r*â, aspa, jam*l*â, va maês̲h̲a, va bû*z*a, k̲h̲azûrâ, jvî*d* jvî*d* âpûsîh lâ, tâvân c̲h̲and i va*z*a*g* va*b*îdûnd. (14) Madam jam*l*â, va aspa, va tô*r*â, maês̲h̲a î zîyâna*g* akarag pîm, madam min burîna*g* *z*imân lak̲h̲vâr vak̲h̲dûnî*d*; aspa, tô*r*â, va bû*z*a, va maês̲h̲a za*k*-ic̲h̲ î mîyâna*g* nîtûm pîm, aêg̲h̲, jvî*d* jvî*d* patmân zyas̲h̲ân aêva*g* dûsis̲h̲na. (15) Madam jam*l*â; aêg̲h̲-as̲h̲ *b*aên s̲h̲nat mûê c̲h̲and va*b*îdûnis̲h̲na, za*k* î jam*l*â patmân patas̲h̲ *b*aên ga*δ*spendân *frâj*îg, ôl*d*s̲h̲ân k̲h̲ama*r*â-ic̲h̲; aêg̲h̲ pavan c̲h̲and ar*j* zyas̲h̲ân, za*k* i tô*r*âân vad madam hac̲h̲înênd; va âînîna*g* zyas̲h̲ân a*v*ar-zanis̲h̲nîh. (16) Aêg̲h̲, c̲h̲îgûn za*k* î amat jam*l*â va aspa mâ-*d*ags̲h̲ân ôl a-k̲h̲û*r*sêndîh a*v*zûn; tô*r*â, va maês̲h̲a, va bû*z*a, vak̲h̲-s̲h̲ân-ic̲h̲ vak̲h̲s̲h̲ sa*j*îtûnê*d* min ôl*d*s̲h̲ân za*k* î nekad, aêg̲h̲s̲h̲ân a*v*ar-vâ*z*is̲h̲nîh a*v*zûn î ô*l* a-k̲h̲û*r*sandîh; vak̲h̲s̲h̲ân vak̲h̲s̲h̲ min za*k* î zega*r* c̲h̲and kam va*b*îdûnis̲h̲na. (17) Va jam*l*â î râs zîyâna*g*, min burîn *z*imân rôês̲h̲*d* *frâj*, amatas̲h̲ kâr adâtîhâ, va

1. Better —2. DM. —3. DM. —4. DM.

[Pahlavi text illegible] (18) [Pahlavi text illegible] (19) [Pahlavi text illegible] (20) [Pahlavi text illegible]

râs saryâ; va amat kâr adâtîhâ, râs k͟hûp; amat pavan c͟harag âsân yak͟hsenund; aêg͟has͟h madam hac͟his͟hnîh ôl ak͟hûrsandîh pavan c͟hand yehvûnêd; ôlâs͟hân jvîd jvîd amat-ic͟h *aŏganghêm*, ayûfvahâg zebanûnâ havâ-and; va kalbâ-ic͟h k͟hazûrâ *aŏganghêm*, zak î vôhâg, zebanûnâ. (18) Pavan c͟hand vak͟hs͟hân vak͟hs͟h barâ yegavîmûnêd, afas͟hân vak͟hs͟h va vak͟hs͟hân vak͟hs͟h, aêmat baên ârûdis͟hna yegavîmûnêd; c͟hîgûn zak î amat hamâê, pavan-ic͟h frazandân hû-bak͟htagân, k͟hᵛâstag mûn zak avar-mânand va yehamtûnis͟hna vak͟hs͟h g͟hal sajîtûnêd. (19) Va madam mûnas͟h pis͟hna madam aîs͟h a-gûp barâ zebanûnâ, va frûk͟h-târ, va frîzvânîg dâs͟htâr, g͟hal pâdîrânînîd; aêg͟h, zak î pâdîrângar c͟hand pavan yôm î hamînîg, va c͟hand pavan zak î zimzîg atapag-dâta, pavan bûn; dâtîhâ pis͟hnîh î ans͟hûtâ va âtâs͟h pavan aêvag rûjagô s͟hapân hamînîg, zak î zimistânîg. (20) Madam vastarg, amat mûn min dahis͟hna pâdîrânînêd.

1. DM. [Pahlavi]—2. DM. adds ∵—3. DM. [Pahlavi]—4-4. DM. [Pahlavi]—5. DM. [Pahlavi]—6. DM. [Pahlavi]—7. DM. [Pahlavi]

(21) Madam tâvân î *f*ratûm atapa*g*-dâta, vinâs zya<u>sh</u>; tâvân za*k* î da*d*îgar va sa*d*îgar vad dâhûm.

(22) Va madam pê<u>sh</u>îmârîh va pasîmârîh î madam â*v*âm a*f*a<u>sh</u> va<u>kh</u><u>sh</u>, va vi<u>ch</u>îra pata<u>sh</u>; va <u>ch</u>îgûn amat pavan *frâj* dâ<u>sh</u>tan î tû*j*i<u>sh</u>na a*v*âmân madam a*v*âmân vad rûbâ*g*îh î va<u>kh</u><u>sh</u> pâ*d*îrânîhê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (23) Va madam a-kârîh î pi<u>sh</u>na mûn Daêna lâ dastôbar. (24) Va madam ze*b*a-nûnâ ba*r*â za*k*-i<u>ch</u> dînûta*g* pâh âê, amat *f*rû<u>kh</u>târ min a*v*ispâr*d*an pâ*d*îrânîn*îd* va<u>kh</u><u>sh</u>, va va<u>kh</u><u>sh</u>ân va<u>kh</u><u>sh</u> î pata<u>sh</u>; pavan 2 <u>sh</u>nat kâd*â* mâ*d*ag-î ô*l* <u>ch</u>and pâh ma*d*an. (25) Madam aê<u>gh</u> m*â* za*k* î va<u>kh</u><u>sh</u> lâ, m*â* za*k* î <u>gh</u>a*l* va*b*îdûnayên. (26) Va madam mâ*d*ag va<u>kh</u><u>sh</u> vô<u>ch</u>a*g*, va <u>sh</u>îr, va sar, va mûê kâr; va a*v*ar-vâ*z*i<u>sh</u>nîh ô*l* a<u>kh</u>û*r*sandîh; va va<u>kh</u><u>sh</u>ân va<u>kh</u><u>sh</u>; va tanû î <u>sh</u>apîr î aêva*g* gaŏspend-î, va dâ*d*istân î aêva*g* aêva*g*.

1. DM. [Pahlavi] —2. DM. [Pahlavi] —3. DM. adds ∴—4-4. DM. [Pahlavi] —5. DM. [Pahlavi] —6-6. DM. [Pahlavi] —7. DM. [Pahlavi]

(27) Madam a*v*âm-âômand a*v*âm c̲hîgûn âînîn nivêgînî*d*an, a*v*âm-k̲h^v^îs̲h pavan sû*d*a*g*îh lâ pa*d*îrê*d*; va amat a*v*âm-âômand pavan 3 zahîs̲hnîh ka*rdag* ka*rd* yegavîmûnê*d*, amat-ic̲h pavan 2 zahîs̲hnîh, amat-ic̲h pavan aêva*g* zahîs̲hnîh yegavîmûnêd, *f*ratum s̲hnat min nîyâza*g* î avgâm k̲h^v^îs̲h. (28) Madam a*v*âm-âômand madam lak̲hvâr kâhî*d*an, amat s̲hnat s̲hnat nivêgînî*d*, za*k* lâ pa*d*îrê*d*; pavan c̲hand lak̲hvâr-kâhyis̲hnîh va sac̲his̲hna î hamâ*g* î a*v*âm-k̲h^v^îs̲h madam a*v*âm-âômand c̲hîgûn yehvûnêd.

(29) Madam pâ*d*îrângarîh, î aêva*g* jarpîh ka*rd*an, nikî*z*-is̲hna min gêhânî*g* kâr, aêg̲h pavan aêva*g* bî*r*ak̲h, min za*k* *frâj* pavan da*d*îgar, sa*d*îgar, s̲has̲hûm, nohûm s̲hnat ô*l* gêhânîg kâr; aêg̲h; pavan aêva*g* c̲hand jarpîh a*v*zûn-dahis̲hnîh î madam za*k* aêva*g* jarpîh yehamtûnê*d*; mâ baên ham babâ. (30) Madam pâ*d*îrân*g*arîh î aêva*g* gudâd pavan zimistâna, aêva*g* mas̲h*g* î â*v*dân pavan hamîn; madam mûn na*f*s̲hâ; aeg̲h, âk̲h*ar*

1, DM. adds ∵—2, DM, —3, DM, —4, DM.

min vizâyis͟hna î pavan *z*imistâna bûn gudâd, pavan hamîn bûn mas͟h*g*, pavan ba*r*â sac͟his͟hnîh î *f*ratûm 10 lêlyâ, va min za*k* kâd*â* bî*r*ak͟h derangih î jvî*d* jvî*d*; min za*k* kâd*â* *z*imistâna *f*ra*j*âm gudâ*d*, hamîn rôês͟h*â* mas͟hk; aêg͟h, madam za*k* aêva*g* gudâ*d* mas͟hk c͟hand a*v*zûn i pâ*d*îrângar ô*l* mûn na*f*s͟h*â* tû*j*is͟hna; m*â* *b*aên ham babâ.

(31) Va madam vak͟hs͟h i *j*ûr*d*âgân, za*k* î gaŏspendân zâ*g*, va pîm va mûê, aêg͟h jvî*d* jvî*d* va*b*îdûnayên. (32) Va madam pâ*d*îrân*g*arîh î jâma*g*îha va a*v*zârîhâ min lak͟hvâr a*v*ispâr*d*an î ô*l* mûn na*f*s͟h*â* kabad nâmc͟has͟htîg manîtunê*d*; aêg͟h, c͟hîgûn za*k* î amat hûspûrîg, c͟hîgûn za*k* î amat ana-hûspûrîg kâr *f*ramâyê*d*, c͟hîgûn za*k* î amat pavan a-kârîh yak͟hsenunê*d*, vak͟hs͟h vak͟hs͟hê*d*. (33) Madam vak͟hs͟h î *z*imîg î madam ramî-tunt, va za*k* î ana-madam ramîtunt *j*ûr*d*â*g*, amat min a*v*ispâr-*d*an î ô*l* mûn na*f*s͟h*â* pâ*d*îrânînî*d*. (34) Va aê*d*ûn-ic͟h vak͟hs͟h i

1. DM. [Pahlavi]—2. DM. [Pahlavi]—3. DM. adds ∵—4-4. DM. [Pahlavi]—
5. DM. [Pahlavi]

CHAPTER XLI., SAGÂTÛM NASK.

paîrâyagîhâ min zahabâ, va sîm, va môhra*g* va hân mandavamîhâ, levat*â* kabad dâ*d*istân î baên ham babâ, m*â* aôbash patvandî*d*.

---

xli. (1) Burîna*g* î Varistâna, mâ*d*îgân madam za*k* amat pavan aîsh paêtâ*g* yehvûnê*d* pavan yâtû*g*îh dakhsha*g*-âômand; va darmân barishnîh za*k* î pavan yâtû*g* vîmârînî*d* aîsh yekat lûntan î yâtû*g* pavan dâ*d*istân va daênîg nîrang, m*â* za*k* î amat pavan dâ*d*istân daênîg nîrang. (2) Madam za*k* î amat pavan a-dâ*d*istânîh, lâ pavan nîrang î daênîg, yekatlûnîhê*d*; va madam za*k* î amat pavan aîsh aŏsha na*f*sh*â* yemîtunê*d*.

(3) Madam vara pasâkhtan î maînûg-zôrîhâ bûkhtan aîrikhtan î ana-basân-âômandân î pavan yâtû*g*îh, yasharûb*g*anîh, a*v*â*r*îg vinâs râyînishnîhâ nihû*f*ta*g*, patash paêtâ*g*îh yehvûnê*d*; avgâm zyash sâ*j*ishna vinâsîh, gâs zyash sachishna. (4) Madam

---

1. DM. adds ∴—2-2. DM. [Pahlavi]—3. DM. [Pahlavi]—4. DM [Pahlavi]

(5) ... (6) ...

CHAPTER XLII., SAGÂTÛM NASK.

(1) ...

pasâkhtan gâs; mâ âînînag *fr*agâr*d*an, va sâmânînî*d*an, vairâstan î mân mûn vara sâkhtîhê*d*; za*k* î *frâj ôl* za*k* mân de*b*rûnishna, za*k* î mûn bûr*d*an î aôbash pâhrî*j*ishna; mûn ô*l* za*k* mân shed*k*ûnishna, mûn lâ shed*k*ûnishna; za*k* î amat tamâ yehvûnê*d*, vishûpishna î kâr, a*j*ash van*j*and.

(5) Madam varistânîgân, va a*v*â*r*îg kârîgarân î tamâ, va nîrangîhâ va âînînîhâ î patash; âyazishna î *b*aên mân kûnishna, ka*r*îtunishna î Yaza*d*ân ô*l* aîy*y*ârîh. (6) Va mâ âînînag sâkhtan î garm va sar*d* vara; chîgûn *frâj* yezrûnân varzî*d*ârân aôbash; a*f*ashân aûzdâta aûshmûrishnîh pavan mâ A*v*istâ*g*; chîgûn varzî*d*an î garm va sar*d* vara; paêtâ*g*îh î bûkht va aîrikht î patash; kabad gaŏkân *b*aên ham babâ.

XLII. (1) Burîna*g*-î ham-dâta*g*: madam aîy*y*âr-âômand bavîhûnast î bûr*d*an; aêgh, pavan mâ âînînag khûp; mizda î

1. DM. ...—2. DM. ...—3. DM. adds ∵—4. DM. ...

aîy*y*âr-âômand î dahâm, va za*k*-ich î ana-Aîr; *mâ* *b*aên ham babâ. (2) Madam chîgûn ma*d*an î gab*r*â, pavan za*k* î na*f*sh*â* khvâsta*g*, ô*l* band va draŏsh; va *mâ* *b*aên ham babâ. (3) Va madam khûstû*g*îh î pavan aêva*g*, trên, va telatâ gûbishnîh; *mâ* patash. (4) Madam tar-mînishnîh i hâvishta *b*aên ratû, mûn patash â*z*âr; khvâsta*g*îh î ô*l* ratû, va âstêr*d*a*g*îh î *b*aên yehvûnê*d*.

(5) Madam vinâs î tû*j*ishna na*f*sh*â* *b*aên tû*j*ishna-âômand, apâ-râs î tû*j*ishna a*f*ash; amat tû*j*ishna-âômand adâtîhâ tû*j*ishna madam *de*b*rûnayên, ayû*f*-ash pavan za*k* tû*j*ishna va*b*îdûnê*d* î âkâs, aêgh patash lâ pû*d*a*g*; va *z*imân î tû*j*ishna-âômand pavan tûkhtan î za*k* zyash tû*j*ishna, vad ma*d*an ô*l* tûbânîgîh, amat âkha*r* min tû*j*ishna madam brêhînî*d*an pavan vichârishnî patû*g* yehvûnê*d*. (6) Madam gan*j*îh î vinâs î pavan za*k* î garma*g*ân a*v*zâr, î ô*l* kabad î yasharûb*g*anîh

1. DM.

patvandîd. (7) Madam vinâs î pavan zak î garmagân, afash mûn min chah î pavan râs vidarg vashtamûnt, mayâ nihûmbishna râê nihûmbêd.

(8) Madam vinâs î dâtôbar mûn vinâskâr pavan a-vinâsîh va a-vinâs pavan vinâskârîh î vichîrînêd. (9) Madam âkâs-dâta dâtobar 10, va zak î 11, va zak î 12, va zak î 13, va zak î 14, va zak î 15 sâlag; aêghshân jvîd jvîd vichîra î pavan chand mâdag, âfrîgân sâmân î âkâs-dâtîh, madam vichîra va dâtôbarîh.

(10) Madam bertâ mûn baên zîndagîh zyash abû daênîg sardârîh pavan am pavan ham-shoê; am barâ pâtakhshâê yehabûntan, lâ abû. (11) Madam bertâ mûn a-kard-shôê, mûn lâ abû, va lâ am, va lâ-ich vidôrd abîtarân hich min brâtarân, pavan shôê; lâ-ich nafshâ tanû pavan sardârîh barâ yehabûntan sharîtâ. (12) Madam khvâstag î pavan andarz-î barâ

1. DM. adds ı

vidêrishnîh; aêgh, chîgûn zak î amat yehabûnt, ch'gûn zak î amat lâ yehvûnêd. (13) Va madam pâtakhshâyîh î abû pavan yehabûntan î ôl frazandân khvâstag chîgûn-ash kâmag; va barâ mûn baên abû atarsagâs, aêgh min khvâstag î abû vad mât î arjânîg; va amat atarsagâsîh î baên abû bîsht dêhân vabîd-ûnayên; aêgh, vichîra î madam khvâstag î abû madam khelk-ûntan; mâ baên ham babâ baên sâmân î atarsagâsîh i barâ baên abû, afash vinâs. (14) Madam vinâs î barâ î padîruftag, amat min zak padîrûftagîh lakhvâr yegavîmûnêd, zîndag va vidard-ich abû padîrûftâr, chîgûn kâmagîh i anshûtâ, va zak-ich î vidardagân rûbân, nâmîgîh î stih; va yazishna va nîyâyishna ghal-ich zak zyashân baên zak î nafshâ mân, min âzâdîh zyashân frâj shedkûnãnd va vabîdûnând.

(15) Madam yehabûntan i yehvûnt î zak-ich î khvâstag

1. DM. adds ∵—2. DM. —3. DM.

mûn râ*d* aîs̲h̲ lâ k̲h̲adîtunt, haît aîs̲h̲ mûn râ*d* râê zist. (16) Madam yehabûntan i yehvûnt î kanîg k̲h̲ᵛâsta*g* mandavam, amat-ic̲h̲ pavan mînis̲h̲na aêvâc̲h̲ ô*l* ôl*â* ar*j*ânîg yehabûnê*d*. (17) Madam kanîg mûn daêvîyast min na*f*s̲h̲*â* pat hazalê*d*, ô*l* Maz*d*ayasna-âê yehabûnê*d*; aêg̲h̲ c̲h̲îgûn pâtak̲h̲s̲h̲âê ô*l* Maz*d*ayasna za*k* kanîg pavan k̲h̲ᵛîs̲h̲îh dâs̲h̲tan, ba*r*â *b*aên bavîhûnastan, vad aêmat sa*r*dârîh i za*k* nîs̲h̲*â* pavan ôl*â* gab*r*â. (18) Va madam am mûn ba*r*â, zîndag abû, madam sa*r*dâr. (19) Madam pishna k̲h̲ûp ba*r*â ka*r*dan î pavan gûbis̲h̲na gûbis̲h̲na dâ*d*istân i a*v*artûm dâtôbar yehvûntan, akar*j* jvîtar lâ yehvûntan; î pis̲h̲na mûn Daêna dastôbar. (20) Madam vinâs î abû pavan dashtân-mâh lâ vi*j*âr*d*an î ber*tâ* î ma*d* ba*r*â-ra*d*îh; m*â* za*k* î amat pavan das̲h̲tân-mâh râê vi*j*âr*d*an î ber*tâ* vinâskâr; va c̲h̲îgûn za*k* î amat ber*tâ* bena*f*s̲h̲*â* vinâskâr, va ma*d*an î ba*r*â-ra*d*îh dak̲h̲s̲h̲a*g*. (21) Madam vinâs aêg̲h̲ ka*d*âm za*k* î avênâ*g*îhâ

1. DM. —2. DM. —3. DM. adds ∵

ke*rd*ârîh patas̲h̲ ô*l* bû*j*is̲h̲na aê*d*ûn yehamtûnê*d*, amatas̲h̲ ô*l* dânis̲h̲na yehamtûnê*d* pavan patît-*î* î sak̲h̲ta*g* min bûn ba*r*â vazlûnê*d*; ka*d*âm za*k* î ô*ld* î hûs̲h̲îyâr avênâ*g*îhâ ke*rd*ârîh patas̲h̲ lâ yehvûnê*d*. (22) Va madam 4 garâêtar s̲h̲aêdâ-ya*z*a*g*îh, va 3 va*d*tûm vinâs î madam va*b*îdûnãnd, va 10 î frêh-jehis̲h̲na, va 9 î merenc̲h̲înî*d*âr i gêhân. (23) Madam merenc̲h̲înî*d*âr i gêhân. (24) Madam lâ-dî*d*anî, amat yema*l*el-ûnê*d*, patas̲h̲ dravand marg-ar*j*ân.

(25) Madam kandî*d*an î maînûg bak̲h̲s̲h̲is̲h̲nîg nêva*g*îh min gêhân, amat za*k* î yas̲h̲arûb-*g*na *b*aên gêhân vis̲h̲â*d* sajîtûnê*d*; va c̲h̲îgûn burîna*g*-âê maînûg *z*imîg za*k* î yas̲h̲arûb-*g*na mar*d*ûm, va gar*z*is̲h̲na î âtâs̲h̲, mayâ, va aûrvara maînûg a*j*as̲h̲; c̲h̲îgûn bak̲h̲s̲h̲is̲h̲na î sa*r*dâr gab*r*â bâhar madam a*z*îrîgân. (26) Madam 3 âînîna*g* gab*r*â î yas̲h̲arûb: aêva*g* î mas min mayâ, *z*imîg, va gaŏspend, aûrvara; aêva*g* î hâvand, va aêva*g* î kas;

1. DM, adds ∵

va m*á* râyînis̲h̲na î c̲h̲îgûn levat*á* kûnis̲h̲nîh î ôl*á*s̲h̲ân î mandavam i 3 âînînag bîrûn.

(27) Madam garân pûhalîh î *frâj*-bûr*d*ârîh ô*l* mayâ ayû*f* ô*l* âtâs̲h̲ nasâê, mûnas̲h̲ levat*á* gaŏkâyîh; va garânîh î maînûg min nasâê î *b*aên mayâ. (28) Madam ke*r*fag î ôl*á* mûn nasâê ans̲h̲ûtâ va kalbâ, va za*k* î gaz, va vazaga, min mayâ ba*r*â yehêtyûnê*d*. (28[a]) Madam zanishna î gaz, va vazaga, va a*v*â*r*îg â*v*îg k̲h̲ra*f*stra, *b*aên mayâ amat aê*d*ûn s̲h̲âya*d*, ba*r*â baris̲h̲nîh î a*j*as̲h̲ amat s̲h̲âya*d*. (29) Madam s̲h̲nâyis̲h̲na î maìnûg î gêhân, bês̲h̲ î s̲h̲aêdân min zanis̲h̲na î za*k* van-ic̲h̲; râyînis̲h̲nîh va hû-dâ*g* tôs̲h̲tîh î hâm-s̲h̲at*r*a, va za*k* aêg̲h̲ m*á* dak̲h̲s̲h̲a*g*. (30) Madam vinâs î ôl*â* mûn âk̲h̲a*r* tôs̲h̲tîh min hû-*f*râs̲h̲môg-dâta ayû*z*ê*d*, va raês̲h̲a tek̲h̲nunê*d*, babâ s̲h̲arîtunt yak̲h̲senunê*d*, kâlâ*g*-î adâtîhâ va*b*îdûnayên.

1. DM. —2. DM. —3-3. DM.

(31) Madam Aûha*r*ma*z*da pavan khû*r*sandîhâ yehabûnt î tô*r*â î aêva*g*-dâta tanû pavan aîy*y*ârîh ô*l* anshûtâ, za*k* î gaŏspendân tanû hanâm, chîgûn dô*g*ân jvî*d* yegavîmûnê*d* pavan pâna*g*îh; va âyazishn-ich ô*l* nâmchasht paêtâ*g* ya*z*adân yehabûnt. (32) Madam aûstô*f*rî*d* î yazadân chim ka*rd*an ô*l* aô*j*a a*v*zûn î gad*â* bâkhtârân pavan gad*â* bâkhtârîh; patvastan î za*k* pa*d*îrishna, va pa*d*-dahishna nêva*g*îh sû*d* î a*j*ash, d*r*avîst dâshtan za*k* pa*d*îrishna pavan châr va tûbân; va maînûgîg vinâs pûhalîh, va stihîg vizand va zîyâna; bîmîh min d*r*avîst lâ dâshtan î hamâê pa*d*îrishna *b*aên patû*g*îh, patash za*k* î se*j*-ich madam ka*rd*an. (33) Sâmânîg dastôbarîh î patash aûstô*f*rî*d*an î aêva*g* aêva*g* min yazadân ô*l* m*â* âînîna*g* hûnarîg dahâm; pavan yashtan a*v*ispârishnîh lâ yehabûntan-î ô*l* stahma*g*ân, a*v*îrtar ô*l* ô*l*â*sh*ân î nâmchashtîg manîtunî*d*; vinâs va tû*j*ishna î min yehabûntan-î ô*l* ôl*â*shân î pavan za*k* âînîna*g*; va kabad î *b*aên ham babâ.

1. DM. [Pahlavi]—2-2. DM. [Pahlavi] *dôgânînîd*.

(34) Madam vizand va zîyâna î gêhân min âz, a*f*a<u>sh</u> hamvi<u>sh</u>û*d*a*g*ân; za*k* zya<u>sh</u>ân bûr*d*âr va aîy*y*âr, daêvîyast, va kabad âînîna*g* gûrg, va <u>kh</u>ra*f*stra î srâ*d*a*g* srâ*d*a*g*; <u>ch</u>îgûn patî*d*an zya<u>sh</u>ân drû*j*îh min bûn drû*j*; <u>ch</u>âr î pavan zôrînî*d*an î ôl*â*<u>sh</u>ân drû*j*îh min meren<u>ch</u>înî*d*an î vispa mar*d*ûm, kâd*â* a*v*ârîg stih dahi<u>sh</u>nân î mar*d*ûm aîy*y*âr. (35) Andar*z*-î ô*l* an<u>sh</u>ûtâ madam vânî*d*an va za*d*an î ôl*â*<u>sh</u>ân yaŏ<u>sh</u>*d*âsrînî*d*an î gêhân; a*f*a<u>sh</u>ân ke*r*fa*g* î pata<u>sh</u> paêtâ*g*; sâmân i maînûgîg mizda î madam ma<u>kh</u>îtuntan yekatlûntan î aêva*g* aêva*g* min gûrgân <u>kh</u>ra*f*strân, *b*aên ham mizda pâhlûmîh î za*k* î madam zani<u>sh</u>na î 2-zang gûrg; m*â* *b*aên ham babâ. (36) Madam andar*z*-î pavan lâ ya<u>sh</u>tan î Gan*r*â*g*-maînûg va <u>sh</u>aêdân; aê<u>gh</u><u>sh</u>ân ya*z*i<u>sh</u>na va <u>sh</u>nâyi<u>sh</u>na î jvî*d*-jvî*d* pavan ka*d*âr âînîna*g* ana-âînîn var*z* a*v*îrtar; va vizand-î va zîyâna-î min ôl*â*<u>sh</u>ân ana-âînîn dû<u>sh</u>-var*z*; pavan za*k* ana-âînîna*g*îh

1. DM. —2. DM.

[illegible] [1] [illegible] (37) [illegible] [2] [illegible]

(38) [illegible]

(39) [illegible]

CHAPTER XLIII., JVÎD-SHAÊDÂ-DÂTA NASK.

[illegible] [4] [illegible] (1) I.[3]

dûsẖ-var*zîd*ârîh patasâê stahma*g* patîh-îh î sẖaêdân madam dâmân yehvûnê*d*; va âhû*g* î drâyân gûyîh, va vizand-î a*j*asẖ, râmisẖna î sẖaêdân min ham; a*vâr*îg î ana-âînîn. (37) Andarz madam adrâyisẖnîh, va a*vâr*îg kẖûp âînînîh *b*aên kẖûr-isẖna kẖᵛârisẖna cẖim, sẖôna, kâd*â* kâr; sẖnâyisẖna î yazadân min za*k* kâd*â* kẖûp âînîn-kâ*r*îh i ansẖûtâ; va âkẖᵛîsẖ-daha*g* za*k* î a-dâsẖtan.

(38) Dastŏbar hîcẖ ke*r*fa*g* 5 gâs rû*j*ô sẖapân aêva*g* aêva*g* pavan âyazisẖna î ka*d*âm yazadân mâhmântarîh; va mizda va sû*d* î min yasẖtan î ôl*â*sẖân jvî*d*-jvî*d* *b*aên na*f*sẖ*â* gâs; va hân-icẖ a*v*zâr dâ*d*istân î *b*aên ham-srûb.

(39) "Haît yasẖarâyîh â*v*â*d*îh pâhlûm" . . . . . .

XLIII., I. (1) Jvî*d*-sẖaêdâ-dâta mâ*d*îgân yehabantan î Aûha*r*-

1. DM. [illegible]—2. DM. [illegible]—3. Indicates Fragard I.—
4. DM. adds [illegible]

maz*d*a râmi<u>sh</u>na î an<u>sh</u>ûtâ min za*k* jîvâ*g* aê<u>gh</u> mâni<u>sh</u>na mâ*dag*-varîhâ va*b*îdûnd, va sû*d* î min ham-dahi<u>sh</u>na. (2) Madam 16 jîvâ*g* î pâhlûm brêhînî*d*an nâm<u>ch</u>a<u>sh</u>tîg aû<u>sh</u>mûrî*d*, paîtyâra*g*-i<u>ch</u> î ô*l* jvî*d*-jvî*d* ma*d* yegavîmûnê*d*.

II. (3) Madam nimû*d*an î Aûha*r*maz*d*a Daêna an<u>sh</u>ûtâân *f*ratûm ô*l* Yima, lâ pa*d*îru*f*tan î Yima min pê<u>sh</u>a*g*ân Daêna âsrûnîh, pa*d*îru*f*tan i a*v*â*r*îg, pata<u>sh</u> *f*râdînî*d*an, vârînî*d*an, va *f*râ<u>kh</u>ûînî*d*an î gêhân. (4) Madam <u>ch</u>im î â*v*âyishnîgîh i Var-î-Yima-ka*r*d ka*r*dan; *f*ramû*d*an âmû<u>kh</u>tan î Aûha*r*maz*d*a ô*l* Yima, ka*r*dan î Yima <u>ch</u>îgûn Aûha*r*maz*d*a *f*ramû*d* va âmûkht; *mâ* *b*aên ham babâ.

III. (5) Madam zimîg maînûg âsânîh min *mâ* vê<u>sh</u>; va ana-âsânîh min *mâ* a*v*îrtar; va mahîst <u>sh</u>nây-i<u>sh</u>na min *mâ* yehvûnt. (6) Madam vinâs î rîmanîh î min nasâê <u>gh</u>a*l*-i<u>ch</u> za*k* î kalbâ lâ <u>kh</u>adîtunt pavan

1. DM. adds ∵

tanû-âê de*b*rûnân. (7) Madam k͟hûrîs͟hna, vastarg, va gâs î mûn pavan nasâê aêva*g*-barîh râê rîman va marg-ar*j*ân yehvûn-ê*d*. (8) Madam c͟hîgûn c͟hand pâhrî*j*is͟hnîh î ans͟hûtâ a*vâr*îg pâkân min nasâê mûn pavan nasâê hân rîman yehvûnt yegavîmûnê*d*. (9) Madam râmis͟hna î maînûg î *z*imîg min zarîtuntan var*zîd*an, bês͟h min lâ zarîtuntan lâ var*zîd*an; va â*fr*în î madam zarîtuntârân; sû*d* kê*rf*ag î min zarîtun-târîh; mâ*d*îgân madam parvartârîh va pâna*g*îh i Daêna a*f*as͟h râê. (10) Madam zanis͟hna î s͟haêdân min rûdis͟hna, vak͟hs͟his͟hna, pazmagis͟hna î jûr*d*âg yehvûnê*d*, va hûc͟hîr-is͟hnîh[2] î ans͟hûtâ min k͟hûris͟hna. (11) Madam vinâs î nasâê pavan vinâskârîh ni*g*ânînî*d*an; c͟hand *z*imân akârîh i *z*imîg î *b*aên ni*g*ân va*b*idunîhyên. (12) Madam zôr î s͟hapîr Daêna pavan ba*r*â ma*r*s͟htan î vinâs min ans͟hûtâân.

IV. (13) Madam vinâs î drûjî*d*an î pus͟ht-î madam

1. DP. adds ∵—2. Perhaps *hûchîr-gaîyôîh.*

[Pahlavi text] (14) [Pahlavi text] (15) [Pahlavi text] (16) [Pahlavi text]

V. (17) [Pahlavi text] (18) [Pahlavi text]

vashtamûntan î yehabûnt, va garânîh î avârîg mîtrôân-drûj; bîm î pavan-ich stih afash yakhsenunishna, tûjishna î patash kardan frîzvânîg. (14) Madam aêgh astûbânîh î pavan Daêna, hanâ-ich paêtâgîh amat pavan kolâ nêvagîh zyash haît, ôl hamadaênân mûn pavan khᵛahîshna frâj yehtûnd râd yehvûnêd. (15) Madam patmân î khelmuntan î baên rûj shapân, avârîg pavan khᵛîshkârîh rûjag yehvûnêd. (16) Madam garân vinâsîh i sûgand î kadbâ vashtamûnt; aîgh, jvid-îch min gûbâg tûjishnîh î khᵛâstag sûgand patash vashtamûnt, ôl hamîmârântar kardân-ich î Mîtra, Sraôsha va Rashnû râê, shkaft aîb-dad, paîtîyârag ôl nafshâ tanû, nîshâ, va frazand, va khᵛâstag; garân pûhal î ôl nafshâ rûbân patvastan.

V. (17) Madam vinâs î aesma nasâê aôbash gûmîkht yegavîmûnêd, ôl âtâsh dêbrûntan; dênâ-ich aêgh chîgûn amat patash avinâs yehvûnêd. (18) Madam jûê î lâ hamîshag nâv,

1. DM. [Pahlavi text]—2. DM. adds ∵—3. DM. [Pahlavi text]

amat mayâ patas͟h vi*d*âr*d*an; va za*k*-ic͟h î hamîs͟ha*g* nâ*v*, amat mayâ patas͟h a*v*zû*d*an kâmê*d*; bîm î min nasâê tam*â* yehvûnt râê c͟hand bâr c͟higûn ni*g*îrî*d*an. (19) Madam margîh î pavan vahân î mayâ va âtâs͟h, lâ mayâ va âtâs͟h, ba*r*â min s͟haêdân pavan barîn yehvûnê*d*. (20) Va madam mas sû*d*îh î min vârân, lêvat*â* vârî*d*an î pavan nasâê, va k͟hazân hîk͟hra. (21) Va madam masîh va s͟hapîrîh i Jvît-s͟haêdâ-Dâta pavan s͟hûyis͟hna min a*v*â*r*îg srûb. (22) Madam rîmanîh î mîn ham-kerpa*g*îh î lêvat*â* nasâê, va ham-kerpa*g*îh î lêvat*â* za*k* mûn lêvat*â* nasâê ham-kerpa*g*. (23) Madam mar î dravand i yas͟harmaŏ*g*a, î ana-yas͟harûb zîvandag, va min a*v*â*g*îh pâhrîk͟htan. (24) Madam chand zimân rîmanîh, va min aôbas͟h vazlûntan, mandavam aôbas͟h bûr*d*an; pâhrîzis͟hna î k͟hâna*g* mûn kalbâ ayû*f* mar*d*ûm *b*aên vi*d*êrê*d*, jîva*g* mûn aîs͟h patas͟h ba*r*â vazlûnê*d*; va k͟hûris͟hnîg a*v*â*r*îg mandavam î *b*aên za*k* k͟hâna*g* *b*aên 3 gâm; m*â* *b*aên ham babâ. (25) Madam nîs͟h*â*

1. DM. adds ∵—2-2. DM.

(26) (27)

VI. (28)

(29)

(30)

VII. (31)

kûd*ag* *b*aên as͟hkam yemîtunê*d*, amat nasâê yehvûnê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (26) Madam vastarg î akâr va rîman; za*k* î pavan *k͟hs͟hvas͟h* *mâonghô* s͟hûst yegavîmûnê*d*. (27) Madam garân vinâsîh î vastarg c͟hand aêva*g* *dhôvana* ana-âînînîhâ pavan nasâê *frâj* s͟hêd*k*ûnã.

VI. (28) Madam *z*imîg mûn ans͟hûtâ ayû*f* kalbâ patas͟h va*d*êrên*d* c͟hand *z*imân min mayâ madam s͟hêd*k*ûnã, va zarît-untan, ana-â*v*î*d*ânîh; va hamâ*g* *z*imîg bîm î min nasâê tam*â* yehvûnt râê ni*g*îrî*d*an, âk͟ha*r* mayâ madam s͟hed*k*ûnã; vinâs î amat lâ ni*g*îrâê nasâê za*k* jîvâ*g*, a*j*as͟h mayâ ba*r*â aôbas͟h yehamtûnê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (29) Madam nasâê min mayâ c͟hîgûn yehîtyûntan; patmâna*g* î rîmanîh î mayâ î paîrâmûn nasâê; dagyâîh âk͟ha*r* min nasâê a*j*as͟h ba*r*â bûr*d*an; m*â* *b*aên ham babâ. (30) Madam aêg͟h hank͟hêtûnt î tanû va ast î vi*d*ar*d*a*g*ân; m*â* *b*aên ham babâ.

VII. (31) Madam pavan c͟hand dûbârî*d*an î nasûs͟h drû*j*

1. DM. —2. DM. adds ∵

madam anshûtâ va kalbâ î pavan barîn, va hanâ mûn pêsh min barîn pavan âhûîhâ î stih vi*d*ar*d* yehvûnê*d*; hanâ î aêgh vastarg î akâr za*k* î ghal shûyishna; katâra, chîgûn, shûyishna. (32) Va madam garâê rîmanîh va garân vinâsîh i nasâê gû*d*an, ô*l* âtâsh mayâ pavan vinâskârîh debrûntan. (33) Madam zimistâna î shaêdân-dâta, saham, va tûnî, va mêga*g*; chand âînîna*g* vîmârîh, a*v*â*r*îg kabad anâ*g*îh, min nasâê karînî*d*an *b*aên gêhân garây yehvûnê*d*. (34) Madam chîgûn shûshtan î dâr, va jûrdâg, vâstra, mûn nasâê madam yehamtûnê*d*. (35) Madam bezashgîh pavan mânsra, va kâr*d*, va aûrvara; va chîgûn aûzmû*d*an î bezash*g*; mizda baêshâzînî*d*ârîh; m*â* *b*aên ham babâ. (36) Va madam jîvâ*g* î nasâê patash *g*aravîhê*d*, za*k*-ich î pavan vinâskârîh *b*aên ni*g*ânîhê*d*; jvî*d* jvî*d* pavan chand zimânîgîh yehvûnê*d*. (37) Madam vesh mâhmânîh i shaêdân tam*â* aêgh nasâê ni*g*ân; kê*rf*a*g* î nasâê ni*g*ânîh âshkârînî*d*an.

1-1. DM. —2. From here some folios are again missing in DM.—3. DP. —4-4. DP.

(38) Madam darenga î a-k͟h͟ᵛârisẖnîh î nîs͟hd î visastag mayâ, a-k͟hûrisẖnîh-icẖ î zak î âv-âômand k͟hûrisẖna. (39) Madam s͟hûstan î ayôks͟hûstîg va sagîg, hân-icẖ yâmag-î mandavam, mûn nasâê madam mad, lâ akâr vicẖîrînîd yegavîmûnêd. (40) Madam gaŏspend î nasâê vas͟htmûnt; aûrvara î nasâê aôbas͟h gûmîk͟ht yegavîmûnêd. (41) Madam vinâs î zôr ôl mayâ î nasâê-âômand debrûntan.

VIII. (42) Madam k͟hâna mûn kalbâ ayûf ans͟hûtâ baên barâ vidêrêd. (43) Madam cẖim î nasâê râê baên mâna kadag cẖand cẖîgûn kardan; nasâê aôbas͟h bûrdan; amatas͟h avgâm yehamtûnêd âs͟hkârînîdan pâhrîk͟htan; mâ baên ham babâ. (44) Madam garîh va garân vinâsîh î marg vicẖirîh i kûn-marz. (45) Madam nasâê î hûs͟hka î lecẖadôn s͟hnat yemîtunt. (46) Va madam kerfag î âtâs͟h î nasâê-pâk ôl dagyâîh yehîtyûnt,

1. The reading of the word is doubtful as it is on a patch which is blotted.

[Pahlavi text]

(47) IX. [Pahlavi text]

(48) [Pahlavi text]

(49) [Pahlavi text]

(50) [Pahlavi text]

(51) [Pahlavi text]

(52) XIII. [Pahlavi text]

âtâsh î hîkhra-pâk va khulâsp; za*k*-ich pêsha*g*ân-kârân jvî*d* jvî*d* *b*aên kâr yakhsenund, kar*d* kâr *ô*l dâta-gâs pâhrîkhtan.

IX. (47) Va madam shûstan î rîmanân î pavan nasâê ham-kerpa*g*îh va jûmbishna; va hân hân vichîna î yaŏshdâsragar, nîrang î shûyishna, mizda î yaŏshdâsragarân stihig va maînû*g*-îg-ich. (48) Va madam ham-zimân ana-khû*r*sandihâ tâptan î khûrshî*d*, mâh, va star madam rîmanân. (49) Madam shnâyînî*d*an î yaŏshdâsragar hamâ*g* dâm î Aûha*r*mazda, amat *ôl* rîman ângûn dahê*d* hû-yaŏshdâsrîh, yehbûnê*d* a*f*ash mizda. (50) Madam zôr a*yy*ârîh î *ô*l nasûsh drû*j* yehabûntan î ôl*â* mûn yaŏshdâsragarîh lâ khavîtunê*d*, gha*l* va*b*îdûnayên vinâs î puhal patash. (51) Madam pîrû*j*garîh î Yatâ-yâhû*g*-vaîryô*g* pavan drû*j* za*d*ârîh va baêshâzînî*d*ârîh.

XIII. (52) Madam srâda*g* î kalbâân, ar*j*ânîgîh î kalbâ î

1-1. DP. [Pahlavi text]—2-2. DP. [Pahlavi text]—3-3. DP. [Pahlavi text]—4. DP. [Pahlavi text]—5. DP. [Pahlavi text]—6-6. DP. [Pahlavi text]—7. Better [Pahlavi text] *Yatâ-ahûg-vaîryôg*.—8. The contents of fragards X., XI., and XII., are here omitted.

pasûsh-haûrvô, va vîsh-haûrvô, va avârîg-ich; chîgûn dâshtan, srâyishna srâyînîdan-î; vinas î min yekatlûntan, adâtîhâ dâshtan-ich zyashân jvîd jvîd; mâ baên ham babâ. (53) Va deud-ich aîgh amat kalbâ a-band vinâs-kâr yehvûnêd, mâ levatâ kûnishna, chîgûn yakhsenunishna. (54) Va madam dastôbarîhâ yekatlûntan î kalba-gûrg. (55) Madam 31 haêm î baên kalbâân, î chîgûn baên 3 pêshag î mâdîgân, hân 5 âînînag yehvûnêd. (56) Madam garân vinâsîh î yekatlûntan î bavrak î âvîg; gaŏkân î tûjishna.

XV. (57) Madam vinâs î Aîr ôl ana-Aîrân yehabûntan. (58) Madam vinâs-î ôl zakâê gûshna i nârîg-î âpustan, zak vachag pavan pîstân i nîshâ, bertâ aîshân sarîtunt; vinâs i min ham vinâs. (59) Madam apurnâyîg î adâtîhâ sardâr khadîtun-îhêd, kalbâ asardâr amat zerkhûnêd, sardârîh va parvarishna mûn frîzvânîg kardan; mâ baên ham babâ.

1. DP.

(60-61) XVI.

(62)

(63) XVII.

(64)

(65) XVIII.

(66-67)

(68)

XVI. (60-61) Madam dashtân girâyih, zyash rîmanîh, va chand pâhrîkhtan î ajash; aîsh mandavam pavan dashtân rîman, va zak î akâr yehvûned; shûyishn-î min dashtân, avgâm î shûyishna, chîgûn shûyishnîh; mâ baên ham babâ. (62) Va madam garân vinâsîh î dashtân marz.

XVII. (63) Madam marg-pûhalîh î adâsht dâtôbarân. (64) Va madam pâhrîj î vars va nâkhûn, vinâs î min a-pâhrîjishnîh.

XVIII. (65) Madam yasharmaôgîh î mûn padâm, va khrafstra-gna, barsôm, ashtra, va sraôshâô-charanãm jvîtar debrûnân, va yakhsenunêd aêgh zak î âvâyad. (66-67) Madam a-pasand va pûhal î madam ôlâ mûn hamâg lêlyâ barâ khelmûnêd, khvîshkârîh lâ varzêd; va pasand î mizda î ôlâ mûn madam min daênîg la khelmûnêd, khvîshkârîh varzêd. (68) Madam rûbâgîh i sêj î nîhân-rûbishna pavan zak î sarîtar

1. DP. adds ∵—2. DP. —3. DP. —4. DP. repeats —5. DP. —6. DP. ∵

[Pahlavi text] (69) [Pahlavi text] (70) [Pahlavi text] (71) [Pahlavi text] (72) [Pahlavi text] (73) [Pahlavi text]

XIX. (74) [Pahlavi text]

---

dîn nimû*d*âr, mûn kûstîg lâ yakhsenunê*d*, a*f*as͟h lâ dâs͟htan c͟hîgûn pavan dâta. (69) Madam kh^v^îs͟hkârîh va rabâ ar*j*îh î pêrô*g*dars͟h mûrû*g*, va rabâ ker*f*a*g*îh î min gûyâ*d* yehabûnê*d*, zyas͟h tanû masâê râ*d*înî*d*anî, nimûna*g* î kâdâ pavan yas͟harâyîh î ôl gabrâ î yas͟harûb. (70) Madam aûs͟htâ*v* î âtâs͟h ôl a*f*rûk͟h-tan-î pavan a-bîs͟hî*d* lèlyâ pâspânîh, va ker*f*a*g* î min dâtîhâ a*f*rûk͟htan; a*f*rîn i âtâs͟h ôl ans͟hûtâ, amat k͟hûs͟hnû*d* abîs͟hî*d*. (71) Madam nâmc͟has͟htîg 4 vinâs î drû*j* a*j*as͟h nîrû*g* âpûsîh pa*d*îrê*d*, vic͟hâris͟hna î jvî*d* jvî*d*. (72) Va madam garân vinâsîh, ran*j*, na*v*îgîh, va zîyâna min *jîh* sajîtunê*d*, zanis͟hna ar*j*ânîgîh. (73) Madam tû*j*is͟hna î das͟htân marz vinâs.

XIX. (74) Madam kûs͟his͟hna i Ganrâ*g*-maînû*g* ôl Zaratûhs͟htra, pîrû*j*îh i Zaratûhs͟htra patas͟h; mâ *b*aên ham babâ.

1-1. DP. [Pahlavi]—2. DP. [Pahlavi]—3. DP. [Pahlavi]—4. DP. [Pahlavi]—5. DP. adds ∵—6. In DP. [Pahlavi] in [Pahlavi] is inserted below the line.

(75) … (76) … (77) … (78) … (79) … (80) XX. …

(75) Madam pûrsîdan î Zaratûhshtra min Aûharmazda: chîgûn, pavan *mâ* avzâr, stûbînîdan î Ganrâg-maînûg, avârig shaêdân; afash pasakhûn. (76) Madam shnâyishna î Vohûmana amesûspend min shûstan lakhvâr *ôl* kâr yehêtyûntan î rîman vastarg; spâsî *baên* Aûharmazda pavan gûftan zyash pâhrîj vastarg. (77) Madam dâsra î anshûtâ rûbân zûshâram râê barâ yehabûnd; *ôl* aôgh chîgûn *ôl* frâkhtan î *ôlâ* mûn yehabûnt madan. (78) Madam sajîtûntan î Vohûmana *ôl* padîrag yasharûbân rûbân, paêtâgînîdan zyashân gâs, nivêgînîdanî *ôl* mizda, va khûshnûd sajîtûntan î yasharûbân rûbân *ôl* zyashân, *ôl* Aûharmazda amesûspendân gâs î zahabîn kard. (79) Madam tars î shaêdân min bôê î yasharûbân, bîm zyashân min zerkhûnishna Zaratûhshtra yehvûnt.

XX. (80) Va madam rabâ nîrûgîh î bîshîg-chîhar aûrvara pavan nîrûgîg lakhvâr dâshtârîh î kabad paîtîyârag; yehabûntan

1. DP. …—2. DP. …

[Pahlavi text]

(81) XXI.-XXII. [Pahlavi text]

(82) [Pahlavi text]

CHAPTER XLIV., HADHAŎKHTA NASK.

(1) [Pahlavi text]

î Aûharmazda pûr srâdag aûrvara ôl baêshdzînîdârîh î dâmân min akhdagîh; va pîrûjgarîh î Gaŏkerena aûrvara, î haît î zak haŏma î spaêta, min avârîg aûrvarân, pavan baêshâzînîdârîh; va khᵛîshkârîh î Aîrman pavan bezashgîh î gêhân.

XXI-XXII. (81) Âkâsîh î madam zak nîrang zyash pavan bûn-dahîshna stahmagîh î drûj patash barâ kâst; va rabâ nîrûgîh î Aîrmân-khᵛâyishnîh, va Ahûnavar, va hân Gâsânîg Avistâg, pavan lakhvâr dâshtan î shaêdân min drûjînîdan î gêhân î yasharâyîh.

(82) Haît yasharâyîh pâhlûm âvâdîh; haît âvâdîh yasharâyîh pâhlûm.

XLIV. (1) Hâdôkhta chîgûn haît 3 banjishna, ash baên 133 burînag; fratûm 13 bûrînag, mâdîgân madam chîgûnîh

---

1-1. DP. [Pahlavi text]—2. DP. adds ∵

î Ahunavar aûshmûrishna, zyash maînûg sûd î min *frâj* srûtârih; va *mâ baên* ham babâ. (2) Andarz-î madam vichî*d*an dâshtan î maînûgîg va stihîg dastôbar, pavan dastôbar kar*d*an î ko*lâ* kâr, dâshtan[*] î za*k*-ich î dastôbar dastôbar.

(3) Madam 21 ra*d*îh î maînûgîhâ pavan Aûha*r*mazda, va stihîhâ pavan Zaratûhsht*ra*, mûn pavan ôl*â*shân haît yazadân âya*z*ishna dahâmân râyînî*d*ârîh. (4) Madam kâr î *b*aên jvî*d* jvî*d* 5 avgâm i yôm va lêlyâ; va pûhal î ôl*â* mûn *b*aên âyazishna î gâsânbâr ba*r*â drâyê*d*; za*k* mûn myâzda î gâsânbâr sâ*j*ishna lâ sâ*j*ê*d*, va mûn-ich *b*aên a*v*ârîg âyazishna î yazadân sû*d*a*g* yehvûnê*d*. (5) Madam chîgûn dâshtan m*â* levat*â* ka*r*dan î ra*d*pêsha*g*, sa*r*dâr-mar*d* pêsha*g*îgân; za*k* mûn vinâs î jvî*d* *f*rîzvânîg vi*j*ârê*d*; va za*k* mûn pavan-ich *f*rîzvân lâ vi*j*ârê*d*; m*â* *b*aên ham babâ. (6) Madam sâmân mûn dahâmîh patash nîvârîhê*d*.

1. DP. adds ∵—2-2. DP. —3. DP. —4. DP.

(7) [Pahlavi text] (8) [Pahlavi text] ∵

(9) [Pahlavi text] ∵ (10) [Pahlavi text] ∵

(11) [Pahlavi text]

(7) Madam paê*d*â*g*îh î vêh-mar*d*îh, va ke*r*fa*g* î sû*d* î min vâc̱h ḵhûp ba*r*â gû*f*tan î ḵhûr*d*an ḵhᵛârî*d*an ḵhûrisẖna ḵhᵛârisẖna; va nikûhisẖna va andarg-gûbisẖnîh î sẖaêdân. (8) Madam aûsẖmûrisẖna î 5 gâs, va âyaẕisẖnîg, gû*f*tan sẖemîh î kabad yaẕadân î *b*aên jv*î*d jvî*d*, rabâ âkâsîh; î *b*aên ham babâ.

(9) Va sa*j*â*g*îh i gab*r*â pavan ḵhû*d*âêîh vindagisẖna; va tanû-dahishnîh î ô*l* yaẕadân, hû-ḵhû*d*âyân; a*f*asẖân âzbâyisẖna va sẖnâyisẖna, â*f*rîn va ayâ*f*tan gûbisẖnân, î pavan za*k* î min drû*j* bêsẖ ba*r*â bûr*d*ârîh pîru*j*gartûm. (10) Madam vispa-hûsẖ dâtârîh, va vispa-âkâsîh, va ko*l*â pasẖâhih va pêsẖ sajîtûntârîh, va pisẖna-vâ*g*îh, va ar*j*ânîg râdîh vênâ*g*îh, va d*r*avîst hamâ*g* yasẖarâyîh bûn barîh, va yasẖarâyîh ḵhû*d*asẖ, va jvî*d* sẖaêdâîh î Aûha*r*maẕda dînâ; va hân-ic̱h kabad âkâsîh *b*aên ham burîna*g*.

(11) Mîyâna*g* 100 va 2 burîn, mâ*d*îgân madam maînûgîg

1-1. DP. [Pahlavi]—2. DP. [Pahlavi]—3-3. DP. [Pahlavi]—4. DP. [Pahlavi]—5. DP. [Pahlavi]—6. DP. adds ∵

CHAPTER XLV., STAŎTA-YASNYA NASK.

va stihîg kh^{v}îshkârîh; sa*r*dârishna i kh^{v}îshkârân, a*f*ashân amâvand a*v*zârân; hamâ*g* yasharâyîh kârân kâd*â*. (12) Yasharâyîh âr*j*û*g* a*f*rû*j*, ke*r*fa*g* mizda, ko*l*â aêva*g* madam aêva*g*; a*f*ash pasi*j*a*g* ô*l* za*k* î yema*l*e*l*ûnê*d* aêgh :—"Hâ*d*aŏkhta mûn yasharâyîh dârishna; aêgh, yasharâyîh pavan tanû î gab*r*â mâhmântar ba*r*â va*b*îdûnayên."

(13) A*v*dûm 19 burîna*g* baêshâ*z* vâ*v*ar, hast baêshâ*z* mûn pavan vâ*v*arân *frâj*-gûbishnîh, a*v*zârtûm pavan ya*z*adân shem. (14) Cîgûnîh-ich î pûr-pâyî*d*îh gûbishnîh, î hû-chîhar, vichînatûm, pasi*j*a*g*, za*k* î yema*l*e*l*ûnê*d* aêgh :—"Za*k* ratû ya*z*em nêva*g* î bûland Hâ*d*aŏkhta, mûn min ô*l*â ba*r*â harvis*p*a srûb-*î* Zaratûhshtra zôhr barishnîh, madam aîmî*d*înênd.

(15) "Haît â*z*â*d*îh pâhlûm yasharâyîh.........."

XLV. (1) Yashta gâsân chîgûn *f*ratûm zâ*g* î Ahunavar,

1. DP.

taŏkhmagân taŏkhmag, î Daêna aûshmûrishna, afash pavan parvastârîh i gâsân, hamâg andarûn mâlîg bûn î mâlîg haît. (2) Barâ mâlîg *ahû* levatâ *ahyâ*, gâsân bûn; rôêshâ mâlîg î haît *vâstârem* levatâ *vayô*, gâsân rôêshâ; hamô-gûn, ham mûn amat chîgûnîh âinînag-î, baên vichîdag î afash vakht, baên hangerdîgîh î hamâg baharân î Daêna Mazdayasna[6] avar-gûd. (3) Afash gâh âvarîhast avô kâdâ Visparatû mâdîgân, franâmishna va stâyishna, âyazishna, karîtunishna ayâftan; âfrîn î pavan dâtâr frazânagîh rastagînîdân pavan, patash mâhmânîh î âyazishna î yazadân maînûg raŏshnînîd va brâzînîd yegavîmûnêd. (4) Kolâ 3 pasijag ôl fratûm avdûm dâtîh, î Staŏta-Yêsna râê yemalelûnêd.

(5) Haît pâhlûm yasharâyih âvâdîh; haît pâhlûm âvâdîh i yasharâyîh.

(6) Levatâ pachîn râyinîd.

END OF BOOK VIII.

1. DP. —2-2. DP. —3-3. DP. —4-4. DP. —5. Better —6. According to the spelling in the text, *Mazda-yêsna.*

THE DÎNKARD.

BOOK VIII—(*continued*).

CHAPTER XXII., DÛBÂSRÛJÎD NASK—(*continued*).

(1) One of the (next) twelve sections (of this Nask) is the ***Pasûsh-haûrvistâna***,[1] about the selection of the *pasûsh-haûrva* by the guardian (*pâs*) of sheep and cattle, the guardian[2] with various pasûsh-haûrvas; about the guardian's recognition of their respective fitness; (and) whatever is on the same subject. (2) And the extent[3] of the maintenance[4] of authority[4] existing in a pasûsh-haûrva for the pasûsh-haûrva-ship, after his appointment by the guardian or shepherd.

(3) And about the guardian's providing beddings (*jâmag*), (and other) appliances (or necessaries) for the pasûsh-haûrva, and giving the amount[5] of wages[5a] in the daily food (supplied) to the pasûsh-haûrva, and the food[6] for the dogs also during the end[7] of winter, and, before all, the fire required to be kindled in the sheepfold[8]. (4) About the mode of arranging the sheepfold lawfully, and the seat of the pasûsh-haûrva, and the fire for the dogs, and the means (*avzâr*) of lodging[9] and food[10] for the pasûsh-haûrva in the sheepfold; the sin which proceeds by using a different mode; (and) whatever is on the same subject.

---

1. "The code relating to the *pasush-haurva* (the dog that guards and protects sheep and cattle)." The Av. word is a compound of *pasu* "sheep or cattle," and *haurva*, "a guardian," "a protector, from Av." rt. *har*, "to protect." 2. Reading *pâs*, Pers. *pâs*, "a guard," "a sentinel." 3. *Patmânag*. 4-4. *Sharît-dârîgîh* for *sharîtâîh-dârîgîh*. West; *shalît-dârîgîh*, "authorised efficiency." 5. *Sâmân*, "extent," "amount." 5a. Av. *mîzda*. 6. *Pishna*, comp. Av. *pithwa*. 7. *Payâv*, Pers. *payâb*, "end," "extremity." 8. *Pâh-hasta*, Av. *pasu-hasta*, wherein *hasta* means "an abode," from rt *had*, "to dwell." 9. Av. *maêtha*, "dwelling," and *nmâna*. 10. Pers. *tûshah*.

(5) About the diligence of the pasûsh-haûrva, and about the supervision of the cattle asleep at night, (also) among flocks that are miserable (*mûst-bârân*)[1]; the protecting (*pânag*) dog has (then) no beddings, nor pillows, nor is he comfortable[2]; every night he has to go three times among all flocks, except when they are counted by one of the chiefs[3] who are apprehensive[4] about (them); every day at dawn they shall go about among the flocks, reciting[5] prayers[5], in order to inspect (them), (and) to apply remedies properly to those that are sick, or (*va*) wounded, or bleeding[6], or defective, (and) to watch (them); the sin[7] resulting from (their) ruin (*visûdagîh*[7]); (and) whatever is on the same subject.

(6) About that which he (the dog) has to do while a number of co-offspring[8] is begotten by the sheep; and (about) the harm (*vinâs*) when (he does) not (do so), or shall do otherwise. (7) About his fully knowing whose offspring (it is); that is, of which sheep. (8) About the halter[9] and means of his (*zyash*) for keeping back the wolf-thief from the sheep, (and) the salvation of his sheep when frightful (*shkaft*) cloud, and wind, and rain happen (*yehvûnêd*), and when at the fords[10] of rivers (those) very needy (creatures) arrive for a resting-place (*nisishna*) facing (*patîrag*) an unfordable[11] (locality); and when it is not possible for him to save all, he has to save those of greater[12] price[12], or much bigger[13] (animals).

(9) And about his guarding the sheep from the pasture-ground of others; (and) the atonement for the sin of not guarding them, in case of the eating (and) damaging of the corn and grass

1. Lit. "misery-bearing," or "loaded with sickness." 2. *Basîm-âômand.* 3. Pers. *pad*, "a guard," "a sentinel;" Av. *paiti*, "a master," 4. *Bîm-âômand.* 5-5. *Pavan gûbishnîh*, lit., "with sacred recitations." 6. *Rîjag*, comp. *rîkhtin*, "to pour." 7-7. West; "the sin owing to worrying them." 8. *Ham-vachag*, Pers. *ham-bachah*. 9. Reading: *shûlan*, comp. Pers. *shûlân*, "a halter," "a noose." 10. *Vidarg*, (Av. *tere*, "to cross") "a passage where a water may be crossed by wading." 11. *Dûsh-pây*, lit., "of bad-footing," or "impassable." 12-12. *Mas-arjtar*, "of greater value." 13. *Miragtar*, comp. Pers. *mirah*, "the master of a family." DM. may be read *miragtar* or *maragtar*, Av. *mar*, "to count." Pahl. *mar*, "number." West: "the more in number."

of others by the sheep. (10) About the extent of the preservation[1] by the pasûsh-haûrva's driving[2] the sheep off from the corn (and) fodder of different kinds belonging to others, just like that of what one calls the most miserly[3] pig[3]; know that (*havât*) whatever is excreted[4] by those sheep (is) the food[5] of the pig, which feeds upon the dung[6] of its own sheep[6]; also it shall commit another sin[7], since it freely[8] feeds upon[8] (its) progeny, too, at birth.

(11) About the meeting[9] of the sheep in a warm or cool place, (and) the indication[10] (thereto) by the pasûsh-haûrva. (12) About the characteristics of sheep from one to four years of age. (13) About the suburb[11] of the guardian (of the sheep), where one recognises the pasûsh-haûrva when that dog comes; how it is when the pasûsh-haûrva has to keep the sheep out[12] of the sheepfold[12]; how it is when they are to be driven to the suburb of the guardian who[13] takes care[13] (of them). (14) And about the coming of the guardian on the sheep's path which is provided[14] (*pasijag*) from the suburb of the guardian to the flock.

(15) About the guardian who (*amat*) witholds the daily food[15] of the pasûsh-haûrva, and (prevents) his[16] movement[16]

1. *Dâshtan*. 2. *Râyînîdan*. 3-3. Pers. *gûr*, "a miser," or *gôl*, "a fool," "a stupid man." *Khazûrâ*, "a pig," "a hog." Comp. Arabic *khanzîr*. 4. *Paêtâg*, "apparent from," or "is produced by" them; meaning, waste matter, dung, etc., excreted by them. 5. *Vâstra*, generally "fodder." 6. Comp. Pers. *aspa-khûl*, "horse-dung." 6-6. That is, the sheep of which the dung, was consumed by the pigs that were kept near the sheepfold for that purpose. Here the word *nafshâ* might be taken as a corruption of *najasâ*, from the Arabic *najas*, "dirty matter"; hence it may be rendered thus: "the pig which eats off (*frâj*) excreta or sheep-dung." 7. The eating of *nasu* being regarded as sin by the *Vendîdâd*. 8-8. *Frâj frâj khûrêd*. 9. Comp. Pers. *garang*, "a place appointed for a meeting." It also means "the rendezvous of an army." 10. *Nîshân*, "sign"; West: "the indication of an assembly place (*garang*) for the sheep, in a warm or cool locality, by the shepherd's dog." 11. *Vîs*, comp. Av. *vîsya*. 12. *Frâj pâh-hasta*. 13-13. *Pâhrîj*, that is, who takes care of the sheep in case of sickness. 14. West: "provided (for the flock)." 15. Comp. Pers. *rôzî*, "daily food." 16-16. *Ash rubishnîh*, meaning, the dog's movement. West: *khayâ-rûbishnîh*, "the exhaustion of life."

thereby; after the fourth (day of) starvation[1] it is proper[2] for the pasûsh-haûrva to kill a sheep for (his own) nourishment[3]. (16) About a sheep in a flock, which comes to be slaughtered owing to (its) sickly[4] condition[4], the share of the butcher therefrom, that of the pasûsh-haûrva, that of the dogs, and the number[5] of pieces[5] (to be made) out of one sheep. (17) About the extent of (their) movement[6], and their light[7] burden[7]. (18) About the sin of the guardian in regard to the pasûsh-haûrva, through (his) unfairness as to the work (exacted) and the reward; the punishment of the pasûsh-haûrva during (his) watch (*pâs*), for improperly tending the sheep, (and) worrying (them) through work; his punishment, and the work of injury therein; that means (*yehvûnêd*) the unworthiness of his reward; and the decisions (as to the dispute) between the guardian (and) the pasûsh-haûrva.

(19) About the guardian's instruction to the pasûsh-haûrva, for controlling[8] the sheep in a peaceful[9] manner[9]; when the pasûsh-haûrva heard (his) singing[10], that instruction was through a vocal[11] method[11]; and when (the dog) did not listen to the music, (he was made to listen to it) even by beating; (and) the extent[12] of that beating for giving instruction[12]. (20) About the consanguinity (*khvîshîh*) of the pasûsh-haûrva, resulting from (his) employment[13] at the season[13] of procreating offspring. (21) About the solemnization of the Gâhanbârs, and other acts of merit that are obligatory.

---

1. *Atapag-dâta.* 2. *Sharîtâ.* 3. Reading: *pishna*, Av. *pithwa*, *pitu*, "food." 4-4. *Âzârîhâ*, comp. Pers. *âzâr*, "sickness," "disease." 5-5. *Kardag mar.* 6. Namely, the extent within which the sheep-flock has to move about. 7-7. *Bâr i âsân.* That is, the light burden of the wool of the sheep which was sheared from time to time. West: *afashân bâr va khasân*, "and their pregnancy and growing old." 8. *Sardârînîdan.* 9-9. Reading: *âshtîhâ.* West: *ayâdîhâ*, "reminders." 10. *Gâsân.* 11-11. *Pavan milayâ âînîn.* 12-12. *Sâmân i zak frahângîg zadam.* West: "the means of that instructor *being* a blow." 13-13. *Rôzgâr-î zimânag*, comp. Pers. *rôzgâr.* West: "as regards *its* employment (*rôjgâr*) at the periods of satisfying menstrual excitement."

CHAPTER XXIII., **DÛBÂSRÛJÎD NASK.**

(1) The first section of the (next) thirty-five is the *Staŏristâna*[1], a book about the sins affecting the soul, due to (*min*) (one's) unlawfully beating and wounding cattle[2] which are beasts of burden; the atonement[3] and penalty[3] for it to one's own cattle, and that[3] which when (it is) a beast of burden, (and) that which when (it is) a small cattle, during[4] one's[4] life. (2) That[3] which[3] when one smites them on the veins[5]; that which when (one smites) them on the flanks[6]; that which when (one smites) in front; (and) that which when their flanks are so smitten that it proves a complete[7] (or fatal) beating[7]. (3) As to the beating, too, of other limbs, that which is the beating[8] in front[8]; though that beating, when one smites, (proves) no fatal beating, like the beating on the flanks. (4) And that which, when one so beats that the beating on the flanks amounts[9] to an entire beating; and that which when one thereby strips[10] off the skin, and that which when one thereby takes[10] off the flesh; that which when he is cutting[11] it, (and) that which when wounds[12] or serpent-scourging[13] (are) on it. (5) That which (is) also about making the dog pasûsh-haûrva dumb (*gung.*)

(6) About bruising[14] the limbs of birds and plucking[15] (their) feathers[15], such as when it is entire smiting, and such as when it is not entire smiting. (7) And the unlawfully smiting on the fish, that which is when it shall make their

---

1. The code relating to beasts of burden. 2-2. *Î madam staŏrân*, lit. "which (are) about or as regards..." 3-3. Reading: *tâvân*, comp. Pers. *tâvân dâdan*, "to pay a fine;" meaning thereby, atonement and penalty. 4-4. *Pavan khayâ*. 5. Reading *jâyâg* (see the Pahl-Pâzend Glossary, *s.v. jâyâ*, page 6). West: *dakhshak*, (with) "a brand." 6. Comp. Pers. *pahlû*, "side." 7-7. *Hamâg-zanishnîh*, lit. "all or entire smiting (or destruction)." 8-8. That is, the beating on the front limbs. 9. *Hâvand yehamtûnêd*, lit., "reaches in equality to." 10. *Ramîtunêd*, "throws off." 11. *Burîn*. 12. Comp. Pers. *khîm*, "a wound," "pus." 13. Comp. Av. *ashtrãm-mairîm*, Pahl. *mâr-jan*, corrupted into *mârvan*. 14. *Zanishna*. 15-15. Av. *parenu, parenavô*; Pers. *par*, "feather." West, *parrunavishnîh*.

flesh uneatable. (8) The consideration as to the careful[1] and advantageous beating[1] of sheep; about decisions as to the (beating of) different kinds, which are severally to be considered[2] as advantageous beating or as attentive beating; many a decision (of that kind); (and) whatever is on the same subject. (9) About the atonement for making the sacred garment[3] of leather or canvas (*tatag*) for anybody; (and) the sin of kindling[4] a fire whereby to roast the flesh which is stolen or plundered (*hazaldag*).

(10) About the meritoriousness of all those whose (*aêgh*) activity is wise, and the reward of a virtuous (sense of) judgment (*dînâg*[5]); (about) the sin of all those whose activity is ill-informed, and the punishment of evil judgment; it is goodness always[6] to make him who is pious develop in (divine) wisdom, and to make him who is wicked diminish in the evil knowledge of the world.

CHAPTER XXIV., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

(1-2) The second section is the *Arejistâna*, a book about the value of the animate, and also that of the inanimate property, (and) of small eatables, severally; the requirement of knowledge therein, (there being) no decree nor decision also about them; and (about) making an attack on a pious man, (that) on the Âtash î Behrâm, the *baŏdyôg-zed* sin; (and) the value of the atonement (for them).

CHAPTER XXV., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

(1) The next (*dadigar*) third section is the *Arataêshtâristâna*, a book about the worthiness of smiting the wolf; among wolves the smiting[7] of those that are two-legged (wolves) is greater[8] smiting[8] than (that) of those that are four-legged[9].

1-1. *Nigârishnîg va sûdagîhâ*; West: "noticeably and worryingly." 2. *Dârishna*. 3. *Vastargîh*. 4. *Farûgîdan*; comp. Pers. *afrûkhtan, afrûjîdan*. 5. *Dînâg* may be read *jîvâg*, "place." 6. *Patvastagîh*. 7. *Khastan*, comp. Pers. *khastan*, "to make an attack," "to wound." 8-8. *Zanishna-tarîh*. 9. Meaning, those warriors who are wolfish in character.

(2) About the choice of daily food for the warriors, of beasts of burden, and clothings, and equipment and other[1] gifts[1] for the warriors, which shall be given to them; (also) the choice of the horse for each one, and accoutrements[2]. (3) About training a cavalry[3] soldier[3] before sending him to smite enemies. (4) About the duty[4] of a warrior to take care[4] of (his military) resources (*châr*) in the smiting which the enemies cause, in the slaughter of the army[5] and battle. (5) And about the sinfulness of the clan and the family of a warrior at the approach of a battle; and what is the atonement for wounding and damage, what is that for deforming (*a-paîrâîg*) (people) thereby, and what is that for the *margarjân* act thereby.

(6) About the signs[6] of (distinction of) the warriors who wear armour, and of those who do not wear armour. (7) About the grades of the general and other officers (*padân*) over the army, in regard to (their) daily provisions, and share (*bâhar*), and honour; and (those) of their subordinates; and the number (*marâg*) of brave soldiers (*gûrd*) under each one of the officers. (8) About the gifts unto the brave soldier for the protection of his person and dwelling (*bûnag*). (9) And about the number of brave soldiers when the king of kings goes to battle. (10) And about the measure of daily food of two warriors, (namely) of meat, and milk, and bread, which is also a demonstration of the good[7] conduct[7] of the warriors in the (*zak*) good eating thereof; and the reason of its increase, and the evidence of weighing (the food); and (about) the beasts of burden, and the tents[8] of canvas[8], and accoutrements (*avzâr*) of swift[9] horses[9] unto (*madam*) the

---

1-1. Reading; *avârî-yânagîh*, for *avârîg-yânagîh*; comp. Av. *yâna*, "gift." 2. *Zayana-avzâr*. 3-3. *Gabrâ aspa* for *gabrâ î aspa*. Otherwise: "about having a man's horse trained." 4-4 *Pâhrîjishna kârîh*, Pahl. *kâr*, "duty." 5. Reading: *lashkâr*, "army," or *raêsha-gar*, "a wounder." 6. Badges. 7-7. Reading *vêh vînagî*, lit., "good seeing." West, *nimâyînishna jangânîgak*, "for the sake of providing guidance and causing contests." 8-8. Reading *kanugîh*, for *bûnag kanûgîh*, compare Pahl. *bûnag*, "a dwelling," "a tent," "and Pers. *kanû*, "hemp." West *bûn kôkîh*, "of the original village." 9. Comp. Pers. *fars*, "a horse", "a mare," and *tak*, "swift." West reads *firistag* "*being* sent (unto the troops").

soldiers. (11) And about the cutting of medicinal[1] herbs[1] for the veterinary surgeon (*staŏra-bezashk*); and the store of arms[2] and accoutrements[2], (and) other things which are required with an army (*lashkar*). (12) And about the eating[3] and drinking[3] of warriors on the day of battle, (namely) meat and whatever their food is; even so (about) the food of the horses.

(13) About the wealth which the non-Irânian brought; this is declared by him, thus:—"I[4] (bring it) as (*mâ*) for the wolf, so (*mâ*) for the friend[4]." (14) About the display of love by the warriors (when) together, the mutual (*hamîh*) helping of one another, their obedience unto the commanders, and their deliberate[5] resignation of the body to death; and having heard of spiritual rewards (in heaven) their doubtlessness as to the *Tan-î-pasîn* (the future embodied existence).

(15) And about the choice of a commander over the army, also as to the law of sending (him to battle), (and) his recognition of the aptitude[6] of the soldiers severally as to the skill which is theirs. (16) About estimating[7] the strength (and) military resources of the army (by comparing them) with those of the enemies; namely, how it[8] shall fight in battle, (and) how it is when it shall abstain from it. (17) About those of the warriors who shall quit (*shedkunănd*) useful property (or) things for their safety (*bûkhtan*), when there is danger in the neighbourhood from a distant stronghold, or there is danger to a neighbouring stronghold from a distance. (18) About the place where, when it is necessary for warriors to engage in battle, no horse being available, it is proper (for them) to seize upon several horses from a herd of horses. (19) About the good news[9] of the sentinel; what kind of information is given to the army and the commander, from which this is manifest whether it is good that the enemy be dead, or fled (*varîkûnt*).

1-1. Comp. Pers. *nashag*, "herbs." 2-2. *Zayana avzâr.* 3-3. *Vashtamûn*, "eating and drinking." 4-4. West: "I, too, *am* assisting even the w[...]. 5. *Mînishnîg.* 6. *Shâyîndagîh.* 7. *Handâzishna.* 8. The army. [9]. Reading *nishâk*, "sugar," or *vashâk*, "good news."

(20) About a demonstration whereby they cause terror and fear (*nahâr*) in the enemies. (21) About the dispute of the commander of the army with the non-Irânians before a battle even through messengers; and (his) argument for calling[1] them to submit[1] to the king of kings, and to the Religion of God. (22) About admonitions to soldiers, and the announcement of special[2] duties[2] in battle to each one (soldier) as (his) share[3] in the organization[3]; and the good[4] tidings[4] unto the soldiers, as to the reward of the workers, telling and informing the soldiers as to the causes of *màrg-arjân* sinfulness, the worthiness of smiting the non-Irânians, the commandment of God about smiting them, when they shall not accept subjection (*aîrîh*); exhibiting[5] the sublime reward and recompense which are declared by the Religion for smiting them, and the legal[6] decisions of Irân[6] (thereupon). (23) And about not uttering on the day of battle words[7] of annoyance[7], nor any information among the soldiers which[8] produces fear in the soldiers[8], except (*barâ*) uttering that which is delightful, that which is joyful, that which keeps up the heart, (and) increases (their) vigour. (24) And about the *yazishna* ritual (to be performed) on the day of battle, and on the evil[9] result[9] of the war; and the tree of *baresma* for that *yazishna* ritual; and the Avesta (to be recited) during fighting, (and) at the shooting[10] of the first arrow into the sign marked[10]; the consecration of the water which is nearest to the place of battle, also by bringing *zaŏthra* (consecrated water); and the beginning[11] of the fight, that is, with what weapons and appliances they are to fight first, and from the beginning till the end.

1-1. *Karîtuntan...... bandagîh.* 2-2. *Nâmchashtîg kâr.* 3-3. *Bâhar î vâêrâêîh.* 4-4. *Nîvêgînîdan*; Av. *ni-vid*, "to call." 5. West *va mánâk*, "and the equally (great reward......). 6-6. *Dâlistânîgîh î Aîrân.* 7-7. *Milayâ î bîshîdârîh*, lit., "words which hurt (others') feelings." 8-8. *Mûn spâh nahâr yehabûnêd*, comp. Pers. *nahârîdan*, "to be terrified," "to decay," "to be afraid of. 9-9. *Dûshkûnishna*, lit., "evil doing or work." 10-10. *Zak fratûm tîr baên shadîtûntan nîshân dâsht.* West reads *nîshan vêh-dât*, h[is] rendering "*being* the first arrow well-delivered into the mark shot at." 11. *Patisâra*, lit, "towards both the ends (of a thing)."

(25-27) About the proportion (or number) of those who shall keep arms[1] for fighting soldiers, and who shall take back from the fighters, after the victory over the non-Irânians, the non-Irânian hostages (*grûb*) and captives (*vardag*); and their turning back to several measures (*patmânag*) of distance from their[2] arms (and) accoutrements; and the bringing of remedies for the wounded[3] and weak[3] (soldiers); and the depositing of the arms and accoutrements; (and) the taking[4] of hot bath[4], and giving relaxation to the body, (and) making[5] thanksgiving offerings[5]; the blood-shedding[6] of offenders[7], and the bringing of remedies for the wounded[3] and invalid[3]; and the consigning of arms and ammunitions back to the arsenal (*ganj*); (and) having carried the hostages back to their own (people), the distribution of (their) shares; and also several other things which are on the same subject.

CHAPTER XXVI., DÛBÂSRÛJÎD NASK.

(1) The fourth section is miscellaneous, about a hot bath; in what sort of a house (it is to be taken); and the place where the hearth is taken care of, and its protection by conveying it there; (and) whatever is on the same subject. (2) And as to the strength of the ground, it shall be rendered dry[8]; and as to that of the fire it shall be done in the same (*zak*) manner (*babâ*)[9]. (3) About food and other[10] things[10] which are prepared by means of fire; (and) the care of the fire for the same purpose.

---

1. Comp. Av. *zaya*. 2. Of the non-Irânians. 3-3. Comp. Pers. *sitih*, "weak;" or *sutuh*, "afflicted." West: *asatagân va satagân*, "the unfatigued and the fatigued." 4-4. Comp. Pers. *garmâbah*, "a hot bath." 5-5. *Kard sepâsân mizda yehabûntan*. West reads:—*va tanû âsânînîdan kard sazâyishn mozd yehabûnt*, "and the relaxation of the body effected, the reward of merit is given." 6. Comp. Pers. *pazd*, "blood," hence *pazdînîdan*, "to cause blood-shed." West: *fizdagînîdan*, "to search (offenders)." 7. *Vinâs-kârân*. 8. Reading *a-sip*, "without moisture or flowing water;" comp. Pers. *sîb*. 9. That is, for the purpose of taking a warm bath, there must be a house suitable for it, and the ground and the hearth for that purpose shall be taken care of, and kept as free and far from moisture as possible. 10-10. *Avârîg kâr*, lit., "other (things) of use."

(4) About the fire which even on the road (shall be) far from (*pâhrîj min*) dispersion (*frûgishna*), and from bodily[1] refuse and dead matter, and injury, and harm to it; the preservation of the fire from its being given to a man of evil religion, or to a minor, and the distance of the fire from a flowing stream (*jôê*)[1]; and the atonement for dispersing (fire); (and) other sins which pertain to it; the proportion of nourishment and appurtenances for the fire in summer, (and) also in winter.

(5) About fastening[2] a horse to a stake[2]; that is, how that is when it is in water or dust (*avrâ*); and how that is when it is also in bodily refuse which is very foul (*khvârtar*); and how it is possible when it is also in bodily refuse (or) dead matter. (6) About the measure[3] of nourishment (*pishna*) for man, fire, and cattle. (7) About receiving a guest[4]; praise of generosity, and grandeur (*masîh*) of the generous; and contempt of stinginess, (*pinîh*), and the misery[5] of the stingy[5].

(8) About the practice of putting on (sacred) garments in the family (*mân*) of Mazdayasnians, and[6] so a girdle (is worn) of three rounds each for the protection[6] and care[7] of them severally: (they are) the makers of reward[8] (and) the adorners of each one; (and) whatever is on the same subject. (9) And about appointing[9] a guardian[10] of the family[10] by the Mazdayasnians, (and) the function of the family-guardian thereby; (and) whatever is on the same subject.

(10) And about making a store (of provisions) for the winter, during summer. (11) About reaping[11] a field (*vâstra*) of corn, the Avesta (to be recited) at the first reaping, and the consecration of the first handful[12] of reaped corn[12] with the

---

1. Otherwise read *gand*, "foul matter," or "stench." 2-2. *Barâ nishâstan î aspa*, "picketing a horse." 3. *Patmânag*. 4. *Masmân* for *mahmân*, "a guest." 5-5. *Khûstagîh î pinân*, "the distress of the stingy." 6-6. *Vad-ich vand-î î 3 rûd î pânagîh*; *vand* for *band*, Av. *band*, "to bind;" to *rûd* comp. Pers. *rûd* "string of a musical instrument." Literally, "a girdle of 3 strings." Here the reference is to the sacred Zoroastrian girdle called the *kûstî*. 7. *Pâhrîj*. 8. *Mizda*. 9. *Hêtyûnîdan*, (chaldæ) "bringing," "procuring." 10-10. Reading *kûj-pân*, comp. Pers. *kôch*, "family, wife and children," and Av. *pâna*. West, *kûgpân*, "a street-keeper." 11. *Azdrûntan*. 12-12. Pers. *dastah*, "a handful of reaped corn." West, "sheaf."

khshnûman[1] of the Lord Ahuramazda. (12) And about the close[2] union[2] of those of the good Religion for removing[3] also (their) wants; and (their) union even with those of the evil religion in what is not injurious[4] to the (cause of their) Religion; (and) whatever is on the same subject. (13) And about (one's) duty as regards the produce of trees and cattle; firstly, the eating of food of good[5] quality[5]; secondly, moderate eating, and abstinence from excess[6].

(14) And about the properties[7] of those who belong to the nobility, (and) of those[8] who belong to the mass[8]; in what way do those[9] belonging to the mass come into the possession of the nobles; (and) whatever is on the same subject. (15) And about the uniformity[10] in beasts of burden, oxen, and sheep, and even mankind; that is, generally[11] (speaking), in how many of each (species) it is produced; and whatever is on the same subject. (16) And, likewise, many other decisions and informations which are in the same text[12].

(17) "The prosperity of righteousness is the best."

CHAPTER XXVII., HÛSPÂRAM NASK.

(1) Of the (first) thirty sections of the Hûspâram[13] (Nask), one (is) the *Aêrpatistâna,* a book about the place[14] where a priestly seminary is to be established[14], which is an inauguration[15]; how that is when it is obligatory (for a priest) to emigrate[16], and how that is when he stays at his own (house),

1. With the recitation of the propitiation-formula dedicated to Ahuramazda. 2-2. *Hamîh agavîn.* 3. *Spûkhtan,* "to suppress." 4. *Vîzâyishnîg.* 5-5. *Arjânîg,* "valuable." "useful." Av. *areja,* "value." 6. *Frêhîbûd.* 7. *Khvîshîh.* 8-8. *Zak î amaragânîg,* lit, "those of the numberless people." 9. Meaning, the properties. 10. Reading *zîvarîh,* comp. Pers. *zîvâr,* "uniformity," "similitude." 11. *Amaragânîhâ,* lit., "innumerably," that is, speaking of them collectively. 12. In the text of the same Nask. 13. According to the *Ravâyats,* the Hûspâram Nask contained sixty-four *kardahs.* That the Pahlavi book generally entitled *Nîrangistân* contains two different books, of which the first one is *Aêrpatistâna,* is indicated by me in my Introduction to the facsimile edition of the Pahlavi *Nîrangistân,* Bombay, 1914. 14. *Aêgh ŏl aêrpatistan kardan.* 15. *Mûn zerkhûnishna,* lit., "which is the birth or beginning," (of religious education). 16. In order to teach, preach and do other religious functions.

(and) how that is when it is not possible for him to emigrate; and (about) the selection of the head-priest (*madam-aêrpat*), and standard of the supreme priest, and that of those that are intermediate, (and) of those that are inferior, according to the estimation[1] of the wisdom of the pious. (2) And about the priest who is sent (on a mission); and the clothes (and) appliances[2] which are to be given to him (for use) on (his) way[3].

(3) About that one who (is) a disciple observing[4] reverence[4] towards the *hêrbad* (teacher), that (*hêrbad*) is to receive[5] that disciple for teaching[6] the sacred texts[6], the admonition of the *hêrbad* to the priests; (and) the recitation of sacred texts at the time of contamination[7] by dead matter[7]. (4) And about what priest is to be appointed* (*kûnishna*) for a district—at the return of the priest (from it) to that district from which he had been sent (there) by the chief of the district and the people of the district—for teaching and giving instruction in the district. (5) And about the five dispositions which are for priests; which priest is to recite[8] first from the sacred texts, continuously[9] up to the end, the sacred hymns in praise of God; (and) whatever is on the same subject. (6) About the subjects for which a priest of unknown (*nîhân*) birth[10] is to be desired; (and) the beginning and end of the same subject. (7) About the penalties of a priest, who is sinful, (being mentioned) in a separate fragard. (8) And about well-chosen priests whom they carry from a district to establish a priestly seminary, (since) it is beneficial (*sûdag*) to form it. (9) About the forwardness[12] of priests, of one more than that of the other, in (providing) means of knowledge, and the extent of (their) forwardness through which there is greater[13] fitness[13] for headship[14] of one[15] than that of the other[15]; (and) whatever is on the same subject.

1. *Avar-aûshmûrishna.* 2. *Avzâr.* 3. *Râsîn.* 4-4. *Pavan tarsagâs* for *pavan tarsagâsîh*, "with obedience," "with reverence." 5. *Padîrûftan.* 6. *Vâchag châshîdan*; comp. Av. *vachangh.* 7. *Nasâyîh*, lit, "condition of pollution." 8. *Manîtuntan.* 9. *Pavan patîsâr.* 10. *Nîhân zahishna*, "concealed parentage." 11. It seems to me that priests were selected from different districts for giving them best religious training at an *aîrpatistana.* 12. *Frâjîh.* 13-13. *Sajâgtar*ih. 14. *Patîh.* 15. The reading of the words *aêvag min lanid* is doubtful, as owing to the decayed condition of the folio of the manuscript, these words are found written on a patched scrip by a later hand.

CHAPTER XXVIII., HÛSPÂRAM NASK.

(1) One section is the *Nîrangistâna*[1], a book about the *yazishna* ritual of the good spirits, that which is obligatory[2] for passing on the Bridge[2] (of judgment); there is increasing meritoriousness (in it) owing to a large number[3] of *râspîs* (officiating) in the *yazîshna*, and (when) both the *zaŏta* and the *râspî* have certainly to recite the Avesta; that which is the reciting of the one is for the hearing of the other[4]. (2) About the *draŏna*[5]; (and) whatever is on the same subject. (3) About abstinence from drinking wine-glasses[5a] at the same time as the *yazishna*[6]. (4) About the extent of loud voice (*vâng*) in the recitation of the Avesta in an *yazishna* ritual; and the Avesta passages (which are to be recited[7]) twice, and thrice, (and) four times. (5) About the *yazishna*, and the proceedings of the *yazishna* ceremony, of which the *zaŏta* and the *râspî* are *tanâpûhars*[8]. (6) About the *zaŏta*-ship[9] of a woman, who is a minor. (7) About the judgment regarding him who is cursed[10] by the Ahura-mazda-worshipping Religion[10].

(8) About the sin of him who does not celebrate a *Gâhanbâr*, (and) how that is when it is celebrated by him. (9) About the limits of the five *gâhs* of a day and night; and the adoration-ceremonies[11]

1. Lit., "the code of rituals." 2-2. *Frîzvânig ôl pûhal vazlûnêd*, lit., "obligatory, (whereby) one passes on the Bridge." 3. Marîh or *mar* "number." Av. *mere*, to count. See *Nîrangistân*, Book I., chap. II. 4. Certain Avesta passages are recited even by both of them together in the *yazishna* ritual. 5. Bread that is consecrated. See *Nîrangistân*, I., chap. VIII. 5a. Reading *mâdû-dân*, or *mayĉîn-dân*; comp. Av. *madhu*; Pers. *maê-dân*, "a winê-glass." West, *mâdû-gân*, comp. Av. *madhu*, "wine." See *Nîrangistân*, I., chap. IX. 6. That is, while performing the *yasna* ceremony. See *Nîrangistân*, I., chap. XII. 7. Comp. Av. *bishâmrûta*, *thrishâmrûta*, and *chathrushâmrûta* (see *Vend.*, Fragard IX. § 46.) 8. That is, each obtains a *tanâpûhar* merit. See *Nîrangistân*, chap. XV. 9. *Zaŏtîh*; see chap. XVI. 10-10. *Lakhvâr stâyîd*. See *Nîrangistân*, Book II., chap. I. 11. That is, the ceremonies to be performed specially in each one of the *gâhs*. A day is divided into 5 *gâhs*; the 1st is from dawn till midday, the 2nd is from 12 a.m. to 3 p.m., the 3rd from 3 p.m. till dusk, the 4th from dusk till 12 p.m., and the 5th from 12 p.m. till the dawn.

in these[1] *gâhs*[1]. (10) About the kinds of one's own things[1a] which are offered authorisedly[2] at a *Gâhanbâr*, and for other acts of merit.

(11) About the quantity of the offering[3] (of meat) which is (taken) from a single sheep, the attention (and) consideration[4] as to the sheep that[5] is to be offered[5] also[6] according to law[6]; (it shall be) free[7] from infection[8] and other defects, (namely) without sickness and without[9] any affliction[9], and without[10] any (signs of) attack[10] from noxious creatures; and the ceremony of slaughtering[11] (it), and the selection as to the slaughterer, and preparer, and carrier, (and) taster[12] (and) giver thereof. (12) And the reason of the slaughtering; (and) whatever is on the same subject.

(13) About the place (*gâs*) and function of the *zaŏta* and the *râspî* in a ritual. (14) About the best ritual; the gift to[13] the pious man, who was the teacher (and) investigator of the wisdom of the pious; (and) whatever is on the same subjects. (15) About the *sûdrah* and the *kûstî*; that is, from what it is proper (to make them); (and) whatever is on the same subjects[14]. (16) And about gathering and tying the *baresma*[15]; (and) whatever is on the same subject. (17) About the proportion (or quantity) of fire-wood[16] (to be used) in a ritual, (and) the mode of bringing it; that for the household fire, (that) for the *Âdarân*[17] (fire), and (that) for the *Behrâm* fire. (18) About a ceremonial which is (performed) in the case of (*baĉn*) great, that in the case of medium, and that in the (case) of little opulence[18];

1-1. *Ham-gâsîhâ*; see *Nîrang.*, Book II., chaps. VI-X. 1a. See chap. XII. 2. *Dastôbarîhâ*, "appropriately." 3. *Zaŏsra*, Av. *zaŏthra*, "an offering of milk, meat," *etc.* 4. *Handâzishna.* 5-5. *Î baĉn kardan*; or "which is to be slaughtered." 6-6. *Pavan-ich dâta*, lit., "also through the law." 7. *Dagyâîh.* 8. Reading, *pad-vishag*; comp. Av. *paiti* "with," and *visha* or *vis*, "poison"; hence lit., "infected." 9-9. Reading *a-hich-zârîh*, comp. Av. *zar*, "to decay"; Pers. *zârîh*, "affliction." 10-10. *A-justagîh*, comp. Pers. *jastan*. 11. *Kardan*, "to destroy", or "to slay." 12. *Vashtamûntâr*, "eater." 13. Meaning, in memory of. 14. See *Nîrangistâna*, Book III., chaps. I-VI. 15. Book III., chaps. VII.-XV. 16. Book III., chaps. XVII-XVIII. 17. *Âdarûnag* for *Âdarânag*. 18. *Tûbânîgîh*.

(and) the judgment regarding non-opulence. (19) About invoking[1] the good spirits[2] always for what has reached, and not neglecting (them) in any way. (20) About the case where mankind extol the good spirits observantly,[3] or unobservantly, too; that is, which (*katâm*) is he who (does so) observantly, and which unobservantly; admonition as to extolling the good spirits observantly. (21) About the purity of the person (and) clothes of one[4] who performs a ceremony[4], the repose of his mind, (he being) free from sin; and the washing of the (sacred) utensils (*avzârî*), and the light[5] and cleanness of the place for performing rituals; (its) distance from a place in proportion to the manifest contamination and stench; (and) whatever is on the same subject. (22) About the rituals of the waters, and their names; the consecrated water (*zôr*) for medicinal treatment; the brilliancy of paradise; the possession of liberal gifts by the good spirit of the waters; and whatever is on the same subject. (23) About the performance[6] of the rituals which are good acts[7] in the law[7], for the good beginning and the good end; and also many other details which are on the same subject. (24) (About) the *yazishna* rituals regarding what is proper (or) improper, (and) good or not good.

(25) About the lineage (*dûtag*) of Zarathushtra, Hvôv[8], and) Vishtâspa by means of the details and ceremonials of the Religion, and their nature.

CHAPTER XXIX., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1) One section is the *Gaŏharîgistâna*, a book about natural[9] superiority[9], which is not violent but lawful; approved qualities[10] of superiority, which is not replete[11] with the sternness[12] of the

---

1. Or, thanks-giving. 2. *Yazadân.* This plural form is sometimes used for God alone. 3. *Vînâgihâ.* 4. Or, of the adorer or worshipper. 5. West *vulandânîh,* (for *bûlandânîh*) "of the exalted." 6. *Kûnishna.* 7-7. *Kârân dâdistân.* 8. The ancestor of *Jâmâspa* and *Frashaŏstra.* 9-9. *Gaŏharîg avarîgânîh* (for *avargânîh*); *gaŏharîg* means generally "essential," or "natural." 10. Comp. Pers. *chûnî*, "quality" 11. Pers. *hanbârdah* (*anbârdah*) "full," "replete." 12. *Tund-garîh.*

world, but with the longing for good living by causing[1] the prosperity[1] of every man; the authoritative[2] sphere[2] of superiority, (and) the extent of the benefit thereby. (2-3) About the superiority that is rich[3] with a rich person with[4] a rich[4] nature, with one rich with a poor (nature), and one poor with a poor (nature); and the extent of (such) poverty and richness; that is, with whom with much[5] wealth[5] it (superiority) has no authorised[6] position[6], with whom it has an authorized position, (and) with whom without[7] much wealth it has an authorised position; (also it is) in the case of (*pavan*) a person who is illiterate (*ana-âkâs*) owing to (his) much wealth; that is, with whom it is so good, not with one who is drowned[8] in sinfulness; and superiority furthers human life, and becomes the standard of natural leadership[9].

(4) About him who would sell property not his own, (and) him who would buy it. (5) About selling the sheep that is captive[10] in a house[10], (and) that which is not so. (6) About various precautions as to samples (*nîmûnag*) of various things. (7) About the beast of burden, and sheep, and slave, (and) servants, and other property, the nature of whose kinds one becomes aware of through the nature of different species. (8) About the atonement for the sin of selling (a thing) by the word[11] of mouth[11]; (and) whatever is on the same subject. (8[a]) That which is manifest when (it is the case of) beasts of burden, the manifest contract for selling[12] (them) with defects, and that which is always (known) for selling defective (beasts of burden).

1-1. *Frâkhûînîdârîh*, "causing prosperity." 2-2. West, *dastôbarîhaît* "authorisation." 3. Comp. Av. *niuruzda*, "coarse," "inferior;" hence Pahl. *a-nîûruzda*, "rich," "superior." 4-4. Comp. Av. *uruzda*, "impurity," "dirt." With here means "possessing." 5-5. *Freh-arj*, lit., "much price or value." 6-6. *Dastôbar gâs*. 7. *Min barâ pavan*. 8. *Fradîptag*, lit., "duped." 9. Comp. Av. *paiti*, "a leader". 10-10. *Pâ-gîr î mân*, "a prisoner in the house," that is, a sheep belonging to some one, which is seized while frequenting another's house. Comp. Pers. *Pây-gîr*, "one whose feet are fettered." 11-11. Gûbishnîh. It is sinful if one withdraws from his undertaking. 12. *Frûshishnîh*, Pers. *farûshîdan, farûkhtan*, "to sell."

(9) And about a house in which a man or a dog has passed away through contagious[1] illness, (and) the clothings which the man had put on on account of that illness; that is, how that[2] is when it is three years, how that is when it is two years, (and) how that is when it is one year, for selling (them) in (that) polluted[3] condition[3]. (10) About a house in which a man or a dog is laid up[4] with contagious illness, (but) is not dead; (how it is) even after the least[5] contamination[5] resulting from the clothings which the man had put on during that illness; that is, how that[6] is when it is two years, how that is when it is one year, how that is when it is 30 days and nights, for selling them in (that) defective condition; (and) whatever is on the same subject.

(11) About exchanging[7] something with a non-Irânian; that is, how that is when it is allowable (or possible). (12) About exchanging[7] (something) for a sheep during the three nights[8] (after a death has taken place), and its slaughter after (those) three nights; also many other religious decisions about (its) superior condition, and the sheep of good breed.

CHAPTER XXX., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1) A miscellaneous[9] section (of this Nask) is about seizing a thing which is not one's own; that is when one does not think that people see him, and they do see him; that is when he thinks that people see him, and they do not see him; (and) that is when he thinks that they see him, and they do see him. (2) About the giving of instruction[10] by a holy man[11]; where,

1. *Pad-vishag-âômand.* 2. Meaning the house or the clothings. 3-3. *Âhûg-âômand.* 4. *Yetîbûnast.* 5. *Vishag-ich-ag*, comp. *vishag.* West *nîshîvag* "descent." 6. Meaning the clothings as well as the house. 7. Comp. Pers. *gôharîdan*, "to exchange," "to barter." West. "about forming a family with foreigners." It might mean, "a sheep of good breed." 8. That is, during the three days after the death of a Zoroastrian. In some cases a sheep is slaughtered for the purpose of using its meat in the fourth-day ceremonies. 9. Av. *kama-dâ*, "to put similar things in order," "to compose." 10. *Sâst*, *Skr shâs*, Av. *sâôngh*, "to teach." 11. Otherwise, "about giving sacred or righteous instruction."

what, (and) how it happens when the guardian does not solicit[1] (for it). (3) About the sins of suppressing[2] the needy, encouraging[3] falsehood, and approving deceit. (4) About the action and order of him who diminishes or turns away the gift of a generous man (*râd*) to any person. (5) About the extent of liberality[4] of the wife who holds the position of a *shâh-zan*[5], who is obedient towards her husband, (and) who has not acquired anything from (her) husband's property; and how it is when the husband is prospering[6], how it is when the property is lawfully[7] (acquired), and how it is when the property is below (*frâd*) what is lawful[7], (and) how it is (when) the wealth is abundant[8]; (about) the extent of obedience of the wife towards the husband; (and) whatever is on the same subject.

(6) About marrying[9] a maiden (conveying her) from the house of (her) parents (or) guardians[10] to the village of the husband, to hold the position of the mistress of the house of the husband; (about) the wife when she is obedient to and gratifying (the husband); (and) the admonition to her, when she speaks thus: "I am thy wife, (but) I shall not perform the wife's duties towards thee"; the quarrelling of the husband with the wife, and the infliction[11] of punishment[11] on her. (7) And about the blood which is on a woman who wants

---

1. *Lakhvâr* (not) *bavîhûnastan*; comp. *lakhvâr stâyîdan*. 2. *Vindagîh*; Av. *vind, vid*, "to obtain", "to overpower." 3. *Afrâsîh*, for *afrâjîh*, "elevation." 4. Comp. Pers. *kûshâdah-dast*, lit., "open-handed," "generous." 5. The wife who enjoys the best privileges as such. *Pâtakhshâê-gâs*, "the position of a fully privileged wife." 6. Reading *frâdîg*, comp. Av. *frâta*, rt. *fra-chi*, "to collect sufficiently;" or, comp. Av. *fradatha* (rt. *fra-dâ*), "prosperity;" Av. *frâd, frâdh*, "one who furthers or promotes." West, *palâdig*, "foolish;" comp. Pers. *falâd*, "useless," "unprofitable." 7. *Dâtîhâ*, "lawfully;" or, *dâta-gâs*. 8. *A-nîûrûzd*. 9. Comp. Av. rt. *vad* or *vadh*, "to wed." Otherwise, *nâyaîn-îdan*, "to cause to bring," "to convey;" Av. rt. *nî*, "to lead," "to carry;" comp. *nayêiti*. 10. *Sardârân*, "chiefs. 11-11. *Pûhal madam debrûnishna*; comp. Pers. *sazâ rasânîdan*. Otherwise, (*his*) carrying money (to her); comp. *pûl*, "coins," "money." West, "carriyng (it) on (to) the bridge (of judgment)."

washing[1], and the punishment which is (inflicted) on him who has sexual intercourse immorally with a woman who wants washing, or with that one who is a non-Irânian or others; and on the woman[2] who allows the mixture of germs by intercourse with a non-Irânian; and for other sins which they shall commit about similar acts[3]. (8) About soliciting[4] the hand[4] of a woman from the non-Irânians; namely, how[5] that is when it is allowable[5]. (9) About the arrangement by the wife for (her) parturition[6]; the period for (her) protection[7]; and the wish with (her) husband for a son. (10) About the sin[8] of a man on account of (his) driving out the grown up sister or daughter at (her) parturition[8]. (11) And about three things through which a man becomes sinful, and[9] (his) relations become helpless[9]; (and) their possessions are not[10] to be snatched away[10] (by him). (12) About those who could make no lawful[11] atonement[11] with a violent attitude.

(13-15) And about that which a man is causing to provide for his treasure of meritorious deeds, by making sacred offerings and gifts on his wife's giving birth to an offspring; and how that is when that[12] man is a sage[12]; how that is when (he is) a disciple; how that is when (it is) a male-birth; and how that is when (it is) a female-birth; and the advantage and goodness therefrom; and the religious giving of the name at the births

1. Comp. Pers. *shûyandagî*, "washing." The sentence refers to a woman in her monthly sickness. 2. Meaning, the punishment inflicted on the woman. 3. That is, mention is made in this Nask of the punishments to be inflicted on people who commit similar sins. 4-4. *Bavîhûnastan.* 5-5. Otherwise, how that happens when she is a *shâh-zan.* 6. *Barâ-radîh,* "child-birth." West, *berman-radîh,* "control of a son." This is the reading of DM. 7. Comp. Av. *ni-pâ,* "to preserve;" *ni-pâîm,* like *zadam,* is here used as a noun. West, *va pâêm,* "and suckling." 8-8. West: "about the sin of a man owing to rejecting the controlling of (his) son (*barman-radih*) by a sister (or) grown-up daughter." 9-9. West: "and injuring their own property." 10-10. *Barâ lâ yansegûnîshna,* lit., "not at all to be seized." 11-11. West: "lawful chastisement." 12-12. *Zak gabrâ khratu,* lit., "that man is wisdom," or "that man is of wisdom."

of males or females; and the merit owing to giving a name to an offspring (*zagî*) from a religious standpoint (*dînâg*), (and that) owing to not[1] giving it the name of a demon-worshipper[1].

(16) About the ceremony and practice of admitting males to the sheep of whom thereby the males are the gratifiers; (about) the impregnated[2] females[2], and the protection of females, and the absence of vices (*a-khûgîh*) and defects in the progeny; and a healthy flock, too, arises (*yehvûnêd*) also through worshipping good spirits and making sacred offerings (and) hence also blessings on the *pasûsh-haûrva*[3]. (17) About that one who is the guardian of the sheep-fold[4] for breeding[5]. (18) About performing the *yazishna* ritual (and) giving sacred offerings, and the advantage to (*madam*) the sheep from the same matter (*babâ*). (19) About that which is a district of the Ahuramazda-worshippers; the breeding of the dogs in (that) district by providing (*kûnishnî*) careful nourishment for the dogs; (and) the meritoriousness from the same matter.

(20) About the limit of the fees (*mizda*) for teaching one to be a *zaŏta*, and for the superintendence of the (sacred) fire; and the announcement and security of the emolument (*dast*), and other wages[6] (for the religious workers[24]); (and) whatever is on the same subject. (21) About the lawful guardianship of a minor, the child who is the lamp[7], and the father who is the fire; and whatever is on the same subject. (22) About sickness which (results) from the looking on of an evil-eyed person, (or) from the nearness of a menstruous (woman); whereas those who are evil-eyed (and) menstruous (are) thereby sinners. (23) And, on account of the admitters [8] of fear, about

1-1. Otherwise the text may be supplemented thus: *va vinâs î mîn âvâj dahishnîh zyash zak î daêvîyastân shem*, lit. "and the sin owing to giving again to it a name of the idolators." See West, page 101. 2-2. *Vâresht nekadîh*; comp. Av. *varesh*, "to put seed into;" and *varshni* or *vâvareshî Nekadîh*, lit., means "womanhood", or "women." 3. The dog that guards the sheep. 4. *Gaŏspendân-dân*. 5. *Baên zerkhûnishna*. 6. *Mîzdôbarîh*; comp. Pers. *mazdûrîh*, "wages." Av. *mîzda-bara*. 7. *Chêrâgîh*, comp. Pers. *s.v.* 8. *Patîrûftârân*, Pers. *pazîraftâr*

the kind of protection to be rendered to those who are full of fear; (and) whatever is on the same subject. (24) And that which is (to be rendered) in case of an outward descendng from a house[1]. (25) About those[2] who advance[2] lawful supplies (*pishna*) for mutual union and assistance. (26) About the fees[3] for making (such) lawful advances; (and) whatever is on the same subject. (27) And about the income (*bar*) of a property for (the benefit of a) numberless people, also that which is for one's own companions; that is, how it is when they take (the income) with authority, and how it is when not so; (and) whatever is on the same subject.

(28) About the essential generosity of the judges in conveying property back to its owners, the advantage which results from just judges, the injury which comes from the false decisions of false judges; so also the benefit which comes from true object, true answering, (and) helping the truthful; and the hostility and injury which result from a false object, and false embezzling[4], and helping a false object and false embezzling; and absence of hostility, but (*va*) secretly injuring the crying[5] miserable ones. (29) The admonition unto judges about just decisions, and abstinence from false decisions; and the reward of their unblemished[6] (and) just decisions, the punishment for false decisions, the hard[7] reckoning[7] in the next world as regards the judges, and the praise of truth, and the contempt of falsehood; the propitiation of the good spirits, (and) the affliction of the demons from a just judgship, and turning back from a false decision; (and) whatever is on the same subject.

(30) And about what place was destined by Ahuramazda, in the original creation, for producing corn which came to be used for the nourishment (and) help of mankind and cattle; and

1. If the house is on fire. 2-2. *Râyînishnân.* 3. *Mûzd,* comp. Pers. *s. v.*; Av. *mîzda.* 4. West, "falsely investigating;" comp. Pers. *nigîristan.* 5. *Garzishna*; Av. *garez,* "to cry aloud," "to wail." 6. *A-khûg,* for *a-âhûg.* 7-7. *Shkaft hamârîh*; Av. *hama* and *mar,* "to count."

(about) the sowing of corn from the bodies of Masyê and Masyânî[1] ; (and) whatever is on the same subject. (31) About the duty[2] of sowing and cultivating corn ; about what is included (*baên*) in the functions of husbandmen, partnership[3] in husbandry, and the limit[4] of their shares from agriculture; (their) valuable sharing, and inevitable sharing[4]; what (share) as regards the sentinel (*pâs* of the farm), (and) what as regards the farmer; and the decision[5] as to their intermediaries (*mîyân*[5]). (32) About the food (or juice[6]) of corn that is sown, of that which is reaped, that which is cooked[7], and the food of other objects. (33) About the progress (or development) of a small (thing) owing to its blood[8]. (34) About the kinds of ownership of land, and other things that are best. (35) About him who sees one when he un-authorisedly sows his land conveying water for tillage, and does not dispute about it (*baên*) with fearlessness and powerful fighting. (36) About the selling of supplies given (by some one), which are to be used[9] in (cases of) hungriness, nakedness, and fear; (and) whatever is on the same subject.

(37) About the maximum[10] of sin, and that which occurs on the spot, and that which occurs at the distance of a *hâsra*; (and) whatever is on the same subject. (38) About the atonableness of every sin; and the punishment for destroying a pious man, for sorcery, and for carrying bad[11] matter[11]

---

1. Here the *Dînkard* differs from the *Bûndahishna*, chaps. X., XIV., XVII. See also Book VII., chap. XII. 2. *Kâr* has several meanings:—"trade," "occupation," "profession," "tillage," "duty," *etc.* 3. *Sharîgîh*, comp. Pers. *sharîkî*, "partnership." West, *dârîkîh*, "perseverance." 4-4. West, "the limit of its allotment, owing to suitable participation and inevitable participation in agriculture." 5-5. Or, "and the decision between them." West, "and the adjudication between them." 6. Comp. Pers. *khvan*, "juice," "food." West reads *ân*, "that." 7. Pers. *nadâ*, "what is put on the fire for cooking." West, *pavan nad-aê*, "for an increase." 8. *Khûn*, "juice." 9. *Vabîdûnîhyên*. 10. *Avarîh*, "climax," "height." 11-11. *Agîh*, comp. Av. *aka*. It may be read *aîsh*, hence "for carrying (or throwing) some one into fire and water."

to fire and water. (39) And about the atonements for the sins of *yâtû*, and *bâzâê*, and *khôr*, and *aredûsh*, and *avôirishta*, and *âgêrepta*, and *atapag-dâta*[1], by scars[2], and (hard) labour, and punishment; and the kinds of (punishment or whipping by) *aspa-ashtra* and *sraŏshô-charana*; and how the exhaustion[3] (is) from both. (40) When a sinner dies on account of the punishment by scars, or hard labour, or exhaution from the infliction of punishment; (and) when a man is made to die penitent, who is incapable[4] of fulfilling a desire to atone for his sin, and he has not atoned (for it) in (his) embodied condition; what owing to the sin is the nature of the helplessness of the soul. (41) And about those for whose sins there is no atonement for them.

(42) And about what is the kind of contest by the *darvîsh*, (whose) property is plundered[5]; first, about the oppression of the plunderers, and afterwards the petition[6] to the judges for criminal proceedings against them for the oppression[6], until the return[7] of the property by them. (43) About submission[8] to embarrassment (and) calamity[9]; and the decision thereon. (44) About the tyranny of the worst[10] corruption of greediness of him[10] who has all (kinds of) devilishness; (and) the guidance of the Creator thereabout for keeping away the same devil (of greediness) from destroying all the material creations. (45) And about that man who in[11] poverty[11] is most judicious in saving his own life, and cherishing it well.

1. These various grades of sins through assaults, wounding, and starvation are mentioned in the *Vendîdâd*, Fragard IV, 17, 18, and 21; *Shâyast-lâ-shâyast*, chaps. I., XI., and XVI; and *Frahâng*, pp. 36-37. 2. Reading: *pishanj-das*, lit., "giving pimples," or "causing inflammation by scars"; comp. Pers. *pishanj*, "pimples," "freckles," and *dath*, *das* "to give." 3. *Avîg-ganjishnîh*, comp. *avîg*, "without," and Pers. *ganjîdan*, "to be filled." West, *avâkanjishnîh*, "penitent effects"; (compare Arabic *avâb*, "a sincere penitent"). 4. On account of his physical or mental unfitness. 5. Av. *hazangh*. 6-6. *Bavîhûnastanî pavan dâtôbarân vinâs rûbishnîh zyash madam stahmag*. 7. *Lakhvâr tûkhtan*; comp. Pers. *tûkhtan*, "to pay a debt" "to return anything borrowed." 8. *Yehabûnt-î*. 9. *Vôighn*. 10-10. *Âz-rîmantarîh zyash*. 11-11. *Baên a-tûbânîgîh*, lit. "in want of wealth," "in want of power."

CHAPTER XXXI., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1) One of the (next) twenty sections is a book on the ritual for accomplishing an ordeal, (and) its modes of salvation (or) destruction therein; (and) whatever is on the same subject.

CHAPTER XXXII., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1) One section is about the mode (and) extent of confinement as regards beasts of burden and sheep; and the work of destroying[1] the dogs that are mad[2]; up to what extent they shall be improved, if not restored they[3] come for slaughter; the care of them even in confinement; (and) whatever is on the same subject. (2) About[4] the sin which they may commit as to beasts of burden, sheep, and dogs[4]. (3) About the sin of killing one that is innocent. (4) About the care and remedy for a sick dog; (and) whatever is on the same subject.

CHAPTER XXXIII., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1). One section is miscellaneous: about the limit of amassing wealth that is lawfully increased[5]; the wealthiness below[6] what is lawful[6]; the authorised use of the wealth that is below[6] what is lawful[6]; the unauthorised use of the wealth that is lawfully acquired; hence[7] the mode (*âînag*) is common (*khûst*[7]); (and) about the high (*avîr*), and honest, or dishonest decisions which[8] are regarding them[8].

(2) And about the lawful time for giving up the maiden unto (her) husband; that for delivering[9] over[9] (her) dowry

---

1. *Vinâsishna*, "poisoning," "infecting." 2. Comp. Pers. *dîvânah*. 3. The beasts of burden and the sheep, but certainly not the dogs who were destroyed by shooting them. 4-4. West, "about the harm (*vinâs*) which the beasts of burden, sheep, (and) dogs shall commit" 5. *Fradhât*. 6-6. *Frûd min dâtîhâ*, or *dâta-gâs*, lit., "below what is lawful," or "below what is a lawful position." 7-7. *Khûst*; comp. Pers. *khûst*, "a common track", "a trodden path;" hence "the mode is a common one;" here *âînag-êd* is a contracted form of *âînag hait*. West: *ajash aêvag-êd nakhûst* "thereby become one, at first,...... ......" 8-8 *Zyash baên*. Or, "which are therein included." 9-9. *Barâ kardan*; comp. Pers. *be-kardan*, "to give over."

(*dârishna*) (to him); (and) whatever is on the same subject. (3) About the exhaustion (*pâdîrânîh*) (of her means), which is owing to delivering over the property given (to her); (and) whatever is on the same subject. (4) About the father who (has) sons; (and) for which of them the wife is to be desired first[1] of all[1]. (5) About (the father who has) daughters; (and) which of them is to be given away (first of all) to the husband; and whatever is on the same subject. (6) About the progressive[2] meritoriousness of making a pious gift unto the wife; and the heavy sinfulness which is due to (her) dissipation[3]. (7) About the wealth which is the purpose of making gifts to the pious; the public (*paêtâg*) announcement of (one's) consent[4]; the declaration[5] of the consent in words by the act that is accomplished; that is, how much (of the wealth) is exhausted.

(8) About the non-Irânian, when an Irânian asks for a compensation (from him) for helping (him) in his fight with his co-tribesmen, (about) the non-Irânian who does not become a freedman, though in (his) servile condition a compensation (has been made)[6] to the Irânian. (9) And about greatness[7], (and) about gifts; that which is a proof (*nimûdâr*) of the gift, and that which is not a proof; that which is a proof of giving all, (and) that which is a proof of giving partially; that which is an elevating (*ûzdahînâg*) (gift), an exalting loan (*avâm*) (raised) from gifts to the pious, an object from another object through whatever mode or whatever species; the symbol of an exalting gift to the male from the female, and that which is a symbol of gift to the male and female both; and the manifestation (*aêvâj*) of the elevating (gift) to the animate and the inanimate from the inanimate, that which is the specimen of the germ; that

1-1. *Pêsh*, "beforehand." 2. Comp. Pers. *ravâ*, "current," "right," "worthy," "proper." 3. *Vishûftan*. 4. *Padîrishna*, "consent." 5. *Paêtâgînîdan*. 6. That is, for the purpose of freedom not acquired by him through the Irânian. West reads *âzâd* and *âzâdîh*, and renders the words by "generous," and "generosity." 7. Reading, *masî*; DP. [Pahlavi] which is generally read *mayâ*, "water."

which is in one of the germs is one species, that which is in a species is the bodily form (*kerpa*); the proportion of what is produced entirely existed, (but) the purpose for which it is produced did not exist; (and) whatever is on the same subject.

(10) About the five actions that are best, and five that are worst; and the seven sins as to dead matter (*gardê*); (and) the three sins which are atoned for in the worst manner. (11) And about the sin of colouring[1] by means of *hîkhra*, (that) of destroying life, of producing[2] death[2], and of tearing[3] (*kardan*) (one's own) garments[3] (in mourning). (12) About the sin of being without on occupation, even if that which they might do is good[4]. (13) About the judgment as to the propriety[5] of making a gift of clothes, arms, equipments, and (other) things to the non-Irânians for causing the progress of their worship and duties, and any help whatever; and listening to what is about help, and listening (even) to drunkards. (14) And about unlawfully destroying and cutting trees[6] and plants[6], and the judgment thereabout. (15) About the sin of digging a grave for interring the corpse; namely, of *daêva*-worshippers (or) of non-*daêva*-worshippers, and (giving) clothing for the corpses of dead *daêva*-worshippers. (16) About that one who, for polluting the Ahuramazda-worshippers, threw *hikhra* into the fire, water, and on (their) places or garments, unlawfully; and whatever is on the same subject. (17) About a reckoning (*hamâr*) of water as regards the kind (and) proportion of moisture of the land (18) About the sin which (results) from rendering anything useless by water (or) fire. (19) About removing two-thirds of the infection from the world by eradicating it from the creatures by causing all (kinds of) of fires being lighted[7]; (and) by removing all adversity from the creatures of the age through the absence of malice in mankind, of one towards the other, (and) through their mutual perfect love.

1. *Rang-razîh*; comp. Pers. *rang-raz* "a dyer." 2-2. *Aòsha-dahîg*. 3-3. *Kardan î vastarg*; comp. Pers. *kardan*, "to destroy," or *kandan*, "to extirpate." 4. The idea is, that every man, rich or poor, shall be diligent in life, and that want of diligence is sinfulness. 5. *Pâtakhshâêîh*. 6-6. *Aûrvara*. 7. *Raòshnînîdan*. That is, through burning it by means of lighting all kinds of fires.

CHAPTER XXXIV., HÛSPÂRAM NASK.

(1) One section is a book about the knowledge of begetting a son, the advice about it from the Religion, the advantage of an offspring through the hortative exposition of the Religion within[1] one's self[1]; (and) the injury resulting from abandoning the same advice. (2) About that which (happens) in begetting a son; first, they shall convey the male[2] to the female; (then) the second, and third, and fourth, (and) fifth time; the arising[2] of a son in the world owing to the male, (and) also[3] of the milk[3]. (3) And when thus a son arises out of the male and female, which (of them) is first casting the germ at the place (*gâs*) of occurrence (in the womb); (and) how (and) how long (the germs of) both have remained at the place in semination[4], and how long in mixture, and how long in[5] the form of blood[5]. (4) The various expectations regarding when and from what life[6] is produced; and when and from what the signs of the male sex or the female sex of the offspring became manifest. (5) And when the formation[7] of the embryo[7] has[8] arisen[8], and of the limbs; which limbs are first (formed) therein, and which are (formed) for the purpose last of all, till the bodily skeleton is complete; in what place the formation of what limb (occurs) after the complete production of the skeleton of the body; the effect[9] of the formation of the limb in[10] its proper place[10], after the complete production of the skeleton[11] of the body[11]. (6) The effect upon the offspring which is with[12] (the mother) in her ample[13] womb[14], till its complete[15] activity[15] within

1-1. *Mîyân tanû.* 2. *Yehvûntanî.* 3-3. Otherwise: "also the milk (in the female)." 4. *Shûsrîh.* 5. *Khûnîh.* 6. *Janbîdan.* "motion," "movement." 7-7. *Dîsî-hastan,* lit., "the occurrence of the appearance"; hence "the formation of the embryo." West reads *gâsîhastan,* for *gêsî hastan* (in DP.), "localization." 8-8 *Madam gashtag,* lit., "has sprung up" from the germs. 9. *Kâr.* 10-10. *Madam gâs.* 11-11. *Tanû kehrput.* 12. *Levatâ.* 13. Comp. Pers. *kashna,* "full," "copious," "ample." 14. Reading: *gîvar*; comp. Av. *garewa,* Skr. *garbh,* "the womb," or "the fœtus in the womb of a woman." West's reading: *kushna-spar* for *gushna-spar,* "subjection to the male." 15-15. *Spûr kârîh.*

the extent in which (its) growth[1] occurs; and (about) a pair[2] of offspring with[3] a woman, and the period of their turning downwards for birth, (and) the occurrence of (their) simultaneous birth.

(7) About the growth of life, too, with the (material) body; which is the first bone that became full of marrow, apart from the other bones as[4] they appear[4]. (8) About the capability[5] of the pious *fravâhars* for forming[6] the male sex or the female sex in that (embryo) at the fifth month; and the invocation[7] of the pious *fravâhars* for the birth[8] of the male (or) a son. (9) About the act of giving birth (to a child) by a pregnant woman before a midwife helps (her), apart[9] from (her help as to) the navel string of the child[9]; its first food and second (food), and when the mother's milk shall be given to it; what kind of care (shall be taken) of the child at the time[10] (of delivery); and its bandaging, and sleeping, (and) nourishment, (and) protection; the sin from not acting according to law; (and) whatever[11] is on the same subject[11]. (10) And about how many months is the bearing of the child in the womb of the camel, and the horse, and the ass, and the cow, and the woman; (and) whatever is on the same subject. (11) About the spiritual vision of a new-born child till[12] it reaches the boundary of worldly knowledge[12]; (and) whatever is on the same subject.

(12) And about the habits[13] of numberless people through which the acme[14] of a beautiful body (is attained), that[15] which is the desire of a woman[15]; that (acme) of swiftness through the strength of the leg, likewise that of vigourousness through

1. *Rudagîh*, comp. Av. *rudh* or *rud*, "to grow." West, *radagîh*, "authorisation." 2. Comp. Av. *dva*, "twins." 3. That is, conceived by a woman. See West's note on p. 110. 4-4. Lit., "as they become known." 5. *Pâtakhshâêîh*. 6. *Varzîdan*. 7. *Yashtan*. 8. Lit., "advent." 9-9. That is, excepting the midwife's help (for cutting) the navel string of the child. 10. Or, "on the spot." 11-11. *Î baên ham babâ* stands for *mâ baên ham babâ*. 12-12. Till it enters into the sphere wherein it becomes capable of understanding the world. 13. *Dâta*, "law," "habits." 14. *Bâlist*, lit., "the highest (point)," "the summit." 15-15. West, "that of desire for women."

the bodily strength; that of desire for wealth, that of public[1] speaking[1], and that of hearing[2] from a distance[2]; and that whereby a blemish[3] falls headlong; and that through which the greatest[4] obedience[4] is (attained); (and) that through which there is absence[5] of opposition in the race[5].

(13) About the immoral desires of the performer[6] and permitter of unnatural intercourse[6], their tyrannical lust, and corrupt activity, and blighted glory, (and) corrupt and polluted bodies; great through their destruction of the lives in things which they see; and inevitably (*a-châr*) all (such) greatness prepares (them) for the damnation[7] which they are liable to[7]; as great in sinfulness as Azi-dahâka in tyranny, and the serpent Sravara in witchcraft, and Tûr-î-Brâtrûg-Raêsha, the Karapan, in destroying the righteous, (and) the deceiving apostate in deceitfulness[8]. (14) About the heinous sinfulness of a woman in childbirth and giving milk, whose child is the offspring of sexual connection with different males; and whatever is on the same subject.

(15) About the increasing strength of the female from sexual intercourse with the male; and the diminished strength of the male from sexual intercourse with the female.

CHAPTER XXXV., **HÛSPÂRAM NASK.**

(1) One of the (last) fourteen sections (containing) six fragards, is a book about the details of different kinds of ownership, their superiority, one over the other, (and) their good

[1-1]. *Hanjamanîg gûftârîh*; West, "that of speaking in an assembly." [2-2]. *Dûr-gûshnîh*, Av. *gaôsha*; otherwise *dûr-vînishnîh*, "seeing from a distance"; or *dûr-gôgânîh*, "speaking from a distance." [3]. Reading *ârd* instead of *khratû*; comp. Pers. *ârd*, "imperfection," "defect," "blemish." It might be read *ard* (Av. *areta*) "fighting," "conflict." West, "that through which (any one) uncontrolled (*a-ratû*) comes to a downfall." [4-4]. *Padîrishna-tarîh*. West, *padîrishna dântarîh*, "more knowledge of obedience." [5-5]. *Lakhvâr padmînishnîh î taôkhma*. West, "a counteraction of the affliction of the race." [6-6]. *Vîptag va vîpînîdag*; comp. Av. *vîpta*, rt. *vip*. [7-7]. *Arjânîg margîh*. [8]. Seven evil-doers of sin of a grievous kind are named in the Pahlavi *Dadistân-î-Dînî*, Question LXXI., §§ 2-9, as follows: Azî-Dahâk, Azî Srûvar, Vadag, Vîptag, Vîpînîdag, Tûr-î-Brâtrûg-Raêsha, and Yasharmôga. See West's notes 1 and 4, p. 111.

wording for conducting judicial proceedings. (2) And about the property which is brought up to the judges, and for which there arises (*yehvûnêd*) a dispute before the judge from the opposer. (3) About a judgment as to giving up a possession, (or) as to keeping a possession; (and) whatever is on the same subject. (4) About a property which is brought out of the possession of the defendant with whom it is (*haît*); a property which is plundered from a man by injuring (him), or by a noticeable crime upon him; and statements about it. (5) About the gains of fellow-fighters and fellow-subordinates; (and) statements about them. (6) And about the coming of land, property, (or) anything which is owned by a non-Irânian into the ownership[1] of one of the nobles of Irân[1].

(7) About the headship of a family, its different kinds, (and) the worthiness of a man for it. (8) About one's own family; (and) whatever is on the same subject. (9) About the income of the wife who is a minor. (10) And about the act of assurance[2] in obtaining a wife, (and) also her marriage by the leading of the husband (to her) after the assurance. (11) About the guardian and the paramour; (and) whatever is on the same subject. (12) About the standard of maintaining the wife, the limit of seeking children, (and) moderation in sexual intercourse.

(13) About adoption, its varieties, (and) the fitness for it; the abandonment of the adopted; the sin as to the son who is accepted; (and) whatever is on the same subject. (14) About the partnership (*ham-bâjîh*) of brothers, that has existed, and which is established (*kardag*) and secure[3]; and (its) insecure position; and the surplus[4] of wealth; and the wealth that is entirely wasted (*zadag*); (and) whatever is on the same subject. (15) About the wealth that reaches next-of-kin relations through relationship, and that through adoption. (16) About the

[1-1]. West, "into the princely possession of one from Irân." [2]. Comp. Pers. *âvârah*, "certainty," "assuredness." West, *âzârîh*, "trouble." [3]. *Bakhtag*, better *bûkhtag*; "Av. *bûj*, "to protect," "to set free." Or, *bakhtag*, Av. *baj*, "to break;" hence "dissolved," "wound up." West, "is designed." [4]. Also comp. Pers. *mândah*, "redundant," "superfluous wealth."

surplus of wealth which is like[1] a gift not one's own[1]. (17) About the privilege as to giving away a daughter to (her) husband after the (death of the) father; that is, through whom (she is to be so given).

CHAPTER XXXVI., HÛSPÂRAM NASK.

(1) One section of the seven at the end (of the Nask) is a book about the daily food, of a man of full age, of a pregnant woman, and that of a childless woman who is a minor, in conformity to (*pasijagîhâ*) the law; that of the dogs: *pasûsh-haûrva*, and *vîsh-haurva*, and *vôhû-nazga*; and the marks of these three species of dog[2].

(2) About the signs of a man's turning[3] towards the Religion. (3) About several kinds of union; one of them is that of the chiefs possessing (*levatâ*) flocks (*ramân*) of cattle; (and that of) the flocks of cattle in connection with the chiefs; and what kind of worthiness (is required) for the leadership and companionship[4] of the chiefs of those flocks; and the good gifts of the flock, (and) those of the chief (who is) its companion; and the benefits derived from such union; and whatever is on the same subject. (4) One is the union of the priest-teacher and the pupil[5] withal; the worthiness for the *ratû*-ship of him whose name is the *ratû*; that of the pupil through the companionship derived from the *ratû*, and the friendliness of the *ratû* towards the pupil, the good gifts of the *ratû*, (his) companion; (and) whatever is on the same subject[6]. (5) One is the union of the heads of priestly teachers (*ratû*); the worthiness of the man for leadership over the head-priests; and provisions for such heads of

1-1. *Pavan râs î khîsh-dehash.* West, *pavan râs î aharâyîhîh yehvûnêd,* "lapses into ways of righteousness." 2. See *Vendîdâd*, Fragard V., § 29. 3. *Gashtagîh* "inclination"; otherwise, *yashtagîh*, "admiration"; also *dashtagîh*, "wildness;" or *dushtagîh*, "shameful conduct." West, *gashtagîh*, "conversion." 4. Comp. Pers. *ham-kun*, or *ham-kan*, "a companion in toil and trouble." West, *hamô-kun*, "of every description." 5. Comp. Av. *ratunaya*. 6. West reads *baên ham-babâ*, "in all matters."

priestly teachers; (and) whatever is on the same subject. (6) And about the highest of all unions, and about the lawful and honest existence also of such a union; (as for example) when (there are) two men in a place where always that one who is rich is required for him who is in a sinless condition, and who has given him the property that he wants; or, in a place where when one would commit sins, wealth to him who is the other is a trouble; or, as to that which one (of them) acquires, the ownership of it is also equal (*hâvand*) for that one who is the other[1]; or at the passing away (of one of them) there is a mixture of (his) wealth with that of the other; and whatever is on the same subject.

(7) About the punishment of the sin of him who proves false (*drûjêd*) towards him who has given to him that which is his, and made provision (for him), towards him who is worthy through (his) thought, or through (his) deed. (8) About a father's informing (his) child of[2] (its) sin at the time of the sin[2]. (9) About the sins which result from false[3] guidance[3] and false[4] exaggeration[4]; (and) whatever is on the same subject. (10) About the sin of plundering fodder for beasts of burden from a person[5] who is working alone[5].

(11-12) About obligatory gifts unto the worthy, (and) atonement for starving others; and pious[6] is he who legally, and also he who not[7] quite legally[7], (distributes) property among the impoverished[8] beggars[9]; the early (*pêsh*) atonement is (required) of him who starves others, and who through[10] which[10] (*mûn pavan*) is producing[11] cholic[11], (and) who through which

1. That is, both equally partake of the wealth acquired by one of them. These are, what West calls, examples of "disinterested and devoted friendship." 2. Better reading: *min vinâs pavan avgâm ī zak vinâs*. West, "about a father's making a child aware of the sin at the time of the sin." 3-3. *Min kadbâ nimudâr râsîh*, lit., "from a path that is a false indicator." 4-4. *Kadbâ afrâsîh*. 5-5. *Min aêvarzîg aîsh*, lit., "from a person who is working alone." Comp. Av. *aêva*, "one," and *varez*, "to work," "to toil," Av. *aêva-vareza*. 6. *A-ûrûzdân*; comp. Av. *uruzda* "impure." 7-7. *Frûd min dâtîhâ*. 8. Av. *nyuruzda*, "inferior," "coarse." 9. *Khvâstârân*. 10-10. Namely, through starving others. 11-11. Reading *parshna zâyishna*; comp. Pers. *parsh*, "cholic," "griping."

is also causing loss[1] of vitality[1] in strength and wisdom[2], (namely) through starving (others), whereby a strong man is prostrated[3]; about the food which is suitable as atonement for starving others, and that which is not (so) suitable. (13) About that one by whose obligatory gifts debt arises; (and) whatever is on the same subject.

(14) About the place where (there is) the healing of the sick people; that which is spiritual[4] is (dependent) upon the archangel Ashavahishta, (and) that which is worldly is upon the physician in (his) chamber[5]. (15) About the worthiness of a good physician for all good works, (and) the unworthiness of a worse physician for any good work. (16) About the production by Ahuramazda of each one of the plants for subduing[6] one disease at least. (17) About the unbrage[7] (and) worthiness of the profession of medicine, and the profit and fees (*nîrmad*) of the physician from (his) medical practice; the presentation[8] unto the physician of pleasant food, that of a tidy dress[9], and that of a swift steed, and of some property for (his) subordinates[10] in the house, village, country, (and) province. (18) About the diligently[11] punctual[11] (and) mindfully remedial hand of the physician for the sick people, also[12] without squeezing them[12].

(19). About the sin of a physician for spreading infection[13] by coming in contact with sick people, since he (would have been) sinless by not going (then[14] to them). (20) About a pestilence that is great, (and) that which is little (*kas*). (21) And about the reward[15] of a physician for curing a sick person of the

---

1-1. *A-zîstârîh*, "absence of life," Pers. *zîstan*, "to live." 2. The text from: *va mûn mûn pavan parshna ...... aôja va khratû* is ambiguous. See West's rendering, pp. 115-116. 3. Comp. Av. *â-star*, "to lie prostrate." 4. Meaning, spiritual healing. 5. Comp. Persian *dâlân*, "a hall" "a corridor" West, "anteroom." 6. *Ana-âvtârîh*; comp. Pers *âb*. 7. Comp. Pers. *sây*, "shade," "defence." 8. *Frâj-barishnîh*. 9. *Châpûg vastarg*, comp. Pers. *châbuk*, "beautiful." 10. *Zak î mîyânag gabrâ*. 11-11. *Tûkhshâgîhâ avbâm*. 12-12. *Barâ-ich tanjishnîh*, comp. Pers. *tanjîdan*, "to squeeze," "to twist," "to extort." 13. *Sûdagîh*, for *visûdagîh*. 14. When his person was infected by contact with plague-cases. 15. See *Vendîdâd* VII., §§ 36-44.

illness of (his) whole body, (and) that of each one of (its) members; and also (the reward) of that one who has cured officers[1] of rank[1], from those of the lower (*aîrtar*[2]) ranks up to those of the supreme ranks, (namely) the king of kings, and so also the ruined[3] and destitute[4] men. (22) And about the extent of duration for delivering over the reward unto the physician after the announcement of the restoration to health of the sick person, that is, unto the physician for causing the cure; from whom comes the fee that is asked[5] for, (and) that, too, which is not asked for; and from whom that which is publicly (*aêvâj*) announced; (and) from whom a supply of provision (*pishna*); and from whom no worldly reward of any object whatever comes. (23) About the physician whom one knows, (and) calls in (*bavîhûnêd*) for medical treatment. (24) About the test as to the superior aptitude[6] of the physician, that is, how it is to be made; and how that is when it is possible to make the test, (and) how that is when it is not possible to make the test. (25) About the sin of the physician who is not tested, also of that one whom it is not possible to test; when he gives medical treatment to others as to the limb of a person, a subject in which he is tested by another, also that in which he is not tested by another; (and a case in which) there was no (*levît*) test at all of his (medical skill). (26) About how long (it should take) to find out a physician in Irân; when not finding one after (that time), it is authorised to find out (a physician) from the non-Irânians. (27) When one seeks a physician in Irân, it is a sin if he is selected from the non-Irânians. (28) About the fee of the non-Irânian physician; and several other (things) on the same subject. (29) About the medical treatment of mankind, and also about the medical treatment of beasts of burden and cattle.

1-1. *Sardârân*. 2. For *azîrtar*. 3. Comp. Pers. *tawah*, "destroyed," "ruined." 4. Comp. Pers. *tahî*, "one who is left without any thing," "empty," "void." 5. Nivêgînîdag. 6. *Madam shâyîdagîh*, comp. Pers. *shâyastagih*. "fitness," "suitableness."

(30) About the sin of entrusting[1] a work to that (person) who is unfit (for it). (31) And about the greater fitness of a priest (*aêrpât*) than of a disciple for a (religious) service (*kâr*) and position; also a trustworthy person (*vâvar-ich*) is a more important gain than what is important or a gain, and even so far he (the *aêrpat*) is as a potter[2] (rather) than an astrologer[3], and more abstinent[4] than a potter; and the reason thereof.

(32) About making an arrangement for a house in the land of others without any authority; (and) whatever is on the same subject. (33) About the boundaries wherein (there is) room for human habitation; and whatever is on the same subject. (34) About what kind of evidence is the evidence of one of the good Religion as to one of the evil religion, (and that) of one of the evil religion as to one of the good Religion. (35) And about the extensiveness of the elevation[5] of the residence of head-priests for even the beggars to move about in it; the liberality[6] of the head-priest, and the absence[7] of the prosperity[7] of any one owing to (his) disregard[8] towards others; his sin due to (his) closed doors, and the evil prosperity through (his) disregard; (and) whatever is on the same subject. (36) About the extent of the diffusion[9] of brightness[9] (and) the spread[10] of grandeur[10] from proper arrangements[11] in the abode of (a sacred) fire; (and) about him who casts off thistles[12] and chaffs[12] in a proper measure (*patmânag*) (from it). (37) And about every one's carrying appropriately[13]

1. *Gûmârdan*, "to appoint." 2. Comp. Pahl. Version of the *Vendîdâd*, VIII., § 85, *mûn âtâsh min khûmbag barâ î zimîg pazâv* [*î dûsîngarân*]; comp. Pers. *dûsîdan*, "to cement," "to glaze:" also comp. Pers. *kûzah-gar*, hence Pahl. *gûsînag-gar*. 3. *Akhtar-âmâr*, Pers. *akhtar-shumâr* or *satârah-shemûr*. 4. *Pâhrîj-gûn*. 5. *Frâjîh*. 6. *Vishâd babâîh*, "open doors." 7-7. *Ana-avzûdagîh*, "non-development," "non-increase." 8. *A-managî*, Av. *man* "to think."; lit, "want of consideration." 9-9. Reading *lîyân vindishna*, comp. Pers. *layân* or *liyân*, "splendour," "pomp." 10-10. Comp. Arabic *nafs*, "spirit," "pomp" "light" "grandeur," and Pers. *afshân* "dispersing," "spreading." West *vafsh-afgânô*, "pomp-diffusing." 11. *Vaîrâyishnî*, "embellishment." 12-12. *Khâr akhgal*, comp. Pers. *khâr*, "thorns," "thistles," and *akhkûl*, "chaff." 13. *Pasijagîhâ*.

(things) in abundance (*patishnîh*) to the abodes of the (sacred) fires as much as possible. (38) About the quality of the water which is stagnant[1], and that which is flowing in a canal[2]. (39) About the characteristics of the public[3] works which are lying on the same boundary, (and) in a locality between two frontiers (*marz*).

(40) About the decision as to a sheep which is beyond unlawful guardianship, and that one also which is under unlawful guardianship, (and) which goes to the grazing ground of others, abandoning its own with a thievish motive; (and) as to that which (does so) not with a thievish motive. (41) About how much (of fodder) is to be given (*kardan*), in the course of a day and night, on admitting[4] it to pasture and corn, to that one ox which is a bull[5], or of another kind[6], or a horse, or a sheep, or a goat, or a young[7] sheep[7], or one of other kinds of sheep. (42) About the measure of distance of the dwelling places of mankind from a navigable[8] river. (43) About the time (*gâs*) for which the sheep is allowed to graze according to (its) wish in a pasture-ground, (and) that (during which) it shall be held back (from it); the season (*avgâm*) of not cutting trees, (and) that of not (*kam*) slaughtering sheep. (44) About a wounding[9] material which is mixed with (that of) a stronghold for the fear of the enemies; it proves (*yehvûnêd*) to be man-killing[10], invisible, (and) unmarked[11]. (45) About extirpating a tree having a large stem[12]; that is, how it is allowable.

(46) About what kind of march the leader is directing in

1. Comp. Av. *a-irîricha*, "uncorrupted," "full." West, *aîrîdô*, "oozing out." 2. *Naêv-tâg*, comp. Av. *nâvaya*, "navigable" (water), and *tach*, "to flow." 3. *Paêtâgîg*. 4. *Frâj shedrûnân*. 5. Comp. Av. *ukhshan* "a bull," "a male-ox." 6. Perhaps, "of another sex," "a cow." 7-7. *Khazûrâ*, "a hog," "a young sheep," before the first shearing. West, "a pig." 8. *Naêvtâg*. 9. Reading, *zakhmag*; comp. Pers. *zakhm*, "a wound." West, *jâmak* "clothing." 10. *Anshûtâ-sekûn*, comp. Pahl, *sekînâ*, "a knife"; or *sekînîdan*, "to cut" as with a knife. West, "a good omen (*sukûn*) (among) mankind." 11. Reading, *a-nîshânand*, for *a-nîshânâômand*; comp. *nîshân*, "a mark," "a sign." West, *khvîshâvand*, "something related to it;" hence "appropriate." 12. *Stûna*, "a stem"; comp. Av. *s. v.*

the case of a people, during (their) progress onward through fear (of the enemies), and they are driving the best (*hû-chîna*[1]) cattle with the army; and the grazing of (those) cattle on a pasture-ground that is near to the road, in proportion to the pasture (therein); (and) the letting forth of the foremost[2] of the cattle species to the pasture in[3] succession[3] up to the last (cattle); and the reason thereof. (47) And about a man who is famous[4] on account of wealth; (and) whatever is on the same subject.

(48) And about that co-mixture on (its) path of the onward-flowing[5] waters[5], (and) up-flowing[6] waters[6], and (waters) with[7] banks[7], or without banks; and of the waters flowing and pouring[8] downwards[8]; that is, the (regular) path from which (water) turns away; which is to be first reverenced[9] from the waters running (or) pouring down; and the reason thereof.

(49) About the subordination[10] of the disciple unto the religious teacher (*aêrpat*) in eating, drinking, and comfort, (and) goodness, and endearment; (and) whatever is on the same subject. (50) About what (happens) when non-Irânians approach the frontier of Irân, causing damage to Irân; the action[11] of the frontier-protectors (and) the colleague[12]-heroes[12], for repelling the non-Irânians by smiting (them), (and) for delivering the Irânian[13] person[13] and property from the non-Irânians; (and) whatever is on the same subject. (51) About the benefit of causing punishment to be inflicted on a tyrannical robber by the (Irânian) community[14], (about) that which (results) from steadfastness in the actions[15] (and) opinions of the ancients[15],

1. Lit, "well-selected." 2. *Fratûm.* 3-3. *Pavan patvand.* 4. Reading, *mûn sakhûnag,* "who is well-spoken of," "reputed." According to DP., *min nîshônag,* "free from the sign (of wealth)." 5-5. *Frâj-mayâ*; comp. Av. *frat-âpa,* "causing the waters to flow forth;" (see *Yasht* X., § 61). 6-6. Comp. Av. *paityâpêm* (*Vend.* VI., § 40), "up-flowing stream." 7-7. *Bâr-âômand.* 8-8. Av. *nyâpêm* (*Vend.* VI., § 40). 9. *Nîyâyishna.* 10. *Frûd-dârishnîh,* lit., "keeping down," "submission." 11. *Kûnishna.* 12-12. *Ham-gûrdân.* 13-13. *Aîr-tanû.* 14. *Hanjamanîgân,* lit., "people relating to the *hanjamana* (community). 15-15. Or, "in maintaining the actions of the ancients."

that which (results) from establishing many religious seminaries[1], (and) that which from providing (*pasijagîh*) the religious teacher with pupils; (about) that which (occurs) after a high-priest, that in the absence (*barâ*) of a high-priest, (that which) through (his) passing away, (and) that which before (his death); and[2] other materials of abundant information[2] in the same[3] sacred text[3].

(52) "Best is the prosperity of piety .... ".

CHAPTER XXXVII., **SAGÂTÛM[4] NASK.**

(1) One of the (first) thirty sections of the Sagâtûm (Nask), is a book about the rewards of those[5] who act according to the commandments of the Religion[5]; the punishment of the smiters of those[6] who obey (its) good commandments[6], (and) the preparation for their damnation[7]. (2) About the religious obligations[8] of a man after fifteen years of age, when he has heard that there is a law which is good, (and) has sought that law by making enquiries (about it). (3) About a man's observation[9] of an action before performing it, when he does not know whether it is a sinful or a meritorious act, (and) when it is possible for him to set it aside, (and) not to perform it. (4) About the advice for entering into the house by the light of a (sacred) fire in the night, or when he has seen (fire) in that place; when one goes otherwise (his) people, or cattle, or clothings are injured, (and) he has to atone for that deliberate (*vînâg*) injury and harm (*raêsha*). (5) About the extent of the brilliant light[10]

1. *Aîrpatistân kardan.* 2-2. *Hân-cha avzâr kabad âkâsîh.* 3-3. *Hama-srûb.* 4. It corresponds to the 18th word *yim* of the *Ahunavar* prayer. According to the *Ravâyats*, it contained 52 chapters. This statement agrees with the number of chapters referred to in this and the fortieth chapter. *Sagâtum* may be derived from Av. *sangha*, "a monition," "doctrine;" hence "most full of precepts." It can be read *Sazâtûm* or *Sazîgtûm*, "full of most appropriate (precepts)." According to tradition, it is read *Sakâdûm*. According to West, *Zakî-hat-min* in DP. should probably be Zîk-aît-tûm, meaning "the most intimate concerns," as the Nask refers chiefly to personal and family law. 5-5. *Daêna-framân* for *daêna-hû-framân-dân*. 6-6. *Hû-framân-dân*. 7. *Zadârîh*, "smiting," "destruction." 8. *Frîzvânîgîh*. 9. *Nigîrîdan*, "to look into, or contemplate on (an action)." 10. Comp. Pers. *zhakhsh*, "lightning," "rainbow," "a ray."

of (its) sparks[1], (and) the fixed[2] width and height of the doors which[3] are erected in a sacred place[3].

(6) About a new-born babe, as to how its place shall be prepared; it shall be best[4] lighted, according to law, without[5] interval[5] for first three nights. (7) About conveying the fire (to the babe) in order to drive away entirely (*barâ*) the violent[6] *drûj*[7]; and (about) making the child taste first the *haŏma*-juice[8] so much as renders purified[9] (its) internal[10] body[10]; and secondly, the butter[11] of the *maidhyô-zaremaya* (the mid-spring season[12]) shall be carried to it; and the watching over the child by the father and the mother; and the extent of their protection[13] of the (newly) born child from both sides. (8) About the several kinds of places which are prepared according to law for the (newly-born) child; the quantity[14] of milk mixed with water[14] to be given to the child by the mother; (and) whatever is on the same subject.

(9) About conveying towards the (sacred) fire the consecrated water[15] and where the *varesa*[15], the officiating[16] priest[16]

1. Comp. Pers. *park*, "a crackling fire." 2. *Kardag.* 3-3. *Zak dâta-gâs kard*; *dâtagâs* comes from Av. *dâityô-gâtush*, "a lawful (sacred) place." 4. *Avîrtar*; West, "more particularly." 5-5. *Patvastag*, "continually," "without interval." 6. *Tarvînîdâr*, Av. *tar*, "to rush violently." 7. That is, in order to purify or disinfect the place prepared for the new-born babe. 8. Av. *para-haŏma* "the juice of the *haŏma* prepared for ceremonial purposes." 9. Comp. Pers. *khûsîdan*, "to be moist," hence "washed." 10-10. *Andarûn varân*; comp. Pers. *bar*, "body," "breast," Av. *vara*. 11. A *huzvâresh* word derived from the Chaldæ *mishkhâ*, "clarified butter." It means the butter made of milk of mid-spring; thereby meaning, the best kind of butter. Comp. Arabic *maskah*. 12. Vide Av. *Visperad* I and II, § 2, and Av. *Afrîngân î Gâhambâr*, § 3. 13. Comp. Pers. *nivastan* or *nipastan*, "to preserve." 14-14. *Sâmân î shanûn î shîr*; comp. Chaldæ, *shanîn*, "milk mixed with water," or some particular kind of water to be mixed with milk, when it is prepared for the drink of the child. *Shanûn* may also be compared to Chaldæ *shaûb*, "a kind of pottage" prepared for the child; hence with the reading, *shaûv*, the rendering, is "the quantity of the pottage of milk." West's reading: *sâmân shônô î shîr*, "the limit and manner of (the mother's giving) milk." 15-15. Reading: *zaŏsra* (or *zaŏhar*) *gesû cha*, "the consecrated water, and the consecrated hair (of the white bull)." West's reading: *zôr va dîg-ich* "holy-water or even a cooking-pot." 16-16. Here *yaŏshdâsra* for Av. *yaŏzh-dâthrya*, "the purity-giver;" also the priest engaged in a ceremonial, or one who officiated as the *zaŏtar* in the *yazishna*, etc., ritual.

shall wash[1] (his) hands[1] (to commence the ritual); (and) the sin from a non-purifier's carrying (them[2]) with altogether unwashed hands. (10) About the preservation of the *varesa* and other (things), which[3] are used in connection with the (sacred) fire[3], from defilement[4]; if on account of non-preservation (their) defilement occurs, anybody who carelessly carries (them) to the fire unawares, becomes thereby sinful[5]; consequently (*patash*), the *varesa* is to be placed lawfully in its (proper) place[6].

(11) About the arrangement[7] as to bed-places[8] which are to be made lawfully in a house, those for children, (and) also those for adults; and the decisions as to (the cases) when the carpenter makes the bed-places properly, which in the master's opinion is regarded as improperly (made); and when both (consider them) improperly (made), and when all the three[9] (consider that) several[10] (of them are) properly (made); (and) whatever is on the same subject. (12) About what mode (shall be adopted) whereby to make (people) see properly, when (their) vision is improper; therefore an occulist (*dîd-pâna*) is to be appointed for it, who teaches[11] the people, who wish for it, (how) to extract[12] the defect of sight[12]; if not, people will[13] continue on[13] (with it), and hurt[14] (themselves); the atonement for (such an) injury; and whatever is on the same subject. (13) About not allowing[15] those[16] who are accustomed to serve, (to serve[16]) women and children; likewise adult men, by whom starvation has

1-1. *Frâj shûstan yedâ*, lit., "shall thoroughly wash (his) hands," which means that he shall begin with the ceremony. 2. Meaning the *zaŏthra* and the *varesa*. 3-3. *Zyash kâr levatâ âtâsh*. 4. *Hîkhra-âômandîh*. 5. *Âstêrêd*, comp. Av. *âstryêiti*, rt. *â-star*, "to make guilty," "to render culpable." 6. And it shall not be defiled on any account whatever. 7. Between the master of the house and the carpenter. 8. Comp. Pers. *gâh-vârah*, "a cradle," "a bed-place." 9. Meaning, the judge, the master of the house, and the carpenter. 10. *Kabadî* in DP. might be for *kabadîh*, "majority." 11. *Âkâsyînêd*, lit, "makes (them) know." 12-12. That is, how to extract a cataract from the eye. *Hanjîdan* comes from the Av. *hanch*, "to draw," "to extract;" Pers. *anjîdan* or *âhanchîdan*. 13-13. *Madam vazlûnd*. 14. *Raêshênd*. 15. Comp. Pers. *farmâyish* *mî-farmâyîd*; *farmâyish*, generally means "order," "command." 16-16. *Kâr-khûgarân*, comp. Pers. *khûgar*, "one who is habituated to do something." Otherwise read *kârân-garân*, or *kâr-hûgarân*, comp. Pers. *kârgarân*.

occurred (among them[1]) thrice in[2] succession[2], even it has[3] come forth[3] a fourth time; because by causing starvation a fourth time, that man's work[4] (proves) unrestrained[4]; (and) whatever is on the subject.

(14) About the care of a pointed thing (weapon); that is, how it is to be carried into a house, how it is to be lodged into an armour[5]; (and) the sin[6] of a man's keeping (or) depositing it otherwise[6]. (15) And about every bowl[7] and utensil, even including such (vessels) as a froth[8]-pot, and a clepsydra[9], and a spacious[10] tray[10]; that is, how they are to be placed in the house; (and) the sin of concealing[11] or laying[12] them aside[12]. (16) About the gate that is properly[13] erected[13]; and how it is when it falls down, (and) somebody[14] is wounded thereby[14], (and) the carpenter[15] is innocent therein; (and) how it is when he is guilty.

(17) About washing the head[16], taking care of the water, and the religious formulæ (*nîrang*) regarding them; and whatever is on the same subject. (18) About the period of trimming[17] the hair[17], in which they (also) shave the hair. (19) And about the shaving of a child the first time, and the formula regarding it; a trained[18] barber[19], (and) an untrained barber; the shaving also with a sharp razor[20]; about the razors for adults, also those for children; the razors that are ordered to be used in the case of children; how to apply[21] (them) for giving[22] health[22] to

[1]. Among women and children. [2-2]. *Pavan patîsâr*. [3-3]. *Frâj mat havât*. [4-4]. *A-bandîhâ kûnishna* if allowed to serve among women and children. [5]. Reading, *joshan*, comp. Pers. *jûshan*, "an armour." [6-6]. Better reading, *vinâs î gabrâ min jvîtar dâshtan hankhetûntan*. [7]. Otherwise, *jâmag*, "clothing." [8]. Comp. Pers. *kafch*, "scum," "froth." [9]. Comp. Pers. *pang*, "a clepsydra," "an ancient clock worked by flow of water." [10-10]. Comp. Pers. *khwân*, "a spacious tray," "a dinner-table." [11]. *Maînûg-gâs hankhetûntan*, lit., "placing (them) in a secret or invisible place." [12-12]. *Pâhrîkhtan*, "to lay apart." [13-13]. *Dâtîhâ kard*. [14-14]. *Ajash raêsha yehvûnêd*, lit., "a wound occurs from it." [15]. Av. *dâuru-kara*, Pers. *darûdgar*. [16]. Meaning, the *Bareshnûm* purification which begins with first washing the head. Comp. Av. Vend. VIII., §§ 40 *seq*. [17-17]. *Varesa vaîrâê*; comp. Pers. *mûê ârâstan*, "to trim the hair." [18]. *Fra-hâkht*. [19]. Comp. Pers. *garrây*, "a barber." [20]. Comp. Pers. *usturah*, "a razor." [21]. *Hankhetûntan*. [22-22]. *Baêshâzishna dehash*. According to DP., *baêshâzishnîh adâ*, which may mean "the health of life;" comp. Av. *adâ*, "life," or "gift."

them[1]; (and) the whetstone (*shôn*) also for[2] taking care of[2] the razor. (20) About the several positions of a man in which a barber may perform shaving, and the several[3] positions of the barber (himself); (and) whatever is on the same subject.

(21) About those who are custodians[4] (of the market) one by one, and of the market[5] town[5]; also their abstinence from wounding each other with a pointed[6] weapon, (or) with other weapons with which they may be performing (some) work; the sin which (results) from not abstaining (from it). (22) And about giving forth lawfully something pointed, and the wounding (that is caused) by not giving it lawfully; the lawful taking (or) giving away of a dish full of victuals (*patkhûr*), and the wounding which (results) from unlawfully (doing so); (and) whatever is on the same subject. (23) About the lawful place (and) extent of a horse-course[7], which is away from the middle of the town; the plan (*dînînag*) of the horse-course; and the training by the chief trainers of those[8] who (are engaged) in it[8]; and the shooting of arrows on the horse-course, and the wounding which occurs to man (and) cattle; how it is when culpable (*vinâs-kâr*), and how it is when inculpable. (24) And about removing a spy[9], that is, why (and) how he shall be removed; (and) the crime or innocence as[10] to the consequent (*ajash*) wounding[10] (of the spy).

(25) About the method of making a *kûstî*, (and) the injury to the soul (*khayâ*) by not making it according to law. (26) About lawfully tying it, (and) not using (*kâr*) anything (*chesh*) that is not ordered; if they tie (*kûstî*) unlawfully, or there is girdling[10] of a knotted[11] one, there is injury (and) biting[12] (of

1. That is, children. 2-2. "For sharpening. 3. Here *ân* is a pronominal substitute for *chandîh*. 4. Pers. *kîrû*, "custody." 5-5. *Rastag î vâzâr*; comp. Pers. *rastah*, "a market with regular ranges of shops full of goods," "a market town," "pure without and within," "rules," "customs." 6. Comp. Av. *tighra*, "sharp," "pointed." 7. *Aspa-râs*. 8-8. *Amat baên*, where *amat* is a substitute for *mûn*. 9. Comp. Pers. *gûsh*, "a spy." West, "a listener." 10-10. Or "as to wounding him (*afash*)." 11-11. *Gardîdan viragî hait*; comp. *virag* to Pers. *gareh*, "a knot." 12. DM. *vazishnîh*, comp. Pers. *gazîdan*, "to bite." West reads it *vazagânîh*, "culpability."

conscience). (27) About lawfully smiting a sceptic[1], (and) the harm from unlawfully smiting (him). (28) About properly preserving a fire on the road; and when one arrives at a ford[2] of water[2], the sin which results regarding fire from not preserving the fire lawfully. (29) About warriors who are among the advance[3] guards of an army[3], and are confused[4] in darkness, (and) injury happens to one from the other; and the public[5] announcement[5] of the extent of (their) terror; and whatever is on the same subject. (30) About the progress[6] of an army which is in fear, (and) of that which is in a fearless condition owing to the greater extent[7] of the Irânian army than that of the non-Irânians. (31) About lawfully and rightfully (*shônîg*) demanding a share, and the harm from unlawfully and unrightfully demanding it. (32) About carrying firewood[8] brought from a mountain[9] into the house, depositing it all[9] with gloves on[10], (after) watching[11] it all round[11] and examining[12] it, (and) carrying it on the fire, that is, how lawfully; the sin (resulting) from unlawfully doing (so); (and) whatever is on the same subject. (33) About lawfully warming the *gaŏmaêza*[13] by the fire, (and) the sin if (it is done) unlawfully.

(34) About collecting pasture, (and) laying it (in stacks) one above the other; that is, how (to do so) lawfully; the sin if one should do it otherwise, whereby he would be injured, (or) cause injury (to others). (35) And about the special mode of constructing a lawfully erected forest-house,[14] and the dwellings of a people, (and) places for beasts of burden (and)

1. Reading: *vahân*; comp. Semitic *vahâm*, "a sceptic." 2-2. *Mayâ vidarg*. 3-3. Comp. Chaldæ *mujannab*, "the advance guard of an army." West, *mazangîh*, "panic." 4. *Ham-gûmîzênd*. 5-5. *Paêtâg gûftan*. 6. *Rûbishna*. 7. *Patmânag*. 8. Comp. Av. *aêsma*, "sandal wood," "fuel," "firewood." 9. Av. *kaŏfa*, "a mountain." 9. *Kâdâ*. West, "at first." 10. *Dast-pânag*, comp. Pers. *dastpanâh*, "gloves," "tongs," or *dastânah* "gloves." Otherwise, "depositing it by means of tongs at first." 11-11. *Pâspânînîdan gerdûn*. 12. *Parîshîdan*, comp. Av. *pairishenti*, rt. *pairi-ish*, "to examine." 13. The *gaŏmaêza* (urine) of the white bull, which is intended for consecration. 14. *Dasht-kadag*. West, "a farmhouse."

cattle; (and) the sin if one should do it otherwise, whereby he would be injured, (or) cause injury (to others.)

(36-37) The decision about (a case) when one has seized[1] a beast of burden lawfully from unlawful ownership (*sardârîh*), (and) a man intrudes[2] without authority, (and) vexes the leading[3] countrymen[3]; and (a case) when one has unlawfully seized a beast of burden from unlawful ownership, (and) a man intrudes lawfully; and when both are unlawful, (and) when both are lawful. (38) And about marking down a boundary[4] whereby (*patash*) things (*i. e.* lands) are secured[5]; the sin when they are not secured by the unlawful marking of the boundary, (and) things are injured, or cause injury. (39) About the unlawful keeping of horses in a stable (*âkhûr*), (and) the sin from unlawfully (keeping them). (40) And about the cutting of small[6] and huge trees[6]; where (and) how (it is) lawfully (done); and the injury (and) sin from unlawfully cutting (them). (41) About the (special) mode of washing clothes, (and) the sin from (using) other modes. (42) And about the mode of going in, (and) the sin from moving in without that mode. (43) About the mode of male-swimmers[7] for passing through a water, and the injury (and) sin from acting otherwise.

(44-45) About the description of canals (*nâê*) and fords (*vidarg*), of those which are passable by two men up to those which (are passable) by more (men); the extent of those that are large; and severally how much water is collecting[8] in the ground when the ground is hard, and how much when soft; and the extent of their outer banks (*band*); the

---

1. West is correct in regarding *kardan* as a substitute for *vakhdûntan.* Here the case is that of a man delivering a beast of burden to its proper owner, seizing it from the unlawful master. 2. *Baên vazlûnêd.* 3-3. *Padgehânân,* lit., "the leading men of the world." West *pat-dîhânân,* "the district authorities." 4. *Band*; comp. Pers. *kûchah-bandî,* "marking off the boundaries of a lane." West, "tying." 5. Comp. Pers. *ganj,* "a treasure," *ganjîdan.* 6-6. *Dâr va darakht.* 7. Comp. Av. *snâ,* "to bathe;" Pers. *shinâ* or *shinâb,* "swimming," "a swimmer," or *shinâwar,* "a swimmer." West reads *dânâkvarân,* "sagacious." 8. Reading: *âv-chîdan,* Av. *chi,* "to collect"; comp. Pers. *chîdan.*

inspection of the high[1] banks[1], when the water is salt[2], or warm, (and) running; and how much when outside of the water, and how much when in the water. (46) And when salt, or cold, (and) running; or salt, or warm (and) stagnant; or sweet, or warm, (and) running; how much when in the water, and how much when outside of the water. (47) And when saltish, or cold, (and) stagnant; or sweet, or cold, (and) running; or sweet, or warm, and stagnant; how much when in the water, and how much when outside of the water. (48) And what mode one shall adopt (*kûnishnîh*) for the inspection of the high banks; and how is the stagnation[3] of the water in the dam[4] and stone (barrier) inside, from the canal which is passable (*vidârtâr*) by ten men up to that by many; how is the dam (*bastan*) inside the canal, (and) the standing of the water within the dam; or the jungle[5] (of trees) spread out[6], and becoming lofty. (49) What are the mode (and) means[7] of keeping[8] supervision[8] over a canal; and which is that canal when half of it is distributed (*vakht*), if not one-third; and which is that when one-third is distributed, if not one-fourth, over and above the water it contains; the canal which is (either) flowing[9] (or) stagnant[10]; behind, the stagnant (canal); foremost (*pêsh*), the flowing (canal); (and) behind, (the water) is at rest; (and) the harm (and) sin which (occur) when they shall act otherwise. (50) And from[11] the same[11], what kind of passage for cattle[12] of different kinds[12] by swimming across the water; (and) the sin from doing otherwise, if harm occurs. (51) About a structure[13] for[14] passing over[14] a water, when it is newly consigned entirely for public (use); and when (the water

1-1. *Madam-bandân*; West, "as to the banks." 2. *Sûr*, "saltish"; West, "brackish." 3. *Âstînîdan*, "to cause to stand;" Av. *stâ*. 4. *Zreh-stâna*; Av. *zrayangh*, "sea," and *stâna* "place"; that is, "a dam, or water standing within a barrier." 5. Comp. Pers. *bîshah*, "a forest." 6. Comp. Pers. *tûkhtah*, "spreadout," "dispersed." 7. *Chârag*. 8-8. *Madam-nikâsdâshtan*. 9. *Aûshtânmand*, lit. "living," or "active"; Av. *ushtâna*, "life." 10. *Aûzûsh-tâna* "inactive." 11-11. *Min ham*. 12-12. *Gaŏspendân î srâdag srâdag*. 13. *Avar-pâdishnîh*, comp. Pers. *bar pâ*, "raised," "erected"; or *bar pâ kardan*, "to construct," Av. *pâdha*. 14-14. "For crossing a water."

is) saltish, (and) flowing; and when saltish, (and) standing; and when sweet, (and) running; and when sweet, (and) stagnant; such[1] (and) so much[1] convenience[2] of passing through it, (and) passing through it as one wishes; also such supervision over the water that has stood back in flowing; and the harm (and) sin if one does not properly supervise it, and pass on it.

(52) About two (persons) who are warriors, (and) who happen to meet[3] together on the road; which (of them) is to take care of the horse, (and) which is to prepare the meals, (and) other usages; (and) whatever is on the same subject. (53) The sin of eating meals, (and) of drinking water on the road; that is, in what way it is a sin when they shall act most differently (from the Religion).

(54) About the remedies for sheep and beasts of burden in which more[4] life[4] is poured again; and the limit of maintaining the sheep, and the goat, and the ox, and the horse, and the ass; and that[5] on the skirts of a mountain[5], and female with the male. (55) About female beasts of burden, sheep, and (other) females for whom, on account of the narrowness[6] of (their) orifice[6], (surgical) instruments[7] are used for making it[8] not painful[9]. (56) About the extent of distance of a male-beast of burden from the female, when it is necessary to guard it. (57) About the extent to which a man has[10] to keep at some distance[10] the ox that has[11] broken down[11] a hay[12] shed[12], which is the hay of others who[13] quarrel with him[13]; how that is when it is allowable to bring (the ox) back among (the cows); (and) whatever is on the same subject.

1-1. *Hand hand.* Better *hand chand.* 2. *Shôn.* 3. *Khajênd*; comp. Pers. *khazîdan*, "to creep," "to walk." 4-4. DM. *shavtar*; comp. Pers. *shav*, "life," "vitality." West, *jân tar*, "fresh life." 5-5. *Zak î rîg*; comp. Pers. *rêgh*, "the skirts of a mountain." West suggests *va khazûrâ* ("and pig"), which is not the reading of DM. 6-6. *Tangîh i sûrâg.* 7. *Avzâr.* 8. Childbirth. 9. *Atûtag*; comp. Pers. *atût*, "pungency," "roughness." 10-10. *Dûrînîdan.* 11-11. *Vishûft*, "destroyed by breaking it." 12-12 Reading *bargîg î giyah*; comp. Pers. *bargûg*, "a structure," "an edifice." West, *barkasag î giyah*, "concealed hay." Comp. Pers. *bargasah*, "hidden," "concealed." 13. *Amatash* is here a substitute for *mûnash*. West, "when they quarrel with him."

(58) About the security[1] of a man from the ruin (*hûsh*[2]) of his parents; his becoming full of fear[3] (on account of them) owing to the utterance[4] of evil[5] omens[5]. (59) About the sin of the father owing to the child, when he after having entrusted (*yehabûnt*) it to a deserter[6] calls it back; when it comes[7], there would probably be (such) a sin as[8] (results)[8] from unlawfully frightening a sheep, or a beast of burden being[9] beaten[9]; (and) whatever is on the same subject. (60) And about extirpating a plant, which is a medicinal plant; (and) whatever is on the same subject. (61) And about joint (*ham*) offerings with the *daêva*-worshippers; that is, how it is (when) allowable[10], and how it is when[11] not[11]; when joint offerings are made, how it is (when) they are to be considered dishonoured, and how it is when they are to be considered more honoured even than (those of) the Irânians. (62) And about the crumbs of food (*patkhûr*) which the *daêva*-worshippers ate therein[12], (and what) they drank. (63) About the quantity of meat with bread (given) in atonement for starving others. (64) About an ordeal (*vara*) which is severe, (and) also not severe; the manifestation of acquittal by making gifts (*dahishna*) therein. (65) About the secrets of the Religion, (and) the sin which (results) from divulging it. (66) About the sin of uttering obscene (*syâh*)[13] words to the wives of others. (67) About the extent of the smallest (*nîtûm*) house, village, country, and district; (and) that of the best. (68) And about

1. Or, "abstinence," 2. Comp. Pers. *hûsh*, "perdition," "ruin," "destruction." West, "death." 3. *Bîmar*, rarely used for *bîmvar* or *bîm-dômand* in Pahlavi. Perhaps *bîmâr*, "sick." 4. *Fûmâ*, "the mouth." 5-5. Reading *mûrvâg î saryâ*; comp. Pers. *murwâ*, "a good omen." 6. Reading *apênamag-î*; comp. Av. *apa-nam*, "to turn back," "to depart." Hence one who has turned away from the good Religion. West assumes that *minênamakŏ î* stands for *apênamakŏ-î*, "a ill-behaved (person)." 7. After its long association with the deserter. 8-8. Which is equal to the sin rusulting from . . . 9-9. *Danpag-ûnîhêd*. Or, "from causing a beast of burden to be unlawfully beaten" 10. *Dastôbarîhâ*, "with authority." 11-11. That is, when they are made without permission or authority. 12. During the offerings 13. Lit, "dark".

what (was) the nature of the residence of Frashaŏstra[1] and Jâmâspa[1] in a bloody[2] battle[2], and their habits[3].

CHAPTER XXXVIII., SAGÂTÛM NASK.

(1) One section is the *Hachîdagânistâna*[4], a book about statements regarding properties that are seized, and (their) retention[5] thereby; how those who are animate beings are confined; how it is when one keeps (them) in[6] the custody of the *pasushhaurva*[6], and how it is when in the custody[7] of the confiscator[7] (or sequestrator). (2) And when it is a seized horse of the warriors, how to confine it when it is not possible to keep it in a confinement of any kind; and (when) there is danger of harm being done therefrom, what shall be done therein; how it is when (there is danger) from all sides; how it is when there is protection[8] from one direction (*kôst-î*); (and) while there is hope, then protection is within the sphere of protection: how much (and) of what kind is the protection. (3) When a beast of burden is seized, after its coming into the custody of the confiscator order shall be given as to how long (it shall be kept), (and) as to the fee (*nîrmad*) for the sentinel's[9] work[9]; how it is, likewise (*hama-gaŏna*), when the confiscator is before it; that is, (when) there is his share in it; even order shall be lawfully given as to the fee for his special work; (and) how and of what kind the order shall be given as to his work. (4) And when one that is seized has an offspring, in what manner it is to be suckled by the mother (*am*); how to nourish the child; and whatever is on the same subject; (also) the sin which (results) from acting unlawfully.

1-1. The famous contemporaries of the Prophet Zarathushtra. 2-2. Reading: *pavan lashkar*, or *raêshagar*. West, *pavan lâîshkar* "in a plundering army." 3. *Dâta.* 4. The code relating to confiscation or sequestration of property; comp. Pers. *hachîdan*, "to seize," "to carry off" 5. *Dârîgîh*; perhaps *yârîgîh*, "help;" or *sharîgîh*, "partnership." 6-6. *Pavan pasûshhaûrvîh.* 7-7. *Hachîdag-dârîh*," "sequestration;" or "the act of keeping in custody the seized (animal)." 8. *Srâyishna*, Av. *thrâ*, "to nourish." 9-9. *Pâs kâr.*

(5) And about the confiscator when a beast of burden comes into his charge (*dârishna*); how it is when his essential[1] mode[2] is severe[3]; how it is when it comes to him with (its) use and advantage. (6) About the confiscator's keeping in (his) flock (*ramag*) a seized lamb[4]; that is, how the practice (*âînîn*) is to give its milk in sacred offerings[5], and to give information as to making an offering, that of the seized[6] sheep; also when it is not possible to keep it in the flock, what is the mode of confining it; also when it cannot be kept in confinement, what shall be done with it. (7) About the wool (*mûê*) of a sheep that is seized; that is, how it is when it is to be sheared (*bûrishna*) even before the manifest time; the sin of him who (*amat*)[7] shears it before the manifest time, (and) when there is no reason for shearing it. (8) About the lambing (*gurûshîdan*) of the sheep that is seized[8], (and) the sin owing to (its) not lambing. (9) About the feeding[9] of a seized (sheep) in the most open (*paêdagtûm*) place in a house, village, town[10], (or) a district. (10) About the sin of a sentinel (*pâs*)[11] when he would seize a female (sheep) without delivering it to the confiscator through the innocence of the confiscator; (and) the sin which (results) from the sin of beating and wounding it unlawfully before it is seized for the eaters[12] of meat[12]; (and) other sins (resulting) thereby. (11) About the time appointed (*vabîdûnt*) between the sentinel and the confiscator, for the confiscator's dragging and carrying the female to a place at the time that is appointed for it; what (occurs) when the sentinel arrives, (and) the confiscator does not; how is the coming of that (animal) of the confiscator

1. West, "special." 2. Reading *âîn-ich*; West, *aêvâz*, "reputation." 3. Reading *sakhtag*. West, *gashtag*, "is altered." 4. Semitic word, comp. Chaldæ *konnâ*. 5. *Myâzda*. 6. DM. *avîzag*, "pure (white)," for *hachîdag* "seized." 7. Here *amat* is a substitute for *mûn*. 8. *Avîzag* is the reading of DM. West corrects and reads it *hachîdak*, "seized." 9. Reading *srûdan*, as in § 11; comp. Av. *thrâ*, "to nourish." 10. Comp. Av. *zantuma*. 11. West, *pasîg*, "a shepherd." 12-12. *Khûr-kharân*, for *khûr-khârân*; comp. Pers. *khûr*, "meat." West, "buyers of meat," comp. Pers. *kharîdan*.

in the ownership of the confiscator, and when; and when it is the sheep and beast of burden of the confiscator, and how it is to come into the possession of the confiscator; in the case when the sheep and the beast of burden which are seized die in the custody of the confiscator, how (and) how long the lambs (*gurûsh*) are to be fed, and the wool of the same sheep (which dies, to be preserved); (and) the sin as to the sheep, when he does not feed it, or feeds otherwise.

(12) And about a sheep which is[1] mingled in[1] anybody's flock, that is, confiscated[2]; how it is when (the flock is) owned[3] by a sentinel, how it is when it is the *pasush-haurva's* own, and when it is mingled among a flock owing to (the sheep's) confiscation[4]; how it is when the sentinel, (and) how it is when the *pasush-haurva*, goes to another flock; how it is when he is the first owner of the flock, how it is when he is the second (*pasush-haurva*) owner (*nafshâ*) of it. (13) About the killing of a seized sheep by the *pasush-haurva* for the required food[5]; that is, how it is possible, and in what way it shall be done. (14) And about him by whom is owned (*baên*) the sheep or beast of burden that is seized, when it comes into a district (*matâ*); the giving of information (thereof) by the confiscator to the head of the district in whose flock the seized sheep (or) beast of burden (is classed) as to the species, colour, and moist[6] curled hair[6]. (15) And about watching over a man with a sheep, whose illness is owing to the wound (received) in his work of slaughtering (a sheep), (and) who is in an invalid state (*a-kârîh*); and the duty (to be done) when[7] there is indication of convalescence[7], and there

1-1. *Baên gûmîkhtêd.* 2 Lit., "that is, in confiscation." 3. *Nafshâ.* 4. "The first case," says West, "seems to be that of an unseized sheep in a seized flock, and the second that of a seized sheep in an unseized flock.," 5. Comp. Pers. *tôshah*, "food," "necessaries." 6-6. Reading *gurùsh nam*; comp. Pers. *gurs*, "curled hair." West, *va-darand-i denman*, "and form of it." 7-7. *Amat nîshân min vidâr*, lit., where (there is) sign of moving or passing by." According to DM., *amat nishân mûrdâr*, "where (there is) symptom of impurity;" comp. Pers. *murdâr*, "impure," "dirty," "polluted."

is an asylum[1]; (also) when there is boarding[2], (and) no asylum; and when there is no boarding, and there is an asylum; and when there is no boarding, (and) no asylum. (16) About the wants (*nîyâzag*[3]) of the confiscator as to the sheep or beast of burden that is seized, when the practice (*âînînag*[4]) is (that) he feeds (it) for one-fourth (of a year), and when for one-third, (and) when for one-half of a year, (and) when (he feeds it) for the duration of a year; and when that which he obtains is a young[5] animal, and when that which he obtains is a large one; that is, (about) the means of its nourishment[6], (and) the special care of it (*mâ afash pâhrij*; how it is when there is a subterranean granary[7], (how) it is when there is a tree, and how it is when it is a damaged[8] cavern[8], how it is when it is a cage[9] which is complete[10] and broken, or is complete[10] and strong, or complete[11] in strength[11].

(17) About a treasure[12] which they obtain within the surroundings[13] of a house, (and) that which they obtain within the limits of somebody's house. (18) About a concealed treasure, when it is found by the side of a road, (and) the ground is hard; how it is when it is one finger (breadth) below (the ground), how it is when it is two fingers below; (how it is) when similarly the ground is soft, how it is when two fingers (below), (and) how it is when three fingers below. (19) When it[14] is found in the midst of the road, and the ground is hard, how it is when it is two finger (breadths) below, and how it is when

1. Comp. Pers *panâh*, "an asylum," "refuge," "shelter". 2. Comp. Pers. *khwurdâr*, "a boarded domestic." Here *khûrdâr* is used for *khûrdârîh*. 3. This is the reading of DM. West reads *hâzakô*, and remarks that it may be a contracted form of *ayâvakô*, "gain." 4. See West's note 2, p. 134. 5. *Apurnâyîg-âê*. 6. *Srâyishna*. 7-7. Comp. Pers. *chaghâr*, "a subterranean granary" (Steingass). 8-8. *Varkhan-î î kûshtag*; comp. Pers. *barkh*, "a subterranean habitation," "a cavern." 9. Pers. *panjarah*, "a cage," "a lattice-work." 10-10. *Ana-ana-spûrîg*, "not-not-complete," that is, "complete." 11-11. *Spûrîg î dravist*. 12. *Khvâstag*, "wealth." 13. *Parvandîd*, or *paru vast*; comp. Av. *pairi* "round about," and *band*, "to bind." 14. That is, the treasure.

it is three fingers below; when the ground is soft, how it is when it is three fingers (below), and how it is when it is four fingers. (20) When (it is lying) on the ascent or descent (*nishîv*), there where it turns away from the road, and the ground is hard, how it is when it is up to so much[1], how it is when it is below up to the middle of the leg[2]; (and when the ground is) soft, how it is when it is below up to the middle of the leg, how it is when it is below up to the knee[3]. (21) And when (it is lying) in running[4] waters[4], (and) the ground is hard, how it is when it is below up to the knee, how it is below up to the middle of the thigh[5]; and when the ground is soft, how it is when it is below up to the middle of the thigh, how it is when it is below up to the *gûnd*[6]. (22) And when it is in a ford[7] through the waters[7], and the ground is hard, how it is when it is below up to the *gûnd*, how it is when it is below up to the navel[8]; and when the ground is soft, how it is when it is below up to the navel, and how it is when it is below up to the mouth. (23) And when it is in the meat-room[9], or (*va*) in the midst of wood[10] or a sheepfold[11]; that is, how it is when it is not[12] in a permanent[12] dwelling for embodied beings, how it is when it is in a permanent[12] dwelling.

(24) And about him who feeds a sheep which is seized; that is, how it is when his stores[13] are abundant[13], how it is

1. Comp. Av. *â-avant*, "up to so much." West supposes that Pazend *â avad* is intended for *âfrapad*. 2. Comp. Av. *paitishtâna*, "that part of the body on which one stands" (*paiti* and *stâ*, "to stand,") "the leg;" Skr. *pratishtâna*. 3. Comp. Av. *zhnu*, Skr. *jânu*, Pers. *zânû*, "the knee." 4-4. Reading *âvân tâg*, "flowing waters," Av. *tach*, "to flow." Perhaps *âv-hûtâg*, "a well-flowing water." 5. Comp. Av. *râna*. 6. Av. *gainti*, root *gan*, "to stink"; Pers. *gand* or *gund*, "testicles," "the stinking aperture in the body." West, "testicles." 7-7. *Âvân vitarg*, "a passage or road passing through a water." 8. *Nâfag*, comp. Av. *nâfangh*, "a navel." 9. Comp. Pers. *âsh*, "meat," "food"; hence *âsh-khânah* "a meat-room." 10. Comp. Pers. *van*, "wood," "forest." 11-11. Pahl. *pâh-hasta*, "a sheepfold," for Av. *pasush-hasta*, "an enclosure for sheep and cattle." 12-12. *Afrâz* and *frâz* are often used in the same sense in Persian, but they are used in opposite senses in Pahlavi. See West's interesting footnote 1, p. 136. 13-13. *Frâj ganj*.

when he feeds it as it comes. (25) About a dispute as to a sheep which is seized, when one says it was born of the colour of the mother, another says it was of moist curled hair; (and) both of them (are) right; or one speaks of a characteristic which is true, another speaks of its several marks that are not true; (how) it is when they speak differently as to a special kind of peculiarity; and whatever is on the same subject. (26) About a sheep[1] which is seized, (and) which has to pass over the loftiest forest in which there is lawful nourishment; how it is (when there are) three years, three abodes, and three localities, and nine shares; and also several other decisions on the same subject.

CHAPTER XXXIX., SAGÂTÛM NASK.

(1) One[2] section is the *Zîyânagistâna*[2], a book about the injury of the living[3], and that of the dead[4], through[5] lawfully[5] living[6], giving, accepting, (and) delivering (things) back[6]; the duty[7] of protecting and taking care of both[7]; the kind[8] of[8] nourishment, and bedding[9], and sympathetic[10] help[10], and convalescence[11] which follow a wounded[12] condition[12] of the living; and the ministering[13] to comfort[13], and also to (their) recreation; and the punishment of crimes which result from lawlessness[14]; (and) whatever[15] is on the same subject.

(2) About the amount of gifts to the injured[16]; and that one who (is injured) through destiny, (and) when not through destiny;

---

1. Reading *pâh*. *Pîs* in DM. may be compared to Pers. *pîs*, meaning "leprosy," "white," "vile," "ignoble." 2. "The code of the injured." 3. Comp. Av. *ushtâna*, "life," (Av. rt. *ush* "to burn)." West, "animate." 4. Comp. Av. *uzushtâna*, "lifeless," "dead." 5-5. *Pavan dâtîhâ*, freely meaning "righteously." 6-6. That is, while leading a lawful life, making gifts, etc. Comp. Pers. *zistan*, Av. *ji*, "to live." 7-7. West, "the duty of protection and care of both kinds." 8-8. *'Âînînag zak î*. 9. *Bâlînîdârîh*, comp. Pahl. *bâlîn*, "a pillow." West, "extension." 10-10. Reading: *aîyyâr-bârîh*; comp. Pers. *bâr*, "grief," "sympathy." West, "sustentation;" reading: *aîyyâr-yârîh*. 11. *Sâtûnînîdârîh*: "producing strength to move about (after a serious illness)." West, "stimulation." 12-12. *Khastînîdârîh*, comp. Pers. *khastah*, "wounded." West, *astînîdârîh*, "establishment." 13-13. *Âsânînîdârîh*, Pahl. *âsân*, "comfort." 14. *A-dâtîh*. 15. Here *î* stands for *mâ*. 16. Perhaps, one who is injured through an accident.

the time[1] (and) place (where) someone gives something[1]; that one who gives much more (*avzûn*); (and) where and what is[2] the increase[3].

(3) A decision in the case of (*madam*) a sheep to which[4] when they are repeating[5] torture (*zîyânag*) before[6] slaughtering it[6]; that[7] which[7] (is) about a fatal[8] injury[8]; (that) when one does not deliver (the sheep) back at the time appointed for slaughtering it, when it is (so) ordered from a point[9] of Religion[9] for a high[10] purpose[10], and when one keeps it in his own possession.

(4) About that which is an immovable[11] property, (and) which is divided (*burîn*); that which when (one) keeps in use (*kâr*,) and when (it is) not[12] in use[12], each[13] separately, of greater or less value[13]; that is, for[14] how much[14] none[15] is to store it up[15], (that is) at a high value, how much income[16] it is to yield; and the original (*bûn*) capital is of the same value, the increase[17] (being) the growth of income[17].

(5) About the reason why the sin of an injured person is removed[18] by[19] not retaliating the injury[19] (done to him); (and) many an opinion of the Religion which (is) on the same subject, (and) is[20] held about it[20].

1-1. Lit., the time (and) place (where) one gives something. 2. *Hast* perhaps for *aêdûn*. 3. West's rendering is as follows: "about an example of a damaged gift, (in the case) when (one) gives the thing (to) a poor (*gadâk*) person at an appointed time, (and) when at (a time) unappointed; (and in) the (case) when (one) gives him an increase, where (and) what is the increase." 4. *Amat* is a substitute for *mûn*. 5. *Lakhvâr debrûnân*. 6-6. *Pêsh mîn burîn* (for a religious purpose). 7-7. Namely, the decision. 8-8. Lit., "the calamity that overpowered or destroyed." 9-9. *Daênîg*. 10-10. *Madam* (high) *kâr*. 11. Or, "inanimate." 12-12. *Pavan armaêshta*; comp. Av. *armaêshtâ*, "stagnant," "standing," "motionless," "lying idle." 13-13. *Jvîd jvîd, mas va kas arjîhâ*. 14-14. Comp. Pers. *ba-chand*, "for how much." 15-15. Reading: *avîg-ganjishna*, comp. Pers. *ganj*, "a treasure." West, *avâkanjishnŏ*, "effecting of penance." 16. *Vakhsh* is generally used in Pahlavi in the sense of increase, interest, or income. *Vakhsh bûrdan* means "to bear increase or interest." 17-17. *Avzûn vakhshân vakhshishnîh*. 18. *Avinâs*; lit., "(his sinfulness is thereby changed into) sinlessness." 19-19. *Pavan zîyânag lakhvâr lâ avispârdan*, lit., "through not delivering back the injury." 20-20. *Madam aôbash vakhdûnt yegavîmûnêd*.

CHAPTER XL., SAGÂTÛM NASK.

One of the (last) twenty-two sections is the *Vakhshistâna*[1], a book about the progress[2] of increase. (2) About the returning[3] (and) delivering of something, and atoning for it by exhausting (one-self) by atonement; the returning (and) delivering of it unto him who[4] owned it[4], (when) the time for it is not appointed[5]. (3) When it shall originate (*zâyîdan*) itself from him from whom it is due (*nafshâ*), the atonement for, the returning and the delivering of it[6] unto that one who has appointed the time for it; (but) after the appointed (*burînag*) time there (arises) the growth of past actions, which is (called) the growth of sinfulness[7]. (4) About the growth of what has been done (*kardag*), and that which has originated (therefrom); how it is when there (arises) the offspring of what is done, and how it is when (the action and its offspring) both stand still[8] (*armaêshtîhêd*). (5) About that which is the increase upon increases; (and) about the development (*ûzishnîh*) in equality (*hâvandîh*) of what they may commit[9]; (and) where[10] (and) which (it is)[10]. 6 About making[11] a gift to a holy man[11]; that is, how it is when one has become[12] miserable[12] through[13] exhaustion[13], how it is when his income, too, develops.

---

1. It may be read *Nâsîstâna* (from Av. *nas*) meaning "the code of sins." *Vakhshistâna* signifies lit., "the code of increase," that is, according to the context, the code relating to the increase or growth of sinful actions (*vakhsh î vinâs*), or the increase of wealth by income, interest, or compound interest. 2. *Rûbishnîh,* "going onward," "progress," "development." 3. *Vichârishna,* comp. Pers. *guzârdan,* "to pay what is due," "to return what is due." 4-4. *Mûnash nafshâ,* lit., "whose own it is." 5. That is, when it is not appointed by any legal authority. 6. When the man does it of his own accord, and without any legal compulsion. 7. The *Dâdistân-î-dînîg* makes mention of *vakhsh î vinâs,* and also of *vakhsh î kerfag,* "growth of meritorious acts." (See Questions IX-XI, and Mânûshchîhar's Replies). 8. When both are in an unprogressive condition. 9. That is, the growth of his sin, which becomes equal to the original sin itself in extent. 10-10. Or, "that is, which (it is)." 11-11. *Yasharûb-dâta.* 12-12. *Âstêrîd,* comp. Av. *â-star.* 13-13. *Pavan padîrânînîdan.*

(7) And about the progress (*sajîtûntan*) of interest upon useful (*tûbân*) wealth, when there is interest on it, (and) the interest thereon is increasing; and (about) that (wealth) on which it does not increase; how it is when a debtor (*avâm-âômand*) even by returning the wealth (loan) is rich, (and) the lender[1] (*avâm-nafshâ*) is rich on demanding[1a] (it); and how it is when both[2] of them are not rich[2], the debtor (being) not rich having asked (for a loan); (and) how it is when the lender is rich on having demanded it, (and) the debtor is not rich with the wealth (lent to him). (8) About where (and) when the life[3] of the lender has[3a] once passed away, how it is when owing to the original (agreement) ending it has certainly to be renewed; and how it is when through the one (agreement), which had (its) origin[4] in[5] the life time of the deceased[5], being in force (*kardag-gâs*), the interest certainly increases[6]. (9) When the debtor dies, how it is when the interest (on his debt) is[7] included[7] in the property which belongs to someone by adoption; (and) how it is when in both the worlds[8] it is the interest of the lender[9].

(10) About an atonement for a kinsman[10], the self-atonement of one who is liable[11] to an atonement[11], the limit of atonement for others, (and) for one's self. (11) About the penalty[12] of him who is the purchaser[13] (of animals) for im-

1. *Avâm-nafshâ* is a substitute for *avâm-khvîsh*, "the owner of the loan." *Avâm-khvâh*, seems to be a later corruption of *avâm-khvîsh*, the spelling of *khvîsh* and *khvâh* in Pahlavi being the same; comp. Pers. *vâm-khwâh*, "a creditor, who demands or exacts payment of a debt." 1a. *Bavîhûnastan*. 2-2. West, *kolâ a-tûbânîj*, "each is not opulent." Otherwise, *kolâ* 2 *tûbânîg*. 3. *Zîstan*. 3a. *Bêd* for *yehvûnêd*. 4. *Zâyishna*. 5-5. *Vidardag zîst*. 6. See West's rendering of this section, p. 139. 7-7. Comp. Pers. *dar-kardan* (Pahl. *baên vabîdûntan*), "to place within," "to insert." 8. That is, in the material and spiritual worlds, on the earth and in the heaven. 9. *Khvâstag-dâr*, "the possessor (or original owner) of the wealth" (lent to the debtor). 10. *Khvîshîh*; comp. Pers. *khwêshî*, "relation." 11-11. *Tûjishna-âômand*. 12. Comp. Pers. *tâvân*, "amulet," "fine," "compensation;" and *tâvân dâdan*, "to pay a fine." 13. *Zebanunâ-âr* just as Pers. *kharîd-âr*, "a buyer."

pregnation (*gûshnîh*), and gives each (female) a bad male, when[1] they do not become pregnant, (or) when they may be pregnant[1]; and whatever is on the same subject. (12) About the period of allowing the male to the female beast of burden, and the lamb, and the camel; and the period of assigning each male separately to (the female by) whom he[1a] is received; (how) it is when it is the period for admitting[2] the male[2], (and how) it is if (there is) such an assignment when the time for admitting the male has[3] simultaneously begun[3]. (13) When, owing to not assigning the male at the time, the female goes on unimpregnate, (and) the cow, mare, camel, and sheep, and goat, (and) pig, respectively[4], do not become impregnate; how much is the penalty for the sin[5] they commit. (14) About the camel, and mare, and cow, (and) sheep, (when) they are kept[6] away[6] (from the male) about the period appointed, (and) they are injured[7], (and their) milk (becomes) void[8] of butter[8]; (when) also the average (*mîyânag*) milk is the least in the mare, (and) cow, and goat, (or) sheep, that is, the measure of their one milking[8a] respectively. (15) About the camel, that is, how much hair of it is to be produced in a year, the quantity of the camel (hair) is much more in it than that of the sheep, among[9] them is ass, too; that is, as to how much is their value, (and) that of the oxen, till they are flayed[10]; and the mode of raising[11] them (in value). (16) That is, how it is when the increase of the she-camels[12] and mares[12] is dissatisfactory[13]; (and) the increase of the increases of the

1-1. *Amat âpûs lâ, amat vabîdûnayên.* 1a The male. 2-2. *Gûshna-hilîh*; comp. Pers. *hilîdan*, "to leave," "to allow". 3-3. *Ham-bûnîch katrûnt yegavîmûnêd*, lit., "has also continued its beginning." 4. *Jvîd-jvîd*, "each separately," "severally." 5. *Vazag* for Pahl. *bazag*, Pers. *bazah*, "sin." 6-6. *Lakhvâr vakhdûnîd*, lit., "held back," "kept at a distance from." 7-7. *Zîyânag*, "injured," "damaged." 8-8. *A-karag*; comp. Pers. *karah*, "butter"; otherwise, *kurrah*, "the colt of a horse, camel or ass (one year old)." 8a. *Dûsishna*, Pers. *dûshîdan*, *dûkhtan*, "to milk"; Av. *dugh*, "to milk," and *dughdhar*, "daughter." 9. That is, ass is included among camel and sheep. 10. Comp. Pers. *hachîdan*, "to flay a sheep." 11. Comp. Pers. *bar-zadan*, "to raise," "to elevate," "to collect." It might also mean "the mode of selling them at a high price," taking *avar-zanishnîh* as a miswriting for *avar-zebnunishnîh*, "selling at a high price." 12-12. *Jamlâ va aspa mâdagshân.* 13. Lit., "towards dissatisfaction."

oxen, and sheep, and goat, also proceeds[1] more than that of their females[2], where the increase of their[2] offspring is dissatisfactory; (and) how much less their increase is produced than that of the males. (17) And as to the camel that is injured[3] on the road, after the end of the time appointed (*burîn*) (for impregnation), when it is used unlawfully, and the road is bad; and when it is used unlawfully, (and) the road is good; (and) when they keep it comfortable (*âsân*) at pasture (*charag*); that is, in how many (ways) much (*madam*) injury happens to it to (its) dissatisfaction; (and) they are buying also each one when invigorated, or at a (high) price (*vahâg*); and they are buying also dogs (and) pigs (when) invigorated, (and) that (too) at a price. (18) In how many (ways) the increase[4] on increases[4] occurs, and (again) their increase and the increase on increases, when development[5] (occurs) in them; how it is when the whole property is also for the children, the fortunate[6] ones[6], for whom that interest on the residue[7] and the heritage[8] certainly[9] accumulates[9]. (19) And about him who is privately[10] buying provision for someone, and the seller[11] and compulsory holder is entirely deprived[12] of it; that is, the buyer[13] (has) as much (as is sufficient) for the starving people on a summer's day, and as much on a winter's day, in the beginning; (about) lawful provisions[14]

---

1. *Sajîtûnêd.* 2-2. That is, the female-camels, mares, *etc.* 3. Comp. Pers. *hachîdan*, "to molest," "to vex, "to seize." West, "seizing." 4-4. *Vakhshân vakhsh*, or the income over income, or the compound interest. 5. *Â-rûdishna*, Av. *rudh*, "to grow," "to increase." West, *arûdishna*, "undeveloped." 6-6. *Hû-bakhtagân.* 7. *Avar-mânand.* 8. *Yehamtûnishna.* 9-9. *Ghal sajîtûnêd.* 10. *A-gûp*, lit., "without speaking." 11. Comp. Pers. *farûkhtan*, "to sell." 12. *Pâdîrânînîd*, "exhausted." 13. *Pâdîrângar*, lit., "one who deprives him (of the provision)." 14. In connection with the word *pishnîh* the attention of the student may be drawn to a passage in the *Frahâng-î-Oîm-Aêvag*, p. 38: "*Avgâm nîyâzîhâ pavan hâvan-gâs frûshêd chîgûn pavan Sagâtûm yemalelûnêd aêgh: Thripithwôdhi asti âtarsh Ahurahê Mazdâo hama bipithwô aiwi-gâmê atha narô ashavanô.—Mâ 3 pishna haît âtâsh î Aûharmazda hamîn tarîn pavan zimistâna aêdûn gabrâ yasharûb mûn 4 ardavahishta min patîsâr yehvûnt yegavîmûnêd baên vara-âômandîh âê pavan 3 yakhsenunêd.*" Here Av. *pithwa* means some part of the day; comp. Av. *arem-pithwa*, "midday."

for man and fire during one day and night of summer, (and that) during that of winter. (20) About clothings, when he whom (they belong) is deprived of the gift. (21) About the penalty of one for the first deprival[1] of food[1], and his sin; (and) the penalty for the second and the third (deprival) up to the tenth.

(22) And about the plaint and defence regarding a loan and its interest, and the decision thereon; and how it is when through the payment[2] of penalty (or interest), debts upon loans[3] are cancelled[4] so far as the progress of interest (is concerned); (and) whatever is on the same subject. (23) And about the uselessness of food which the Religion does not permit[5]. (24) And about the buying also of that which is a female sheep, when the seller by delivering it is deprived of the increase, and of the increase on increases on account of it[6]; (and) in two entire (*kâdâ*) years how[7] many sheep are to come (*madan*) of a female[7]. (25) About what is that which would not produce increase, (and) what is that which would. (26) And about the use of the increase from a female, (namely) (its) offspring, and milk, and head, and wool; and (its) breeding to dissatisfaction; and the increase on increases; and (about) the good body of every sheep; and the decision as to each separately.

(27) About how a debtor has to announce the terms (*dînîn*) of the loan, which the lender for[8] (his own) interest[8] does not accept; and when the debtor has settled a division (*kardag*) (of payment) by 3 instalments[9], also when it is by two instalments, (and) also when it is by one instalment, the first year (being) his own period from necessity[10]. (28) About

1-1. *Atapag-dâta.* 2. *Frâj-dâshtan.* 3. The reading of DM. is *avâm-ânand*, for *avâm-dômand*, "the debtor." Or, "and how it is when by the payment of the penalty on the loans as to the debtor, the progress of interest is cancelled." 4. *Pâdirânînîd*, "*exhausted.*" 5 *Dastôbar*, "authorised (by the Religion)." 6. Namely, the sheep. 7-7. *Mâdag-î ôl chand pâh madan.* 8-8. *Pavan sûdagth.* 9. Comp. Pers. *zahîdan*, "to trickle," "to flow." 10. That is, he is free from making any payment during the first year on account of his wants.

the debtor as to (his) non-payment[1], though (*amat*) it was announced (to him to pay) year by year, (and) that (debtor) does not accept (it); (and) how it happens in the case of the debtor through several non-payments, and through all sorts of leniency[2] of the lender.

(29) About the confiscation of a female[3] slave[3], (and) the exposition[4] of (her) physical[5] work; where (she is) for one month, (or) thence onward for two, three, six, (or) nine years, in physical work; that is, through one (slave) how many slaves one obtains as the increase[6] of production[6], which is through that one female slave (who is confiscated); (and) whatever is on the same subject. (30) About the confiscation of a cloak[7] in the winter, (and) of a water-skin[8] in the summer; about him[9] whom (they) belonged[9]; that is, after the bringing[10] out of the cloak in the beginning of the winter, (and) of the water-skin in the beginning of the summer; (how it is) on the lapse of the first 10 nights, and from that (onward) on the lapse of each month severally; from that (onward) to the end of each winter as regards the cloak, and to the end of each summer as regards the water-skin; that is, on the one cloak (or) water-skin how much profit is the retribution of the confiscator in whose possession (now) they are; (and) whatever is on the same subject.

---

1. *Lakhvâr-kâhîdan*, lit., "non-diminution," of his debt. 2. Comp. Pers. *sazîd*, "worthy," "lenient," and *sâzâvâr*; hence *sachishna or sajishna*, "worthiness," "courtesy." West, "all the postponements of the lender." 3-3. Reading: *jarpîh*, comp. Pers. *jarpah*, now corrupted into *jâryah* by the omission of a dot. Pers. *jâryah* means, "a damsel," "a female slave." Here the suffix *îh* stands for *î*, meaning "one." West, *gerpîh*, "a human being," lit., "bodily form." He remarks:—"The seizure of the slave of the debtor to work off the amount of the debt is evidently meant." 4. Reading: *nikîzishna*, "exposition." West, *sachishna*, "cessation" (owing to worldly work). 5. *Gêhânîg*, "worldly," "material." 6-6. *Avzûn-dahishnîh*, or "the gift of increase". 7. The reading of this word is uncertain. West, too, reads *gudâd*, "a cloak." Pers. گداد *gudâd*, means "a worn or patched habit," "a wide garment" (see Steingass, *s.v.*). 8. *Mashk-î-âvdân*, comp. Pers. *mashk*, "a skin-bag for carrying water," and *âbdân*, "a vessel for holding water." 9-9. *Madam mûn nafshâ*. 10. Comp. Av. *vaz*, "to carry;" Pers. *vazîdan*.

(31) And about the increase of grains, (and) that of the offspring of sheep, and of the milk and wool, which (*aêgh*) they may severally (*jvîd-jvîd*) produce. (32) And about the confiscation of clothes and utensils (*avzârîhâ*) due to the non-[1] deliverance[1] of them to him who[2] reckons many special things (out of them) as this own[2]; that is, how that increase[3] increases[3] when he orders (their) use completely, how it is when he orders (their) use incompletely, how it is when he keeps (them) without use. (33) About the income of the land on which grain is cast, and of that[4] on which it is not cast[4] by him[5] who[5] is deprived of it owing[6] to its delivery to him who was the proper owner of it[6]. (34) And so also (about) the income of the ornaments of gold, and silver, and coral[7] beads[7], and other things, with many rules on the same subject, (and) whatever is connected therewith.

CHAPTER XLI., SAGÂTÛM NASK.

(1) One section is the *Varistâna*[8], a book about the case when it is manifest as to someone (that) he[9] has been under the effect of sorcery[9]; and the bringing of remedies for that one who is rendered sick by a wizard; the execution of the wizard by someone with legal proceedings and religious rites, because that is the case when (it shall be done) by legal proceedings (and) religious rites. (2) About the case when he is executed without legal proceedings (and) without religious rites; and about the case when through[10] the death of someone he dies himself[10].

(3) About the accomplishment of an ordeal by which, through the spiritual powers, there is a manifestation of the

---

1-1. *Lakhvâr avispârdan*, as *lakhvâr stâyîdan*. 2. Meaning, the merchant who received no payment of those articles sold by him. 3-3. *Vakhsh vakhshêd*, meaning the income derived from their use by others. 4-4. Reading: *zak* ī *ana-madam ramîtunt* (see West, p. 143). 5-5. *Amat* is here used as a substitute for *mûn*. 6-6. *Min avispârdan* ī *ôl mûn nafshâ*. Here *ôl mûn* may be read *ôlâ mûn*, "him who is the owner." 7-7. Comp. Pers. *muhrah*, "a kind of small shell resembling pearls," "coral beads." 8. The ordeal code. 9-9. *Pavan yâtûgth dakhshag-âômand*, lit., "marked or damaged by witchcraft." 10-10. Meaning, he commits suicide when someone is killed by his witchcraft.

acquittal (or) incrimination[1] of doubtful[2] cases[2] as to witchcraft, killing a righteous man, and other clandestine[3] perpetration of sin; the time of their performance of the sins, (and) their place for continuing it. (4) About the place of (its) achievement; in what manner a house is to be selected[4], and bounded[5], (and) arranged,[6] wherein an ordeal is performed; what is to be carried into that house first of all (*frâj*), (and) what one shall abstain from carrying into it; who is to be admitted into that house, (and) who is not to be admitted; (and) that which, when (the ordeal) occurs there, is undoing[7] the work, (and) they separate[8] on account of it.

(5) About those[9] belonging to the institution of ordeals[9], and other functionaries[10] there, and the rites and customs therein; the performance of the *yazishna* ritual in the house (*mân*), (and) the invocation of God for help. (6) And what is the mode of performing the hot and the cold ordeal; how is the carrying of the performers to it; and in what Avesta is the solemn[11] recitation[11] by them; how is the achievement of the hot and the cold ordeal; the announcement[12] of the acquitted and the incriminated therein; (and) many an evidence on the same subject.

CHAPTER XLII., **SAGÂTÛM NASK.**

(1) One section is miscellaneous: about bringing the assistant longed for; that is, in what manner it is good; the fee of the assistant who is a co-religionist (*dâham*[13]), and that of the non-Irânian; (and) whatever is on the same subject. (2) And about how a man is to come to fetters and hard labour on

---

1. *Aîrikhtan*. 2-2. *Ana-basân-âômandân*. 3. *Nihûftag*, "concealed," "surreptitious." 4. Reading *frashardan*, comp. Pers. *farshardan*, "furnishing (a house)"; or *fragârdan*, "selection"; *pur-kâr-tan*, "full of workmanship," 5. *Sâmânînîdan*; that is, what sort of extent and surroundings it shall have. 6. Furnished with proper appliances. 7. *Vishûpishna*, "ruin," "decay;" Av. *khshup*. 8. Comp. Av. *baj*, "to divide"; Pers. *banjîdan*, "to separate," "to divide." 9-9. *Varistânîgân*. 10. *Kârîgarân*. 11-11. *Aûz-dâta aûshmûrishnîh*; *aûzdâta*, lit., "sublimely offered." 12. *Paêtâgîh*. 13. Or, "a fellow-citizen." Av. *dahma*, "a righteous man."

account of his own wealth; and whatever is on the same subject. (3) And about the confession which is through one, two, and three statements; (and) whatever is therein. (4) About the arrogant attitude of a disciple towards the priestly-teacher, who is an annoyance to him; (about) the wealthiness of the priestly-teacher, and the damage[1] which occurs therein.

(5) About the sin of one's own atonement in (its) being liable to atonement, his atonement being[2] not according to rule[2]; when one is liable to atonement (and) would bring unlawfully on himself an atonement[3], or he thereby[4] performs an atonement which he is aware of, (but) he (*aêgh*) is not purified[5] (or acquitted) by it; and the time of one who is liable to atonement for the atonement which is his atonement, is (available) till (his) attainment to capability (for it), when he becomes able[6] for (performing) the atonement after his having produced (cause for) the atonement. (6) About the accumulation of sin by that one who is the instrument (*avzâr*) of the inveterate[7] enemy[7], who is connected with the murder of many a righteous man. (7) About the sin which (results) through that of a bitter foe, he[8] who having drunk water from the well which is (lying) by the road he passes, conceals it for the sake of concealment.

(8) About the sin of the judge who decides the sinner to be in innocence and the innocent to be in sinfulness. (9) About the judge who is acquainted with the law for 10 years, and that one who is for 11, and that one who is for 12, and that one who is for 13, and that one who is for 14, and that one

1. *Âstêrdagîh*, "defilement," "damage;" Av. *â-star*. 2-2. *Avîg-râs*, or *apâ-râs*, "irregular," "not in the (proper) way." 3. That is, one who does not undergo an atonement which is prescribed by the law for his sin. 4. *Pavan zak*. 5. *Pûtag*, comp. Av. *pu*, "to purify." 6. *Patûg*, Av. *tu*, "to be able." 7-7. Comp. Pers. *garmgîn*, "an inveterate enemy." West, "wrathful." The idea is that he who murders an innocent man, robs him, as it were, of his sins; that is, the sinfulness of the murdered innocent person is minimised thereby. 8. He is like him who having drunk. . . .

who is for 15; that is, their respective (*jvîd-jvîd*) legal opinions as to several essentials, (and) the praiseworthy extent of (their) acquaintance with the law as regards decisions and judgeship[1].

(10) About the daughter whose religious[2] guardianship[2] during the lifetime of her father (rests) with the mother jointly (*ham*) with her husband[3]; it is allowable to the mother to give her away (in marriage), (but) not to the father (singly). (11) About the daughter who[4] is not married[4], who has no father, nor mother, nor[5] even any of the brothers (born) of the departed parents[5]; nor is it even possible (for her) to give herself away (to a husband) in[6] guardianship[6]. (12) About the property which is (mentioned) in a will at[7] the time of one's passing away[7]; that is, how it is when it is to be given away, (and) how[8] it is when it is not (so)[8]. (13) And about the right of the father to give away (his) property to the children according to his wish; and (about) a son who is irreverent towards the father, (and) who (*aêgh*) is apart from (*min*) the property up to (the lifetime of) a worthy mother; and when for the irreverence towards the father they make (the son) of distressed[9] mouth[9], that is, (by) the decree regarding the division of the property[10] of the father; (and) whatever is on the same subject, (namely) the extent of the irreverence of the son towards the father, and of his sinfulness. (14) About the sin of the son who is adopted[11], when he stands back from the adoption, the adopter (may be) a living, or even a departed father, according to the wish of the man, and even that of the departed soul, an act of celebrity[12] in the world; and they[13] shall provide and perform the *yazishna* and

1. *Dâtôbarîh.* 2-2. *Daênîg sardârîh.* 3. The daughter's father. 4-4. *A-kard-shôê*, "not provided with a husband." 5-5. More clearly: *va lâ hich min brâtarân î vidard abîtarân.* Or, "nor even any paternal or maternal uncle." 6-6. That is, "as her own guardian." 7-7. That is, at death. 8-8. Otherwise, "how it is when no property exists." Reading *lâ yehabûnêd*, "how it is when one does not give it away." 9-9. Reading *bîsht dêhân*, that is, miserable or dumb. West, *bâkht nîshân*, "the imputed characteristic." 10. Which the son might have solely inherited. 11. *Padîruftag*, lit., "accepted" as (his) son by a Zoroastrian." 12. *Nâmîgîh*, "celebrity," because of the continuation of the lineage of the deceased in the material world, according to the Religion, by means of adoption. 13. Meaning the sons so adopted.

the *nîyâyishna*, too, certainly (*ghal*) for those of them, within their own dwelling, (which are) due[1] towards their salvation[1].

(15) About giving away the residuary (*yehvûnt*) of even that property which a liberal person has not seen, it is someone who lived for charity. (16) About giving away the residuary of the property (and) things of a maiden who (*amat*), too, gives it according to (her) known (*aêvâch*) idea to him who is worthy. (17) About a maiden whom a demon-worshipper steals away from her own master[2], (and) gives her away to a Ahuramazda-worshipper; that is, how it is justifiable for the Ahuramazda-worshipper to keep that maiden in (his) possession, longing for a son by her, so long as the guardianship of that woman is with that man. (18) And about the mother who is the guardian of the son while the father is alive. (19) About supplying good provision, which shall be (done) according to the decision in[3] detail[3] of the supreme judge, (and) never shall it be otherwise; it is the provision for him who is the *dastur* of the Religion. (20) About the sin[4] of the father through not satisfying the sexual passion of (his) daughter who has attained puberty; because that (father) is (sinful) if for satisfying her sexual excitement the daughter commits a sin; and how it is when the daughter herself is sinful, and[5] (there is) the sign of (her) becoming pregnant[5]. (21) About where (and) which is that sin on the committal of which unawares[6], one so attains to acquittal[7] that he[8] frees himself entirely from it[8] through a severe (*sakhtag*) atonement, when it comes to his knowledge; which is that (sin) whereof there is no (acquittal, in the case) of him who is intelligent, and by whom its committal is unawares. (22) And about the four most impure (forms of) demon-worship, and the three worst sins which they shall practise (about it); and the ten (sins) of excessive[9] prostitution[9]; and the nine (sins) of the destroyers of the

[1-1]. *Min âzâdîh zyashân*; or "owing to their piety." [2]. *Pat* may be a corruption of *paêt*, "father." [3-3]. *Pavan gûbishna gubishna*, "as to different issues." West, "on various statements." [4]. From not getting her married when she was functionally capable of procreation. [5-5]. *Va madan î barâ-radîh dakhshag*. [6]. *A-vênâgîhâ*. [7]. *Bûzishna*. [8-8] *Min bûn barâ vazlûnêd*, lit. "passes away from (its) source." [9-9]. *Frêh-jehishna*; or *freh-dahishna*, "of wasting away money extravagantly."

world. (23) About the destroyers of the world. (24) About the spiritual[1] world[1], when one (of the destroyers) speaks (against it), he thereby (proves himself) wicked and worthy of death.

(25) About extirpating[2] from the world the benefit[3] of making offerings to the good spirits[4], when that one who is the destroyer of pious people walks about cheerfully[5] in the world; and how one section[6] of the spirit of the earth[6] is that of people[7] destroying pious men, and the complaint of the spirits of fire, water, and plants is owing to it; (and) how the bestowal of shares by the leading man is upon the subordinates[8]. (26) About the three descriptions of pious men; one that is greater than water, earth, and cattle, (and) plants; one that is equal to them, and one that is less; and as to those who are outside of these three descriptions what guidance is, as it were, associated with (*levatâ*) their deeds.

(27) About the heavy punishment for carrying forth dead matter to the water, or to the fire, which is accompanied with evidence (for it); and the heaviness of the spirit (of the water) due to the dead matter being in the water. (28) About the meritorious work of him who brings out of the water the dead matter of a man or a dog, or that of a serpent or a frog[9]. (28[a]) About killing a serpent or a frog, and other aquatic pernicious creatures in a water if it be so possible, (or) carrying them out of it if possible. (29) About the propitiation of the spirit of the world, (and) the distress of the demons by smiting even those that are like[10] them; the guidance and

1-1. Reading, *lâ-dîdanî*, comp. Pers. *nâ-dîdanî*, "the invisible," "imperceptible." West, *râst*, "a true (statement)." His rendering is:—"About a true (statement) through which, when (one) utters (it, he) is wicked and worthy of death." 2. *Kandîdan*, comp. Pers. *kandîdan*. West, *kûstô* "driving." 3. *Nêvagîh*. 4. *Maînûg*. 5. Comp. Pers. *kushâd* or *kushâdah*, "gladly," "cheerfully." West, "openly." 6-6. That is, one section of the inmates of the earth. 7. West notes that "some neighbouring nation of unbelievers is probably meant, such as the Byzantines; as we must always recollect that the compiler is summarizing the contents of the Pahlavi commentary written in Sasanian times." 8. *Azîrîgân*, lit., "men under him or below him." 9. Av. *vazaga*. 10. Reading, *van-ich*, comp. Pers. *van*, "like," "resembling" (steingass). West supposes that *van-ich* or *vûp* stands for *khûp*.

the giving[1] of sufficient meal[1] to the fellow-citizen[2], and that to whom (*aêgh*), (and) of what characteristic[2]. (30) About the sin of him who after taking his meal becomes passionate from sun-set[3], and grinds the wounded[4], keeps (his) door open (all the night), (and) would make uproar[5] unlawfully.

(31) About Ahuramazda having produced satisfactorily the body of the sole-created ox for the help of mankind, (and) the bodies and limbs of cattle, just as they are twofold and separate for (their) protection; and He produced also the rituals which are specially declared for the *yazads*. (32) About the reason of offering[6] prayer and thanksgiving[6] unto the *yazads* for increasing[7] the strength of the distributors of glory[7] in the distribution of glory; the connection of that approval (of thanksgiving), and the benefit of the recompense of goodness therefrom, (and) the strong maintenance of that approval (by the *yazads*) by means and power; and the spiritual punishment of sin, and the worldly calamity and disaster; the fear from not wholly (*dravîst*) maintaining (their) perpetual approval in prosperity[8], (and) the causing of ruin, too, thereby. (33) The limited authority to the skilful pious people of any description, for offering prayers and thanksgiving therein to each one of the *yazads*; the non-entrusting[9] of consecration to the oppressive people, more especially to those who are described[10] by name[10]; the sin and atonement which result from entrusting it to those who[11] are (included) in that class[11]; and much more that is on the same subject.

1-1. *Hûdâg*, "well given," and *tôshîth* "provisions," comp. Pers. *tôsh* or *tôsht*, "food sufficient for a meal." West, *hûdâg tôshîh*, "well-operating drinking-party." 2-2. Reading, *hâm-shatra, va zak aêgh, mâ dakhshag*. Comp. Av. *hâma*, "same," "similar." West: *aham-shatrô nazd......*, "a neighbour not of the same district......" 3. Comp. Av. *hû-frâshmô-dâiti* "the time after sunset." 4. Comp. Av. *yuz*, "to boil," "to be agitated." West, *râh tekhnunêd*, "pulverizes the road." 5. *Kâlâê*, comp. Pers. *kâlâ*, "cry," "wail." 6-6. *Aûstôfrîd*, comp. Av. *ushta*, "vigorous," "healthy"; or *ustâ*, *ustâna*, "sincere," and *friti*, "prayer," "adoration;" hence "offering healthy prayer," "reverential prayer." 7-7. "For encouraging the distributors of glory." 8. Comp. Pers. *pataû* or *patû*, "light," "sun-shine." West, "in force." 9. *Avispârishnîh lâ yehabûntan*. 10-10. *Nâmchashtîg manîtunêd*. 11-11. *Î pavan zak âînînag*.

(34) About the injury and calamity of the world from greed (*âz*), and its concomitant[1] vices[1]; those who are their promoters and helpers, (namely) the daêva-worshipper[2], and the wolves of many kinds, and pernicious creatures of different species; since the befalling (*patîdan*) of their devilishness is from the original devil; the means of strengthening their devilishness come from the annihilation of all mankind, (and) all (*kâdâ*) other material creations which are helpers of mankind. (35) An admonition unto mankind about suppressing and destroying them in order to purify[3] the world[3]; the merit manifest for them therein; the extent of spiritual reward for smiting (and) slaying[4] each one of the wolves (and) pernicious creatures; the excellence[5] of the reward in[6] the same[6] for smiting two-legged[7] wolves[7]; (and) whatever is on the same subject. (36) About an admonition as to not worshipping the Evil Spirit and the demons; that is, the practice of the worship and propitiation of them severally in any mode whatever is (demonstrated as) more particularly an immoral (*ana-dînîn*) practice; and the injury and the calamity which result from their immoral evil activity; through that immorality (and) evil activity there exists the tyrannical influence[8] of the headship[9] of the demons over the creatures; and the vices of irreligious[10] clamouring[10], and the injury therefrom, (and) the pleasure of the demons from the same; and other (practices) which (are) immoral. (37) The admonition about the reason, habit, (and) primitive duty of observing[11] silence[11] and other good habits while eating (and) drinking; the propitiation of the *yazads* which results from all good moral practices of mankind; and the absence[12] of self-devotion[12] of him who shall not maintain (them).

1-1. *Ham-vishûdagân*. West, "fellow miscreations." 2. The worshipper of demons, evil spirits; or the idolator. 3-3. Reading; *yaŏshdâsrînîdan î gêhân*; comp. Av. *yaŏzhdâthra*, "purification." West, *dûsh-khshasarînîdanô*, "the evil domination." 4. *Yekatlûntan*, "to slay," "to murder." 5. *Pâhlûmîh*, lit., "bestness." 6-6. *Baên ham*. 7-7. Men of wolfish or devilish character. 8. Reading *patasâê*, comp. Av. *paiti*, and Pers. *sây*, "umbrage," "shadow." 9. Comp. Av. *paiti*, "lord," "master." West, *padgahîh*, "presidence." 10-10. *Drâyângûyîh*; comp. Av. *dru*, "to run," "to rove;" that is, chitchatting and clamouring while running or roving about. West, *drâyân gôgîh*, "clamorous talking." 11-11. *A-drâyishnîh*. 12-12. *A-khvîsh-dahag*.

(38) Authorised is any meritorious act (performed) in each one of the five *gâhs* of a day and night, which is more[1] entertaining[1] with the ritual of any *yazads* whatever; and the reward and benefit from invoking them severally in each one's own special *gâh*; and also other means and decisions (given) in the same[2] text[2].

(39) "It is piety that is best prosperity ......"

CHAPTER XLIII., JVÎD-SHAÊDÂ-DÂTA NASK.

I[2a]. (1) The *Jvîd-shaêdâ-Dâta*[3] is a book about the creation by Ahuramazda of the pleasure of mankind from the places where people specially erect dwellings, and the advantage

---

1-1. *Mâhmântarîh* for *mâhmântarîg*. 2-2. That is, in the text of the same Nask. 2a. Fragard I. 3. A semi-Huzvaresh Pahlavi rendering of the Av. *Dâta-vîdaêva*. It is also called by the Dînkard *Vîd-shaêdâ Dâta* "the anti-demoniac Law." It contains twenty two Avesta fragards, which are surviving to the present day. With reference to the contents of the *Vendîdâd* given in the *Dînkard*, Bk. VIII., I concur with the following remarks of West: "It is generally considered that the Vendîdâd now extant is a collection of fragments, but it is evident from the close correspondence between the author's description and the present contents, that this fragmentary state of the text existed in his time; and there is every probability that any mutilation that exists in the text occurred before Sasanian times. The author, however, sometimes omits to mention subjects that are repeated, so it is just possible that some of these repetitions are of later date......" "Vend. IX. 45, 46, X, 1-20, XI. 1-20 may probably be all alluded to in these few words:—"About the triumph of the *Yathâ-ahû-vairyô* in smiting the fiend and in healing" (chap. XI., 51); but nothing is said about the twelfth fargard. This omission is singularly in accordance with the fact that the same fargard is omitted in all very old copies of the Vendidad with Pahlavi version, in which, although the fargards are numbered, the thirteenth immediately follows the eleventh. The Kopenhagen MS. No. 2, in which the twelfth fargard occurs with a Pahlavi version, is said to be a revision of the Vendidad text compiled in the last century, and other copies of the Pahlavi twelfth fargard have been derived from this revised text. The omission of this fargard in all the old MSS. cannot be satisfactorily attributed to the loss of some folios in an older copy, because no fargard is likely to fill exactly a certain number of folios; the loss must also have occurred very shortly after the last revision of the Pahlavi text, to account for the author of the Dînkard not finding the Pahlavi of this fargard in the ninth century." (see pages 160-161).

(arising) from the same gift (of pleasure[1]). (2) About the creation of the sixteen best habitable places (which are) specially enumerated, (and) also the adverse evil which has happened to each of them separately[2].

II. (3) About the revealing of the Religion by Ahuramazda first unto Yima (Jamshîd) among mankind; from[3] the (four) professions[3] the non-acceptance by Yima of the spiritual leadership of the Religion, (and) his acceptance of the rest, for the purpose of enlarging, improving, and extending the world[4]. (4) About the reason of the appropriateness of erecting the *Vara* by Yima; the commandment and teaching of Ahuramazda unto Yima; the action of Yima according as Ahuramazda ordered and taught (him); and whatever is on the same subject[5].

III. (5) About what the ease of the good spirit of the earth is most from; and what its uneasiness is greater from; and what its greatest joy has been from[6]. (6) About the sin of contamination owing[7] to a person having carried singly[7] a corpse which has not been seen by a dog[8] (*i.e.*, whereon the *sagdîd* has not been performed). (7) About the food, clothing, and place for him who becomes polluted and *margarjân* by having carried the corpse alone[9]. (8) About how the several precautions shall be taken by mankind and other pure creatures as regards an impure body[10] which has been polluted by another decomposing corpse[11]. (9) About the joy of the good spirit of the earth from sowing (and) cultivation, its grief from not sowing and not tilling; and (its) benediction upon the sowers; the benefit (and) meritorious reward which result from

1. *Vendîdâd*, Fragard I, §§ 1-2 (Westergaard). 2. Vendîdâd I., §§ 3-20. 3-3. *Mîn pêshagân*. West, "(religion) of the ancients." 4. Vend. II, §§ 1-19. 5. Vend. II., §§ 22-43. 6. Vend. III., §§ 1-13, 22, 23, 34. 7-7. Pahl. *aêvag-barîh râê*. 8. Vend. III., § 14. 9. Vend. III., §§ 15-19. 10. Meaning the man who has become impure by coming in close contact with a dead body. 11. Vend. III., §§ 20-21.

sowing; (and) the details about the fostering and protection of the Religion thereby[1]. (10) About the destruction of the demons which results (*yehvûnêd*) from the sowing, growing, (and) the ripening of corn, and the good vigour which man derives from eating it[2]. (11) About the sin of concealing (*i.e.*, interring) a corpse with a sinful intention; (and) the length of time the land remains useless, wherein the burial has been performed[3]. (12) About the power of the good Religion for wiping off[4] sins from mankind[5].

IV. (13) About the sin of (one's) deceiving a patron[6] as regards consuming what was lent (by him), and the grievousness of other breaches of promise; the entertainment of fear by him[7] in this world, (and) the duty of doing penance for it[8]. (14) About where there is a firm fidelity to the Religion, this, too, is manifest that with every benefit which one possesses, he becomes liberal towards those of his co-religionists who come forward with a desire[9] (to be helped). (15) About the proportion of time for repose[10] during the day and night, (and) the allotment of the remainder to daily occupation[11]. (16) About the grievous sinfulness of a false oath which one has taken, that is, even without any testifying penance done or restitution made (by charitable donations) of property the (false) oath has been taken therein[12], which serves to make *Mithra*, *Sraŏsha* and *Rashnu* most dreadful to him, and (the sin is) a confounding blemish-giver (and) an avenger to one's self, wife, children, and estate; (and about) the dire punishment which is to be shared by his own soul[13].

1. Vend. III., §§ 23-31. 2. Vend. III., §§ 32-33. 3. Vend. III., §§ 36-40. 4. *Marshtan*, comp. Av. *marez*, "to clean." 5. Vend. III., §§ 41-42. 6. Comp. Pers. *pusht*, "a protector," "a patron;" Skr. *prishta*, "a support." 7. Meaning, the cheat or fraudulent person. 8. Namely, his sins of breach of trust. See Vend. IV., §§ 1-16. 9. Vend. IV. § 44. 10. Sleeping-time during a day and night. 11. *Pavan khvîshkârîh rûjag yehvûnêd*. Vend. IV., § 45. 12. See *dâdistân-î-dînîg*, Question XIII. 13. *Nafshâ rûbân patvastan*; that is, the perjuror's soul at the *Chînvat* Bridge. Vend. IV., §§ 46, 50-55.

V. (17) About the sin of putting upon a fire fuel with which some dead matter is mingled; (and) this, too, that how (and) when one is innocent therein[1]. (18) About the canal in which water is not always flowing, when one desires to cause water to pass through it; and about that, too, through which water is always flowing, when one wishes to increase the water therein; how often (and) in what manner one should inspect it for fear of dead matter having been there[2]. (19) About the mortality that is owing to water and fire, (though it does not occur) from water and fire, but from the demons (of death that rush upon man) on account of fate[3]. (20) And about the great benefit which results from rain, including the raining on dead matter and the refuse in the *dakhma* (*khazân*[4]). (21) And about the greatness and goodness of the *Vendîdâd* for physical purification, as compared with other texts[5]. (22) About the pollution which is caused by the bodily contact with dead matter, and by the bodily contact with another that has been in contact with dead matter[6]. (23) About the wicked tyrant who is an apostate, who is impious in life; and (about) abstaining from giving him succour[7]. (24) About the duration of defilements, and that of remaining far from it, (and) of carrying a thing to it; the avoidance[8] of the use of a house wherein a dog or a man dies, of the place wherein someone dies; and about the food and other objects which are in that house within three steps (from the place where the dead body was lying); (and) whatever is the same subject[8]. (25) About a woman whose offspring dies in the womb, (and) which (*amat*) becomes dead matter; (and) whatever is on the same subject[9]. (26) About clothings which are useless and polluted (by dead matter); (and) those which become cleansed in six months[10].

1. Vend. V., §§ 1-4. 2. Vend. V., §§ 5-7. 3. Vend. V., §§ 8-9. 4. Vend. V., §§ 15-20. 5. Vend. V., §§ 22-25. 6. Vend. V., §§ 27-34. 7. Vend. V., §§ 35-38. 8. Vend. V., §§ 39-44, and the Pahl. Commentary. 9. Vend. V., §§ 45-56. 10. Vend. V., §§ 57-59, and the Pahl. Commentary.

(27) About the grievous sinfulness of irregularly throwing clothing, even as much as a rag[1], upon a corpse[2].

VI. (28) About how long there should be no watering, sowing, nor cultivation of the land whereon a human being or a dog dies; and the inspection of the whole land on account of the fear of dead matter having been there, and the pouring of water afterwards upon it; the sin (is committed) if by non-inspection dead matter (remains) in that place, and water consequently (*ajash*) reaches it; (and) whatever is on the same subject[3]. (29) About how to bring a corpse out of the water; the extent of the pollution of the water which surrounds a corpse; the purity (of the water) after removing the corpse from it; (and) whatever is on the same subject[4]. (30) About the place where (*aêgh*) the body or the bones of the dead are deposited; (and) whatever is on the same subject[5].

VII. (31) About the length of time after which decomposition (*drûj nasûsh*) takes place in the case of a human bei or a dog that has met with[6] a natural death[6], and in the case of that one who died accidentally[7] through physical defects; this too, that as to the useless clothing (of such a deceased person) it shall be certainly (*ghal*) washed; (and) which (clothing) shall be cleansed, (and) how it shall be cleansed[8]. (32) About the heinous pollution and grievous sinfulness of consuming dead matter, (and) of carrying it into fire (or) water with a sinful intention[9]. (33) About the winter that is produced by demons,

---

1. Comp. Pers. *yûk* "a rag." The Pâzend *dhôvana* is a misreading o the original Pahl. [Pahlavi] *yûvan-î* or [Pahlavi] *yûgan-î* (see Pahl. Vend. V., § 60) afterwards read *yûg*. 2. Vend. V., §§ 60-62. 3. Vend. VI., §§ 1-9. 4. Vend VI., §§ 26-41. 5. Vend. VI., §§ 44-51. 6-6. Lit., "that has passed away a the destined time." 7. Lit., "before the destined time." 8. Vend. VII., §§ 1-5, 10-16. The contents of Vend. VII., §§ 6-9 and 17-22 are not here given; since these sections are a repetition of Vend. V., §§ 27-30 and 57-62. 9. Vend. VII., §§ 23-26.

(its) terror, and the spiders[1] and locusts[2]; sickness of several kinds, (and) many other calamities, which owing[3] to the formation of deadly matter[3] prove to be an attack[4] of infection[4] in the world[5]. (34) About how to cleanse wood, and corn, (and) fodder, which have come in contact with dead matter[6]. (35) About the curing of diseases by means of *mãthras* and by surgery, and herbs; and how to test a medical man; the fees for medical treatment; (and) whatever is on the same subject[7]. (36) And about the place whereon a dead body is fastened; the ground under which it is concealed with a sinful intent; (and) the length of time in which it becomes (pure) severally[8]. (37) About the much infestation by evil creatures (*shaêdân*) of the place where a corpse is buried; (and) the merit of disinterring[9] the buried corpse[10]. (38) About the period of time during which a woman after miscarriage shall abstain from eating, or drinking water, (or) feeding on a dish prepared in water[11]. (39) About washing a vessel of metal, or stone, or any other goblet-like article which, (though) polluted by dead matter, is not[12] considered useless by the law[12]. (40) About the *gaŏspend* that has eaten dead matter; (and) the plant with which dead matter is mingled[13]. (41) About the sin of pouring consecrated water into the water that contained dead matter[14].

VIII. (42) About the house in which a man or a dog dies[15]. (43) About how large[16], (and) how to make a *kata*[17] in the

1. Here *tûnî* for the Paz. *tûn* in the Pahl. Version of Vend. VII., § 26. It is the rendering of the Av. *sûnô, svan*, "gnats," "mosquitos," "spiders" (see West's interesting footnote 3, p. 158). 2. Here *mêgag* for [Pahlavi] *magag-ich* [*variant* [Pahlavi] *magas-ich*] in the Pahl. Version. It is the rendering of the Av. *madhakhayâoscha*, "crop destroying locusts;" comp. Pers. *malkh*, "locusts." 3-3. *Min nasâê karînîdan*; comp. Av. *nasu-kereta*. 4-4. Comp. Pers. *garây*, "attack," "prevalence." 5. Vend. VII., §§ 26, 27. 6. Vend. VII., §§ 28-35. 7. Vend. VII., §§ 36-44. 8. That is, after how long such impure grounds become clean. Comp. Vend. VII., §§ 45-50. 9. *Âshkârînîdan*, "to lay open." 10. Vend. VII., §§ 51, 52, 55-59. 11. Vend. VII., §§ 60, 67-71. 12-12. *Lâ akâr vichîrînîd yegavîmûnêd*. Vend. VII., §§ 73-75. 13. Vend. VII., §§ 76-77. 14. Vend. VII., §§ 78-79. 15. Vend. VIII., §§ 1-3. 16. *Chand*, lit. "how many." 17. *Kadag* is the Pahl. for the Av. *kata*, "a receptacle for the dead body."

house on[1] the occurrence of a death[1]; the carrying or depositing of the dead body into it; the exposure of the body, and keeping oneself away from contact with it at[2] the proper time[2]; (and) whatever is on the same subject[3]. (44) About the intricate and grievous sinfulness of unnatural intercourse, of which the decree[4] is death[4]. (45) About a dead body that has remained exsicated[5] more[6] than[6] a year after death[7]. (46) And about the meritorious act of having brought into purity a corpse-burning[8] fire, a fire burning human ordure, (or) a dung-fire[9]; and about the duty of restoring to the sacred fire-altars those working-fires that are used by different kinds of artificers[10].

IX. (47) And about the purification of the people polluted by direct[11] contact[11] with a corpse or by moving[12] it; and the different[13] selections[13] as to the purifier, the rites of purification, and the rewards of the purifiers in this world as well as in the next world[14]. (48) About the simultaneous[15] (and) discontented[16] shining of the sun, moon, and stars upon the polluted people[17]. (49) About the joy of all the creatures of Ahura-mazda from the purifier, when he bestows such a good purification[18] upon a polluted person, (and) gives up his fee[19]. (50) About the giving of strength (and) help to the demon of corruption by him who does not understand the function of a purifier; he (thereby) certainly commits a sin for which he is liable to punishment[20]. (51) About the success of the *Yathâ-ahu-vairyô* prayer for overcoming evil, and restoring health[21].

[1-1]. *Chim î nasâê râê*, lit., "on account of, or for reason of a corpse." [2-2]. Lit., "when its time comes." [3]. Vend. VIII., §§ 4-25. [4-4]. *Î marg vichîrîh.* Vend. VIII., §§ 31-32. [5]. *Hûshka.* [6-6]. *Lechadôn*, "beyond." [7]. Vend. VIII., §§ 33-34. [8]. *Pâk*, Av. *nasush-pachya*, rt. *pach.* [9]. Comp. Pers. *khûlâsp*, "dung." West, *sarây-ich*, "of an encampment;" or *sar aspô*, "a troop of horse." [10]. Vend. VIII., §§ 73-96. [11-11]. *Ham-kerpaçîh.* [12]. *Jûmbishna.* [13-13]. *Hân hân vichîna.* [14]. Vend. VIII., §§ 35-72, 97-107; IX.. §§ 1-39. [15]. *Ham-zimân.* [16]. *Ana-khûrsandîhâ.* [17]. Vend. IX., § 41. [18]. *Hû-yaôshdâsrîh.* [19]. Vend. IX., §§ 42-44. [20]. Vend. IX., §§ 47-57. [21]. Vend. IX., §§ 45, 46. Read West's footnote 11, p. 160.

XIII. (52) About (different) kinds of dogs, the valueableness of the dog *pasush-haurva*, and *vish-haurva*[1], and also others; how to keep (and) nourish[2] them; the sin which results from killing, (or) even keeping them unlawfully, each separately; (and) whatever is on the same subject[3]. (53) And this, too, that when a dog becomes furious[4] (and) hurtful[5], what one shall do in connection with it, (and) how it shall be kept[6]. (54) And about lawfully killing the dog-wolf[7]. (55) About the thirty-one dispositions (*haêm*) which are among dogs, which are like those in the three essential (*mâdîgân*) professions, (and) other five kinds[8]. (56) About the heavy sin of killing a water-dog[9]; (and) statements[10] as to its atonement[11]."

XV. (57) About the sin of giving an Irânian to a non-Irânian[12]. (58) About the sin towards (*ôl*) another[13] male[13] of him who has debauched a pregnant woman, the wife who[14] has a child at her breast[14], (or) the daughter of anothers (person); (and) the sin which results from the same sin. (59) About the obligation to guard[15] and nourish[15] a child who is found without a lawful guardian, (and) a dog who is without a guardian, when[16] it is born[16]; (and) whatever is on the same subject[17].

1. Av. *vish haurva* (Vend. V., 29; XIII., 49), name of the dog "that watches a street" (Av. *vîs*, "a street," "a village.") 2. *Srâyishna srâyînîdan*, lit., "to nourish with nourishment," "to feed with food"; comp. Av, *upâzana nâm upâzôit, etc.* 3. Vend. XIII, §§ 1-28. 4. Reading, *a-band*, "unrestrained," "uncontrollable;" Av. *a*, "not," and *band*. West, *abôn*, "useless." 5. *Vinâskâr*. 6. Vend., XIII., §§ 29-38. 7. Vend. XIII. §§ 41-43. 8. Vend. XIII., §§ 44-48 The eight kinds mentioned in this section are named in the Vend. XIII, § 44, thus: *Sûnahê aêvahê ashtâ-bifrem:—asti-shê haêm yatha athaurunê, rathaêshtâ-ahê, vâstryêhê, vaêsâush, tâyaŏsh, disaŏsh, jahikayâo, aperenâyûkahê.* 9. *Bavrak-î-âvîg*, Av. *udra-upâpa*, "a water-beaver or a water-dog"; Pers. *sag-î-âbî*. 10. Reading *gaŏgân*. Otherwise, *dôgân*; hence, "(and) twofold (atonements thereof). 11. Vend. XIII., §§ 50-56; XIV., §§ 1-18, 12. Vend. XV., § 2. 13. A stranger (*zakâê*) male. West, *val zak* 3, "for those three." 14. *Zak vachag pavan pîstân*, "who is feeding (her) child with (her) own milk." Comp. Pahl. *pîstân* to Av. *fshtâna*, "breast" (nipple). 15-15. *Sardârîh va parvarishna.* 16-16. *Amat zerkhûnêd* can be applied to the child as well. 17. Vend. XV., §§ 17-45.

XVI. (60-61) About the impurity[1] of menstruation, its pollution, and how[2] much[2] one has to abstain from it; anybody (or) thing is polluted by the menses,[3] and that which becomes useless[4]; the cleansing from the menses, the period of the cleansing, (and) how it shall be cleansed; (and) whatever is on the same subject[5]. (62) About the heinous sin of committing sexual intercourse with a menstruous woman[6].

XVII. (63) About the *margarjân*[7] penalty of those who scorned[8] the judges[9]. (64) And about the care of the hair and the nails, (and) the sin resulting from want of care[10].

XVIII. (65) About the apostasy of him who is bringing unlawfully[11] *paiti-dâna*[12], *khrafstraghna*[12], *baresma*, *ashtra*[13], and *sraŏshô-charana*[13], and considers that it shall be so. (66-67) About the disapproval and punishment as to him who sleeps all the night (and) does not do his special duty (*khvîshkârîh*); and the approval of the reward of him who[14] sleeps not away from what is religious[14], (and) does his proper work. (68) About the prevalence of a secretly progressing calamity (*sêj*[15]) through that one who is the exhibitor of the worst religion, who does not put on the *kûstî*, and his not wearing it as (it were) by law[16]. (69) About the special duty and high[17] value[17] of the *parôdarsh*[18] bird, and the great[19] merit[19]

1. *Garâêîh.* 2-2. Or, up to what distance, how far. 3. Vend. XVI. §§ 1-7. 4. Without cleansing it. 5. Vend. XVI., §§ 7-16., 6. Vend. XVI., § 17. 7. Here *marg* is used for *margarjân* (see the Pahl. Comm. on Vend. XVI., § 18; XVII., § 11:—"he is a *tanâpûhar* sinner, that is to say, a *margarjân.*") 8. *a-dâsht*, "who abhorred, or disobeyed". In Pers. *dushmanî dâshtah shudan*, means "to be held in abhorrence." West, "who have not sustained." 9. Vend. XVI., §§ 16-18; XVII., § 11. 10. Vend. XVII., §§ 1-10. 11. *Jvîtar*, "most differently," that is, "most un-according to the law." 12. Pahl. *padâm*, Av. *paiti-dâna*, Parsi *padân*, "a mouth-veil" worn by a priest while performing certain ceremonies. 13-13. An instrument for destroying noxious creatures, and for punishing criminals and sinners. See Vend. XVIII., §§ 1-4; and Vend. IV., §§ 11-16; XVI., §§ 13, 15, 16, *etc.* 14-14. That is, who sleeps not when he has to perform his personal and religious duties. Vend. XVIII., §§ 5-6. 15. Comp. Av. *ithyejangh*. 16. Vend. XVIII., §§ 8-10. 17-17. *Rabâ arjîh*, "great importance." 18. Av. *parô-darsh*, lit., "he who sees (or rises) early or first," meaning, the cock that crows before the dawn rousing men from sleep, in order that they may early begin their daily work (see Vend. XVIII., § 15). 19-19. *Rabâ kerfagîh.*

which it produces by[1] (its) warning voice[1], a liberality[2] as[3] large as its body[3]; its primitive[4] characteristic[4] through[5] the piety which is in the pious man[5]. (70) About the hurry[6] of kindling[7] the fire for protection throughout the undisturbed[8] night, and the merit of kindling it according to law; (and) the blessing of the fire unto mankind, when it is pleased[9] (and) undisturbed[9]. (71) About the four particular sins whereby[10] the *drûj* receives vigor for development[10], (and) the atonement for each (sin) separately[11]. (72) And about the heinous sinfulness, trouble, grief[12], and calamity, which proceed from a courtezân[13], (and) the worthiness of destroying (her)[14]. (73) About the atonement for the sin of having sexual intercourse with a menstruous woman[15].

XIX. (74) About the combat of Aharman[16] with Zarathushtra, the triumph of Zarathushtra in it; (and) whatever is on the same subject[17]. (75) About[18] the question of Zarathushtra unto Ahuramazda[18] as to the method and the means of confounding[19] Aharman and other demons; and His reply[20].

1-1. *Min gûyâd,* lit., "by a speech (which reminds of something)." Comp. Av. *vâchim baraiti upa ushâonghem,* "that lifts up its voice before the dawn." (Vend. XVIII., § 15). West, according to DP., reads it *gûsht,* "a morsel of meat." 2. *Râdînîdanî*; comp. Av. *râiti,* "liberality." The liberality of the cock consists in giving warning of the coming dawn to creatures on earth, in order that they may rise early and continue on their work early. 3-3. *Zyash tanû masâê.* 4-4. Reading, *nimûnag î kâdâ*; comp. Pahlavi Version of Vend. XVIII., § 15: *âê parôdarshîhâ pêsh dakhshagîh, afash levîn dakhshagîh hanâ aêgh fratûm bârag aêgh par shkâfêd, âkhar vâng kûnad.* Here mark the words *pêsh dakhshagîh,* "the primitive or first characteristic." 5-5. *Pavan yasharâyîh î ôl gabrâ î yasharûb.* See Vend. XVIII., §§ 13-17, 23-26, 28 and 29. 6. *Aûshtâv,* "haste," "hurry"; Av. *aiwish* and *tap, tâpayêiti.* 7. Pers. *afrûkhtan,* Av. *ruch,* "to kindle." 8. *A-bîshîd.* 9-9. *Khûshnûd va a-bîshîd.* comp. Av. *khshnûtô a-tbishtô.* Vend. XVIII. §§ 18-22, 26 and 27. 10-10. *Ajash nîrûg âpûsîh padîrêd,* lit., "receives strength for pregnancy." 11. Vend. XVIII., §§ 30-59. 12. *Navîgîh,* comp. Pers. *navîdan,* "to lament." 13. Pahl. *jeh,* Av. *jahi,* "a courtezan." 14. Vend. XVIII., §§ 60-65. 15. Vend. XVIII., §§ 66-76. 16. Or, the Evil Spirit. 17. Vend. XIX., §§ 1-10. 18-18. Lit., "about the inquiry of Z. from A." 19. *Stûbînîdan*; comp. Pers. *stûh,* "confounded." 20. Vend. XIX., §§ 11-14.

(76) About the gratification of Vôhûmana *amesûspênd*, owing to the washing (and) the bringing[1] back to use[1] of polluted clothing; (and) the thanksgiving[2] unto Ahuramazda for His declaring (unto man) the care of the clothing[3]. (77) About the gift[4] which men bestow for[5] the love of (their) souls[5]; (and) where[6], and how[6], the exaltation[7] of him by whom it is given, is to be attained[8]. (78) About the going forth of Vôhûmana to meet[9] the souls of the pious, (his) showing them their place (in heaven), (his) announcement for (their) reward, and the exultant[10] procession of the souls of the pious towards them[11], towards the golden thrones of Ahuramazda and the *ameshaspênds*[12]. (79) About the fear of the demons from the fragrance (*bôê*) of the righteous, (and) the fear that arose (*yehvûnt*) in them from the birth of Zarathushtra[13].

XX. (80) And about the great power of the plants of poisonous[14] essence[15] for powerfully[15] keeping back many a physical[16] disorder[16]; the production by Ahuramazda of sufficient species of plants for the curing of creatures from infection; and the success of the Gaŏkerena[17] plant, which is what is (called) the white Haŏma, in curing as[18] compared with other plants[19]; and the function of Airyaman[19] in the medical curing of the world[20].

---

1. *Lakhvâr ôl kâr yehîtyûntan.* 2. *Spâs.* 3. Vend. XIX., §§ 20-25. 4. Av. *dâthra.* 5-5. *Rûbân zûshâram râê*; that is, for the good of their souls in heaven 6-6. *Ôl aêgh, chîgûn.* 7. *Frâkhtan.* 8. *Madan.* Vend. XIX., §§ 27-30. 9. *Ôl padîrag.* 10. *Khûshnûd*, "gratified," "pleased." 11. Meaning, towards their abodes. The Av. word *maêthana*, Pahl. *mêhan*, "abode," is omitted after *zyashân*. This omission is attributed, by West, to the repairer of the MS. DM., when noting, on his patch, the words he had cut out. 12. Vend. XIX., §§ 31-32. 13. Vend. XIX., §§ 33, 43-47. 14-14. *Bîshîg-chîhar*; comp. Av. *vish-chithra*, "of poisonous effect." 15. *Nîrûgîg.* 16-16. Fatal diseases; *patîyârag*, "destruction," "opposition." 17. It grows in the *Vôurukasha* ocean, and is protected in it from destruction by the *kara* fish (Vend. XX., § 4, *etc.*) Its juice produces immortality in whomsoever drinks it. 18-18. *Min avârîg aûrvarân.* 19. The *yazata* presiding over peace and joy. Vend. XX. §§ 11-12; and XXII., in which his great power of curing by incantation is mentioned. 20. Vend. XX., §§ 1-12.

XXI.-XXII. (81) The knowledge regarding that ritual (*nîrang*) whereby in the original creation the tyranny of the *drûj* was diminished (or suppressed); and the great power of the invocation[1] of Airyaman[1], of the Ahunavar and other Gâthic Avesta[2], for keeping back the demons from deluding[3] the world of holiness[3].

(82) "It is holiness which is the best prosperity; it is (spiritual) prosperity which is the best holiness . . . ."

CHAPTER XLIV., **HADHAŎKHTA[4] NASK.**

(1) *Hadhaŏkhta* as such is of three divisions, (and) it contains (*baên*) 133 sections; the first (division) contains thirteen sections, books about how to recite the Ahunavar[5], its spiritual benefit from chanting it aloud; and whatever is on the same subject. (2) The precept about the selection and maintenance of the spiritual and the worldly *ratu* (*dastûr*), for the purpose of directing the performance of every good work, (and) maintaining also that of different *dastûrs*.

(3) About the 21 *dasturships*[6] of spiritual existences through Ahuramazda, and of physical existences through Zarathushtra, through whom exist their ceremonial of the *yazads*, (and) guidance of the pious people (*dahmân*). (4) About the acts (which shall be performed) during[7] the five different *gâhs*[7] of the day and night; and the punishment of him who causes[8] disturbance[8] during the ritual of the *gâhanbâr*; (also) of him who takes[9] no part[9] in making offerings for the *gâhanbâr*, and who is even worried[10] during any other ritual of the *yazads*. (5) About how to maintain (*dâshtan*) (and)

1-1. The *Airyama-ishyô* prayer (Yasna LIV.) 2. Comp. Yasna XLIV., § 16; XLVI., § 7. 3-3. *Drûjînîdan*. Vend. XX., §§ 13-15. XXI.; and XXII., §§ 1-25. 4. It is named *Hadhaŏkhta* in the Avesta, and *Hâdôkhta* in Pahlavi and the *Ravâyais*. Read West's footnotes 3 and 4, p. 166. 5. Comp. Yashts XI., § 3, and XXI. Read West's note 6, p. 166. 6. Comp. chap. VI., § 17. 7-7. *Baên jvîd jvîd 5 avgâm*. 8-8. *Barâ drâyêd*, "shouts out," or "clamours." West, *barâ drâyêdŏ* or *barâ girâyêdŏ*, "is zealous." 9-9. *Lâ sâjêd*. 10. Comp. Pers. *sûdah*, "worn;" *sûdan*, "to wear," "to tear" "to be worried."

what to do with the foremost[1] head-priest, the male-leader of prominent men[1]; that one who purges[2] (another) from a sinful act which is opposed[3] to what is obligatory[3]; and that one who also does not purge (him) even through an obligation; (and) whatever is on the same subject. (6) About the extent to which the co-religionist is helped forward in that (*patash*) (case).

(7) About the manifestation of pious[4] manhood[4], and the beneficial[5] merit[5] resulting from[6] well-reciting the prayer of grace[6] while eating food (and) drinking; and the condemnation[7] and deprecation of[7] the demons. (8) About the sublime[8] direction[8] as to the recitations in the five *gâhs*, and those relating to the rituals, in each of which the names of several *yazads* are to be remembered[9] separately; (and) whatever is on the same subject.

(9) And (about) the worthiness of a man for obtaining[10] sovereignty[10]; and (his) self-devotion[11] to the *yazads*, the good sovereigns; and their invocation[12] (for help) and propitiation, the benediction and gain[13] from (their) words[13], which are most successful in removing the calamity (*bêsh*) that comes from Evil. (10) About the all-[14] intelligent-creatorship[14] (of God), and (His) omniscience and omnipotence[15], and (all) leadership[16], and provision [17] of (all) help[17], and the foresight[18] for

1-1. *Rad-pêshag, sardâr-mard pêshagîgân.* West, "a sacerdotal leader (and) a man of the superior classes." 2. Comp. Pers. *guzârdan,* "to cause to pass out of," "to cause to purge." 3-3. *Jiîd-friizvânîg,* "separate from what is obligatory;" that is a sin against an obligation of the Religion. 4-4. *Vêh-mardîh,* "pious heroism." 5-5. *Kerfag î sûd.* 6-6. *Min vâj khûp barâ gûftan;* comp. Pers. *bâj guftan,* "the consecration of the *draŏna, etc.*, before eating one's meal." 7-7. *Nikûhishna va andarg-gûbishnîh* (same as Pahl. *frûd-gûbishnîh,* "disapproval.") 8-8. *Rabâ âkâsîh.* 9. *Gûftan.* 10-10. *Pavan khûdâyîh vindagishna*; Av. *vind,* "to obtain." West, *pavan khûdâyîh vandak, jânŏ, ...*, "restrained (*vandak*) by authority, (the devotion) of life......" 11. *Tanû-dahishnîh,* lit., "sacrifice of one's own person." 12. Comp. Av. *zbâ,* "to call on for assistance." 13-13 *Ayâftan i gûbishnân,* meaning, the gifts derived from the words or inspirations of the *yazads*. West, "winning words." 14-14. *Vispa-hûsh-dâtârîh.* West, *vispŏ khûsh dâtârîh,* "all-pleasing creativeness." 15. *Kolâ pashâhih* for *kolâ-pâtakhshâêîh,* "all-kingship," "all-preponderance." West, *kolâ-pêshâjîh,* for *kolâ pêshagîh,* "every precedence." 16. *Pêsh-sâtûntârîh.* 17-17. *Pishna-vâjîh* in DP., lit., "provision of (all) help." 18. West, *pêsh-vônâkîh,* for *pêsh-vênâkîh,* "foresight."

worthy liberality, and the origin and sequence of all wholesome rectitude, and His[1] own righteousness[1]; and the Ahuramazdian doctrine (*dînâ*) against demonism; and manifold other knowledge, too, in the same section.

(11) The middle[2] (part of the Nask) is of 102 sections, books about special[3] spiritual and physical activity[3]; the leadership of the diligent ones, and their powerful[4] resources; (and about) all[5] the primitive works of righteousness[5]. (12) It[6] is animating[7] the desire for righteousness, (and for) the reward of meritorious acts, each one above the other; and it provides for that which it mentions thus:—"(It is) the Hadhaŏkhta (Nask) by which righteousness is to be maintained, that is, it shall cause righteousness to be more[8] entertained[8] in the person of man."

(13) The last nineteen sections are about the remedies that are trusty, they are the remedies which are highly spoken of among the faithful, and most effective (when applied) "in[9] the name of the *yazads*[9]." (14) Also (about) the nature of the fully[10] established[10] sayings (of Zarathushtra), which are very[11] effective[11], most select, (and) apt[12], for which it[13] speaks thus:—"I admire the *ratû*[14] of the virtuous[15] and sublime[15] Hadhaŏkhta, which is bringing[16] vigour[16] from him[17] to each and every sacred text of Zarathushtra, in[18] which people have faith[18].

(15) "Holiness is the best prosperity......"

1-1. *Yasharâyîh khûdash.* West, *aharâyîh khûdîh*, "the individuality of righteousness." 2. *Mîyânag.* 3. *Khvîshkârîh.* 4-4. *Amâvand*, Av. *amavant*, "courageous." 5-5. *Hamâg yasharâyîh kârân kâdâ.* West, "all the former (*kâdâ*) deeds of righteousness." 6. The *Hadhaŏkhta Nask.* 7. Or, "kindling;" inf. *afrûkhtan*, Av. *ruch*, "to light up." 8-8. *Mâhmântar.* 9-9. Or, "in the name of God." That is, when it is applied after uttering the special formula of prayer, beginning it with the words: "*Pavan shem î Yazadân Dâtâr......*" West, "a remedy whose utterance aloud by the faithful is a chief resource for the creatures (reading *dâm* instead of *shem* in DP.) of the sacred beings." 10-10. *Pûr-pâyîdîh* for *pûr-pâyîdîg*; comp. Pers. *pâyîdan*, "to stand firm," "to be established." West, *pûr-pâsîîh*, "full of humility." 11-11. *Hû-chîhar.* 12. *Pasijag.* 13. The Nask. 14. Meaning, Zarathushtra. 15-15. *Nêvag î bûland.* 16-16. *Zôhr barishnîh.* 17. Zarathushtra. 18-18. *Madam aîmîdînênd.*

CHAPTER XLV., STAŎTA-YASNYA NASK.

(1) The revered[1] Gâthâs[1] are just like the first offspring (*zâg*) of the Ahunavar, the source[2] of sources,[2] the enumeration of the Religion, and which is within the compass[3] of the Gâthâs, (and) of which[4] every word is the source of (another) word. (2) Whereas (*barâ*[5]) the word *ahu* is identified (*levatâ*) with *ahyâ*, the beginning[6] of the Gâthâs[6]; (and) the last (*roêshâ*) word[7], which is *vâstârêm*, is identified with *vayô*, the end of the Gâthâs[8]; (and) likewise[9], the same (*ham*) though of one kind in nature, is divided (*vakht*) in its selections, (and) collected[10] in the compendium[11] of all the parts of the Ahuramazda-worshipping Religion. (3) And their[12] place is brought near the primitive book (*mâdîgân*) of the Visparad, for obtaining reverence and extolling, ritual (and) invocation; (and) regulating thanksgiving for the wisdom of the Creator therein (*pavan*), whereby the lodgment and ritual of the *yazads* are illumined and brightened (*brâzînîd*[13]) in the spiritual world. (4) All the three are prepared for the first (and) last offerings (*dâtîh*), of which one speaks in reference to the Staŏta-Yasnya.

(5) "The prosperity of righteousness is the best; the best prosperity is righteousness."

(6) (This Book VIII.) is revised (*râyînîd*) with the (original) copy.

1-1. *Yashta Gâsân.* West, "The Gâthâs of the Yasht." Read his interesting footnote 1, p. 169. 2-2. *Taŏkhmagân taŏkhma.* 3. *Parvastârîh.* 4. Meaning, the Ahunavar. 5. West, *bûn mâlîg ahu,* "the word *ahu* of the beginning of *Yathâ-ahu-vairyô.*" 6-6. Namely, the first word *ahyâ* of the Gâthic Yasna, chap. XXVIII. It may be observed, however, that there is no connection in meaning between *ahu* and *ahyâ*. 7. Of the Ahunavar. 8. See the last word in the last verse of the Gâthic Yasna, chap. LIII., § 9. 9. *Hamô-gûn.* 10. Reading *avargûd,* according to West. 11. Meaning, the compendium containing the *Gâthâs* and other parts of the Avesta Nasks, 12. Meaning, of the Gâthâs. 13. Comp. Av. *brâza,* "lustre."

END OF BOOK VIII.

દીનકર્દ કેતાબ,

તેની

અસલ પહલવી એબારત, ઇંગ્રેજી અક્ષરે તેનું વાંચણ,
ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં તેનો શરેહ સાથે
તરજુમો, અને તેમાં આવેલા મુશ્કેલ
પહલવી શબ્દોની ફરહંગ.

કર્તા:

દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા, બી. એ.,

નામદાર સર જમશેદજી જરથોસ્તી મદ્રેસાના પ્રિન્સીપલ.

વૉલ્યુમ સોળમું,

દીનકર્દનાં આઠમાં પુસ્તકમાં આવેલું
અવસ્તાનાં એકવીસ નસ્કોનું સાંકળ્યું તથા સાર,
ભાગ ૨ જો.

નામદાર સર જમશેદજી જીજીભાઈ ટ્રૅન્સ્લેશન ફંડના ટ્રસ્ટી સાહેબોના
આસરા હેઠલ છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

લંડન:
કેગન પૉલ, ટ્રેન્ચ, ટ્રુબ્નર અને કુંપની.

યઝદજરદી સને ૧૨૮૬, ઇસ્વી સને ૧૯૧૭.

મુંબઈ મધે, મી૰ બી. મીલરે, ધી બ્રિટિશ ઇન્ડિયા પ્રેસમાં, મેઝેગોન, લવલેનમાં,
દીનકર્દનું આ ૧૬ મું વૉલ્યુમ છાપ્યું છે.
અને
દારાબ દસ્તુર પેશોતન સંજાણા, બી. એ., એ
નં. ૮૫, ખંબાલા હીલ, મુંબઈ મધે, પ્રગટ કીધું છે.

ગુજરાતી તરજુમાનું સાંકળ્યું.

દીનકર્દ.

પુસ્તક ૮ મું (ચાલુ).

બાબ ૨૨ મો, દૂબાસ્રૂજિદ નસ્ક.

(૧) એ નસ્કના હવે પછીના બાર ભાગોમાંનો એક ભાગ **પસૂશ્‌-હઊર્વસ્તાન**[૧] નામનો છે, જે મેંઢાં અને ઢોરોના રખેવાળ[૨] જેની પાસે જાતજાતના પસૂશ્‌-હઊર્વ હોય તેની પસૂશ્‌-હઊર્વ તરીકે એક કુતરાની ચુંટણી વિષેનું પુસ્તક છે; રખેવાળની તેઓની લાયકાતની પિછાણ કરવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેઓ વધુ હોય તે. (૨) અને પહેરેગીર કુતરાઓમાંથી એક પસૂશ્‌-હઊર્વને નેમવા પછી, તેનાં પસૂશ્‌-હઊર્વપણાં માટે જે સત્તા[૩] હોય તેની જાળવણીની[૩] હદ.

(૩) અને પસૂશ્‌-હઊર્વ માટે બિછાનું, સરંજામ, અને બીજી રખેવાળી સારૂ જરૂરની ચીજો આપવા વિષે, અને પસૂશ્‌-હઊર્વના રોજના ખોરાકમાં પગારની[૪] રકમ આપવા વિષે, અને કુતરાઓ માટે શિયાળાને છેડે[૫] ખોરાક[૬], અને સર્વથી પહેલાં મેંઢાંના વાડામાં[૭] સળગાવવા જોઇતા આતશ. (૪) કાયદા મુજબ મેંઢાંનાં વાડાની ગોઠવણ કરવાની રીત વિષે, અને પસૂશ્‌-હઊર્વની જગા, તથા કુતરાને માટેના આતશ, અને મેંઢાંના વાડામાં પસૂશ્‌-હઊર્વનાં રહેઠાણ[૮] તથા ખોરાકનાં[૯] સાધનો, અને જુદી રીત વાપરવાથી થતો ગુનાહ; અને તેજ બાબતપર જેઓ વધુ હોય તે.

(૫) દુઃખી[૧૦] ટોળાંમાનાં, જે ઢોરો રાતે ઉંઘાતાં હોય તેઓની પાસબાની કરવા માટેની પસૂશ્‌-હઊર્વની ખંત વિષે, પહેરેગીર કુતરા પાસે બિછાનું કે ટક્યા નથી, તેમજ તેઓ સુખી નથી; દર રાતે તેને ત્રણ વખત ઢોરોનાં ટોળામાં જવું જોઇએ સિવાય કે ચોકીબાનોમાંનો[૧૧] એક, તેને કાંઈ ધાસ્તી લાગવાથી, તેઓને ગણે; દરરોજ

---

૧. **પસુશ્‌-હઊર્વ** (એટલે ઢોરોને બચાવનાર અને તેઓની પાસબાની કરનાર કુતરા) ને લગતા કાયદાઓનો સંગ્રહ એ અવસ્તા શબ્દ **પસુ**, "મેંઢાં," "ઢોર," અને હઉર્વ, "રખેવાળ," "પાસબાન," ધાતુ **હર્‌**, "બચાવવું" એવાં બે ભાગનો બનેલો છે. ૨. વાંચણ; **પાસ્‌**, ફા૦ **પાસ્‌**, "રખેવાળ" "ચોકીબાન."—૩-૩. **શરીત્‌-દારીગીહ્‌**, **શરીતાઈહ્‌-દારીગીહ્‌ને** બદલે વેસ્ટ: **શલીત્‌-દારીગીહ્‌**, "મંજુર થયલી અસર."—૪. અવ૦ **મીજ્દ**.—૫. **પયાઝ્‌**, ફા૦ **પયાબ્‌**, "છેડો," "અંત."—૬. **પીસ્ન**, સરખાવો અવ૦ **પિત્વ**.—૭. **પાહ્‌-હસ્ત**, અવ૦ **પસુ-હસ્ત**, "રહેઠાણ," ધાતુ **હદ્‌**, "રહેવું"—૮. અવ૦ **મએથ**, "રહેઠાણ," અને **-માન**.—૯. ફા૦ **તુશહ્‌**.—૧૦. શબ્દાર્થઃ "દુઃખ ધરાવતાં," "બીમારીવાળાં."—૧૧. ફા૦ **પદ્‌**, "ચોકીબાન," અવ૦ **પઈતિ**.

સવારે તેણે ઢોરોના ટોળામાં તેઓને તપાસવા, જેઓ માંદાં, યા જખમી, યા લોહી વહે તેવાં[1], યા ખામી ભરેલાં હોય તેઓને વાજબી ઉપાયો કરવા, અને તેઓનો પાસબાન થવા ભણતરો[2] ભણતાં[2] જવું જોઇએ; અને તેઓના નાશથી થતો ગુનાહ[3]; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬) એક મેંઢું કેટલાંક બચ્ચાંઓને સાથે જન્મ આપે ત્યારે તેણે જે કરવું જોઇએ તે વિષે, અને જ્યારે કોઈ તેમ નહિ કરે, અથવા કોઈ બીજી રીતે કરે ત્યારે થતાં નુકશાન વિષે. (૭) તે બચ્ચું કોણનું, એટલે કયાં મેંઢાંનું છે તે જાણવા વિષે. (૮) ફાંસા[4] વિષે, અને તેથી એક વરૂ ચોરને મેંઢાંથી દૂર રાખવા વિષે, અને જ્યારે ભયંકર વાદળ અને પવન અને વરસાદ હોય ત્યારે તેઓનાં મેંઢાંનો બચાવ; અને જ્યારે નદીના પગે[5] પાર કરી જવાય એવા ભાગ[5] આગળ તે હાજત-મંદો એક વિસામો લેવાની જગ્યા જે નદીના નહિ[6] પાર કરી શકાય[6] એવા ભાગની સામે હોય તેની પાસે આવી પહોંચે, અને જ્યારે સઘળાંને બચાવી શકાય એમ નહિ હોય તો મોટી કિંમતના[7] અથવા ઘણાં મોટાં[8] હોય તેઓનેજ તેણે બચાવવાં જોઇએ.

(૯) અને તેનાં મેંઢાંને બીજા ધણીની ચરાવવાની જગ્યા પર જતાં અટકાવવા વિષે; અને તેઓને નહિ અટકાવવાના ગુનાહની, અને તેનાં મેંઢાં બીજાનું અનાજ તથા ઘાંસ ખાય અને ખરાબ કરે તેના ગુનાહની તોજેશ. (૧૦) કોઈ જેને ઘણુંજ કંજુસ[9] કુક્કર[10] કહે તેની માફક બીજાઓનાં જુદીજુદી જાતનાં અનાજ તથા ઘાંસચારાપાસેથી પસૂશ્-હઉર્વનાં મેંઢાંઓને હાંકી કહાડે તેથી થતા બચાવની હદ વિષે; જાણવું કે જે કાંઈ મેંઢાંઓ બહાર કાઢે[11] તે કુક્કરનો ખોરાક[12] છે જે કુક્કર પોતાનાંજ[13] મેંઢાંની લીંડી[14] ખાય છે; તે બીજો ગુનાહ[15] પણ કરે, કારણ કે તે પોતાની ઓલાદને પણ તેઓ જન્મે ત્યારે છુટથી ખાય છે.

(૧૧) એક ગરમ અથવા થંડી જગ્યામાં મેંઢાં ભેગાં મળવા[16] વિષે, અને પસૂશ્-હઉ-વંથી તેની મળતી નિશાની.[17] (૧૨) એકથી ચાર વરસની ઉમરનાં મેંઢાંની ખાસ્યતો વિષે.

---

૧. **રીજગ્** સરખાવો ફા૦ **રીખ્તન્**, "રેડવું."—૨-૨. **પવન્ ગુબિશ્નીહ્**, શબ્દાર્થઃ "સારા બોલો સાથે."—૩. વેસ્ટઃ "તેઓને દુઃખ દેવાથી થતો ગુનાહ."—૪. વાંચણ **શૂલન્**, સરખાવો ફા૦ **શૂલાન્**, "ફાંસો," "કમંદ."—૫-૫. **વિદર્ગ્**, અવ૦ **તર**, "પસાર કરવું."—૬-૬ **દુશ્-પાય્**, "ખરાબ આધારવાળી"—૭. **મસ્ અર્જતર્** "વધારે કિંમતનાં." ૮. ફા૦ **મીરહ્**, "કુટુંબનો ધણી." વેસ્ટ "સંખ્યામાં વધારે."—૯. ફા૦ **ગુર્**, **ગોલ્**, "બખીલ," "મૂર્ખો," "બેવકુફ માણસ."—૧૦. **ખજૂરશ**, "કુક્કર," "ભુંડ."—૧૧. **પએતાગ્**, "તેમાંથી જે જણાય તે," અથવા "તેઓ જે ઉત્પન્ન કરે તે" એટલે છાણ, લીંડી ઇત્યાદી.—૧૨. **વાસ્ત્ર**, "ઘાંસ ચારો."—૧૩. એટલે કે, એક કુક્કરને જે મેંઢાંનાં વાડામાં તે કામ સારૂં રાખવામાં આવ્યું હોય તે ત્યાંનાજ મેંઢાંની લીંડી ખાય છે. અહિં **નફશા** શબ્દ એરબીક **નજસ્**, "નજીસ ચીજ"નાં બગડેલાં રૂપે **નજસાબી** લઇ શકાય, અને તેનો તરજુમો એમ થાયઃ "તે કુક્કર જે નજીસ ચીજો અને મેંઢાંની લીંડીઓ ખાય છે."—૧૪. સરખાવો ફા૦ **અસ્પ-ખૂલ્**, "ઘોડાની લીંડી."—૧૫. નસો ખાવો એ **વંદીદાદ**માં ગુનાહ ભરેલું ગણવામાં આવ્યું છે.—૧૬. સરખાવો ફા૦ **ગરંગ્** "ભેગા થવાની જગા;" એનો અર્થ લશ્કરને માટે ભેગા થવાની જગા પણ થાય છે.—૧૭. **નીશાન્**; વેસ્ટઃ "ભરવાડના કુતરાની હાજરીથી એક ગરમ અથવા થંડી જગામાં મેંઢાં માટેની એકઠાં થવાની જગા જણાઈ આવવા વિષે."

(૧૩) મેંઢાંના રખેવાળોના મોહોલ્લા[૧] વિષે, જ્યાં જ્યારે પસૂશ્—હઊર્વ આવે છે ત્યારે તેને ઓળખવામાં આવે છે; જ્યારે પસૂશ—હઊર્વને મેંઢાંઓને મેંઢાંઓના વાડામાંથી દૂર રાખવાનાં હોય ત્યારે કેમ થાય; તથા જ્યારે તેઓને તેઓની પાસબાની સારૂ[૨] રખેવાળોના મોહોલ્લામાં હાંકી જવાના હોય ત્યારે કેમ થાય. (૧૪) અને મેંઢાંનો રસ્તો, જે રખેવાળોના મોહોલ્લાથી મેંઢાંનાં ટોળાંની રહેવાની જગ્યા સુધી પુરો પાડવામાં આવ્યો હોય[૩] તેની ઉપર રખેવાળોનાં આવવા વિષે.

(૧૫) એક રખેવાળ વિષે જે પસૂશ્—હઊર્વનો દરરોજનો ખોરાક[૪] પુરો પાડતો નથી અને તેથી તેની હીલચાલો[૫] બંધ પાડે છે; ભૂખમરાના ચોથા દહાડા પછી પસૂશ્—હઊર્વને પોતાના ખોરાક[૬] માટે એક મેંઢું મારવું વાજબી છે. (૧૬) ટોળામાંનું એક મેંઢું જે તેની બીમારીને[૭] લીધે હલાલ કરવામાં આવે તે વિષે, તેમાં કસાઇનો, પસૂશ્—હઊર્વનો, અને કુતરાઓનો ભાગ તથા એક મેંઢાંમાંથી કેટલા ટુકડા કરવા જોઈએ તે વિષે. (૧૭) તેઓની હીલચાલની[૮] અને તેઓ માટેના હલકા[૯] ભારની[૯] હદ વિષે. (૧૮) એક રખેવાળના ગુનાહ વિષે જે ગુનાહ પસૂશ્—હઊર્વ પાસે લેવામાં આવતાં કામ અને તેને મળતા બદલાનાં ગેરવાજબી-પણાંથી થાય છે; તેની રખેવાળી દરમ્યાન મેંઢાંને ખોટી રીતે રાખવાથી, અને તેઓને કામનો કંટાળો આપવાથી પસૂશ—હઊર્વની સજા; તેમાંથી થતી શિક્ષા, અને તેમાં હોતું નુકસાનીતું કામ, અને તેનાં બદલાની નાલાયકી; અને રખેવાળ તથા પસૂશ—હઊર્વ વચ્ચેના વાંધાને લગતા ચુકાદાઓ.

(૧૯) મેંઢાંને શાંતિથી[૧૦] પોતાની સત્તામાં રાખવાની પસૂશ્—હઊર્વને આપેલી રખેવાળની શિખામણ વિષે; તેનાં (એટલે રખેવાળના) ગાયન જ્યારે પસૂશ્—હઊર્વ સાંભળે ત્યારે તે મોઢેની રીતે આપેલી શિખામણ કહેવાય; અને જ્યારે કુતરો ગાયન સાંભળે નહિ, ત્યારે તેને મારવાથી બી તે સંભળાવવું; અને શિક્ષણ[૧૧] આપવા માટે મારવાની હદ[૧૧]. (૨૦) બચ્ચાં[૧૨] પેદા કરવાના વખતે કામે લાગવાથી[૧૨] પસૂશ-હઊર્વનું થતું સગપણ. (૨૧) ગાહામ્બારો ઉજવવા વિષે; અને બીજાં સવાબનાં કામો જે ફરજ્યાત છે.

---

૧. **વીસ્**, સરખાવો અવ૦ **વીસ્ય્**.—૨. **પાહ્રીજ્**, એટલે કે, જો કોઈ મેંઢું માંદું હોય તો તેની જતન લેવા સારૂ.—૩. વેસ્ટઃ (મેંઢાંઓ સારૂ) પુરો પાડેલો હોય.—૪. સરખાવો ફા૦ **રોઝી**, "દરરોજનો ખોરાક."—૫. **અશ્ રબિશ્નીહ્** - વેસ્ટઃ **ખયા રબિશ્નીહ્**, "જીંદગીનું ખતમ થવું."—૬. વાંચણઃ **પિશ્ન**, અવ૦ **પિથ્વ**, **પિતુ**, "ખોરાક." —૭. **આજારીહા**, સરખાવે ફા૦ **આજાર્**, "બીમારી," "દરદ."—૮. એટલે કે કેટલી હદમાં મેંઢાંનાં ટોળાંએ ફરવું જોઇએ.—૯-૯. **બાર્ ઈ આસાન્**. એટલે કે વખતો વખત જે ઊન મેંઢાંના દીલપરથી કાતરવામાં આવે તેનો હલકો ભાર. વેસ્ટઃ **અપશાન્ બાર્ વ ખસાન્**, "અને તેઓનું હમેલદારપણું, તથા બુઢાપો."—૧૦. વાંચણ, **આશ્તીહા**; વેસ્ટઃ **આયાદીહા**- "યાદ આપનાર."—૧૧-૧૧. **સામાન્ ઈ જક્**
* **હાંગીગ્ જદમ્**; "વેસ્ટઃ તે શિક્ષકનું સાંધન એક ફટકો હોય છે."—૧૨-૧૨. **રોજગાર્ ઈ જીમાનગ્**, સરખાવોફા૦ **રોજગાર્** વેસ્ટઃ "દસ્તાનને લગતી તલપ પુરી પાડવાના વખતે તેની રોકાણ વિષે."

બાબ ૨૩ મો, દૂબાસ્રૂજિદ નસ્ક.

(૧) બીજા પાંત્રીસ વિભાગોમાંનો પહેલો **સ્તઑરિસ્તાન**[1] નામનો છે, જે ઢોરો જે ભારબરદારી જનાવરો હોય તેઓને ગેરકાયદેસર મારવાથી અને જખમી કરવાથી થતા રવાંનને લગતા ગુનાહો વિષેનું પુસ્તક છે; તે કામ માટેની પતેત તથા પોતાનાં ઢોરોને આપવો પડતો દંડ;[2] અને તે કે જ્યારે તે એક ભારબદારી જનાવર હોય; અને તે કે જે, તેની જીંદગી દરમ્યાન, એક નાનું ઢોર હોય. (૨) તે કે જ્યારે કોઈ તેઓને નસપર[3] મારે, તે કે જ્યારે કોઇ તેઓને બાજુપર[4] મારે; તે કે જ્યારે કોઈ તેઓને આગળથી મારે; અને તે કે જ્યારે તેઓની બાજુપર એવો માર પડ્યો હોય કે તે માર[5] પુરેપુરો[5] યા પ્રાણઘાતક નીવડે. (૩) વળી તેઓના શરીરના બીજા અવયવોપર મારવા વિષે, જે માર આગળના ભાગોપર હોય; જો કે તે માર એવો હોય કે જ્યારે કોઈ એમ મારે ત્યારે બાજુપરના માર મુજબ તે પ્રાણઘાતક નહિં નીવડે. (૪) અને તે કે જ્યારે કોઈ એમ મારે કે તે માર કે જે બાજુપરનો માર હોય તે પુરેપુરો માર થાય;[6] અને તે કે જ્યારે કોઇ મારવાથી ચામડી કાઢી નાંખે;[7] અને તે કે જ્યારે તેથી કોઈ માંસ કાઢી નાંખે; તે કે જ્યારે તે તેને કાપી નાંખે; અને તે કે જ્યારે જખમો[8] અને સાંપનો માર[9] તેનીપર હોય. (૫) તે કે જે પસૂશ્—હરૂવે કુતરાને મૂગો કરી નાંખવા વિષે છે.

(૬) પક્ષીઓના અવયવોપરની ચામડી છોલી નાંખવા વિષે, અને તેઓનાં પીછાં ખેંચી કાઢવા[10] વિષે, જેવું કે જ્યારે તે પુરેપુરો માર હોય, અને જેવું કે જ્યારે તે પુરેપુરો માર નહિ હોય. (૭) માછલાંઓને ગેરકાયદેસર મારવા વિષે, જેથી તેઓનું માંસ ખાવાને માટે નાલાયક થાય છે. (૮) મેંઢાંને સંભાળથી[11] તથા ફાયદાકારક[11] રીતે ફટકાવવાના વિચાર વિષે; જુદીજુદી જાતનાં ફટકાવવાના ચુકાદાઓ વિષે, જે ફાયદાકારક ફટકાવવાના સંબંધમાં યા સંભાળથી મારવાના સંબંધમાં છુટા છુટા વિચારવા જોઈએ; તેજ જાતના ઘણાક ચુકાદા; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૯) કોઇને માટેનો સદરો ચામડાં યા કંતાનનો બનાવવા માટેની તોજેશ વિષે; અને ગોસ જે ચોરેલું યા લુટેલું હોય તે ભૂંજવા માટે આતશ સળગાવવાનો[12] ગુનાહ.

---

૧. ભારબરદારી જનાવરોને લગતા કાયદાનો સંગ્રહ.—૨. વાંચણઃ **તાવાન્**, સરખાવો ફા૦ **તાવાન્ દાદન્**, "દંડ આપવો" એટલે કે પસ્તાવો કરીને દંડ આપવો.—૩. વાંચણ **જાયાગ્**, (જુઓ **પેહલવી પાજંદ ગ્લોસરી, જાયા**, નામ તથા ક્રિયાપદ, પા. ૬). વેસ્ટ **દખ્શક્**, "ડામ."—૪. સરખાવો ફા૦ **પહ્લુ**, "બાજુ."—૫-૫. **હમાગ્-જનિશ્નીહ્**, શબ્દાર્થઃ "સઘળો યા આખો માર અથવા નાશ."—૬. **હાવન્દ્ યેહમ્તૂનેદ્**, શબ્દાર્થઃ "બરાબરીમાં પહોંચે."—૭. **રમીતુનેદ્**, "ફેંકીદે."—૮. સરખાવો ફા૦ **ખીમ્**, "જખમ," "પરૂ."—૯. સરખાવો અવ૦ **અશ્રાંમ્મઈરીમ્**, પહલવી **માર્-જન્**, જેનો **માર્વનૂમાં** અપભ્રંશ થયો છે.—૧૦. અવ૦ **પરેતુ, પરેનવો**; ફા૦ **પર્**, "પીછાં." વેસ્ટઃ **પરન-વિશ્નીહ્**.—૧૧-૧૧. **નિગારિશ્નીગ્ વ સૂદગીહા**, વેસ્ટઃ "ખુલ્લી રીતે તથા કંટાળો આપીને."—૧૨. **ફરગીદન્**, સરખાવો ફા૦ **અફૂખ્તન્, અફૂજીદન્**.

(૧૦) જેઓનાં કામ ડહાપણભર્યાં હોય તે સઘળાંના સવાબ વિષે; અને ચુકાદાની[૧] પ્રમાણીક લાગણીનો બદલો; જેઓ પુરતી ખબર વગર કામ કરે તે સઘળાંના ગુનાહ વિષે; અને ખરાબ ચુકાદા માટેની સજા; જે કોઇ અશો હોય તેને તેનાં ડહાપણમાં વધારો કરવા દેવું, અને જે કોઈ દુષ્ટ હોય તેનું દુન્યાને લગતું ખરાબ જ્ઞાન ઓછું કરાવવું, એ હમેશાં ભલાઇનું કામ છે.

બાબ ૨૪ મો, દૂબાસ્રૂજિદ નસ્ક.

(૧–૨) બીજો વિભાગ **અરેજિસ્તાન** નામનો છે: જે જાનદાર અને તેમજ જાન વગરની મિલ્કત, તથા નાની ખાવાની ચીજોની, છુટી છુટી કિંમત વિષેનું પુસ્તક છે; તેઓ વિષે હુકમનામું કે ચુકાદો નહિ હોવાથી, તેમાં જ્ઞાનની જરૂર; અને એક અશો માણસપર તથા આતશ-ઇ-બેહરામપર હુમલો કરવા વિષે; **બઑઘોગ—જેદ** ગુનાહ, અને તેઓની તોજેશની કિંમત.

બાબ ૨૫ મો, દૂબાસ્રૂજિદ નસ્ક.

(૧) બીજો ત્રીજો વિભાગ **અર્તએશતારિસ્તાન** નામનો છે, જે વરૂને મારવાનાં વાજબીપણાં વિષેનું પુસ્તક છે; વરૂઓમાં બે પગનાં વરૂઓને[૨] મારવાનું[૩] કામ ચાર પગવાળાં વરૂઓને મારવાના કરતાં વધુ મોટું છે.

(૨) લડવૈયાઓ માટેના રોજના ખોરાકની ચુંટણી વિષે; લડવૈયાઓ માટેનાં ભારબરદારી જનાવરો, તથા કપડાં, સામગ્રી તથા બીજી[૪] ભેટો,[૪] જે તેઓને આપવી જોઈએ, તેઓની ચુંટણી; વળી દરેકને માટે ઘોડાની, અને હથિયારોની ચુંટણી. (૩) દુશ્મનને મારવા મોકલવા અગાઉ એક ઘોડેસ્વાર[૫] શિપાઈને[૫] શિખવવા વિષે. (૪) લશ્કરની[૬] તથા લડાઈની કતલમાં, દુશ્મન જે નુકસાની કરે, તેમાં પોતાના લશ્કરી અસબાબની સંભાળ[૭] લેવાની લડવૈયાઓની ફરજ[૭] વિષે. (૫) અને લડાઈ નજદીક હોય ત્યારે લડવૈયાઓના ટોળા અને કુટુંબનાં ગુનેહગારપણાં વિષે; અને જખમ તથા નુકસાન કરવા માટે તોજેશ શું છે; અને તેથી લોકોને કદરૂપાં બનાવવા માટે શું તોજેશ છે; અને તેથી **મર્ગર્જાન** ગુનાહ થાય તો તેની તોજેશ શું છે.

---

૧. **દીનાગ્** નું વાંચણઃ **જિવાગ્**, "જગા" બી થાય.—૨. એટલે કે, તે લડવૈયાઓ જેઓ વરૂની ખાસ્યતના હોય.—૩. **ખસ્તન્**, સરખાવો ફા૦ **ખસ્તન્**, "હુમલો કરવો," "જખમ કરવો."—૪-૪. વાંચણઃ **અવારી-યાનગીહ**, **અવારીગ્-યાનગીહ** ને બદલે; સરખાવો અવ૦ **યાન**, "ભેટ."—૫-૫. **ગબ્રા ઈઅસ્પ** ને બદલે **ગબ્રા અસ્પ** "બીજી રીતે એક માણસના ઘોડાને કેળવવા વિષે."—૬. વાંચણઃ **લશ્કાર્** "લશ્કર," યા **રેશ-ગર્**, "જખમ કરનાર."—૭-૭. **પાહરીજિશ્ન કારીહ્**, પહલવી **કાર્**, "ફરજ."

(૬) લડવૈયાઓ જેઓ બખ્તર પહેરે, અને જેઓ બખ્તર નહિ પહેરે તેઓનો તફાવત જણાવનારી નિશાનીઓ વિષે. (૭) રોજની સામગ્રીઓ, અને હિસ્સો, અને માનના સંબંધમાં લશ્કરપરના સેનાપતિ, અને બીજા અમલદારો, અને તેઓના હાથ નીચે કામ કરનારાઓની પદવીઓ વિષે; અને દરેક અમલદારના બહાદુર શિપાઈઓની સંખ્યા વિષે. (૮) તેનાં શરીર તથા ઘરનાં રક્ષણ માટે એક બહાદુર શિપાઇને આપવાની ભેટો વિષે. (૯) અને જ્યારે શહેનશાહ પોતે લડાઇમાં જાય ત્યારે બહાદુર શિપાઈઓની સંખ્યા વિષે. (૧૦) બે લડવૈયાઓના ગોસ, તથા દુધ, અને રોટલીના રોજીંદા ખોરાકનાં પ્રમાણ વિષે; જે તે ખોરાકમાંથી સારીરીતે ખાવાનો લડવૈયાઓનો સારી[1] ચાલનો[1] દેખાવ છે, તેના વધારાનો સબબ, તથા ખોરાકનાં વજનનો પુરાવો; અને શિપાઈઓને ભારબરદારી જનાવરો, કંતાનનાર[2] તંબુ,[2] અને ઝડપી[3] ઘોડાઓનાં[3] હથિયારો આપવા વિષે. (૧૧) અને ઢોરોના દાકતર માટે દવાનાં[4] કામમાં આવે એવો ઝાડપાલો[4] કાપવા વિષે, અને હથિયારોનો તથા સરંજામનો જથ્થો, અને લશ્કર સાથે જોઇતી બીજી ચીજો. (૧૨) અને લડાઇને દિવસે લડવૈયાઓનાં ખાણાં[5] તથા પીણાં[5] વિષે, જેવું કે ગોસ, અને જેબી તેઓનો ખોરાક હોય તે; તેવીજ રીતે ઘોડાઓનો ખોરાક.

(૧૩) ઇરાની નહિ હોય તેવો માણુસ જે દોલત લઇ આવે તે વિષે; તેને માટે એમ જાહેર થયલું છે, કે: "હું[6] જેટલી વરૂ માટે, તેટલીજ દોસ્ત માટે તે લાઉં છું.[6]" (૧૪) લડવૈયાઓ જ્યારે ભેગા હોય ત્યારે તેઓ તરફના પ્યારના દેખાવ વિષે; તેઓની એક બીજાને મદદ, સરદારો તરફની તેઓની તાબેદારી; અને તેઓનાં શરીરનું જાણી-બુજીને મોતને શરણ થવું; અને બેહશતમાંના મીનોઈ બદલા વિષે સમજીને **તનૂ-ઈ-પસીન્** (એટલે ભવિષ્યની શારીરીક હયાતિ)ના સંબંધમાં ખાત્રી ભરેલા થવું.

(૧૫) અને લશ્કરપરના સરદારની ચુંટણી વિષે; તેમજ તેને લડાઇમાં મોકલવાના કાયદા વિષે; અને જે તેઓની હુશયારી હોય તેના સંબંધમાં દરેક શિપાઇની છુટી છુટી લાયકાતની તે સરદારની સમજ. (૧૬) દુશમનનાં લશ્કર સાથ સરખાવતાં પોતાનાં લશ્કરનું બળ તથા લડાયક અસબાબનો અંદાજ કાઢવા વિષે; એટલે કે, તે લશ્કર લડાઇમાં કેમ લડે, અને જ્યારે તે લડાઇથી પરહેજ રહે ત્યારે કેમ થાય. (૧૭) જ્યારે દૂરના કિલ્લા તરફથી નજદીકમાં ભય હોય, યા નજદીકના કિલ્લાને દૂરથી ભય હોય, ત્યારે જે લડવૈયાઓને પોતાની સલામતી યા છુટકારા માટે પોતાની કિમતી મિલ્કત છોડી જવી પડે તેઓ વિષે. (૧૮) એક જગા વિષે, જ્યાં, જ્યારે લડવૈયાઓને લડાઇમાં ઉતરવું પડે, અને ઘોડા નહિ મળે, ત્યારે ઘોડાઓના ટોળાંમાંથી થોડાક ઘોડાઓ પકડવા

૧-૧. વાંચણ: વેહ **વીનાગી**, શબ્દાર્થ: "સારૂં જોવું." વેસ્ટ: **નિમાયીનિશન જન્ગાનીનક્**, "રાહબરી કરવા માટે, તથા તકરારો ઉભી કરવા માટે."—૨-૨. વાંચણ: **બૂનૂ-કનુગીહ**, **બૂનગ્ કનુગીહ્** ને બદલે; સરખાવો પહલવી **બૂનગ્**, "રહેઠાણ," "તંબુ," અને ફા૦ **કનુ** "શણ." વેસ્ટ: **બૂનૂ કોકીહ્**, "અસલ ગામનો".—૩-૩. સરખાવો ફા૦ **ફર્સ્** "ઘોડી," "ઘોડો," અને **તક્**, "ઝડપી." વેસ્ટનું વાંચણ: **ફ્રિશ્સ્તગ્**, "લશ્કરમાં મોકળેલો."—૪-૪. સરખાવો ફા૦ **નશગ્**, "ઝાડપાલો."—૫-૫. **વશતમૂન્તનૂ**, "ખાણું તથા પીણું."—૬-૬. વેસ્ટ: "હું પણ, વરૂનેબી મદદ કરૂં છું."

વાજબી છે. (૧૯) પહેરેગીરની સારી ખબર[1] વિષે; જે જાતની ખબર લશ્કરને તથા સરદારને આપવામાં આવી હોય, તેનાથી એમ જણાય કે ઠીક થયું કે દુશ્મન મરી ગયો છે, યા નાસી ગયો છે.

(૨૦) એક દેખાવ વિષે જેથી તેઓ દુશ્મનમાં ગભરાટ તથા ભય પેદા કરે. (૨૧) પેગામ્બચીઓ મારફતે પણ, લડાઇ થવા અગાઉ લશ્કરના સરદારની ઇરાની નહિ હોય તેઓ સાથની તકરાર વિષે; અને તેઓને શહેનશાહને તથા ખુદાની દીનને શરણે આવવા બોલાવવાનો વાદવિવાદ કરવા વિષે. (૨૨) શિપાઇઓને આપવાની શિખામણ વિષે, અને લડાઇમાં યોજનામાંના તેના ભાગ તરીકે દરેક શિપાઇને તેની ખાસ ફરજની જાહેરાત; અને મહેનતુ માણસોના બદલાની શિપાઇઓને ખુશ ખબર[2]; **મર્ગર્જાન** ગુનાહનો સબબ શિપાઇઓને કહેવા અને જણાવવા વિષે; ઇરાની નહિ હોય તે લોકોને મારવાનું વાજબીપણું; જ્યારે તેઓ તાબે થવાનું કબુલ નહિ કરે, ત્યારે તેઓને મારવાનું ખુદાનું ફરમાન; તેઓને મારવા માટે દીન તરફથી જે ઉચ્ચું ઇનામ તથા બદલો જાહેર થયલાં છે તે દેખાડવા[3] વિષે; અને ઇરાનના કાયદેસર ચુકાદાઓ. (૨૩) અને લડાઇને દહાડે પજવવાના[4] શબ્દો[4] નહિ ઉચ્ચારવા વિષે, અને શિપાઇઓમાં[5] ભય ઉત્પન્ન થાય[5] એવી કોઇબી ખબર શિપાઇઓ વચ્ચે નહિ ઉચ્ચારવા વિષે, શિવાય કે તે ખબર કે જે ખુશ કરનારી હોય, જે દીલને ખુશાલી આપનારી હોય, અને જે તેઓનું જોર વધારનારી હોય. (૨૪) અને **યજ્શ્નની** ક્રિયા વિષે જે લડાઇને દહાડે, અને યુદ્ધનાં માઠાં[6] પરિણામ[6] સારૂં કરવી પડે; અને તે **યજ્શ્ન**ની ક્રિયા સારૂં **બરેસ્મનું** ઝાડ; અને નક્કી[7] કરેલી નિશાનીમાં પહેલો તીર મારતાં,[7] લડાઇ ચાલતી હોય ત્યારે ભણવાના અવસ્તા; થોડું ઇજેલું પાણી લાવીને બી, લડાઇની જગાથી સર્વેથી નજદીકનું પાણી ઇજવા વિષે; અને લડાઇની શરૂઆત,[8] એટલે કે, ક્યાં હથિયારો તથા સરંજામથી તેઓ પહેલાં તથા લડાઇની શરૂઆતથી છેવટ સુધી લડે.

(૨૫—૨૭) લડતા શિપાઇઓ માટે જેઓ હથિયારો[9] રાખે તેઓનાં પ્રમાણ યા સંખ્યા વિષે, અને જેઓ લડનારા પાસેથી, ઇરાની નહિ હોય એવા લોકોપરની ફત્તેહ પછી, ઇરાની નહિ હોય તેઓના જામીન તથા કેદીઓ, લઈ લે તેઓની સંખ્યા વિષે અને તેઓના[10] હથિયારો તથા સરંજામ પાસેથી થોડે થોડે તફાવતના અંતરે તેઓનું

---

૧. વાંચણઃ **નિશાક્**, "ખાંડ," યા **વશાક્**, "સારી ખબર."—૨. **નીવેગીનીદન**, અવ૦ **નિ-વિદ્**, "બોલાવવું."—૩. વેસ્ટઃ **વ માનાક્**, "અને તેવોજ મોટો બદલો."—૪—૪. **મિલયા ઈ બીશીદારીહ્**, શબ્દાર્થઃ "બીજાની લાગણી દુઃખાવે એવા શબ્દો." ૫—૫. **મૂન્ સ્પાહ્ નહાર્ યેહબૂનેદ્**, સરખાવો ફા૦ **નકારીદન્**, "બીહવું," "કોહી જવું." —૬-૬. **દૂશ્-કુનિશ્ન**, શબ્દાર્થઃ "દુષ્ટ કામ."—૭-૭. **જક્ ઈ ફ્રતૂમ્ તીર્ બએન્ શદીતૂન્તન્ નીશાન્ દાશ્ત્.** વેસ્ટનું વાંચણઃ **નીશાન્ વેહ્ દાત્**, તેનો તરજુમોઃ "જે નિશાની તરફ તે મારવામાં આવ્યો હોય ત્યાં જે પહેલો તીર બરાબર વીંધે તે."—૮. **પતિસાર**, શબ્દાર્થઃ "એક ચીજના બન્ને છેડાએ."—૯. સરખાવો અવ૦ **જય.**—૧૦. "ઇરાની નહિ હોય તે લોકોના."

પાછા ફરવું; અને જખમી થયલા તથા નબળા[1] શિપાઇઓ માટે ઉપાય લઈ આવવું; અને હથિયારો તથા સરંજામ અનામત મૂકવો, અને ગરમ[2] પાણીથી નાહવું,[2] અને શરીરને આરામ આપવો, અને આભારની[3] ભેટ અર્પણ કરવી;[3] અને ગુનેહગારોનું લોહી રેડવું,[4] તથા જખમી અને બીમાર લોકો માટે ઉપાયો લાવવા; અને હથિયાર તથા દારૂગોળો હથિયારખાનાંમાં મૂકવો; અને જામીનોને તેઓનાં લોકોમાં પાછા લઇ જવા પછી તેઓના હિસ્સાની વહેંચણી; અને તેજ બાબતપર જે બીજી કેટલીક ચીજો છે તે.

બાબ ૨૬ મો, દૂબાસૂજિદ નસ્ક.

(૧) ચોથો વિભાગ પરચુરણ બાબતોનો છે, એક ગરમ પાણીની અંઘોળ વિષે; તે કઈ જાતનાં ઘરમાં લેવાય, અને આતશની જ્યાં સંભાળ લેવામાં આવે તે જગ્યા, અને તેને ત્યાં લઇ જવાથી મળતો બચાવ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨) અને જમીનની શક્તિ વિષે, તેને સુક્કી[5] બનાવવી જોઈએ, અને આતશના સંબંધમાં પણ તેજ મુજબ કરવું જોઈએ.[6] (૩) ખોરાક અને બીજી[7] ચીજો[7] જે આતશવડે તૈયાર કરવામાં આવે છે તે વિષે અને આતશની સંભાળ જેબી તેજ મુજબ થવી જોઇએ. (૪) તે આતશ વિષે જેને રસ્તાપરથી વિખેરવાથી, અને શરીરમાંથી નીકળતી ખરાબીઓથી, તથા નસાથી દૂર રાખવો જોઇએ; અને તેઓથી તેને થતું નુકસાન તથા ઇજા; એક ખરાબ દીનવાળા સખ્શને, યા એક સગીરને અપાવાથી આતશની જાળવણી; વહેતી નદીથી[8] આતશનો તફાવત; આતશને વિખેરવાનાં કામ માટેની તોજેશ; અને આતશને લગતા બીજા ગુનાહો; આતશનો ઉનાળામાં, અને વળી શિયાળામાં, ખોરાક, તથા જરૂરીયાતોનું પ્રમાણ.

(૫) એક ઘોડાને ખુંટાએ[9] બાંધવા[9] વિષે; એટલે કે પાણીમાં યા ધુળમાં હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તે શરીરમાંથી નીકળતી ખરાબી, જે વળી ઘણી નજીસ

---

૧. સરખાવો ફા૦ **સિતિહ્**, "નબળા," યા **સુતુહ્**, "દુઃખી," વેસ્ટઃ **અસતગાન્ વ સતગાન્**, "નહિ થાકેલા તથા થાકેલા."—૨-૨. સરખાવો ફા૦ **ગર્માબહ્**, "ગરમ પાણીની અંઘોળ."—૩-૩. **કર્દ સેપાસાન્ મિજ્દ યેહબૂન્તન્.** વેસ્ટનું વાંચણઃ **વ તનૂ આસાનીનીદન્ કર્દૂ સજાયિશ્નૂ મોજ્દૂ યેહબન્તનૂ**, "અને શરીરના જે ભાગપર લાગું હોય તેને આરામ થવાથી સવાબનો બદલો આપવામાં આવે છે."—૪. સરખાવો ફા૦ **પજ્દૂ** "લોહી," તે ઉપરથી **પજ્દીનીદન્**, "લોહી રેડવું," વેસ્ટઃ **ક્જિદગીનીદનૂ**, "ગુનેહગારોની ઝડતી લેવી."—૫. વાંચણઃ **અ-સિપૂ**, "ભિનાસ યા વહેતાં પાણી વગરની," સરખાવો ફા૦ **સીપ્.**—૬. એટલે કે, ગરમ પાણીની અંઘોળ લેવા સારૂં તેને લાયકનું ઘર હોવું જોઇએ, અને તે કામ માટે જમીન તથા આતશની સંભાળ લેવાવી જોઇએ, તથા તેઓને બને તેટલાં ભિનાસથી દૂર રાખવાં જોઇએ.—૭-૭. **અવારીગૂ કારૂ**, શબ્દાર્થઃ "બીજી કામની ચીજો."—૮. બીજું વાંચણઃ **ગન્દૂ**, "કોહતી ચીજ," "ગંધ."—૯-૯. **બરા નિશાસ્તન્ ઈ અસ્પ**, "ઘોડાને બાંધવો".

હોય, તેમાં હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તે શરીરમાંની ખરાબી યા નસો પણ હોય ત્યારે કેમ થઇ શકે. (૬) માણસ, આતશ, તથા ઢોર સારૂં ખોરાકનાં માપ વિષે. (૭) પરોણાને[1] આવકાર આપવા વિષે, સખાવતની વખાણ અને સખી લોકોની મ્હોટાઇ, અને કંજુસાઇનો તિરસ્કાર, અને બખીલ[2] લોકોનું દુઃખ.[2]

(૮) માજ્દયસ્નોનાં ઘરમાં સદરો પહેરવાની રસમ વિષે, એટલે સુધી કે, દરેકના છુટા છુટા બચાવ[3] તથા સંભાળ માટે તેઓ ત્રણ આંટાવાળી કૂસ્તી પહેરેછે;[3] જે સદરો તથા કૂસ્તી બદલો મેળવનારાં, તથા દરેકને શણગારનારાં છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૯) અને માજ્દયસ્નો તરફથી કુટુંબના[4] વડાની[4] નેમણુક કરવા[5] વિષે; અને તેથી કુટુંબી વડાની ફરજો; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૦) અને ઉનાળામાં શિયાળામાટે ખોરાકનો જથ્થો ભરી રાખવા વિષે. (૧૧) એક અનાજનાં ખેતરની કાપણી કરવા વિષે; પહેલી કાપણી વખતે અવસ્તા ભણવા જોઇએ; અને કપાયલાં અનાજમાંની પહેલી મુઠ્ઠીભર[6] અનાજ દાદાર અહુરમજ્દની ખરનુમન[7] સાથે ઇજવું જોઇએ. (૧૨) અને વળી તેઓની હાજતો ટાળવા[8] માટે ભલી દીનવાળાઓનું નિકટ જોડાણ; અને પોતાની દીનને હાનિકારક નહિ હોય તેવી બાબતોમાં તેઓનું ખરાબ દીનવાળાઓ સાથનું જોડાણ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૩) અને ઝાડ તથા ઢોરની ઉત્પન્નના સંબંધમાં એક માણસની ફરજ વિષે; પહેલી, સારી[9] જાતનો[9] ખોરાક ખાવાની ફરજ; બીજી, હદમાં રહીને ખાવાની અને હદબહાર ખાવાથી પરહેજ રહેવાની.

(૧૪) અને જે લોકો ઉમરાવ વર્ગના હોય તેઓની, તથા જે[10] લોકો આમ વર્ગના હોય[10] તેઓની મિલ્કતો વિષે; આમ વર્ગના તાબામાંની મિલ્કતો ઉમરાવ લોકોના હાથમાં કઇ રીતે આવે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૫) અને ભારબરદારી જનાવરોનાં, બળદોનાં, તથા મેંઢાંનાં, માણસજાતમાંનાંબી એક સરખાપણાં[11] વિષે; એટલે કે, સાધારણ રીતે[12] બોલતાં, દરેક જાતનાં કેટલાં જનાવરોમાં તે મળે

૧. મેહમાન્‌ને બદલે મસ્માન્‌, "પરોણો".૨—૨. ખુશ્તગીહ્ ઈ પિનાન્‌, "કંજુસ લોકોનું દુઃખ."—૩-૩. વદ્-ઇચ્ વન્દ્-ઈ ઈ સે રૂદ્ ઈ પાનગીહ્; બન્દ્‌ને બદલે વન્દ્, અવ૦ બન્દ્, "બાંધવું," રૂદ્ સાથે સરખાવો ફા૦ રૂદ્, "વાજીંત્રની દોરી." શબ્દાર્થઃ "ત્રણ દોરીવાળો કમ્મરનો પટો." અહીં જરથોશ્તી કુસ્તી વિષે ઇશારો છે.—૪-૪. વાંચણઃ કૂજ્‌-પાન્‌, સરખાવો ફા૦ કોચ્, "કુટુંબ, સ્ત્રી, તથા છોકરાં," અને અવ૦ પાન્. વેસ્ટઃ કૂગ્-પાન્, "મહોલ્લાનો રક્ષક."—૫. હેત્યૂનોદન્, "લાવવું" "મેળવવું."—૬. ફા૦ દસ્તહ્, "મુઠ્ઠી ભરી કાપેલું અનાજ."—૭. અહુરમજ્દની ખુશ્નુદી માટેનાં ભણતર સાથે.—૮. સ્પૂખ્તન્, "દાબી દેવું."—૯-૯. અર્જાનીગ્, "કિંમતી," "ઉપયોગી," અવ૦ અરેજ, "કિંમત."—૧૦-૧૦ જક્ ઈ અમરગાનીગ્, શબ્દાર્થઃ "અસંખ્ય લોકોમાંનાં,"-૧૧. વાંચણ "જીવરીહ્, સરખાવો ફા૦ જીવાર્, "એક સરખાપણું," "મળતાપણું"—૧૨. અમરગાનીહા, શબ્દાર્થઃ "અસંખ્ય ગતિ," એટલે કે, તેઓ માટે સામટું બોલતાં.

છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૬) અને તેજ મુજબ તેજ લખાણમાં[1] બીજા ઘણાક ચુકાદાઓ તથા ખબરો સમાએલી છે.

(૧૭) "અશોઇની આબાદી સર્વથી સરસ ન્યામત છે."

બાબ ૨૭ મો, હૂસ્પારમ નસ્ક.

(૧) હુસ્પારમ[2] નસ્કના પહેલા ત્રીસ વિભાગોમાંનો એક **અએર્પતિસ્તાન** નામનો છે; તે મોબેદો માટેની પાઠશાળા કયાં સ્થાપવી જોઇએ તેની જગા વિષેનું પુસ્તક છે; એ સ્થાપના એક શરૂઆત[3] કહેવાય; એક મોબેદને બીજે દેશ જવું પડે[4] ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તે પોતાનાં ઘરમાંજ રહે ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તેને માટે બહાર જવા નહિ બને ત્યારે કેમ થાય; અને વડા દસ્તુરની ચુંટણી, અને સર્વથી વડા દસ્તુરની તથા જે દસ્તુરો વચ્ચે હોય તેઓની, તથા જે હલકી હોય તેઓની લાયકાતનું અશો માણસોનાં ડહાપણની ગણત્રીમાં ધોરણ. (૨) અને દસ્તુરને કાંઈ કામ માટે મોકલવામાં આવ્યો હોય તે વિષે, અને તેને રસ્તામાં ઉપયોગ સારૂં જે કપડાં તથા હથિયારો આપવાં જોઈએ તે.

(૩) તે માણસ કે જે ચેલો હોય અને પોતાના **હેર્બદ** (એટલે ઉસ્તાદ) તરફ માન[5] ધરાવે[5] તેને વિષે; તે **હેર્બદ** કે જેણે તે ચેલાને પવિત્ર[6] લખાણો શીખવવા માટે[6] લેવો જોઇએ; **હેર્બદની મોબેદોને** શીખામણ; અને નસાની રીમની[7] થાય તે વખતે પવિત્ર ભણતરો ભણવા વિષે. (૪) અને જ્યારે એક મોબેદ જેને જીલ્લાના વડાએ તથા જીલ્લાના લોકોએ જ્યાં મોકલ્યો હોય તે જીલ્લામાંથી પાછો આવે ત્યારે જીલ્લાનાં લોકોને શિખવવા તથા શિક્ષણ આપવા જીલ્લામાટે કયા મોબેદને નેમવો જોઇએ તે વિષે. (૫) અને મોબેદોની પાંચ ખાસ્યતો વિષે; ખુદાની વખાણનાં ગીતના છેડા સુધી પવિત્ર ભણતરો ચાલુ કયો મોબેદ પહેલાં ભણે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬) એક નહિ જણાયલી તોખમના[8] મોબેદને પૂછવાની બાબતો વિષે, અને તેજ બાબતની શરૂઆત તથા છેડો. (૭) એક જુદીજ ફ્રગર્દમાં જણાવેલો મોબેદ જે ગુનેહગાર હોય તેની સજા વિષે. (૮) અને બરાબર પસંદ કીધેલા મોબેદ વિષે, જેઓને તેઓ એક જીલ્લામાંથી મોબેદો માટેની પાઠશાળા બનાવવા માટે બીજા જીલ્લામાં લઈ

---

૧. તેજ નસ્કનાં લખાણમાં.—૨. રવાયતો મુજબ હુસ્પારમ નસ્કમાં ચોસઠ ફરદ્દ હતા. પહલવી **નીરંગિસ્તાન્** નામની કેતાબ જે એ નસ્કમાં સમાયલી છે, તે બે જુદાજુદાં પુસ્તકો, જેમાંનું પહેલું **અએર્પતિસ્તાન્** નામનું છે, તેની બનેલી છે, એ સઘળું મેં મારી પહલવી **નીરંગિસ્તાન્** ના દિબાચામાં જણાવેલું છે. (મુંબઈ ૧૯૧૪).—૩. **મૂન્ જર્ફૂનિશ્ન**, શબ્દાર્થઃ "જે જન્મ યા ધર્મના શિક્ષણની શરૂઆત હોય."—૪. શિખવવા, ધર્મનું શિક્ષણ આપવા, તથા બીજા દીનને લગતાં કામો કરવા.—૫-૫. **પવન્ તર્સૂગાસીહ્**, ને બદલે **પવન્ તર્સગાસ્**, "તાબેદારી સાથે," "માન સાથે."—૬-૬. **વાચ્ગ્ ચાશીદન્**, સરખાવો અવ० **વચંધૂ**.—૭. **નસાયીહ્**, શબ્દાર્થઃ "નસા સાથની હાલત."—૮. **નીહાન્ જહિશ્ન**, "છુપી તોખમનો."

જાય[1], તે બનાવવી ફાયદાવાળી છે. (૯) જ્ઞાનનાં સાધનો પુરાં પાડવા માટેની, મોબેદોની, એક કરતાં બીજાની વધુ, આતુરતા વિષે; અને તે આતુરતાની હદ, જેથી વડાં દસ્તુરપદ માટેની એક ઉપર બીજાની[2] લાયકાતની મ્હોટાઈ હોય છે; અને તેજ બાબ।પર જેથી વધુ હોય તે.

બાબ ૨૮ મો, હૂસ્પારમ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ **નીરંગિસ્તાન**[3] નામનો છે, જે ભલી મીનોઈ શક્તિઓની **યજિશ્ન**ની ક્રિયા, જે **ચિન્વત**[4] પુલપરથી પસાર થવા માટે ફરજ્યાત છે[4] તે વિષેનું પુસ્તક છે; **યજિશ્નમાં** જ્યારે **રાસ્પીઓ** મોટી સંખ્યામાં[5] હોય છે, અને જ્યારે **જ્ઓત** તથા **રાસ્પી** બન્ને ખચીત અવસ્તા ભણે છે ત્યારે વધુ સવાબ મળે છે; એકનું ભણવું બીજાને સાંભળવા માટે છે.[6] (૨) **દ્રઑન**[7] વિષે; અને તેજ બાબતપર જેથી વધુ હોય તે. (૩) **યજિશ્ન**ની ક્રિયા ચાલતી હોય તેજ વખતે દારૂનાં ગ્લાસ[8] પીવાથી પરહેજ રહેવા વિષે. (૪) **યજિશ્નની** ક્રિયામાં અવસ્તા ભણવાના મ્હોટા અવાજની હદ વિષે, અને અવસ્તા ભણતરો જે બે વાર ભણવામાં આવે છે, અને ત્રણ વાર ભણવામાં આવે છે, અને ચાર વાર ભણવામાં આવે છે[9] તે. (૫) **યજિશ્ન** તથા **યજિશ્ન** ની ક્રિયા કરવા વિષે; જેમાં **જ્ઓત** અને **રાસ્પી તનાપૂહર** સવાબ મેળવે છે[10]. (૬) એક સ્ત્રી જે સગીર હોય તેનાં **જ્ઓત**—પણાં વિષે. (૭) અહુરમજ્દ પરસ્ત દીન જે માણસને શ્રાપ દે[11] તે માણસને લગતા ચુકાદા વિષે.

(૮) જે માણસ **ગાહંબાર** નહિ કરે તેના ગુનાહ વિષે; અને જ્યારે તે **ગાહંબાર** પાળે ત્યારે કેમ થાય. (૯) એક દાહડા અને રાતના પાંચ **ગાહની** હદ

---

૧. મને એવું લાગે છે કે એક અઈર્પતિસ્તાનમાં કેળવણી આપવા માટે સર્વથી સરસ મોબેદોને જુદાજુદા જીલ્લામાંથી ચુટી કાઢવામાં આવતા હોવા જોઈએ.—૨. **અએવગ્ર્ [મન્ તનિદ્;** એ શબ્દોનું વાંચણ અચોકકસ છે, કારણ કે અસલ નકલનાં પાનાંપર અહીં ઠીગડું મારેલું છે.—૩. શબ્દાર્થઃ ક્રિયાઓના કાયદાઓનો સંગ્રહ.—૪-૪. **ફ્રીજ્વાનીગ્ ઓલ્ પૂહલ્ વજ્લૂનેદ્**, શબ્દાર્થઃ "ફરજ્યાત ક્રિયા કે જેથી એક માણસ પુલ પસાર કરે છે."—૫. **મરીહ્**, યા **મર્**, "સંખ્યા," અવ૦ **મૅરે**, "ગણવું" જુઓ **નીરંગિસ્તાન્**, પુસ્તક, ૧લું, બાબ ૨જો.—૬. **યજીશ્ન**ની ક્રિયામાં કેટલાક અવસ્તા ફકરાઓ તેઓ ભેગા ભણે છે.—૭. ઈજેલા દરૂન: જુઓ **નીરંગિસ્તાન્**, બાબ ૮મો.—૮. વાંચણઃ **માદ-દાન્** યા **મયેઈન્દાન્**, સરખાવો અવ૦ **મધુ**, "દારૂ." જુઓ **નીરંગિસ્તાન્**, બાબ ૯મો.—૯. સરખાવો અવ૦ **બિશામ્રૂત, થ્રિશામ્રૂત,** અને **ચથ્રુશામ્રૂત,** (જુઓ વંદીદાદ, ફ્ર. ૯ મી, ફ. ૪૯).—૧૦. જુઓ **નીરંગિસ્તાન્**, બાબ ૧૫મો.—૧૧. **લખ્વાર સ્તાયીદ્ નીરંગિસ્તાન્**, પુસ્તક ૨જું, બાબ ૧લો.

વિષે; અને તેજ[1] **ગાહ**[1]ની ક્રિયાઓ.[2] (૧૦) કોઇની પોતાની ચીજો જે એક **ગાહંબાર**માં વાજબી[3] રીતે અર્પણ કરી શકાય તેની જાતો વિષે, અને સવાબનાં બીજાં કામો.

(૧૧) એક મેંઢાં પરથી આપવાનાં ગોસની ભેટના[4] જથ્થા વિષે; કાયદા મુજબ[5] જે મેંઢાંને અર્પણ કરવાનું[6] હોય તેને વિષેની સંભાળ, તથા વિચાર, તે ચેપી રોગથી[7] કે બીજી ખામીથી મોકળું હોવું જોઈએ, જેમકે, બિમારી વગરનું અને કોઇબી[8] દુઃખ વગરનું[8], અને પીડાકારક જનાવરોના કોઈબી હુમલાની નિશાની વગરનું[9] હોવું જોઈએ; અને તેને કતલ કરવાની[10] ક્રિયા; અને તેને કતલ કરનાર, તથા તૈયાર કરનાર, તથા લઈ જનાર અને તેને ચાખનાર,[11] અને આપનારની ચુંટણી. (૧૨) અને કતલ કરવાનો સબબ; તથા તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૩) એક ક્રિયામાં **જૂઓત** તથા **રાસ્પી**ની જગા તથા ફરજ વિષે. (૧૪) સર્વેથી સરસ ક્રિયા વિષે; એક અશો માણસ જે અશો લોકોનાં ડહાપણનો શિખવનાર તથા શોધી કાઢનાર હોય તેને આપવાની ભેટ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[12] (૧૫) **સૂદ્રેહ** તથા **કૂસ્તી** વિષે, એટલે કે, તેઓને શામાંથી બનાવવાં જોઇએ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[13] (૧૬) અને **બરેસ્મ**ને એકઠી કરવા તથા બાંધવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[14] (૧૭) એક ક્રિયામાં વાપરવાનાં બળતણના જથ્થા વિષે; અને તેને લાવવાની રીત, ઘરના આતશ સારૂં, **આદરાન**ના આતશ સારૂં, અને **બેહરામ**ના આતશ સારૂં. (૧૮) એક ક્રિયા વિષે, જે મોટી દોલતનાં સંબંધમાં, જે મધ્યમ દોલતના સંબંધમાં, અને જે નાની દોલતના સંબંધમાં કરવામાં આવે; અને દોલતની ગેરહાજરીના સંબંધમાં ચુકાદો. (૧૯) જે કાંઈ મળ્યું હોય તેને માટે ભલી મીનોઈ શક્તિઓને[15] હમેશ આરાધવા[16] વિષે, અને કોઇબી રીતે તેઓ તરફ બેદરકાર રહેવું નહિ. (૨૦) તે બાબત વિષે, જ્યાં માણસો ભલી મીનોઈ શક્તિઓને ધ્યાનથી[17] અથવા વળી ધ્યાન વગરબી આરાધે; એટલે કે, ધ્યાનથી આરાધે તે

૧-૧. **હમૂ-ગાસીહા**; જુઓ પુસ્તક ૨જું, બાબ ૬-૭મો.—૨. એટલે કે, દરેક ગાહમાં કરવાની ખાસ ક્રિયાઓ. એક દહાડાને પાંચ ગાહમાં વહેંચેલો છે; પહેલી ગાહ સુરજ ઉગે ત્યારથી બપોર સુધી, બીજી બપોરે ૧૨થી ૩ સુધી, ત્રીજી ૩ વાગાથી તે સાંજે સુરજ આથમે ત્યાં સુધી, ચોથી તે વખતથી રાતે ૧૨ સુધી, પાંચમી રાતે ૧૨થી સવારે સુરજ ઉગે ત્યાં સુધી.—૩. **દસ્તોબરીહા**, "કાયદા મુજબ."—૪. **જ્યોંહર**, અવ૰ **જ્યોંથ્ર**, "દુધ યા ગોસની ભેટ."—૫. **પવનૂ-ઇચ્ચે દાત**, શબ્દાર્થઃ "વળી કાયદા મુજબ"—૬. **ઈ બર્યેનૂ કર્દનૂ**, અથવા "જેને કતલ કરવાનું હોય."—૭. વાચણઃ **પત્-વિશગ્**; સરખાવો અવ૰ **પઈતિ**, "સાથે," અને **વિષ** યા **વિસ**, "ઝેર."—૮-૮. વાંચણઃ **અ-હિચ્-જારીહ**, સરખાવો અવ૰ **જરૂ**, "કોહવું," ફા૰ **જારીહ**. "દુઃખ."—૯. **અ-જુસ્તગીહ**, સરખાવો ફા૰ **જસ્તન**.—૧૦. **કર્દન**, "નાશ કરવું," યા "મારવું."—૧૧. **વરતમૂન્તાર**, "ખાનાર."—૧૨. જુઓ **નીરંગિસ્તાન**, પુસ્તક ૩જું, બાબ ૧-૬મો.—૧૩. પુસ્તક ૩જું, બાબ ૭-૧૫મો.—૧૪. પુસ્તક ૩જું, બાબ ૧૭-૧૮મો.—૧૫. **યજ્દાન**. એ બહુવચનરૂપ શબ્દ ખુદા માટે પણ વારેઘડીએ વપરાય છે.—૧૬. યા આભાર માનવા વિષે.—૧૭. **વીનાગીહા**.

માણુસ કયો, અને ધ્યાન વગરનો કયો; ભલી મીનોઈ શક્તિઓને ધ્યાનથી આરાધવાની શિખામણ. (૨૧) જે[1] કોઇ એક ક્રિયા કરે[1] તેની શરીર તથા કપડાંની પવિત્રાઇ વિષે; તે ગુનાહથી દુર હોવાને લીધે, તેનાં મનની શાંતિ; અને પવિત્ર આલાતોને ધોવા વિષે; અને ક્રિયાઓ કરવા માટે એક જગાનો ઉજાસ[2] તથા ચોખ્ખાઇ; તેનો એક જગા જે રીમની તથા ગંધ સારૂં જાણીતી હોય તેનાં પ્રમાણમાં તફાવત; અને તેજ બાબતપર જેખી વધુ હોય તે. (૨૨) પાણીની ક્રિયાઓ અને તેઓનાં નામો વિષે; દવાદારૂ સારૂ ઇજેલું પાણી અથવા જોર; બહેશ્તનો ચળકાટ; પાણીની ભલી શકિતઓની ઉદાર ભેટોનું સંપાદન કરવું; અને તેજ બાબતપર જેખી વધુ હોય તે. (૨૩) સારી શરૂઆત અને સારાં પરિણામ માટે કાયદા મુજબનાં ભલાં કામોની ક્રિયાઓ કરવા વિષે; અને તેજ બાબતપર બીજી ઘણીક વિગતો છે તે. (૨૪) જે કાંઈ વાજબી અને ગેરવાજબી, તથા સારૂં અને નઠારૂં છે તેને લગતી યજિશ્નની ક્રિયાઓ વિષે.

(૨૫) દીનની વીગતો અને ક્રિયાઓથી જણાતા જરથુસ્ત્ર, હુવોવ[3], અને વિશ્તાસ્પના વશ, અને તેની ખાસ્યત વિષે.

બાબ ૨૯ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) એક ભાગ ગઓંહરીગિસ્તાન નામનો છે, જે કુદરતી[4] મ્હોટાઈ[4] વિષેનું પુસ્તક છે, અને જે મ્હોટાઈ જબરદસ્તીની નહિ, પણ જે પસંદ થયલી ખાસ્યતોની[5] કાયદા મુજબની મ્હોટાઈ છે; જે દુન્યાની સખ્તાઈથી ભરેલી[6] નહિ, પણ જે દરેક માણસને આબાદ[7] બનાવવાનાં કામ કરીને[7] ભલી જીંદગી ગુજારવાની ઈચ્છા ધરાવે છે; મ્હોટાઈનો બહોળો[8] વિસ્તાર,[8] અને તેથી થતા ફાયદાની હદ. (૨–૩) ઉંચી ખાસ્યતો ધરાવતા એક ધનવાન માણસની ઉંચી[9] મ્હોટાઈ વિષે; ગરીબ ખાસ્યત સાથે ધનવાન હોય તેની, અને ગરીબ ખાસ્યત સાથે ગરીબ હોય તેની મ્હોટાઈ; અને ગરીબી તથા ધનવાનપણાંની હદ; એટલે કે કોણુની પાસે ઘણા[10] પૈસા[10] ધરાવવા સાથે મ્હોટાઈ અગત્યની નથી; કોણુને તેની અગત્ય છે; કોણુની પાસે ઘણા પૈસા વગર તેની કિંમત નથી; ઘણાં ધનને લીધે જે અજ્ઞાન હોય તેના સંબંધમાં પણ તેમજ છે; એટલે કે, કોણુની સાથે

૧-૧.—યા, આરાધના કરનાર, અથવા પૂંજનારની.—૨. વેસ્ટઃ બૂલન્દાનીહૂ ને બદલે વુલન્દાનીહ, "ઉંચ્યું."—૩. જામાસ્પ તથા ફ્રશઓસ્ત્રનો વંશજ.—૪-૪. ગઓહરીગ્ અવરોગાનીહ અથવા અવર્ગાનીહ; ગઓંહરીગ્નો અર્થ ઘણોખરો "કુદરતી" થાય છે.—૫. સરખાવો ફા૦ ચૂની, "ગુણ," "ખાસ્યત."—૬. ફા૦ હંબાર્દહ્ (અંબાર્દન્) "ભરેલું," "ભરપુર."—૭-૭. ફ્રાખુઈનીદારીહ્, "આબાદ બનાવવાનું કામ."—૮.-૮. વાંચણ સ્તુબર્-ગાસીહ્, સરખાવો ફા૦ સ્તૂબર, "કદમાં મોટું." વેસ્ટઃદસ્તોબરીહાઈહ્ "સત્તા આપવી તે."—૯. સરખાવો અવ૦ નિઉરૂજ્દ, "હલકું;" "ઉંચાં," "સરસ" થી ઉલટું; અને ઉરૂજ્દ, "અ-સ્વચ્છતા," "ધૂળ."—૧૦-૧૦. ફ્રેહ્-અર્જ્, શબ્દાર્થ, "ઘણી કિંમત યા દામ."

એટલી સારી છે, નહિ કે જે ખરેખર ગુનાહમાં ડુબેલો હોય તેની સાથે; અને મ્હોટાઈ આદમજાતની જીંદગીને આગળ વધારે છે, અને કુદરતી સરદારીનું[1] પ્રમાણ થઇ પડે છે.

(૪) જે કોઈ પોતાની નહિ હોય તેવી મિલ્કતને વેચે છે, અને જે કોઈ તેને ખરીદે છે તેઓ વિષે. (૫) એક મેંઢું જેને ઘરમાં[2] કેદ કરેલું[2] હોય, અને એક કે જેને ઘરમાં કેદ નહિ કરેલું હોય તેને વેચવા વિષે. (૬) જુદી જુદી ચીજોના નમુનાઓને લગતી જાતજાતની સાવચેતીઓ વિષે. (૭) ભારબરદાર જનાવરો, અને મેંઢાંઓ, અને ગુલામો, અને નોકરો, અને બીજી મિલ્કત વિષે, જેની જાતોની ખાસ્યતો જુદીજુદી જાતની ખાસ્યતપરથી શોધી કહાય છે. (૮) મોઢેના બોલથી એક ચીજ વેચવાના ગુનાહની પતેત કરવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૮અ) તે ગુનાહ કે જે ભારબરદારી જનાવરોના સંબંધમાં જણાયલો છે, જ્યારે તેઓને ખામીઓ સાથે વેચવાનું[3] ખુલ્લું સાટું કરવામાં આવે છે; અને તે કે જે ખામીવાળાં ભારબરદારી જનાવરોને વેચવા માટે હમેશાં જણાયલો છે.

(૯) અને એક ઘર કે જેમાં એક માણસ યા કુતરો ઉડતા રોગથી મરી જાય તે વિષે, અને તે રોગને લીધે જે કપડાં તે માણસે પહેર્યાં હોય તે વિષે; એટલે કે, તેઓને તેવી અપવિત્ર હાલતમાં વેચવા માટે જ્યારે ત્રણ વરસનાં હોય ત્યારે તે[4] કેવાં હોય છે, જ્યારે બે વરસનાં હોય ત્યારે કેવાં હોય છે, અને જ્યારે એક વરસનાં હોય ત્યારે કેવા હોય છે, (૧૦) એક ઘર કે જેમાં એક માણસ યા કુતરો માંદો પડેલો પણ મૂએલો ન હોય તે વિષે; તે બિમારીમાં તે માણસે જે કાંઈ કપડાં પહેર્યાં હોય તે જરાબી[5] ખરાબ[5] થવા પછી, એટલે કે, તેઓને તેવી ખરાબ હાલતમાં વેચવા માટે તે જ્યારે બે વરસનાં હોય ત્યારે કેવાં હોય છે, જ્યારે એક વરસનાં હોય ત્યારે કેવાં હોય છે; જ્યારે ૩૦ દહાડા અને રાતનાં હોય ત્યારે કેવાં હોય છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૧) એક ઇરાની ન હોય એવા માણસ સાથે કાંઈ બદલવા[6] વિષે; એટલે કે તેમ જ્યારે કરવા દેવામાં આવે અથવા તે કામ બની શકે તેવું હોય ત્યારે કેમ થાય છે. (૧૨) ત્રણ રાતમાં[7] એક સારી તોખમનું મેંઢું ખરીદવા વિષે; અને તેને ત્રણ રાત પછી હલાલ કરવા વિષે; તેમજ મ્હોટાઇ અને સારી તોખમનાં મેંઢાંને લગતા દીનના બીજા ઘણાક ચુકાદાઓ વિષે.

---

૧. સરખા અવ૦ પઈતિ, "એક સરદાર."—૨—૨. પા-ગીરૂ-ઈ-માનૂ, "ઘરમાં કેદ પકડાયલું હોય તે," એટલે કે, કોઇનું મેંઢું જેને પારકાના ઘરમાં જતાં ત્યાં પકડવામાં આવ્યું હોય તે.—૩. ફૂરિશ્નીહ્, ફા૦ ફરૂશીદન્, ફરૂખ્તન્, "વેચવું."—૪. એટલે કે તે ઘર અથવા કપડાં.—૫.-૫. વિશગિચગૂ, સરખાવો વશગૂ. વેસ્ટઃનીશીવગૂ, "વંશ."—૬. સરખાવો ફા૦ ગોહરીદન્, "અદલબદલ કરવું," "બદલી લેવું."—૭ એટલે કે, એક જરતોશ્તી ગુજર પામવા પછીની ત્રણ રાતમાં, તેની ચહારમની ક્રિયા માટે એક મેંઢું હલાલ કરવુ જોઇએ.

બાબ ૩૦ મો, હુસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ પરચુરણ[૧] બાબતોનો છે, જે કોઇની પોતાની નહિ હોય એવી ચીજ લેવા વિષે છે, એટલે કે, જ્યારે તે લોકો તેને જોય છે એમ ધારતો નથી, અને તેઓ તેને જોય છે; જ્યારે તેઓ જોય છે એમ તે ધારે, અને તેઓ તેને જોય નહિ; અને જ્યારે તેઓ જોય છે એમ તે ધારે, અને તેઓ ખચીત્ તેને જોય. (૨) એક અશો માણસનાં શિક્ષણ આપવા વિષે;[૨] એટલે કે, જ્યારે તે ચેલાનો વાલી તે શિક્ષણ માટે ફરી માંગણી કરે ત્યારે કયાં, શું અને કેમ થાય.[૩] (૩) ગરીબોપર જુલમ કરવાના, જુઠ્ઠાઈને વખાણવાના, અને ઠગાઈને પસંદ કરવાના ગુનાહ વિષે. (૪) પરગજુ માણસ કોઇને ભેટ આપે તે ઓછી કરવાનાં અને તેને ફેરવી નાંખવાનાં એક માણસનાં કામ અને હુકમ વિષે. (૫) એક સ્ત્રી જે **શાહુજન્**ની[૪] પદવી ધરાવતી હોય, જે પોતાના ધણી તરફ તાબેદાર હોય, અને જેણીએ પોતાના ધણીની મિલ્કતમાંથી કાંઇબી મેળવ્યું નહિ હોય તેણીની ઉદારતાની[૫] હદ વિષે; અને જ્યારે ધણી આબાદ[૬] હોય ત્યારે તે કેમ થાય; જ્યારે મિલ્કત કાયદાસરની[૭] હોય ત્યારે તે કેમ થાય; અને જ્યારે તે મિલ્કત કાયદાસરની[૭] મિલ્કત કરતાં ઉતરતી હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે ધન પુષ્કળ હોય ત્યારે કેમ થાય; ધણી તરફની સ્ત્રીની તાબેદારીની હદ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૬) એક કન્યાને પરણાવવા[૮] વિષે, અને તેણીને ધણીના ઘરમાં શેઠાણીનો દરજ્જો ધરાવવા માટે, તેણીના માબાપ યા વાલીનાં[૯] ઘરમાંથી, ધણીનાં ગામમાં લઈ જવા વિષે; એક સ્ત્રી જ્યારે પોતાના ધણીને તાબેદાર હોય અને તેને સંતોષ આપતી હોય તેણી વિષે; જ્યારે તેણી એમ બોલે કે; "હું તારી સ્ત્રી છું, પણ હું તારી તરફ એક સ્ત્રીની ફરજ બજાવીશ નહિ," ત્યારે તેણીને આપવાની શિખામણ વિષે; એક ધણીનો તેની સ્ત્રી સાથનો કજીયો, અને તેણીને[૧૦] લાયક સજા કરવા વિષે[૧૦].

---

૧. **હમ-દા**, એક સરખી ચીજોને ક્રમવાર ગોઠવવું." "રચવું."—૨. બીજો અર્થ "દીનને લગતું યા અશોઇનું શિક્ષણ આપવા વિષે."—૩. બીજા તબક્કામાં એટલે જ્યારે ચેલો ફરી શીખતો હોય ત્યારે કઈ જાતનું શિક્ષણ આપવું.—૪ એક સ્ત્રી જે સર્વથી સરસ હક્કો ધરાવતી હોય. **પાતકશાએ-ગાસ્**, "એક સંપૂર્ણ હક્કો ધરાવતી સ્ત્રીની પદવી."—૫. સરખાવો ફા૦ **કુશાદેહ્-દસ્ત્**, શબ્દાર્થ, "ખુલ્લો હાથ ધરાવવો," "ઉદારતા."—૬. વાંચણ **ફ્રાતીગ્**, સરખાવો અવ૦ **ફ્રાત**, ધાતુ **ફ્ર-ચિ**, "પુરતું એકઠું કરવું." અથવા **ફ્રાદગ્**, સરખાવો **ફ્રાદ**, **ફ્રાધ્**, "કોઈ આગળ વધારે તે." વેસ્ટઃ **પલાદીગ્**, "મૂર્ખ;" સરખાવો ફા૦ **ફલાદ્**, "નકામું," "ફાયદા વગરનું,"—૭. **દાત—ગાસ્**; બીજી રીતે **દાતીહા**, "કાયદા મુજબ."—૮. સરખાવો અવ૦ **વદ્** અથવા **વધ્**, "પરણવું." બીજી રીતે **નાયાઈનીદન્**, "લાવવાની ફરજ પાડવી," "લઈ જવું," અવ૦ ધાતુ **ની**, "દોરવવું," "લઈ જવું"; સરખાવો **નયેઈતિ**.—૯. **સર્દારાન્**, "સરદારો."—૧૦—૧૦. **પૂહલ્ મદમ્ દેષ્ટ્રૂનિશ્ન**, સરખાવો ફા૦ **સજા રસાનીદન્**. બીજી રીતે "તેણી પાસે પૈસા લઇ જવા;" સરખાવો **પૂલ**, "સીક્કા," "પૈસા." વેસ્ટઃ "ચીન્વત પૂલ સુધી લઇ જવું."

(૭) અને એક સ્ત્રીના શરીરપર લોહી હોય, અને જેને ધોઈ નાંખવાની[1] જરૂર હોય તે વિષે; અને એક સ્ત્રી જેને પાક થવાની જરૂર હોય, તેની સાથે, અને જે ઇરાની નહિ હોય તેની સાથે, અને જે બીજીઓ, કે જેની સાથે આડો વહેવાર ગેરકાયદેસરનો છે તેની સાથે વ્યભિચાર કરનારને થવી જોઇતી સજા; અને એક સ્ત્રી જે ઇરાની નહિ હોય તેવા શખ્સ સાથના આડા વહેવારથી જાતીની ભેળ થયા દે છે તેને માટે; અને એવાંજ કામોને લગતા જે બીજા ગુનાહો તેઓ કરે તે માટેની સજા. (૮) ઇરાની નહિ હોય તેવા લોકો પાસેથી એક સ્ત્રીનો હાથ માંગવા વિષે, એટલે કે, જ્યારે એવી માંગણી કરવા સામે વાંધો ન હોય ત્યારે કેમ કરવું.[2] (૯) એક સ્ત્રીને માટે સુવાવડના[3] વખતની ગોઠવણો વિષે; તેણીનું રક્ષણ[4]; અને તેણીના ધણી સાથે દીકરો મેળવવાની ઇચ્છા. (૧૦) તેણીની[5] સુવાવડ વખતે પોતાની ઉમરે પુગેલી બ્હેનને યા દીકરીને હાંકી કાઢવાના એક માણસના ગુનાહ વિષે.[5] (૧૧) અને ત્રણ ચીજો જેથી એક માણસ ગુનેહગાર થાય, અને તેનાં સગાંઓ[6] નાચાર થઈ જાય,[6] અને તેનાથી તેઓ[7] પાસેથી ચીજો લઈ લેવાય નહિ.[7] (૧૨) જેઓ પોતાની જુલમગાર વર્તણુક માટે કાયદામુજબનો[8] પસ્તાવો[8] નહિ કરે તેઓ વિષે.

(૧૩–૧૫) અને પોતાની સ્ત્રી એક બચ્ચાંને જન્મ આપે ત્યારે પવિત્ર દાન અને ભેટો આપીને પોતાના સવાબોનો ખજાનો તૈયાર કરવાની એક માણસની ફરજ વિષે; અને જ્યારે તે માણસ[9] એક વિદ્વાન હોય[9] ત્યારે તે કેમ થાય, જ્યારે તે ચેલો હોય ત્યારે કેમ થાય, જ્યારે છોકરો જન્મે ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે છોકરી જન્મે ત્યારે કેમ થાય; અને તેથી મળતા ફાયદા અને ભલાઈ; અને છોકરા અને છોકરીના જન્મ વખતે તેઓને દીન મુજબ નામ આપવા વિષે; એક બચ્ચાંને દીનના તરીકા મુજબ નામ આપવાનો અને દેવ પરસ્તોનાં[10] નામ નહિ આપવાનો સવાબ.[10]

---

૧. સરખાવો ફા૦ શૂયન્દગી, "ધોવું." એ વાક્યમાં સ્ત્રીની માસીક બિમારી વિષે ઇશારો છે. —૨. બીજો અર્થ: જ્યારે તેણી શાહ્-જન્, હોય ત્યારે શું કરવું.—૩. બશરદીહ્, "છોકરાપણું," "બચ્ચાંનો જન્મ," વેસ્ટ: DM. મુજબ, બેર્મેન્—રદીહ્, "એક છોકરાનો તાબો."—૪. સરખાવો અવ૦ નિ-પા, "જાળવવું," જહ્સ્ નો પેઠે અહીં નિ-પાઈમ્ શબ્દને નામ તરીકે વાપરવામાં આવ્યો છે. વેસ્ટ: વ પએમ્, "અને ધાવતું બાળક."—૫—૫. વેસ્ટ: "એક બ્હેન યા મોટી ઉમરની દીકરી, તેના દીકરાપરનો કબજો છોડી દે તે માટેના એક માણસના ગુનાહ વિષે."—૬—૬. વેસ્ટ: "અને તેઓની મિલ્કતને નુકસાન કરે."—૭—૭. બૂરા લા યન્સેગૂનિશન, શબ્દાર્થ: "જે જરાબી ધરાય નહિ."—૮–૮ "કાયદા મુજબની સજા."—૯.—૯. જક્ ગબ્રા પ્રતુ, શબ્દાર્થ: "તે માણસ ડહાપણ છે," અથવા "તે માણસ ડહાપણવાળો છે"—૧૦.—૧૦. અથવા એ વાકયમાં એમ ઉમેરી શકાય કે: વ વિનાસ્ ઈમિન્ આવાજ્ દહિશ્નીહ્ જક ઈ દએવીયસ્તાન્ શેમ્, શબ્દાર્થ: "અને બુતપરસ્તોનું નામ તેને ફરીથી આપવાથી થતો ગુનાહ," જુઓ વેસ્ટ: પા. ૧૦૧.

*(૧૬) મેંઢાંઓમાં નરોને દાખલ કરવાની ક્રિયા અને રિવાજ વિષે, જેથી તે નરો ખુશ કરનારા થાય; હમેલદાર[1] થયલી નારીઓ[1] અને નારીઓનાં રક્ષણવિષે, અને ઓલાદમાં વ્યસનો અને ખામીઓની ગેરહાજરી વિષે; ભલી શક્તિઓને આરાધવાથી અને તેઓને પવિત્ર ભેટો અર્પણ કરવાથી એક તંદરોસ્ત ઓલાદ પેદા થવા વિષે; અને તેથી પસૂશ-હુર્વિ[2] મળતા આશિર્વાદ. (૧૭) જ્યારે મેંઢાંની ઓલાદ પેદા થાય ત્યારે તેઓનાં ટોળાંનું રક્ષણ કરનાર વિષે. (૧૮) યજિશ્નની ક્રિયાઓ કરવા અને પવિત્ર ભેટો આપવા વિષે; અને તેજ બાબતથી મેંઢાંને થતો ફાયદો. (૧૯) એક મજદયસ્નોના જીલ્લા વિષે; તે જીલ્લામાં કૂતરાઓને સંભાળ ભર્યો ખોરાક આપીને તેઓની ઓલાદ વધારવા વિષે; અને તેજ બાબતનો સવાબ.

(૨૦) પવિત્ર આતશની ઉપર દેખરેખ રાખવા સારૂં કોઈને જૂઓત થવાનું શિક્ષણ આપવાના પગારની હદ વિષે; અને દીની કામ કરનારાઓના બીજા પગારોની[3] જાહેરાત તથા જામીનગીરી; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૧) એક સગીરનાં કાયદામુજબનાં વાલીપણાં વિષે; તે બચ્ચું જે બત્તી જેવું છે, અને પિતા જે આતશ જેવો છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૨) એક ખરાબ નજરથી અથવા એક દસ્તાનવાળી સ્ત્રી નજદીક હોવાથી જે બિમારી થાય છે તે વિષે; તેથી જેની નજર ખરાબ હોય અને દસ્તાનવાળાં હોય તેઓ ગુનેહગાર થાય છે. (૨૩) અને બીક ધરાવનારાને લીધે, જેઓ બીકથી ભરેલા હોય તેઓને કઈ જાતનું રક્ષણ આપવું જોઈએ તે વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૪) અને જ્યારે ઘરમાંથી બહાર ઉતરવું પડે[4] ત્યારે આપવાં જોઇતાં રક્ષણ વિષે. (૨૫) એકમેકનાં જોડાણ અને મદદ સારૂં જે કોઇ કાયદા મુજબની ખાધખોરાકી પુરી પાડે તેઓ વિષે. (૨૬) એવી કાયદા મુજબની મદદ કરવા માટેના પગાર વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૭) અને અસંખ્ય લોકો માટેની મિલ્કતની આવક વિષે, તેમજ જે મિલ્કત કોઈના સાથીઓ સારૂં હોય તેની આવક વિષે; એટલે કે જ્યારે આવક સત્તાથી લેવામાં આવે ત્યારે કેમ થાય, અને તેમ નહિ હોય ત્યારે કેમ થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૨૮) મિલ્કતના ધણીઓને તે પાછી અપાવવાની જડજોની ખાસ મ્હેરબાની વિષે; ઈન્સાફી જડજોથી થતા ફાયદા; અને ખોટા ચુકાદાઓ અને ખોટા જડજોથી થતું નુકશાન; તેજ મુજબ એક મિલ્કતને ખરેખર માંગવાથી, ખરેખર જવાબ આપવાથી, અને સાચ્ચાંને મદદ કરવાથી થતો ફાયદો, અને જુઠી માંગણીથી, તથા જુઠી ઠગાઇથી,[5] તથા જુઠી માંગણી અને જુઠી ઠગાઈને મદદ કરવાથી થતી દુશ્મની અને નુકસાન; દુશ્મનીની ગેરહાજરી, પણ વિલાપ કરતાં[6] દુઃખી લોકોનું છુપું નુકસાન. (૨૯) રાસ્ત ચુકાદા આપવા અને ખોટા ચુકાદાથી દૂર રહેવા માટે જડજોને શિખામણ વિષે; અને તેઓના ખામી વગરના વાજબી ચુકાદાનો બદલો; અને ખોટા ચુકાદા માટેની સજા; જડજો

૧—૧. વારેશ્નૂ નેકદીહ; સરખાવો અવ૦ વરેશૂ "કોઈ ચીજમાં મી મૂકવું:" અને વર્શ્ને, અથવા વાવરેશી. નેકદીહ્, "સ્ત્રીપણું," અથવા "સ્ત્રીઓ."—૨. મેંઢાંની પાસબાની કરનાર કુતરો—૩. મિજ્દોબરીહ સરખાવો ફા૦ મજ્દૂરીહ્, "મજુરી." અવ૦ મીજ્દ—બર.—૪. જો આગ લાગી હોય તો.—૫. વેસ્ટ: "ખોટી તપાસ કરવી."—૬. ગર્જેશ્ન; અવ૦ ગરેજ્, "મોટેથી રડવું," "વિલાપ કરવો."

માટે પેલી દુન્યામાં સખ્ત હિસાબ; અને સચ્ચાઇની વખાણ તથા જુઠ્ઠાણાંનો ધિક્કાર; વાજબી ચુકાદો આપવાથી અને ખોટો ચુકાદો આપવાથી દૂર રહેવાથી ફરેશ્તાઓને મળતો સંતોષ અને દેવોને થતું દુઃખ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૩૦) અને પહેલી પેદાયશ થઈ ત્યારે કઈ જગા અહુરમજદે અનાજ પેદા કરવા નેમી આપી હતી તે વિષે, કે જે અનાજ આદમજાત અને ઢોરોના ખોરાક તથા મદદ માટે કામમાં આવ્યું; અને અનાજની રોપણી મશ્યે તથા મશ્યાનીનાં શરીરમાંથી થઈ હતી[1]; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૧) અનાજ રોપવાના અને ઉગાડવાના ધંધા[2] વિષે; ખેડુતોની ફરજોમાં શું શું સમાયલું છે, ખેતીનાં કામમાં ભાગી-દારી,[3] અને ખેતીના[4] હિસ્સાની હદ; કિંમતી હિસ્સા પાડવા, અને ઇલાજ વગરના હિસ્સા પાડવા;[4] ખેતરના ચોકીબાનનો શું ભાગ અને ખેડુતનો કેટલો; અને તેઓની[5] વચ્ચેના લોકોનો ચુકાદો.[5] (૩૨) અનાજ, જે રોપ્યું હોય, જે કાપ્યું હોય, જે રાંધ્યું[6] હોય, તેના બનાવેલા ખોરાક[7] વિષે, અને બીજી ચીજોનો ખોરાક. (૩૩) એક નાની ચીજના તેનાં લોહીથી થતા વધારા વિષે. (૩૪) જમીનની માલેકીની જાતો વિષે અને બીજી ચીજો જે ઉત્તમ હોય તે વિષે. (૩૫) જે કોઈ સત્તા વગર ખેતી સારૂં પાણી લાવીને પોતાની જમીન ખેડે, પણ વગર બીક અને જોરાવર લડાઈથી તેને માટે તકરાર કરતો નથી તેને જોનાર માણસ વિષે. (૩૬) કોઇએ જે સામગ્રીઓ ભૂખ, નગ્નપણું, અને ભય વખતે વાપરવા આપી હોય તે વેચવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૩૭) વધુમાં વધુ[8] ગુનાહ વિષે; અને તે ગુનાહ કે જે તુરત તેજ જગાપર થાય, અને તે કે જે એક હાસ્રના તફાવતે થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૮) દરેક ગુનાહની તોજેશ થઈ શકે છે તે વિષે; અને એક અશો માણસને મારી નાંખવાના ગુનાહ માટેની, જાદુગરી, તથા કાંઈ ખરાબ વસ્તુ[9] આતશ અને પાણીમાં લઇ જવા માટેની સજા. (૩૯) અને યાતૂ, અને બાજાએ, અને ખૂર, અને અરે-દૂશ, અને અવોઇરિશ્ત, અને અગૅરેપ્ત, અને અતપક-દાત[10] ગુનાહો માટે

૧. અહીં દીનકર્દ વચ્ચે અને બુન્દહિશ્ન, બાબ ૧૦મો, ૧૪મો, અને ૧૭મા વચ્ચે ફરક પડે છે. જુઓ પુસ્તક ૮મું, બાબ ૧૨મો, ફ. ૧.—૨. કારૂ, શબ્દના અર્થ ઘણા થાય છે જેવા કે, "વેપાર," "ધંધો," "ખેતી."—૩ શરીગીહ, સરખાવો ફા૦ શરીકી "ભાગીદારી." વેસ્ટઃ દારીકીહ, "ખંત." ૪—૪. વેસ્ટઃ "ખેતીમાં લાયક હિસ્સાથી અને જરૂરી હિસ્સાથી તેના ભાગોની હદ."—૫—૫ વેસ્ટ; અને તેઓની વચ્ચેના ચુકાદા."—૬. ફા૦ નદા, "રાંધવા સારૂ આતશપર મૂકવું." વેસ્ટ; પવન્ નદ—અએ, "વધારા સારૂં."—૭. સરખાવો ફા૦ ખ્વન્, "રસ," "ખોરાક"—૮. અવરીહ, "ઉંચાણ" (climax)—૧૪. અગાહ, સરખાવો અવ૦ અક, એ શબ્દ અઇશૂ બી વંચાય, એટલે "કોઇને આતશમાં અને પાણીમાં લઇ જવા યા નાંખવા વિષે."—૧૦. મારામારી, જખમ, અને ભૂખમરાથી થતા આ જુદીજુદી જાતના ગુનાહો વંદીદાદ ફરગર્દ ૪થી, ૧૭, ૧૮ અને ૨૦; શાયસ્ત લા-શાયસ્ત, બાબ ૧, ૯, ૧૬, તથા ફરહંગ પા. ૩૬-૩૭ માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે.

છાગળા ઉઠાડવાથી,[1] સખત મહેનત કરવાથી અને સજા ખમવાથી થતી તોજેશ; **અસ્પ-અસ્ત્ર** અને **સ્ત્રઓષો-ચરન**ની સજા અથવા ફટકાઓની જાતો; અને કેવી રીતે બન્નેથી થાક લાગે છે.[2] (૪૦) જ્યારે એક ગુનેહગાર માણસ છાગળા ઉઠવાની, અથવા સખ્ત મહેનતની, અથવા સજા ખમવાની થાકની તોજેશ કરવાથી મરણ પામે, અને જ્યારે એક માણસ જે પોતાના ગુનાહની તોજેશ કરવાની ઇચ્છા ધરાવતો હોય પણ તેમ કરવાને શક્તીવાન[3] ન હોય અને આ શારીરીક હાલતમાં તોજેશ ન કરી હોય તેને મારી નાખવામાં આવે, ત્યારે ગુનાહને લીધે રવાનને કઈ જાતની નાચારી થાય છે. (૪૧) તેઓ વિષે કે જેઓના ગુનાહ માટે તોજેશ નથી.

(૪૨) અને એક દરવીશ જેની મિલ્કત લૂંટાઈ ગઈ હોય તેણે કઈ જાતની તકરાર કરવી જોઈએ તે વિષે; પહેલાં લૂટારાના જુલમ વિષે, અને પછી જ્યાં સુધી તેઓ તેની મિલ્કત પાછી અપાવે[4] ત્યાંસુધી તેઓ મારફતે તે જુલમગારની સામે ફોજદારી કામ ચલાવવા માટેની અરજ વિષે. (૪૩) તેનાં મુશ્કેલી અને આફતને શરણ થવા વિષે, અને તે બાબતપરનો ચુકાદો. (૪૪) સઘળી જાતની દરૂજીને લીધે તેના ઘણાજ દુષ્ટ લોભના જુલમ વિષે; અને તે લોભના દેવને આખી હાડમંદ દુન્યાનો નાશ કરતાં અટકાવવા માટે દાદાર અહુરમજદની રાહબરી. (૪૫) અને એક માણસ જે ગરીબીમાં[5] પણ પોતાની જીંદગી બચાવે છે અને સારી રીતે જાળવે છે તેનાં મોટાં ડહાપણ વિષે.

બાબ ૩૧ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) બીજા વીસ વિભાગોમાંનો એક કસોટી કરવાની ક્રિયા વિષેનું પુસ્તક છે, અને તેથી તેમાં કસોટીમાં બચાવ અથવા નાશની રીતો વર્ણવેલી છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

બાબ ૩૨ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ ભારબદાર જનાવરો, અને મેંઢાં તથા કુતરાં જે દિવાનાં[6] થઈ ગયાં હોય તેઓને પરહેજ કરવાની રીત અને હદ વિષે છે; અને તેઓનો નાશ

---

૧. વાંચણ **પિશન્જ—દસૂ**, શબ્દાર્થે "ખાંચો પાડવો," અથવા "છાગળા ઉઠાડી દઓડવું," સરખાવો ફા૦ **પિશન્જ** "ખાંચા," "કરચલી," અને **દથૂ, દસૂ**, "આપવું."—૨—૨. **અવીગ્-ગન્જિ-શનીહ્** સરખાવો **અવીગ્**, "વગર," અને ફા૦ **ગન્જીદન્**, "ભરેલું હોવું." વેસ્ટ: **અવાકન્જિશનીહ્**, "તોજેશની અસર," (સરખાવો અરેબીક, **અવાબ્**, "એક ખરી પશેમાની કરનાર.")—૩. તેની શારીરીક અથવા મનની નબળાઇને લીધે.—૪. **લખ્વાર્ તૂખ્તન્** સરખાવો ફા૦ **તૂખ્તન્**; "કરજ ભરવું," "ઉછીની લીધેલી ચીજ પાછી આપવી."—૫ **બએન્ આતૂખાનીગીહ્**, શબ્દાર્થ: "નબળાઇમાં."—૬. સરખાવો ફા૦ **દીવાનહ્**.

કરવાનું કામ;[1] અને તેઓને કેટલી હદે સાજા કરી શકાય; જો સાજાં ન થાય તો તેઓને કતલ કરવાં જોઈએ;[2] તેઓને કેદ કર્યા હોય ત્યાં તેઓની સંભાળ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨) ભારબરદાર[3] જનાવરો, મેંઢાં અને કુતરાંના સંબંધમાં જે ગુનાહ લોકો કરે તે વિષે.[3] (૩) કોઇ નિર્દોષ હોય તેને મારી નાંખવાનો ગુનાહ. (૪) એક બિમાર કુતરાની જતન અને તેને માટેના ઉપાય વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે

બાબ ૩૩ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ પરચુરણ બાબતોનો છેઃ કાયદા મુજબ વધેલી દોલત એકઠી કરવાની હદ વિષે; અથવા કાયદા મુજબની[4] તવંગરીથી ઉતરતી તવંગરી[4] વિષે; જે દોલત કાયદા મુજબની હોય તેથી ઉતરતી દોલતના સત્તાવાર ઉપયોગ અને વાજબી રીતે મેળવેલી દોલત સત્તા વગર વાપરવા વિષે; તેથી એ બેની રીત એકજ[5] છે; અને તેના સંબંધમાં ઉંચ્ચા અને પ્રમાણીક અથવા અપ્રમાણીક ચુકાદા વિષે.

(૨) અને એક કન્યાને તેણીના ધણીને આપી દેવાના અને તેણીની રીત આપવાના લાયક વખત વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩) તેણીને આપેલી મિલ્કત છોડી દેવાથી તેણીનાં સાધનો છુટી જવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૪) એક બાપ જેને છોકરા હોય તેને વિષે; અને તેમાંના કયા છોકરા સારૂ બાયડી પહેલાં શોધવી જોઈએ. (૫) એક બાપ જેને છોકરીઓ હોય તેને વિષે; અને તેમાંની કઈ છોકરીને ધણીને પહેલાં આપવી જોઈએ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬) પોતાની સ્ત્રીને એક પવિત્ર ભેટ આપવાના વધતા સવાબ વિષે; અને તેણી બદ જીંદગી ગુજારે તેનો મોટો ગુનાહ. (૭) પવિત્ર ભેટો આપવા માટેની દોલત વિષે; પોતાની રજાની જાહેર ખબર; શબ્દોમાં દર્શાવેલી રજાને અમલમાં મૂકવાથી, તેને મળતી જાહેરાત; એટલે કે, કેટલી દોલત ખપી ગઇ છે.

(૮) એક ઇરાની ન હોય એવા શખ્સ વિષે, જયારે તેને તેનીજ જાતવાળા લોકો સાથે લડાઇમાં મદદ કરવાના બદલામાં એક ઇરાની તેની પાસે કાંઇ માગે, તે કે જે છુટો માણસ થતો નથી જોકે તેની ગુલામગીરીની હાલતમાં ઇરાનીને બદલો[6] મળે છે.

૧. **વિનાસિશ્ન**, "ઝેર આપવું," "ચેપ લાગવો."—૨. ભારબરદાર જનાવરો અને મેંઢાં. કુતરાંને તીરથી મારવામાં આવતાં હતાં એટલે તેઓ એમાં સમાયલાં નથી.—૩-૩. વેસ્ટઃ "ભારબરદાર જનાવરો, મેંઢાં, અને કુતરાં જે નુકસાની કરે તે વિષે."—૪-૪. **ફ્રૂદ્ મિન્ દાતીહા** અથવા **દાત-ગાસ્** શબ્દાર્થઃ "કાયદા મુજબનું જે હોય તેથી ઉતરતું અથવા જે કાયદા મુજબની હાલત હોય તેથી ઉતરતી."—૫. ખૂસ્તૂ, સરખાવો ફા૰ ખૂસ્તૂ, એટલે "સાધારણ રસ્તો," તે ઉપરથી "એ રીત સાધારણ છે. **અજશૂ અએવગ્-એદ્ નખૂસ્ત** "તેનાથી પહેલાં એકત્ર થાય છે......."—૬ એટલે કે, જે છુટાપણુ તેણે એક ઇરાનીની મદદથી નહીં મેળવ્યું હોય તે માટેનો બદલો. વેસ્ટઃ **આજાદ્** તથા **આજાદીહ્**, વાંચે છે, અને "મ્હેરબાન," તથા "મ્હેરબાની" અર્થ કરે છે.

(૯) અને મ્હોટાઇ વિષે તથા ભેટો વિષે; તે કે જે ભેટનો પુરાવો હોય તે, અને જે પુરાવો નહીં હોય તે, તે કે જે સઘળું આપવાની સાબેતી હોય તે, અને તે કે જે થોડું આપવાની હોય તે, અશો લોકોને મળતી ભેટમાંથી ઉભી કરેલી ઉંચી લોન ઉંચી ભેટ છે, જે કોઇબી રીતે અને કોઇબી જાતમાંથી ઉભી કરેલી એક ચીજમાંની બીજી ચીજ છે; એક નરને નારી તરફથી મળેલી ઉંચી ભેટની નિશાની, અને તે કે જે નર અને નારીની બન્નેની નિશાની છે; જીવવાળી પેદાયશ જે એક ગર્ભનો નમુનો છે; તેમાંથી જીવવાળી અને જીવવગરની પેદાયશ દેખઇતી ઉત્પન્ન થઈ છે; એક ગર્ભમાં જે હોય તે એક જાત છે; એક જાતમાં જે હોય તે એક શારીરીક આકાર છે; જે કાંઈ પેદા કર્યું હતું તેનું પ્રમાણ સંપૂર્ણ રહ્યું છે, જો કે તેને જે કારણ માટે પેદા કરવામાં આવ્યું હોય તે હસ્તિમાં આવ્યું નથી; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૦) પાંચ સર્વથી ઉત્તમ અને પાંચ સર્વથી ખરાબ કામો વિષે; **નસાને** લગતા સાત ગુનાહો; ત્રણ ગુનાહો જેની તોજેશ સર્વથી ખરાબ રીતે કરવી પડે છે તે. (૧૧) અને **હીખ્રથી** રંગવાના, જીંદગીનો નાશ કરવાના, મોત નીપજાવવાના, અને વિલાપમાં પોતાનાં કપડાં ફાડવાના ગુનાહ વિષે. (૧૨) ધંધા વગર રહેવાના અથવા આળસાઇના ગુનાહ વિષે જો કે તેઓ જે કાંઈ કરે તે સારૂં કામ હોય. (૧૩) એક ઇરાની ન હોય તેને કપડાં, હથિયારો, ઓજારો અને બીજી ચીજોની ભેટ આપવાનાં વાજબી પણાંને લગતા ચુકાદા વિષે, જેથી તેઓની આરાધના અને ફરજો અને કોઇબી બીજી મદદ આગળ વધે; અને જે મદદ માટેનું હોય તે સાંભળવા, અને છાકટા માણસોને બી સાંભળવા વિષે. (૧૪) અને ઝાડો તથા રોપાઓ ગેરવાજબી રીતે નાશ કરવા અને કાપવા વિષે; અને તે વિષેનો ચુકાદો. (૧૫) એક માણસ જે દેવપરસ્ત હોય યા દેવપરસ્ત ન હોય તેનાં મુડદાંને દાટવા માટે ઘોર ખોદવાના ગુનાહ વિષે; અને એક મુએલા દેવપરસ્ત માણસનાં મુડદાં સારૂં કપડાં આપવાના ગુનાહ વિષે. (૧૬) તે માણસ વિષે જે માજદયસ્નોને રીમન કરવા માટે આતશમાં, પાણીમાં, એક જગામાં અથવા કપડાંપર ગેરવાજબી રીતે **હીખ્ર** નાંખે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૭) જમીનના ભીનાસની જાતો અને પ્રમાણના સંબંધમાં પાણીની ગણત્રી વિષે. (૧૮) પાણી અથવા આતશથી કોઇ ચીજને નકામી કરવાથી થતા ગુનાહ વિષે. (૧૯) આતશની સઘળી જાતની રોશનીથી[૧] દુન્યામાંના દરદોનો બે ત્રીતિયાંશ જેટલો ભાગ કાઢી નાંખવા વિષે; અને માણસજાત વચ્ચેની એક બીજા તરફની અદાવતની ગેરહાજરીથી અને તેઓના એકઠા સંપૂર્ણ પ્યારથી જમાનાની પેદાયશમાંથી કંગાલ્યત દૂર કરવા વિષે.

બાબ ૩૪ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ એક છોકરાને જન્મ આપવાનાં જ્ઞાનનું પુસ્તક છે; તેને વિષે દીનની શિખામણ, દીનની શિખામણ મુજબ પોતાનાં શરીરમાં કામ કર્યાથી

---

૧. એટલે કે, સઘળી જાતના આતશોથી દરદના જંતુઓને બાળી નાંખવાથી.—

બચ્ચાંનો થતો ફાયદો, અને તે શિખામણ તજવાથી થતું નુકસાન. (૨) એક છોકરો પેદા કરતાં જે થાય તે વિષે; નર ને નારી પાસે પહેલી વખત કયારે લઇ જાય, અને પછી બીજી, અને ત્રીજી, અને ચોથી, અને પાંચમી વખત; નરને લીધે દુન્યામાં એક છોકરાનું, અને વળી દુધનું પેદા થવું. (૩) અને જ્યારે એવી રીતે નર અને નારીમાંથી છોકરો પેદા થાય છે ત્યારે બનાવ થવાની જગાએ પહેલાં મની કોણ નાંખે; અને કેમ તથા કેટલો વખત તે મની ગર્ભની જગાએ રહે છે, અને સંબંધમાં કેટલો વખત, અને લોહીના આકારમાં કેટલો વખત. (૪) તે કયારે અને શામાંથી પેદા થાય છે તેને લગતી જુદી જુદી આશાઓની તકરાર; અને બચ્ચાંની નર જાતિ અને નારી જાતિની નિશાનીઓ કયારે અને શાથી જાહેર થાય. (૫) અને ગર્ભનો[1] આકાર[1] કયારે થવા માંડે;[2] અને તેમાં કયા અવયવો પહેલાં બને, અને જ્યાંસુધી શરીરનું હાડપિંજર આખું થાય ત્યાંસુધી તે કારણ સારૂં સર્વથી છેલ્લા કયા બને; શરીરનું હાડપિંજર આખું પેદા થયા પછી કયો અવયવ કઈ જગાએ બને; શરીરનું હાડપિંજર આખું પેદા થયા પછી તેની લાયક જગાએ એક અવયવ ઘડાવાની અસર. (૬) એક બચ્ચું જે માતાનાં આખાં[3] ગર્ભસ્થાનમાં[4] હોય તે તેમાંની વધની[5] હદ સુધી પુરેપુરૂં વધી રહે ત્યાંસુધીની તેનાપરની અસર; અને એક સ્ત્રીનાં જોડ[6] બચ્ચાં;[7] અને જન્મને માટે તે બચ્ચાંનો નીચે ફરવાનો વખત, અને તેજ વખતે તેના જન્મનો બનાવ.

(૭) બાકી શરીર સાથે પણ જીંદગીના વધારા વિષે; જેવાં તેઓ જણાય તેવાં કયાં હાડકાં બીજાં હાડકાંઓથી છુટાં ગરથી ભરાયાં. (૮) પાંચમે મહિને માતાનાં ગર્ભસ્થાનમાં નર જાતિ બનાવવાની અશો ફ્રવાહરોની શક્તિ વિષે; અને એક નર છોકરાના જન્મ માટે અશો ફ્રવાહરોની આરાધના. (૯) બચ્ચાંની નાળની દોરી કાપવાનાં કામ સિવાય એક દાઈ તેણીને મદદ કરે તે અગાઉ એક હમેલદાર સ્ત્રીનાં બચ્ચાંને જન્મ આપવાનાં કામ વિષે; તેનો પહેલો ખોરાક, અને બીજો ખોરાક; અને માતાનું દુધ તેને કયારે આપવું જોઈએ; જન્મ વખતે બચ્ચાંની કઈ જાતની જતન લેવી જોઈએ; અને તેને પાટો બાંધવો, તેનાં ઉંઘ, ખોરાક, અને રક્ષણ; ગેરકાયદેસર વર્તવાનો ગુનાહ; અને તે[8] બાબતપર જે હોય તે.[8] (૧૦) એક સાંઢણી, અને ઘોડી, અને ગધેડી, અને ગાય અને સ્ત્રીનાં ગર્ભસ્થાનમાં બચ્ચું કેટલા મહિના રહે તે વિષે;

૧—૧. **મદમ્ ગશતન્**, શબ્દાર્થઃ મનીમાંથી જે "પેદા થાય તે."—૨ **દીસી હસ્તન્**, શબ્દાર્થઃ "દેખાવનો બનાવ," તે ઉપરથી "ગર્ભનો આકાર બનવો." વેસ્ટ DP. માંના શબ્દ **ગેસી હસ્તન્** ને **ગાસી-હસ્તન્** વાંચી "એકજ જગાએ હોવું" એવો અર્થ કરે છે.—૩ સરખાવો ફા૦ **કુશ્ન**, "પુરેપુરૂં," "પુષ્કળ," "બહોળું"—૪. વાંચણઃ **ગીવર્**, સરખાવો અવ૦ **ગરેવ્**, સં० गर्भ, "ગર્ભસ્થાન." વેસ્ટનું વાંચણઃ **ગુશ્ન-સ્પર્** ને બદલે **કુશ્ન-સ્પર્**, "એક નર તરફની તાબેદારી."—૫. **રૂદગીહ્**, સરખાવો અવ૦ **રૂધ્** અથવા **રૂદ્**, "ઉગવું," "વધવું." વેસ્ટઃ **રદગીહ્**, "સત્તા આપવી."—૬. સરખાવો અવ૦ **દ**, "બે," "જોડ."—૭. એટલે કે, જે એક સ્ત્રી પોતાનાં ગર્ભસ્થાનમાં ધરાવતી હોય. જુઓ વેસ્ટની નોટ પા.૧૧૦. —૮-૮. અહીં **મા બએન્ હમ્ બબા** ને બદલે **ઈ બએન્ હમ્ બબા** મળે છે.

અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૧) તે દુન્યવી[1] જ્ઞાનની હદે પહોંચે ત્યાંસુધી[1] એક તરતનાં જન્મેલાં બચ્ચાંની જોવાની બીનોઈ શક્તિ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૨) અને અગણીત લોકોની રસમો[2] વિષે જેથી સુંદર શરીરની સરસાઈ[3] મળે, જે[4] મેળવવાની એક સ્ત્રીની ઈચ્છા હોય છે;[4] તે ચપળતા જે પગના જોરને લીધે મળે છે; તેજ મુજબ તે જોરાવરપણું જે શરીરની શક્તિથી મળે છે; દોલત મેળવવાની ઇચ્છાની, જાહેરમાં[5] બોલવાની,[5] અને દૂરથી[6] સાંભળવાની,[6] અને તે કે જેથી એક ખામી[7] નીચી પડે છે[7] તેની, અને તે કે જેથી સર્વથી[8] વધુ તાબેદારી[8] મેળવાય છે તેની, અને તે કે જેથી માણસજાતમાંથી[9] દુશ્મનાઈ જતી રહે છે[9] તેની સરસાઈ.

(૧૩) અકુદરતી[10] ગુનાહ જે કરે અને કરવા દે[10] તેઓની બદ ઈચ્છાઓ વિષે, તેઓનો જુલમગાર કામી જુસ્સો, અને ખરાબ કામ, અને ખરાબ થયલી કીર્તિ, અને બગડેલાં તથા રીમન થયલાં શરીરો; તેઓ જે ચીજો જોય તેની જીંદગીના નાશથી એ સઘળી ખરાબીઓ વધે છે; અને એ સઘળો વધારો તેઓને ખચીતજ તેઓને લાયકના મ્હોતને માટે તૈયાર કરે છે; જુલમમાં જેટલો અજિ—દહાક, અને જાદુગરીમાં જેટલો સર્પ સ્રવર, અને અશો લોકોનો નાશ કરવામાં જેટલો કરપન્ તૂર—ઈ—બ્રાત્રૂ રએશ, અને ઠગાઈનાં જેટલો એક ઠગારો અધર્મી માણસ,[11] મ્હોટા છે તેટલાજ અકુદરતી ગુનાહ કરનારા પોતાની ગુનેહગારીમાં મ્હોટા છે. (૧૪) એક સ્ત્રી જે સુવાવડી હોય અને દુધ આપતી હોય, જેનું બચ્ચું જુદાજુદા માણસો સાંથના વ્યભિચારનું પરિણામ હોય તેણીનાં જબરાં ગુનેહગારપણાં વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૫) એક નારીના નર સાંથના વ્યભિચારથી તેણીનું જોર વધવા વિષે; અને નરના નારી સાથનાં વ્યભિચારથી તેનું જોર ઓછું થવા વિષે.

૧-૧. દુન્યાને સમજવાની શકિત ધરાવી શકવાની હાલતે પહોંચે ત્યાં સુધી.—૨. દાત, "કાયદો."—૩. બાલિસ્તૂ, શબ્દાર્થઃ "ઉચ્ચાંમાં ઉંચ્ચી ટોંચ," "શિખર."—૪-૪. વેસ્ટઃ 'સ્ત્રીઓ માટેની ઇચ્છાની સરસાઈ."—૫-૫. હન્જ.મનીગ્ ગુફ્તારીહ્; વેસ્ટઃ "મીજલસમાં બોલવાની."—૬-૬. દૂર-ગૂશ્નીહ્, અવ૦ ગઓષ; અથવા દૂર્-ગોગાનીહ્, "દૂરથી બોલવું."—૭-૭. વાંચણઃ પ્રતૂ ને બદલે આર્દ; સરખાંવો ફા૦ આર્દ્, "અપૂર્ણતા," "ખામી," "ખોડ," એનું વાંચણ અર્દ્ (અવ૦ અરેત) બી થાય એટલેઃ "લડતું," "તકરાર." વેસ્ટઃ "તે કે જેથી કોઈ કાબુ વગરનું માણસ પડતી હાલતમાં આવી પડે છે."—૮-૮. પદીરિશ્ન-તરીહ; વેસ્ટઃ પદીરિશ્ન-દાનતરીહ્, "તાબેદારીનું વધુ જ્ઞાન."—૯-૯. લખ્વાર્ પદમીનિશ્નીહ્ ઈ તઓખ્મ, "ઓલાદનાં દુઃખોની ઉલટી અસર."—૧૦-૧૦. વીપતગ્ વ વીપીનીદગ્, સરખાવો અવ૦ વીપત, ધાતુ વિપ્.—૧૧. પહલવી દાદીસ્તાન્-ઇ-દીની, પુર્સીશ્ન ૭૧, ફ. ૨-૯ માં નીચે મુજબ સાત ગંભીર જાતના ગુનાહ કરનારાઓનાં નામ આપ્યાં છેઃ અજી-દહાક, અજી-સ્રૂવર, વદગ્, વીપ્તગ્, વીપીનીદગ્, તુંર-ઈ-બ્રાતૂર-રએશ, અને યરામૅાગ. જુઓ વેસ્ટની નોટ ૧-૪, પા. ૧૧૧.

બાબ ૩૫ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) છેલ્લા ચઉદ વિભાગોમાંનો છ ફ્રગર્દવાળો એક વિભાગ કબજાની જુદીજુદી જાતોની વિગતોનું પુસ્તક છે, તેઓની એક બીજાપરની સરસાઈ, અને ઈન્સાફની અદાલતમાં તપાસ ચલાવવા માટેની તેઓની સારી શબ્દ રચના. (૨) અને તે મિલ્કત વિષે જે જડજો આગળ લાવવામાં આવી હોય, અને જે માટે જડજો આગળ સામે થનાર તરફથી વાંધો ઉઠયો હોય. (૩) કબજો પાછો આપવાને લગતા, અથવા કબજો રાખવાને લગતા ચુકાદા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૪) એક મિલ્કત વિષે, જે પ્રતિવાદી, કે જેના કબજામાં તે હોય તેની પાસેથી પાછી લાવવામાં આવે છે; અને એક મિલ્કત જે એક માણસ પાસેથી જખમ કરીને, અથવા કોઈ દેખઈતા ગુનાહથી લૂંટી લેવામાં આવી હોય; અને તે વિષેની હકીકત. (૫) સાથે લડનારા અને સાથે કામ કરનારાઓની આવક વિષે; અને તેઓ વિષેની હકીકત. (૬) અને જમીન, મિલ્કત, અથવા કોઈબી ચીજ જે એક ઇરાની ન હોય એવો શખ્સ ધરાવતો હોય તે ઇરિનના[1] ઉમરાવોમાંના એકના હાથમાં આવવા વિષે.[1]

(૭) એક કુટુંબની સરદારી વિષે, તેની જુદીજુદી જાતો, અને તેને માટેની એક માણસની લાયકાત. (૮) કોઈનાં પોતાનાં કુટુંબ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૯) સ્ત્રી જે સગીર હોય તેની આવક વિષે. (૧૦) એક સ્ત્રી મેળવવામાં ખાત્રી[2] આપવાનાં કામ વિષે, વળી તે ખાત્રી પછી ધણીનાં તેને લઈ જવાથી તેણીનાં લગન વિષે. (૧૧) વાલી અને આશક વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૨) સ્ત્રીઓ ધરાવવાની, બચ્ચાં મેળવવાની, અને વ્યભિચારના મધ્યમપણાંની હદ વિષે.

(૧૩) દત્તક લેવાનાં કામ વિષે, અને તેની જાતો, અને તે માટેની લાયકાત; દત્તક લીધેલા છોકરાને તજવા વિષે; દત્તક લીધેલા છોકરાનો ગુનાહ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૪) ભાઈઓની મંડળી વિષે, જે હસ્તિ ધરાવતી હોય અને નક્કી થયલી અને સલામત[3] હોય, તથા તેની જોખમ ભરેલી હાલત; અને દોલતનું જરૂર હોય તેથી વધુ થવું;[4] અને દોલત કે જે તદન બરબાદ થાય છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૫) જે દોલત નજદીકનાં સગાંઓને સગાઇને લીધે મળે અને તે કે જે દત્તક લીધેલા છોકરાથી મળે તે વિષે. (૧૬) વધારાની દોલત વિષે, જે પોતાની[5] ન હોય તેવી ભેટ જેવી છે.[5] (૧૭) તેણીના બાપનાં મરણ પછી એક કન્યાને તેણીના ધણીને આપી દેવાના હક વિષે; એટલે કે, કોણની મારફતે તે એમ અપાય.

૧—૧. વેસ્ટઃ "ઇરાનમાંના એકના બાદશાહી હાથોમાં."—૨. સરખાવો ફા૦ **આવારહ્**, "ચોક્કસપણું," "ખાત્રી." વેસ્ટઃ **આજારીહ્**, "દુઃખ."—૩. **બખ્તગ્**, બેહતર **બુખ્તગ્**, અવ૦ **બૂજ્**, "બચાવવું," "છુટું કરવું." અથવા **બખ્તગ્**, અવ૦ **બજ્**, "ભાગવું," તે પરથી "બરખાસ્ત કરેલી," "ફડચામાં ગયલી." વેસ્ટઃ "રચવામાં આવે છે."—૪. વળી સરખાવો ફા૦ **માન્દેહ્**, "વધેલુ" "વધારાની દોલત."—૫-૫. **પવન્ રાસ્ ઈ ખીશ્-દેહશ્**. વેસ્ટઃ **પવન્ રાસ ઈ અહરાયીહીહ્ યેહ્‌બૂનેદ્**, "અશોઇના રસ્તામાં ઉતરી પડે છે."

બાબ ૩૬ મો, હૂસ્પારમ્ નસ્ક.

(૧) છેવટના સાત વિભાગોમાંનો એક વિભાગ કાયદા મુજબના રોજીંદા ખોરાક વિષેનું પુસ્તક છે, એક પુખ્ત ઉમરના માણસનો, એક હમેલદાર સ્ત્રીનો, એક બચ્ચાં વગરની સ્ત્રી જે સગીર હોય તેનો ખોરાક; **પસૂશ-હુઊર્વ**, અને **વીશહુઊર્વ**, અને **વોહુ-નજગ** કુતરાઓનો ખોરાક, અને આ ત્રણ જાતના કુતરાની નિશાનીઓ.[1]

(૨) એક માણસનાં દીન તરફ ફરવાની[2] નિશાનીઓ વિષે. (૩) ઘણીક જાતનાં જોડાણો વિષે; તેમાંનું એક ઢોરોનાં ટોળાં ધરાવતા સરદારોનું છે; અને એક સરદારોના સંબંધમાં ઢોરોનાં ટોળાંનું છે; અને તે ટોળાંના સરદારોની સરદારી અને દોસ્તી સારૂં કઈ જાતની લાયકાતની જરૂર છે; અને ઢોરોનાં ટોળાંની, અને સરદાર જે દોસ્ત હોય તેની[3] સારી ભેટો; અને એવાં જોડાણથી થતા ફાયદા; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૪) એક જોડાણ મોબેદ શિક્ષક અને ચેલાઓ[4] સાથે મળવાથી થાય છે; **રતૂ**ની પદ્ધી સારૂં જે **રતૂ** હોય તેની લાયકાત; **રતૂ** તરફથી મળતી દોસ્તીની એક ચેલાની લાયકાત; અને ચેલા તરફની **રતૂ**ની દોસ્તી અને **રતૂ** દોસ્તના આશિર્વાદ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[5] (૫) એક જોડાણ **રતૂ**ઓના વડાનું છે; વડા **દસ્તુરો**ની સરદારી માટેની એક માણસની લાયકાત; અને તેજ વડા દસ્તુરો માટેની સામગ્રીઓ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬) અને સર્વથી ઉંચ્ચાં જોડાણ વિષે; અને વળી એવાં જોડાણની કાયદા મુજબની અને પ્રમાણીક હયાતિ, દાખલા તરીકે જ્યારે એક જગાએ બે જણા હોય જ્યાં તે કે જે ગુનાહ વગરની હાલતમાં છે તેને તે કે જે તવંગર છે તેની જરૂર પડી હોય, અને તે તવંગર માણસે તે જે પૈસા માંગે તે આપ્યા હોય, અથવા જ્યાં જ્યારે કોઈ ગુનાહ કરવાનો હોય, ત્યારે જે બીજો હોય તેને તેની દોલત પીડા સમાન હોય; અથવા તેના સંબંધમાં કે જે એક જણ ધરાવતો હોય, તેની માલેકી જે બીજો હોય તેની બરાબર હોય;[6] અથવા એક જણના ગુજરી જવાથી તેની દોલત બીજાની દોલત સાથે ભેગી થાય છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૭) એક માણસ જેને તેનું હોય તે બીજાએ આપ્યું હોય અને તેને માટે ગોઠવણ કરી હોય તેની તરફ, અને તે કે જે તેના વિચારથી અને તેનાં કામથી લાયક હોય તેની તરફ જુઠ્ઠો નીવડે તેના ગુનાહની સજા વિષે. (૮) એક બાપનાં જ્યારે તેનું બચ્ચું ગુનાહ કરે તેજ વખતે તેને જણાવવા વિષે. (૯) ખોટી રાહબરી અને ખોટી રીતે વધારીને બોલવાથી

---

૧. જુઓ **વંદીદાદ**, ફ.ગર્દ **૫ મી**, ફ. ૨૯.—૨. **ગશતગીહૂ**, "ઢળવું," બીજી રીતે **યશતગીહૂ**, "વખાણ;" તેમજ **દશતગીહૂ**, "જંગલીપણું," અથવા **દુશતગીહૂ**, "શરમ ભરેલી વર્તણુક." વેસ્ટઃ **ગશતગીહૂ**, "વટલી જવું."—૩. સરખાવો ફા૰ **હમ-કુનૂ** યા **હમ-કુનૂ**, "મહેનત અને દુઃખમાં સાથી."—૪. સરખાવો અવ૰**રતુનય**.—૫. વેસ્ટનું વાંચણઃ **બએન્ હમ્ બબા**, "સર્વ બાબતોમાં."—૬. એટલે કે એક જણે મેળવેલી દોલત બન્ને જણા એક સરખી રીતે વાપરે. વેસ્ટના કહેવા મુજબ તેઓ "બીનસ્વાર્થી અને ભકિતભાવ સાથની મિત્રતા" ના દાખલા પુરા પાડે છે.

થતા ગુનાહ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૦) ભારબરદારી જનાવરો માટે એક માણસ[1] જે એકલો કામ કરતો હોય તેની[1] પાસેથી ઘાંસચારો લૂંટવાના ગુનાહ વિષે.

(૧૧–૧૨) લાયક માણસોને આપવાની ફરજ્યાત ભેટો વિષે; અને બીજાને ભૂખે મારવા માટેની તોજેશ; અને અશો[2] લોકો તેઓ છે કે જેઓ ગરીબ[3] ભિક્ષુકો[3] વચ્ચે મિલ્કત કાયદા મુજબ વહેંચી આપે છે, અને તેઓ કે જેઓ તદનજ કાયદા મુજબ વહેંચતા નથી; પહેલી તોજેશ તેને માટે છે કે જે બીજાને ભૂખે મારે છે, અને બીજાને ભૂખે મારવાથી તેઓ પેટની[4] ચૂંક ઉપજાવે છે,[4] અને જેથી વળી તેઓ શક્તિ અને ડહાપણનું બળ[5] ઓછું[5] કરે છે;[6] એક બળવાન માણસ પણ તેથી નબળો પડી જાય છે;[7] બીજાને ભૂખે મારવાને માટેની તોજેશ સારૂં જે ખોરાક યોગ્ય છે અને જે યોગ્ય નથી તે વિષે. (૧૩) તે માણસ વિષે કે જેની ફરજ્યાત ભેટોથી એક કરજ ઉભું થાય છે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૧૪) બીમાર માણસો જ્યાં સાજા થાય છે તે જગા વિષે; સાજા કરવાનું મીનોઈ કામ **અશવહિશ્ત અમેશાસ્પંદ**ની ઉપર આધાર રાખે છે, અને જે દુન્યવી છે તે તેનાં દવાખાનાંમાં[8] દાકતરપર. (૧૫) એક સારા દાકતરની સર્વ ભલાં કામો માટેની લાયકાત વિષે; અને એક ઘણુજ ખરાબ દાકતરની કોઇબી ભલાં કામ માટેની નાલાયકતા વિષે. (૧૬) ઓછામાં ઓછાં એક દરદને તાબે કરવા માટે **અહુરમજ્દે** દરેક રોપો પેદા કરવા વિષે. (૧૭) દવા આપવાના ધંધાના છાંયા[9] અને લાયકાત વિષે; અને એક દાકતરનો તેનાં દવાનાં કામનો ફાયદો અને ફી; એક દાક્તરને તેના હાથ નીચેના માણસો માટે ઘરમાં, ગામમાં, અને દેશમાં, અને પ્રદેશમાં સારો ખોરાક, સોજ્જાં કપડાં, અને ઝડપી ઘોડો, અને પૈસા અથવા માલ ભેટ આપવા વિષે. (૧૮) વખતસરની મહેનત કરવાવાળા, તથા તેઓને નીચવ્યા વગર ધ્યાન દઈ સાજા કરવાવાળા બીમાર લોકો માટેના દાકતરના હાથ વિષે.

(૧૯) બીમાર લોકો સાથે સંબંધમાં આવ્યાથી એક દાકતરના દરદનો ફેલાવો કરવાના ગુનાહ વિષે, કેમ કે તે તેઓ પાસે ન જવાથી બીગુનાહ રહ્યો હતે.[10] (૨૦) એક મરકી જે મોટી, અને તે કે જે નાની હોય તે વિષે. (૨૧) અને એક બીમાર માણસનાં આખાં શરીરનાં તથા તેના દરેક ભાગનાં દરદને સાજા કરવાનાં એક દાકતરના કામના બદલા[11] વિષે; અને પદવીવાળા અમલદારોને જેણે સાજા કર્યા હોય તેનો બદલો;

૧—૧. **મિનૂ અએવર્જીગ્ અઈશ્**, શબ્દાર્થઃ "એકલા કામ કરતા માણસ પાસે." સરખાવો અવ૦ **અએવ-વરેજ્.**—૨. **અ-ઊરજદાન્**; સરખાવો **ઉરૂજદ્**, "નાપાક."—૩—૩. અવ૦ **ન્યુરૂજદ્**, "હલકું," "ઉતરતું."—૪—૪. વાંચણઃ **પશ્ર્ન જાચિશ્ન**; સરખાવો ફા૦ **પર્શ**, "પેટની ચૂંક."—૫—૫. **અજ્-સ્તારીહ્**, "જીંદગીની ગેરહાજરી," ફા૦ **જીસ્તન્**, "જીવવું."—૬. **મૂન્ મૂન્..... પવન્ અઓંજ વ પ્રૂત્** શબ્દોથી લખાણ ગુચ્છવણ ભર્યું અને ન સમજ પડે એવું છે. જુઓ વેસ્ટનો તરજુમો પા. ૧૧૫-૧૧૬.—૭. સરખાવો અવ૦ **અ-સ્તરૂ**, "નબળું પડી સુવું."—૮. ફા૦ **દાલાન્**નો અર્થ "એક હૉલ," અથવા "ચાલી" થાય છે. વેસ્ટઃ "દીવાનખાનું."—૯. સરખાવો ફા૦ **સાય્**, "છાંયો," "બચાવ."—૧૦. તેનાં શરીરને રોગનો ચેપ લાગુ પડયા અગાઉ.—૧૧. જુઓ **વંદીદાદ** ફ.ગર્દ ૭ મી, ફ૦ ૩૬—૪૪.

નીચામાં નીચી પદવીથી સર્વથી ઉંચી પદવીના એટલે શહેનશાહ સુધીના અમલદારો, અને તેજ મુજબ પાયમાલ થયલા[1] અને નાચાર[2] માણસો. (૨૨) અને બીમાર માણસે તંદરોસ્તી પાછી મેળવવાની જાહેરાત પછી દાકતરને બદલો આપવાના વખતની હદ વિષે; એટલે કે, તેને સાજો કરવા માટેની માંગવામાં આવેલી, અને નહિ માંગેલી ફી કોણ તરફથી આવે; અને જે જાહેર રીતે જણાવેલી હોય તે કોણ તરફથી આવે; ખોરાકીનો સામાન કોણ તરફથી; અને કોણ તરફથી કોઈ પણ ચીજનો દુન્યવી બદલો ન મળે. (૨૩) તે દાકતર વિષે જેને કોઈ પીછાણતું હોય અને દવાદારૂ કરવા સારૂં ઘરમાં બોલાવે. (૨૪) એક દાકતરની ચઢતી લાયકાતની[3] પરીક્ષા વિષે; એટલે કે, તે પરીક્ષા કેમ કરવી, અને પરીક્ષા કરી શકાય એમ હોય ત્યારે કેમ કરવું અને પરીક્ષા કરી શકાય એવું નહિ હોય ત્યારે કેમ કરવું. (૨૫) જે દાકતરની પરીક્ષા નહિ થઈ હોય તેના ગુનાહ વિષે, વળી તેના ગુનાહ વિષે જેની પરીક્ષા કરી શકાય એમ નથી, જ્યારે તે બીજાને એક માણસના શરીરના કોઈ ભાગ સારૂં દવાદારૂ આપે; એક બાબત કે જેમાં બીજાઓએ તેની પરીક્ષા કીધી હોય, અને તે કે જેમાં તેની પરીક્ષા નહિ કીધી હોય, અને તેની દવા આપવાની હુશયારીની પરીક્ષા મુદલજ થઈ નથી. (૨૬) ઇરાનમાંથી એક દાકતરને શોધી કાઢતાં કેટલો વખત લાગે તે વિષે; જ્યારે તેટલા વખત પછીબી કોઈ મળે નહિ તો ઇરાની નહિ હોય તેવા લોકોમાંથી પણ તેને મેળવવાની સત્તા આપવામાં આવી છે. (૨૭) જો કોઈને ઇરાનમાં દાકતર મળે તો ઇરાની નહિ હોય તેવા લોકોમાંથી એક પસંદ કરવો એ ગુનાહ છે. (૨૮) એક ઇરાની નહિ હોય તે દાક્તરની ફી; અને તેજ બાબતપરની બીજી ઘણીક ચીજો. (૨૯) માણસજાતની દવાદારૂ કરવા વિષે, અને તેમજ ભારબરદાર જનાવરો અને ઢોરોને દવાદારૂ કરવા વિષે.

(૩૦) એક માણસ જે એક કામ માટે નાલાયક હોય તેને તે કામ સોંપવાના[4] ગુનાહ વિષે. (૩૧) અને એક દીનને લગતાં કામ અને પદવી સારૂં એક ચેલા કરતાં એર્વદની વધારે મોટી લાયકાત વિષે; જે અગત્યનું અથવા ફાયદાકારક હોય તેમાંથી જે જરૂરનું હોય તે આપવા માટે એક વિશ્વાસુ માણસ વિષે; અને વળી એટલા સુધી એક એર્વદ એક જોશી[5] કરતાં કુંભાર[6] જેવો વધુ છે, અને કુંભાર કરતાં વધુ પરહેજગાર છે; અને તેનું કારણ.

(૩૨) બીજાની જમીનપર કાંઇબી સત્તા વગર એક ઘર બાંધવા માટેની ગોઠવણ કરવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૩) જે જગા માણસજાતના વસવાટ માટેની હોય તેની સીમા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૪)

૧. સરખાવો ફા૦ **તવહ્**, "નારા થયલું."—૨. સરખાવો ફા૦ **તહ્ની**, "એક બી ચીજ વગરનું હોય તે," "ખાલી,"—૩. **મદમ્ શાઇસ્તનીહ્**, સરખાવો ફા૦ **શાયસ્તગીહ્**, "લાયકાત," "યોગ્ય પણું."—૪. **ગૂમાર્દન્**, "નેમવું."—૫. **અખ્તર્-હ્માર્**, ફા૦ **અખ્તર્-શુમાર્**, અથવા **સતારહ્-શેમૂર્**.—૬. સરખાવો **વંદીદાદ**નો પહલવી તરજુમો ફરગર્દ ૮ મી, ફ૦ ૮૫, **મૂન્ આતાશ્ [મન્ ખૂમ્બગ્ બરા ઈ ઝિમીગ્ પજાવ્** [ઈ **દૂસીન્ગરાન્**]; સરખાવો ફા૦ **દુસીદન્**, "સીમેન્ટથી સાંધવું," "કાચ બેસાડવો." વળી સરખાવો ફા૦ **કજહ્-ગર્**, તે પરથી પહલવી **ગુસીનગ્-ગર્**.

એક બુરી દીનના માણુસના સંબંધમાં ભલી દીનના માણુસનો અને અને ભલીદીનના માણુસના સંબંધમાં બુરી દીનના માણુસનો કયો પુરાવો પુરાવા તરીકે ગણાશે તે વિષે. (૩૫) અને આજુબાજુ ફરવા માટે, તેમજ ભીખારીઓને માટેબી વડા દસ્તુરનાં રહેઠાણનાં ઉંચ્ચાણની મ્હોટાઈ વિષે; વડા દસ્તુરની સખાવત;[1] અને બીજાઓ તરફ બેપરવાહ[2] હોવાથી કોઈની આબાદી[3] જતી રહેવા[3] વિષે; અને તેનાં બંધ બારણાંથી થતો ગુનાહ, અને તેની બેદરકારીથી તેની બદ આબાદી; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૬) પવિત્ર આતશોને તખ્તનશીન કરવાની યોગ્ય ગોઠવણ કરવાથી ઝળકાટ[4] મેળવવાનાં[4] તથા ભપકાનો[5] ફેલાવો કરવાનાં[5] પ્રમાણ વિષે; અને તે માણુસ વિષે જે તેમાંથી યોગ્ય માપમાં કાંટા[6] અને છાલાં[6] કાઢી નાંખે. (૩૭) અને દરેક જણનાં, આતશનાં ઘરમાં જેટલી બને એટલી ચીજો મોટા જથ્થામાં ઘટતી રીતે લઈ જવા વિષે. (૩૮) પાણી જે સ્થિર[7] હોય અને જે નાળામાં[8] વહેતું હોય તેની ખાસ્યત વિષે. (૩૯) જાહેર બાંધકામો જે એકજ સરહદપર હોય અને જે બે સરહદ વચ્ચેના વિસ્તારમાં હોય તેની ખાસ્યતો વિષે.

(૪૦) એક મેંઢાંને લગતા ચુકાદા વિષે, જે મેંઢું, ચોરીના હેતુથી, અથવા ચોરીના હેતુ વગર પોતાની ચરવાની જગા છોડીને કાયદા વગરની રખેવાલીને લીધે, યા કાયદા મુજબની રખેવાલીથી પણ, બીજાની મેંઢાં ચરવાની જમીનપર જાય. (૪૧) એક બળદ જે ગોધો[9] હોય અથવા જે બીજી જાતનો[10] હોય, તેને, અથવા એક ઘોડાને, અથવા એક મેંઢાંને, અથવા એક બકરાંને, અથવા એક નાનાં[11] હલવાનને,[11] અથવા બીજી જાતોમાંનાં એક મેંઢાંને ઘાંસચારાવાળી અને અનાજવાળી જગાપર દાખલ કરતાં એક દિવસ અને રાતના અરસામાં કેટલો ઘાંસચારો આપવો જોઈએ તે વિષે. (૪૨) એક વહાણ ચાલી શકે એવી નદીથી આદમજાતનાં રહેઠાણની જગાના તફાવતનાં માપ વિષે. (૪૩) એક મેંઢાંને તેની મરજી મુજબ ઘાંસચારાની જગામાં ચરવા દેવાના વખત વિષે; અને તેને તેથી દૂર રાખવાનો વખત, ઝાડો નહિ કાપવાની રૂતુ વિષે, અને મેંઢાં નહિ કતલ કરવાની રૂતુ. (૪૪) એક નાશ કરનારા[12] પદાર્થ વિષે, જે એક કિલ્લા સાથે દુશ્મનની બીક સારૂ ભેળવામાં

---

૧. વિશાદ્ બબાઈહ્, "ખુલ્લાં બારણાં."—૨. અ-મનગી, અવ૦ મન્, "વિચારવું."—૩—૩. અન-આજ઼ૂદગીહ્, "ખીલવું નહીં તે," "ન વધવું."—૪-૪. વાંચણઃ લીયાન્ વન્દિશ્ન્, સરખાવો ફા૦ લયાન્, યા લિયાન્, "ભપકો."—૫—૫. સરખાવો અરેબીક્ નફૂસ્, "ભપકો," "દાદઃ" અને અફશાન્, "ફેલાવવું." વેસ્ટઃ વફશ-અફગાનો, "ભપકો ફેલાવતું."—૬—૬. ખાર્-અખ્ગલ્, સરખાવો ફા૦ ખાર્, "કાંટા," અને અખ્ગૂલ, "છાલાં."—૭. સરખાવો અવ૦ અ-ઈરીરિચ, "નહિ બગડેલું," "આપ્યું". વેસ્ટઃ અઈરીદો, "બહાર ઝરતું".—૮. નએવ—તાગ્, સરખાવો અવ૦ નાવય, "વહાણ જઇ શકે તેવાં પાણી," અને તચ્, "વહેવું."—૯. સરખાવો અવ૦ ઉખ્વન્, "ગોધો," "નર—બળદ."—૧૦. એટલે બીજી જાતિનો, ગાય.—૧૧—૧૧. ખજૂરા, "ભુંડ," "નાનું મેંઢું;" વેસ્ટ "ડુક્કર."—૧૨. વાંચણઃ જખ્મગ્; સરખાવો ફા૦ જખ્મ, "જખ્મ," વેસ્ટઃ જામક્, "કપડાં."

આવી હોય; તે માણુસ-મારનાર[1] અણદીઠ અને નિશાની વગરની[2] છે. (૪૫) એક મોટાં થડવાળાં[3] ઝાડનો નાશ કરવા વિષે, એટલે કે, કેમ તે કરવા સામે વાંધો નથી. (૪૬) લોકો જેઓ દુશ્મનની બીકથી આગળ ધસતાં હોય તેઓને એક સરદાર કઈ જાતની કુચ કરાવે તે વિષે; અને તેઓ સર્વેથી સરસ[4] ઢોર લશ્કર સાથે આગળ હાંકે છે; અને ઘાંસચારાની જગા જે રસ્તાની બાજુમાં હોય, તેમાં ઘાંસચારો મળે તે પ્રમાણમાં તે ઢોરોને ચરાવવા વિષે; અને ઢોરની જાતમાંનાં સર્વેથી ચઢતાં ઢોરોને એક પછી એક છેલ્લાં ઢોર સુધી ઘાંસચારાપર છોડી દેવા વિષે, અને તેનું કારણ. (૪૭) અને એક માણુસ જે તેની દોલતને લીધે પ્રખ્યાત[5] થયો હોય તેને વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૪૮) અને વહેતાં[6] પાણીઓ,[6] ઉપર[7] વહેતાં પાણીઓ,[7] તથા કિનારા સાથનાં યા કિનારા વગરનાં પાણીઓની રસ્તાપર એવી ભેળ થવા વિષે; અને વહેતાં તથા નીચે પડતાં પાણીઓની ભેળ, એટલે કે તે રસ્તાપરથી કે જ્યાંથી પાણી પાછું ફરે; ક્યાં પાણીને પહેલાં માન આપવું જોઈએ; અને વહેતાં તથા નીચે પડતાં પાણીમાંનાં ક્યાંને પહેલાં માન આપવું જોઈએ અને તેનું કારણ.

(૪૯) ખાણું, પીણું, અને સુખની રેલછેલ, અને પ્યારની બાબતોમાં ચેલાની દીનના એવંદ તરફની તાબેદારી[8] વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૫૦) જ્યારે ઇરાની નહિ હોય એવા લોકો ઇરાનની સરહદપર આવે અને ઇરાનને નુકસાન કરવા માંગે ત્યારે શું થાય તે વિષે; સરહદનો બચાવ કરનારા તથા હમશરીક પહેલવાનોનું ઇરાની નહિ હોય તે લોકોને મારી હઠાવવાનું તથા ઇરાનનાં લોકોના જાન તથા માલને ઇરાની નહિ હોય તેઓ પાસેથી છોડવવાનું કામ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૫૧) ઇરાની કોમે[9] એક જુલમગાર લૂંટારાને સજા કરાવવાથી થતા ફાયદા વિષે; અસલનાં[10] લોકોનાં કામો તથા મતોને[10] ઉસ્તવાર રહેવાથી થતાં ફાયદા વિષે; જે ફાયદો ઘણાં ધર્મનાં મકાનો સ્થાપવાથી થાય; જે એવંદો સારૂં ચેલાઓ પુરા પાડવાથી થાય; જે દસ્તુરો પછી થાય, જે દસ્તુરોની ગેરહાજરીથી થાય, જે તેના ગુજરી જવાથી થાય, જે તેનાં મરણુની આગળ થાય; અને તેજ પવિત્ર કેતાબમાં પુષ્કળ ખબરવાળી બીજી બાબતો આવેલી છે.

(૫૨) "અશોઈ સર્વેથી સરસ ન્યામત છે............"

---

૧. અન્શુતા—સેકૂન્, સરખાવો પહલવી સેકીના, "છરી" અથવા સેકીનીદન્, "છરી" થી કાપવું, વેસ્ટ "માણસોમાં સારા સગન."—૨. વાંચણુ: અનીશાનન્દ, સરખાવો, નીશાન્ "નિશાની," વેસ્ટ: ખ્વીશાવન્દ, "તેને લગતી કોઇ ચીજ," તેપરથી "લાયક."—૩ સ્તુન, "થડ."—૪. શબ્દાર્થ: "સારાં ચુંટી કાઢેલાં." —૫. વાંચણુ: સૂન્ સખૂનગ્, "જેને માટે સારૂં બોલાતું હોય," "જાણીતો." DP. મુજબ, મિન્ નીશોનગ્, "દોલતની નિશાનીઓથી વેગળો."—૬-૬. ફ્રાજ્ મયા, સરખાવો અવ૦ ફ્રતૂ—આપ, "પાણીઓને આગળ વહેતાં કરવાં". (યશ્ત ૧૦મી, ફ. ૬૧).—૭—૭. સરખાવો અવ૦ પઈત્યાપેસ્, (વંદી૦ ફ્રગર્દ ૬ઠી, ફ. ૪૦) "ઉંચે વહેતો ઝરો."—૨૨—૨૨ અવ૦ ન્યાપેસ્, (વંદી૦ફ્રગર્દ ૬ઠી, ફ. ૪૦).—૮. ફ્રદ્—દારિશ્નીહ્, શબ્દાર્થ: "નીચે રાખવું;" "તાબેદારી."—૯. હન્જમનીગાન્ શબ્દાર્થ: "હન્જમન (અંજુમન)ને લગતાં લોકો."—૧૦—૧૦. અથવા, "અસલનાં લોકોનાં કામોની યાદ રાખવાથી."

બાબ ૩૭ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) સગાતૂમ[1] નસ્કના ત્રીસ વિભાગોમાંનો પહેલો વિભાગ જેઓ દીનનાં ફરમાનો મુજબ ચાલે તેઓના બદલા વિષેનું પુસ્તક છે; જેઓ તેનાં સારાં ફરમાનો માને તેઓને મારનારાઓની સજા, અને તેઓના નાશની[2] તૈયારી. (૨) એક માણસની પંદર વરસની ઉમર પછીની ફરજો વિષે, જ્યારે તેણે જે કાયદો સારો છે તે સાંભળ્યો હોય, અને તેને વિષે પુછપરછ કરી તે શોધી કાઢ્યો હોય. (૩) એક માણસની એક કામની તે કરવા અગાઉની બારીક[3] તપાસ[3] વિષે, જ્યારે તે તે કામ ગુનાહભર્યું છે કે સવાબનું છે તે જાણતો નહિ હોય, અને જ્યારે તેનાથી તે બાજુએ મૂકીને તે નહિ કરવું એવું બની શકતું હોય. (૪) રાતને વખતે પવિત્ર આતશના ઉજાસથી અથવા જ્યારે તેણે તે જગામાં આતશ જોયો હોય ત્યારે ઘરમાં દાખલ થવાને લગતી શિખામણ વિષે; જ્યારે કોઈ બીજી રીતે જાય ત્યારે તેના લોકો યા ઢોરો, યા કપડાંને નુકસાન થાય, અને તેને તે જાણીજોઈને કરેલી ઇજા તથા નુકસાન માટે તોજેશ કરવી પડે. (૫) તેની ચણગારીઓના[4] ઝળકાટની[5] હદ વિષે, અને એક પવિત્ર[6] જગામાં ઉભાં કરેલાં[6] બારણાંની નક્કી કરેલી પહોળાઈ તથા ઉંચાઈ.

(૬) એક તરતનાં જન્મેલાં બચ્ચાં વિષે, તેને માટેની જગા કેમ તૈયાર કરવી જોઈએ, અને પહેલી ત્રણ રાત સુધી તે, જરાબી વખતના ખાંચા વગર[7] તે જગામાં કાયદા મુજબ સર્વથી સરસ[8] રોશની કરવી જોઇએ. (૭) જોરાવર[9] દ્રુજને એકદમ હાંકી કાઢવા સારૂ બચ્ચાં પાસે આતશ લઈ જવા વિષે;[10] અને એક બચ્ચાંને, તેનુ અંદરનું[11] શરીર[11] પાક કરે[12] એટલો હોમનો રસ[13] પહેલાં ચખાડવા વિષે; અને બીજી વખત

૧. એ નસ્ક અહુનવરનાં ભણતરના ૧૮મા શબ્દ ચીશ્ર ને મળતું આવે છે. રવાયતો મુજબ એમાં બાવન પ્રકરણો હતાં. જે આંકડો આ અને ૪૦મા બાબમાં જણાવેલા આંકડા મુજબ બરાબર છે. સગાતૂમ્, શબ્દ અવ૦ સંઘ, "શીખામણ," "શિક્ષણ" પરથી નીકળ્યો હોય, એટલે કે "શીખામણોથી ઘણુંજ ભરપુર."— ૨. જદારીહ્, "માર," "નાશ."—૩—૩. નિગીરીદન્, "કોઈ ચીજને નજદીકથી જોવી."—૪. સરખાવો ફા. પર્કૂ, "તડતડે એવા આતશ."—૫. સરખાવો ફા૦ જખ્શૂ, "વિજળી," "વરસાદની કમાન," "સુરજનું કિરણ."—૬—૬. જક દાત-ગાસ્ કર્દ, દાતગાસ્, શબ્દઃ અવ૦ દાઈત્યો-ગાતુસ્, "કાયદા મુજબનો પવિત્ર આતશ" ઉપરથી નીકળેલો છે.—૭. પત્વસ્તગ્, "ચાલુ," "ખાંચા વગર."—૮. અવીતર્. વેસ્ટઃ "વધુ ખાસ કરીને."—૯. તર્વીનીદાર્, અવ૦ તર્, "જોરથી ધસી જવું."— ૧૦. એટલે કે, તરતનાં જન્મેલાં બચ્ચાં માટે તૈયાર કરેલી જગા પાક કરવા સારૂં.— ૧૧—૧૧. અન્દરૂનૂ-વરાનૂ, સરખાવો ફા૦ બર્, "શરીર," "છાતિ," અવ૦ વર્.— ૧૨. સરખાવો ફા૦ ખૂસીદન્, "ભીંજેલું હોવું," તેપરથી "ધોયલું."—૧૩. અવ૦ પર-હઓમ, ક્રિયા કામ સારૂ તૈયાર કરેલું હોમનું પાણી.

મઇધ્યોઈ-જરેમય રૂતુનું[1] માખણ[2] જે તેની પાસે લઇ જવું જોઈએ તે ચખાડવા વિષે; અને બાપ તથા માની તેનીપરની જતન; અને તે તરતનાં જન્મેલાં બચ્ચાંની બન્ને બાજુપરનાં તેઓનાં રક્ષણની[3] હદ. (૮) દીનના કાયદા મુજબ તૈયાર કરેલી તરતનાં જન્મેલાં બચ્ચાં માટેની જુદીજુદી જગાઓ વિષે; માતાએ બચ્ચાંને પાણી સાથે[4] ભેળીને આપવાનાં દુધનું પ્રમાણ;[4] અને તેજ બાબતપર જેઓી વધુ હોય તે.

(૯) ઇજેલાં પાણી[5] તેમજ **વરેસ**[5] ને પવિત્ર આતશ આગળ લઈ જવા વિષે; કે જેથી ક્રિયા[6] કરનાર મોબેદ[6] ક્રિયા[7] શરૂ કરવા માટે હાથ ધોય;[7] અને તેઓને[8] પવિત્ર નહિ કરનાર શખ્સે તદન અપવિત્ર હાથોએ લઈ જવાનો ગુનાહ. (૧૦) **વરેસ** અને બીજી ચીજો જે પવિત્ર આતશસાથે કામમાં આવતી હોય તેને રીમનીથી બચાવવા વિષે; જો કોઈ તેઓને જાળવવાની માહીતી વગર આતશ આગળ લઇ જાય તો તેઓની જાળવણી નહિ થવાને લીધે તેઓ અપવિત્ર થાય; અને જે એવી રીતે બેદરકાર હોય તે ગુનેહગાર[9] બને છે; તેથી કાયદા મુજબ **વરેસને** તેને લાયકની જગાએ રાખવા જોઈએ.[10]

(૧૧) એક ઘરમાં બિછાનાંઓની[11] જગાને[11] લગતી ગોઠવણ[12] બરાબર કરવા વિષે, બચ્ચાંઓને માટે તેમજ પુખ્ત ઉમરનાં માણસો માટે; અને એક જડજના ચુકાદા વિષે, જ્યારે એક સુતાર પલંગો બરાબર બનાવે, જ્યારે ઘરનો ધણી એવું મત ધરાવતો હોય કે તે બરાબર બનાવ્યા નથી, અને જ્યારે બન્ને એમ વિચારે કે તે બરાબર નથી, અને

૧. જુઓ વિસ્પરદ કર્દો ૧ લો અને ૨ જો, ફ૦ ૨, અને અવ૦ **આફ્રીન્ગાન્ ઈ ગાહમ્બાર્**, ફ. ૩.—૨. એ ખાલ્દી **મિશ્ખા** પરથી નીકળેલો એક હુજવારેશ શબ્દ છે. અર્થઃ "ઘી." એનો અર્થ વસંત રૂતુની વચ્ચે કાઢેલાં દુધમાંથી બનાવેલું ઘી થાય છે. એટલે કે સર્વેથી સરસ ઘી. અરેબીક, **મસ્કાહ્**.—૩ સરખાવો ફા૦ **નિવસ્તન્**, અથવા **નિપસ્તન્**, "જાળવવું," "રક્ષણ કરવું."—૪—૪. **સામાન્ ઈ શનૂન્ ઈ શીર્**, સરખાવો ખાલ્દી **શનીન્**, "પાણીસાથે ભેળેલું દુધ;" અથવા બચ્ચાંને પીવા માટે ખાસ તૈયાર કરેલું પાણી જે દુધમાં ભેળીને બચ્ચાંને અપાય. **શનૂન્**, ખાલ્દી **શઊબ્**, "એક જાતની કાંજી," સાથેબી સરખાવાય, એ ઉપરથી વાંચણ **શઊવ્**, અને તરજુમો, "દુધની કાંજીનું પ્રમાણ" એમ થાય. વેસ્ટનું વાંચણઃ **સામાન્ શોનો ઈ શીર્**, "માતાએ બચ્ચાંને આપવાનાં દુધની હદ અને રીત."—૫—૫. વાંચણઃ **જઓસ્રે** (યા **જઓહર્**) **ગેસૂ-ઈચ**, "ઇજેલું પાણી તથા સફેદ ગોધાના (વરસ્યાના) ઇજેલા બાલ." વેસ્ટનું વાંચણઃ **જોર્ વ દીગ્—ઈચ્**, "પવિત્ર પાણી યા વળી રાંધવાનું વાસણ."—૬-૬. અહીં **યઓશૂદાસ્રે** શબ્દ અવ૦. **યઓજ્—દાથ્ર**, "અશોઈ આપનાર" ને માટે વપરાયો છે; એક ક્રિયા કરનાર મોબેદ અથવા એક મોબેદ જે **યજશ્ને** ઇત્યાદી ક્રિયાઓમાં **જઓતર્** તરીકે કામ કરે.—૭—૭. **ફ્રાજ્ શૂસ્તન્ યદા**, શબ્દાર્થઃ "પોતાના હાથ ધોય," જે કામ ક્રિયાની શરૂઆતમાં કરવામાં આવે છે.—૮. એટલે **જઓથ્ર** તથા **વરેસને**.—૯. **આસ્તેરેદ્**, સરખાવો અવ૦ **આસ્ત્રયેઇતિ**, ધાતુ **આ—સ્તર્**, "ગુનેહગાર બનાવવું,"—૧૦. અને તેને કોઇબી રીતે અપવિત્ર થવા દેવા નહિ જોઈએ.—૧૧-૧૧. સરખાવો ફા૦ **ગાહ્—વારહ્**, "પાળાણું."—૧૨. ઘરધણી અને સુતાર વચ્ચેની ગોઠવણ.

જ્યારે ત્રણે જણાં એમ ધારે કે તે પલંગોમાંના ઘણાક[1] બરાબર બનાવેલા છે; અને તેજ બાબતપર જેવી વધુ હોય તે. (૧૨) જ્યારે લોકોને બરાબર દેખાતું નહિ હોય ત્યારે તેઓને બરાબર દેખતાં કરવાની રીત વિષે; તેને માટે એક આંખનો દાકતર નેમવો જોઈએ; જે જે લોકોની ઇચ્છા હોય તેઓને આંખની[2] ખામી કેમ કાઢી નાંખવી[2] તે શિખવે, નહિ તો, તે લોકો તે ચલાવ્યા કરે, અને પોતાને ઇજા કરે; એવી ઇજા સારૂં સજા યા તોજેશ; અને તેજ બાબતપર જેવી વધુ હોય તે. (૧૩) તે માણસોને હુકમ નહિ આપવા[3] વિષે જેઓ સ્ત્રી, તથા બચ્ચાંઓ, તેમજ પુખ્ત ઉમરનાં માણસો—જેઓને લીધે એક પછી એક એમ ત્રણ વખત ભૂખમરો આવી પડે, તેઓની—ચાકરી[4] કરતા હોય;[4] વળી ભૂખમરો ચોથી વખતબી આવી પડે; કારણકે ચોથી વખત ભૂખમરો પાડવાથી, તે માણસ જરાબી[5] બંધી વગર કામ લઈ શકે;[5] અને તેજ બાબતપર જેવી વધુ હોય તે.

(૧૪) એક ધારવાળાં હથિયારની સંભાળ વિષે; એટલે કે, તેને ઘરમાં કેમ લઈ જવું; તેને બખ્તરમાં[6] કેમ મૂકવું; એક[7] માણસ જે તેને બીજી કોઈ રીતે રાખે યા મૂકે તેનો ગુનાહ[7]. (૧૫) અને દરેક પ્યાલા[8] અને વાસણ વિષે, જેમાં ઝીણું[9] વાસણ, પાણીથી વખત માપવાનું વાસણ,[10] અને એક મોટી[11] થાળીબી[11] સમાયલાં છે; એટલે કે, તેને ઘરમાં કેવી રીતે મૂકવાં; અને તેઓને છુપાવવાનો[12] તથા જુદાં મૂકવાનો[13] ગુનાહ. (૧૬) એક બારણું જે બરાબર ઉંચું કરેલું હોય તે વિષે; અને જ્યારે તે નીચે પડી જાય અને તેનાથી[14] કોઈને ઇજા થાય[14] અને સુતાર[15] તેને માટે નિર્દોષ હોય ત્યારે શું થાય; અને જ્યારે તે ગુનેહગાર હોય ત્યારે શું થાય.

(૧૭) માથું ધોવા[16] વિષે, અને પાણીની સંભાળ લેવા વિષે, અને તેઓને લગતાં દીની ભણતરો; અને તેજ બાબતપર જેવી વધુ હોય તે. (૧૮) બાલ કાપવાના

---

૧. **કબ્દીહૂને** બદલે **કબ્દી,** "મોટો ભાગ."—૨—૨. એટલે કે, આંખમાંથી મોતીઓ કેમ કાઢવો તે શીખવે. **હન્જીદનૂ,** અવ૦ **હન્ચ્,** "ખેંચવું," "કાઢવું," ફા૦ **અન્જીદનૂ** અથવા **આહન્ચીદનૂ**—૩. સરખાવો ફા૦ **ફર્માયિશ્ શીફ્ર્માયેદ્,** **ફર્માયિશ્,** "હુકમ," "ફરમાસ."—૪—૪. **કારૂ—ખૂગરનૂ,** સરખાવો ફા૦ **ખૂગશ્,** "જેને એક ચોકકસ કામ કરવાની ટેવ હોય." વળી સરખાવો ફા૦ **કાર્ગશ્,** પહેલવી વાંચણઃ **કારાનૂ—ગરાનૂ.**—૫—૫. **અબન્દીહા કૂનિશ્ન,** જો તેને સ્ત્રી અને બચ્ચાંઓ વચ્ચે કામ કરવા દેવામાં આવે તો.—૬. વાંચણઃ **જોશનૂ,** સરખાવો ફા૦ **જૂશનૂ.** "બખ્તર."—૭—૭. બેહતર વાંચણઃ **વિનાસ્ ઇ ગબ્રા િમનૂ િન્વતર્ દારતનૂ હન્બેતૂન્તનૂ,**—૮. બીજી રીતેઃ **જામગ્,** "કપડાં."—૯. સરખાવો ફા૦ **કફ્ચ્,** "ઝીણુ," "છારી."—૧૦. સરખાવો ફા૦ **પન્ગ્,** "પાણીના વહેવાથી ચાલતું એક અસલનું ઘડીયાળ."—૧૧—૧૧. સરખાવો ફા૦ **ખ્વાનૂ,** "મોટી રકાબી," "જમવાના ટેબલ."—૧૨. **મઇનૂગીહા હન્બેતૂન્તનૂ,** શબ્દાર્થઃ "તેઓને છુપી યા અણદીઠ જગાએ મૂકવાં."—૧૩. **પાહરીખ્તનૂ,** "છુટાં મુકવાં."—૧૪—૧૪, **અજશ્ રએશ્ યેહૂવૂનેદ્,** શબ્દાર્થઃ તેનાથી એક જખમ થાય.—૧૫. અવ૦ **દાઉરૂકર્.** ફા૦ **દરૂદ્ગર્.**—૧૬. એટલે કે, બરેશ્નુમની ક્રિયા કરવા વિષે, જે પહેલાં માથુ ધોવાથી શરૂ થાય છે. સરખાવો અવ૦ **વંદીદાદ,** ફર્ગર્દ ૮ મી, ફ. ૪૦ વિગેરે.

વખત વિષે, જેમાં તેઓ બાલ બોડે. (૧૯) એક બચ્ચાંને પહેલી વખત બોડવા વિષે; અને તેનું ભણતર; એક શિખેલા અને એક નહિ શિખેલા હજામને હાથની હજામત; અને એક તેજ ધારવાળા અસ્તરાથી[1] બોડવું; પુખ્ત ઉમરનાં માણસો માટેના અસ્તરા, તેમજ બચ્ચાંઓ માટેના, જે અસ્તરા બચ્ચાંઓના સંબંધમાં વાપરવાનો હુકમ હોય તેને તંદરોસ્તી[2] આપવા સારૂં[2] કેમ લગાડવા; તેમજ અસ્તરા માટેની ધાર કાઢવાની પથરી. (૨૦) એક હજામ હજામત કરે ત્યારે એક માણસની કેટલીક બેસવાની રીતો વિષે; અને તે હજામની પોતાની કેટલીક રીતો; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૨૧) જેઓ બજારના એક પછી એક રખેવાળો[3] હોય તેઓ વિષે, અને એક બજારવાળું[4] શહેર;[4] વળી લોકોને એકમેકને અણીવાળાં[5] હથિયારે અથવા બીજાં હથિયાર કે જે વડે તેઓ પોતાનું કામ કરે તેથી જખમ કરવાથી દૂર રહેવા વિષે; તેનાથી દૂર નહિ રહેવાનો ગુનાહ. (૨૨) અને એક અણીવાળું હથિયાર કાયદાસર આપવા વિષે; અને તેને બરાબર નહિ આપવાથી થતો જખમ; ખોરાકથી ભરેલી રકાબી વાજબી રીતે લેવા-યા આપી દેવા વિષે; અને તેમ બરાબર નહિ કરવાથી થતો જખમ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૩) ઘોડા ફેરવવાની કાયદેસરની જગા વિષે; શહેરની વચ્ચેથી તેની હદ; ઘોડા ફેરવવાની જગાની યોજના; અને તેમાં[6] કામ કરનારાઓના વડા કેળવનારાઓની કેળવણી; ઘોડા ફેરવવાની જગાપર તીર ફેંકવા વિષે; અને માણસ તથા ઢોરને થતા જખમ; ગુનેહગાર હોય ત્યારે શું થાય, અને ગુનેહગાર નહિ હોય ત્યારે શું થાય. (૨૪) એક જાસુસને[7] કાઢી મૂકવા વિષે; તેને કયાં, કાંય, અને કેમ કાઢવો; અને તે જાસુસને જખમ કરવાથી થતો ગુનાહ યા તેથી થતું નિર્દોષપણું.

(૨૫) એક **કૂસ્તી** બનાવવાની રીત વિષે; અને કાયદા મુજબ તેને નહિ બનાવવાથી રવાનને પહોંચતી હલાકી. (૨૬) તેને કાયદાનુસાર બાંધવા વિષે; અને જે કોઈ ચીજ વિષે ફરમાન ન હોય તે નહિ વાપરવા વિષે; જો લોકો ગેરકાયદેસર **કૂસ્તી** બાંધે, અથવા ગાંઠવાલી[8] બંધાય,[8] તો નુકસાન થાય અને અંતઃકરણ ડંખે.[9] (૨૭) એક નાસ્તિકને[10] કાયદાનુસાર મારવા વિષે; અને તેને ગેરકાયદેસર મારવાથી થતું નુકસાન. (૨૮) રસ્તાપર આતશને બરાબર જાળવવા વિષે; અને જ્યારે કોઈ એક પગે ચાલીને પસાર કરી જવાય એવી નદી આગળ આવી પહોંચે,

---

૧. સરખાવો ફા૰ ઉસ્તુર્, "અસ્તરો."—૨-૨. **બએશાજિશ્નીહ્ અશ્**, DP. મુજબ એનો અર્થ "જીંદગીની તંદરોસ્તી" થાય; સરખાવો અવ૰ અદા, "ભેટ." —૩. ફા૰ **કીર**, "રખેવાળી."—૪—૪. **રસ્તગ્ ઈ વાઝાર**, સરખાવો ફા૰ **રસ્તહ્**, "માલથી ભરેલી દુકાનોની હારવાળું બજાર," "બજારનું શહેર," "અંદરથી તેમજ બહારથી પાક," "કાયદા," "રસમ."—૫. સરખાવો અવ૰ તિઘ્ર, "તિક્ષણ," અણીવાળું."—૬. **અમત્ બએન્.** અહીં **મૂન્** ને બદલે **અમત્** શબ્દ વપરાયો છે,—૭. સરખાવો ફા૰ ગુશ્, "જાસુસ." વેસ્ટઃ "સાંભળનાર."-૮—૮. ગર્દીદન્ વિરગી-ઇર્દત્, સરખાવો ફા૰ ગેરેહ્, "ગાંઠ." —૯. સરખાવો. ફા૰ ગઝીદન્, "ડંખવું." વેસ્ટઃ વજ્ગાનીહ્, "ગુનેહગારપણું."—૧૦. સરખાવો સેમીટીક, વહામ્, "નાસ્તિક."

ત્યારે આતશને કાયદેસર નહિ જાળવવાથી આતશના સંબંધમાં થતો ગુનાહ. (૨૯) લડવૈયાઓ વિષે, જેઓ લશ્કરના આગળ વધેલા ભાગમાં[૧] હોય, અને અંધારાંમાં ભેળાઈ જાય; અને એકથી બીજાને હાનિ પહોંચે; અને ધાસ્તીની હદની જાહેર[૧૭] ખબર; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૦) એક લશ્કર જે ભયમાં હોય તેનાં આગળ વધવા વિષે; અને ઇરાની લશ્કરનું બળ ઇરાની નહિ હોય તેવાં લશ્કર કરતાં વધુ હોવાથી જે લશ્કર ભય વગરની હાલતમાં હોય તેનું આગળ વધવું. (૩૧) કાયદાનુસાર તથા વાજબીરીતે હિસ્સો માંગવા વિષે; અને ગેરકાયદેસર તથા ગેરવાજબી રીતે તે માંગવાથી થતું નુકસાન. (૩૨) પહાડપરથી[૨] આણેલાં બાળવાનાં લાકડાં[૩] ઘરમાં લઈ જવા વિષે; હાથપર મોજાં[૪] સાથે તેઓને ફરતેથી જોયા પછી તે સઘળાંને[૫] મૂકવા વિષે; અને તેઓની તપાસ,[૬] અને આતશ આગળ લઈ જવા વિષે; એટલે કે, તે કાયદેસર કેમ કરવું, અને તે ગેરકાયદેસર કરવાથી થતો ગુનાહ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૩) ગઑમએજ઼ને[૭] આતશપર કાયદેસર ગરમ કરવા વિષે, અને જો તે ગેરકાયદેસર કરે તો તેથી થતો ગુનાહ.

(૩૪) ઘાંસચારો એકઠો કરી, તેને એકપર એક ગંજીઓમાં ગોઠવવા વિષે; એટલે કે, તે કાયદાનુસાર કેમ કરવું; જો કોઈ બીજી રીતે કરે તો તેથી થતો ગુનાહ, જેને લીધે તેને ઇજા થાય યા બીજા માણસોને ઇજા થાય. (૩૫) અને એક કાયદાનુસાર બાંધેલું જંગલનું ઘર,[૮] લોકોનાં રહેઠાણ તથા ભારબરદારી જનાવરો અને ઢોરો માટેની જગા ઉભાં કરવાની ખાસ રીત વિષે; જો તે બીજી રીતે કરે અને તેથી પોતાને ઇજા કરે યા બીજા માણસોને ઇજા કરે તો તેથી થતો ગુનાહ.

(૩૬–૩૭) જ્યારે કોઈએ એક ભારબરદારી જનાવરને ગેરકાયદેસર કબજામાંથી છોડવી કાયદેસર બનાવ્યું હોય[૯] ત્યારે જે માણસ સત્તાવગર વચ્ચે પડે છે, અને દેશના[૧૦] સરદારોને[૧૦] ગુસ્સે કરે છે, તેને વિષેનો ચુકાદો; અને જ્યારે તે માણસે એક ભારબરદારી જનાવરનો ગેરકાયદેસર કબજામાંથી ગેરકાયદેસર રીતે છુટકારો કીધો હોય, અને એક માણસ કાયદાનુસાર વચ્ચે પડે તેને વિષેનો ચુકાદો; અને જ્યારે બન્ને ગેરકાયદેસર હોય; અને જ્યારે બન્ને કાયદેસર હોય. (૩૮) સીમાની[૧૧] નિશાની કરવા

---

૧. સરખાવો બાલ્દી, **મૂજ઼ન્નબ્**, "લશ્કરનો આગળ વધેલો ભાગ" વેસ્ટ: **મજ઼ન્ગીહ્**, "ધાસ્તી."—૨. અવ૦ **કઑફ્**, "પહાડ."—૩. સરખાવો અવ૦ **અએસ્મ**, "બાળવાનાં લાકડાં."—૪. **દસ્ત્-પાનગ્**, સરખાવો ફા૦ **દસ્તૂપનાહ્**, "હાથનાં મોજાં," "ચીપ્યો," યા **દસ્તાનહ્**.—૫. વેસ્ટ: **કાદા**, "પહેલા."—૬. **પરીસીદન્**, સરખાવો અવ૦ **પઇરિશૈન્તિ**, ધાતુ, **પઇરિ-ઇશ્**, "તપાસવું."—૭. **ગઑમએજ઼**, સફેદ બળદની પિશાબ, જેને ઇંજવા સારૂ વાપરવામાં આવે છે.—૮. **દશ્ત્-કદગ્**, વેસ્ટ: "ખેડુતનું ઘર."—૯. વેસ્ટ: **કર્દન્** શબ્દને **વખ્તુન્તન્**ને બદલે વપરાયલો સમજે છે. અહીં એક ભારબરદારી જનાવરને તેના ગેરકાયદેસર ધણી પાસેથી છોડવી તેના ખરા ધણીને આપવા વિષેની વાત છે.—૧૦—૧૦. **પદ્ગેહાનાન્**; વેસ્ટ: **પત્-ડીહાનાન્**, "જીલ્લાના અમલદારો."—૧૧. **બન્દ્**, સરખાવો ફા૦ **કુચહ્-બન્દી**, "ગલીની સીમાની નિશાનીઓ કરવી." વેસ્ટ: "બાંધવું."

વિષે, કે જેથી જમીન બરાબર કબજામાં[1] રહે છે; અને સીમાની નિશાની ગેરકાયદેસર કરવાથી જમીન બરાબર કબજામાં ન રહે તેથી થતો ગુનાહ, અને તેથી તે જમીનને નુકસાન થાય, યા બીજાને નુકસાન કરે. (૩૯) ઘોડાઓને તબેલામાં ગેરકાયદેસર રાખવા વિષે; અને તેઓને ગેરકાયદેસર રાખવાનો ગુનાહ. (૪૦) નાનાં તથા જબરાં ઝાડોને કાપવા વિષે; એ કામ કાયદેસર કયાં અને કેમ થાય; અને તેઓને બરાબર નહિ કાપવાથી થતું નુકસાન તથા ગુનાહ. (૪૧) કપડાં ધોવાની રીતો વિષે; અને જુદી રીતોથી થતો ગુનાહ. (૪૨) અને અંદર જવાની રીતો વિષે; અને રીત વગર અંદર જવાથી થતો ગુનાહ. (૪૩) તરનારા[2] પુરૂષોની પાણીમાંથી પસાર થવાની રીત વિષે; અને બીજી રીતે વર્તવાથી થતું નુકસાન તથા ગુનાહ.

(૪૪–૪૫) નેહેરોનાં તથા પગે પસાર કરી જવાય એવી નદીઓનાં વર્ણન વિષે; જેમાંથી બે માણસો પસાર થઈ શકે એવીથી તે ઘણાં માણસો પસાર થઈ શકે એવી નેહેરો અથવા નદીઓ; જે મોટી હોય તેની હદ, અને પાણી એકઠું કીધા[3] વગર, જુદીજુદી જમીનમાં નદી કેટલી ઉંડી હોય છે, જ્યારે જમીન સખત હોય ત્યારે કેટલી, તથા જ્યારે નરમ હોય ત્યારે કેટલી; અને તેઓના બહારના કાંઠાઓની હદ; જ્યારે પાણી ખાઇ,[4] યા ગરમ પણ વહેતું હોય ત્યારે કાંઠાનું[5] ઉંચાણુ[5] તપાસવા વિષે; અને જ્યારે પાણીની બહાર હોય ત્યારે કેટલી; તથા પાણીની અંદર હોય ત્યારે કેટલી. (૪૬) અને જ્યારે ખાઇ યા ઠંડું અને વહેતું. અથવા ખાઇ યા ગરમ અને સ્થિર; અથવા મિઠું યા ગરમ અને વહેતુ, પાણીની અંદર હોય ત્યારે કેટલું; અને પાણીની બહાર હોય ત્યારે કેટલું. (૪૭) અને જ્યારે ખાઇ યા ઠંડું અને સ્થિર; અથવા મિઠું યા ઠંડું અને વહેતું; અથવા મિઠું યા ગરમ અને સ્થિર; પાણીમાં હોય ત્યારે કેટલું તથા પાણીની બહાર હોય ત્યારે કેટલું. (૪૮) અને ઉંચો કિનારો તપાસવા કઇ રીત વાપરવી જોઈએ; અને દશ માણસથી તે ઘણાક માણસો પસાર થઇ શકે એવી નેહેરમાં પુસ્તા[6] આગળ, અને અંદરની પથ્થરની ભીંત આગળ પાણી સ્થિર[7] કેમ થાય છે; પુસ્તો નેહેરની અંદરથી કેવો હોવો જોઈએ પુસ્તાની અંદર પાણીનું ઉભું રહેવું; અથવા ઝાડોનું જંગલ[8] ફેલાઈ જાય[9] અને તેઓ ઉંચાં વધે. (૪૯) નેહેરની તપાસ રાખવાની રીતો અને સાધનો કયાં છે; અને તે કઈ નેહેર છે જેનો જો ત્રીજો નહિ, તો અર્ધો ભાગ વહેંચાયલો છે; અને તે કઈ કે જ્યારે તેમાં પાણી હોય તેની ઉપર અને તેથી વધારે જો ચોથો ભાગ નહિ, તો ત્રીજો

૧. સરખાવો ફ્રા૦ **ગન્જ્**, "ખજાનો," **ગન્જીદન્**.—૨. સરખાવો ફ્રા૦ **શિના**, યા **શિનાબ્**, "તરવું," "તરનાર," યા **શિનાવર્**, "તરનાર." વેસ્ટનું વાંચણુઃ **દાનાક્-વરન્**, "હુશીયાર."—૩. વાંચણુઃ **આવ્-ચીદન્**, અવ૦ **ચિ**, "એકઠું કરવું;" સરખાવો ફ્રા૦ **ચિદન્**.—૪. **સુર્**, "ખાઇ."—૫—૫. **મદસ્ બન્દાન્** વેસ્ટઃ "કાંઠાના સંબંધમાં." —૬. **જેહસ્તાન્-અએ**, અવ૦ **જયંધ્ર**, "દયૌ," અને **સ્તાન્**, "જગા;" એટલે કે, "પુસ્તો."૭—. **આસ્તીનીદન્**, "ઉભું રાખવું;" અવ૦ **સ્તા**.—૮. સરખાવો ફ્રા૦ **બીશહ્**, "જંગલ."—૯. સરખાવો ફ્રા૦ **તુખ્તહ્**, "ફેલાયલું," "પંથરાયલું."

વહેંચાયલો હોય; નેહેર કે જે વહેતી[1] યા સ્થિર[2] હોય; પાછળ સ્થિર, આગળ વહેતી નેહેર હોય; પાછળ પાણી સ્થિર થાય; અને જો તેઓ બીજી રીતે વર્તે તો તેથી થતું નુકસાન અને ગુનાહ. (૫૦) અને તેઓમાંથીજ એટલે નેહેરોમાંથી જુદીજુદી જાતનાં ઢોરો માટે પાણીમાંથી તરીને જવાથી કઈ જાતનો રસ્તો છે; અને જો બીજી રીતે વર્તે, અને તેથી જો નુકસાન થાય તો તેનો ગુનાહ. (૫૧) પાણીપરથી પસાર થઈ જવા માટે ઉભાં કીધેલાં બાંધકામ[3] વિષે, જ્યારે તે જાહેર વપરાસ સારૂં નવુંજ આપવામાં આવ્યું હોય; અને જ્યારે પાણી ખારૂં તથા વહેતું હોય, અને જ્યારે ખારૂં તથા ઉભું રહેલું હોય; અને જ્યારે મિઠું તથા વહેતું, અને જ્યારે મિઠું તથા સ્થિર હોય, તેમાંથી પસાર થવા સારૂં અને તેમાંથી કોઈને જેમ ગમે તેમ પસાર થવા સારૂં એવી અને એવી સગવડ હોવી જોઈએ; તેમજ જે પાણી વહેતાં પાછું હઠયું હોય તેની પર એવી તપાસ રાખવી જોઈએ; અને જો કોઈ તેને બરાબર તપાસ્યા વગર તેનીપર જાય તો તેથી થતું નુકસાન તથા ગુનાહ.

(૫૨) બે જણા જેઓ લડવૈયા હોય, અને જેઓ રસ્તાપર સાથે ભેગા થાય[4] તેઓ વિષે; તેઓમાંનો કયો ઘોડાની સંભાળ લે, અને કયો ખાણું તૈયાર કરે, અને તેજ બાબતની બીજી રસમો; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૫૩) રસ્તાપર ખાણું ખાવાનો તથા પીવાનો ગુનાહ; એટલે કે, જો તેઓ બીજી રીતે વર્તે તો એવી ચાલ કેવી ગુનાહભરી છે.

(૫૪) મેંઢાં તથા ભારબદારી જનાવરો માટેના ઉપાયો વિષે, જેઓમાં વધુ જીંદગી[5] પાકી મૂકવામાં આવી હોય; અને મેંઢાં, તથા બકરાં, તથા ગાય, તથા ઘોડી, તથા ગધેડાંને પાળવાની હદ, અને પહાડની[6] સરહદપર,[6] તથા નર સાથે માદાને રાખવાની હદ. (૫૫) ભારબરદારી જનાવરો, મેંઢાં તથા માદાઓ વિષે, જેઓ માટે, વેહ સાંકડો હોવાને લીધે, સુવાવડ વખતે દુઃખી[7] ન કરવા સારૂં વહાડકાપનાં હથિયારોનો ઉપયોગ થાય છે. (૫૬) જ્યારે તેને સંભાળવાની જરૂર હોય ત્યારે, એક નર ભારબરદારી જનાવરને માદાથી દૂર રહેવાના અંતરની હદ વિષે. (૫૭) એક માણસે એક બળદને કેટલો દૂર રાખવો જોઈએ તેની હદ વિષે, જે બળદે એક ઘાંસનું[8] ઝુંપડું[8] તોડી પાડયું હોય,[9] જે ઘાંસ બીજા જેઓ તેની સાથ તંટો કરે તેનું હોય; જ્યારે તે બળદને ગાયો વચ્ચે પાછો લાવવા દેવાય ત્યારે કેમ થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

૧. **અઊશ્તાન્મન્દ**, શબ્દાર્થ "જીવતી;" અવ૦ **ઉશ્તાન**, "જીંદગી."—૨. **અઊઝૂશ્તાન**, "સુસ્ત," "મંદ."—૩. **અવર્-પાદિશ્નીહ**, સરખાવો ફા૦ **બર્ પા**, "ઉભું કીધેલુ," "બાંધેલું," અને **બર્ પા કર્દન**, "બાંધવું."—૪. **બજેન્દ**, સરખાવો ફા૦ **બજીદન**, "પેટે ચાલવું," "ચાલવું."—૫. **શ૦તર્**, સરખાવો ફા૦ **શર્**, "જીંદગી." વેસ્ટઃ **જાન્-તર્**, "નવી જીંદગી."—૬-૬. **જકૂઈરીગ્**; સરખાવો ફા૦ **રીઘ**, "પહાડની કઠણ." વેસ્ટઃ **વ બજૂરા**, ("અને ડુકકર") સુચવે છે. જે DM માંનું વાંચણ નથી.—૭. **અતુતગ્**; સરખાવો ફા૦ **અતૂત**, "તીખાસ," "ખડબચડાપણું."—૮—૮. વાંચણઃ **બર્ગીગ્ ઈ ગિયહ્**; સરખાવો ફા૦ **બર્ગૂગ**, "બાંધકામ," "ઇમારત." વેસ્ટઃ **બર્કસગ્ ઈ ગિયહ્**, "છુપાવેલું ઘાંસ," સરખાવો ફા૦ **બર્ગસહ્**, "છુપું," "સંતાડેલું."—૯. **વિશૂર્ત**, "તેનો ભાંગીને નાશ કીધો."

(૫૮) તેના માબાપની પાયમાલીમાંથી[૧] એક માણસના બચાવ યા દૂર રહેવા વિષે, ખરાબ[૨] શુકન[૨] આચરવાથી[૩] તેનું તેઓને લીધે બીકથી[૪] ભરેલા થવું. (૫૯) એક બચ્ચાંને લીધેના બાપના ગુનાહ વિષે, જ્યારે તે બચ્ચાંને એક બેવફા માણસને[૫] સોંપ્યા પછી તે પાછો બોલાવે; જ્યારે તે આવે, ત્યારે એક મેંઢાંને ગેરકાયદેસર બીવડાવવાથી અને એક ભારબરદારી જનાવરને ફટકાવવાથી જે ગુનાહ નીપજે તે કદાચ થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬૦) અને એક રોપો જે દવાનાં કામમાં વપરાય તેને ઉખેડી નાંખવા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬૧) અને દેવ-પરસ્તો સાથે ભેગી ભેટો અર્પણ કરવા વિષે; એટલે કે, તે પરવાનગી[૬] સાથે કેમ થાય; અને જ્યારે પરવાનગી નહિ હોય ત્યારે કેમ; જ્યારે ભેગી ભેટો આપવામાં આવે ત્યારે તે બેઆબરૂ થયલી ગણાય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે ઈરાનીઓ કરતાં વધુ માન મળે ત્યારે કેમ થાય. (૬૨) અને જે ખોરાક તેમાં દેવપરસ્તો ખાધો અને પીધો તેના ટુકડાઓ વિષે. (૬૩) બીજાને ભૂખે મારવા માટેની તોજેશ કરવા માટે રોટલી સાથે આપવાનાં ગોસનાં પ્રમાણ વિષે. (૬૪) એક કસોટી વિષે; જે સખત હોય, અને વળી સખત નહિ હોય; તેમાં ભેટ આપવાથી નિર્દોષતાની જાહેરાત. (૬૫) દીનના ભરમો વિષે, અને તેઓને ઉઘાડા કરવાથી થતો ગુનાહ. (૬૬) બીજાની સ્ત્રીઓને ખરાબ[૭] શબ્દો કહેવાના ગુનાહ વિષે. (૬૭) સર્વેથી નાનાં ઘર, ગામ, દેશ, અને પ્રગણાંની હદ વિષે; અને સર્વેથી સરસની હદ વિષે. (૬૮) અને ખુનખાર[૮] લડાઈમાં[૮] ફ્રશઑસ્ત્રે[૯] તથા જામાસ્પનું[૯] રહેઠાણ કઈ જાતનું હતું તે વિષે, અને તેઓની ટેવ.

---

૧. સરખાવો ફા૦ હુશ્, "નાશ," "પાયમાલી." વેસ્ટઃ "મરણ."—૨—૨. વાંચણઃ **મૂર્વાગ્ ઈ સર્યા**, સરખાવો ફા૦ **મુર્વા**, "સારા શુકન્."–૩ **ફ્રમા**, "મોહોડું."–૪. **બીમાર્**. એ શબ્દ પહલવીમાં **બીમ્**ને બદલે કદાચજ વપરાય છે.–૫. વાંચણઃ **અપેનમગ્—ઈ**; સરખાવો અવ૦ **અપ્નમ્** "પાછું ફરવું," ચાલી જવું." એ ઉપરથી એક માણસ જે ભલી દીન તરફથી ફરી ગયો હોય તે. વેસ્ટઃ **અપેનમકો—ઈ**, "બુરી ચાલનો માણસ."—૬. **દસ્તોબરીહ**, "સત્તા સાથે."—૭. **સ્યાહ્**, શબ્દાર્થઃ "કાળા."—૮—૮. વાંચણઃ **પવન્ શિશ્—ગર્**, વેસ્ટઃ **પવન્ લાઈશ્કર્ લશ્કર્**, "લૂંટતાં લશ્કરમાં."—૯-૯. એ પ્રખ્યાત પુરૂષો જરથુશ્ત્ર પયગામબરના જમાનામાંજ હયાતિ ભોગવી ગયા છે.

બાબ ૩૮ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ **હચીદગાનિસ્તાન**[૧] નામનો છે, જે જપ્ત કરેલી મિલ્કત અને તેને તેથી રાખવા[૨] વિષેના અહેવાલનું પુસ્તક છે; જીવવાળી ચીજોને કેદ કેમ રાખવી; જ્યારે **પસુશ્-હુઉર્વ**ના હવાલામાં રહે ત્યારે કેમ થાય અને જપ્ત[૩] કરનારના હવાલામાં[૩] હોય ત્યારે કેમ. (૨) અને જ્યારે લડવૈયાઓ પાસેથી એક ઘોડાને જપ્ત કીધો હોય અને જો તેને કોઇબી જાતની કેદમાં રાખવાનું બની શકે એવું નહિ હોય, તો તેને કેમ કેદ કરવો; અને તેનાથી નુકસાન થવાનો ભય હોય, ત્યારે એ બાબતમાં શું કરવું; સઘળી બાજુએથી ધાસ્તી હોય ત્યારે કેમ કરવું; જ્યારે એક બાજુથી બચાવ[૪] મળતો હોય ત્યારે કેમ કરવું; જ્યારે આશા હોય છે ત્યારે બચાવ બચાવની હદમાં હોય છે; બચાવ કેટલો અને કઈ જાતનો છે. (૩) જ્યારે એક ભારબદારી જનાવરને જપ્ત કરવામાં આવ્યું હોય ત્યારે, તે જપ્ત કરનારના તાબામાં આવ્યા પછી, તેને કેટલો વખત રાખવું, અને તેની પાસબાની કરવાનાં કામમાટે પગાર[૫] શું આપવો તે વિષે હુકમ થવો જોઈએ; જપ્ત કરનાર જ્યારે આગળ હોય ત્યારે કેમ થાય; એટલે કે, તેમાં તેનો હિસ્સો હોય ત્યારે તેનાં પોતાનાં ખાસ કામ માટેના પગાર સારૂ પણ હુકમ કાયદેસર આપવો જોઈએ; તેનાં કામ માટે કેવો અને કઈ જાતનો હુકમ આપવો જોઈએ. (૪) અને જ્યારે જપ્ત કરેલાં જનાવરને બચ્ચું હોય ત્યારે તેની મા તેને કેવી રીતે ધવરાવે; તે બચ્ચાંને કેમ પાલવું; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે; વળી ગેરકાયદેસર વર્તવાથી થતો ગુનાહ.

(૫) અને જપ્ત કરનારૂં વિષે, જ્યારે એક ભારબરદારી જનાવર તેના હવાલામાં આવે; જ્યારે તેની રીત[૬] મુખ્ય કરીને[૭] સખત[૮] હોય ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે તે તેના ઉપયોગ તથા ફાયદા સાથે આવે ત્યારે કેમ. (૬) એક મેંઢાંનું

૧. મિલ્કતને જપ્ત કરવાના કાયદાઓનો સંગ્રહ; સરખાવો ફા૦ **હચીદન્**, "જપ્ત કરવું," "લઈ જવું."—૨. **દારીગીહ્**; કદાચ **યારીગીહ્** "મદદ," યા **શરીગીહ્**, "ભાગીદારી."— ૩-૩. **હચીદગ્—દારીહ્**, "જપ્ત કરવું," યા "જપ્ત કરેલાં જનાવરને હવાલામાં રાખવું."—૪. **અવિરન**, અવ૦ **થ્રા**, "પાલવું."—૫. **નીર્મદ્** શબ્દ ઘણો ખરો એક મોબેદના પંથકમાંના હિસ્સા સારૂં વપરાય છે.—૬ વાંચણઃ **આઈન્** ઈગ્નૂ; વેસ્ટઃ **અએ-વાજ્**, "કીર્તિ."—૭. વેસ્ટ, "ખાસ."—૮. વેસ્ટઃ **ગશતગ્**, "ફેરવેલું હોય."

હલવાન[1] જે જપ્ત થયેલું હોય તેને જપ્ત કરનારનાં પોતાના ટોળામાં રાખવા વિષે; એટલે કે, તેનું દુધ મ્યજદમાં[2] આપવાની રસમ કેમ પડી છે; મ્યજદ બનાવા માટે એક જપ્ત[3] કરેલાં મેંઢાંની ખબર આપવા વિષે; વળી જ્યારે તેને ટોળાંમાં રાખી શકાય નહિ ત્યારે તેને બાંધવાની રીત કઈ છે; વળી જ્યારે તેને કેદ રખાય નહિ ત્યારે તેનું શું કરવું જોઈએ. (૭) એક જપ્ત કરેલાં મેંઢાંના ઉન વિષે; એટલે કે, જાહેર થયલા વખતની અગાઉજ જો કાપવું હોય તો કેમ થાય; જાહેર થયલા વખતની અગાઉ કાપવાનો ગુનાહ, અથવા જે માણસ જ્યારે તે કાપવાનો સબબ નહિ હોય ત્યારે કાપે તેનો ગુનાહ. (૮) એક મેંઢું જે જપ્ત[4] કરેલું હોય તેને બચ્ચાં જણાવવા વિષે; અને તેને બચ્ચાં નહિ જણાવવાથી થતો ગુનાહ. (૯) એક ઘર, ગામ, શહેર,[5] યા જીલ્લામાંની સર્વેથી જાહેર જગામાં એક જપ્ત કરેલાં મેંઢાંને ખવડાવવા[6] વિષે. (૧૦) એક પાસબાનના[7] ગુનાહ વિષે, જ્યારે તે, જપ્ત કરનારની નિર્દોષિતા છતાં જપ્ત કરનારને આપ્યા વગર એક માદાને જપ્ત કરે; અને ગોસ[8] ખાનારાઓ[8] માટે તે પકડાય તેની અગાઉ તેને ગેરકાયદેસર ફટકાવવાથી અને જખમી કર્યાથી જે ગુનાહ થાય તેમાંથી નીપજતો ગુનાહ; અને તેથી થતા બીજા ગુનાહો. (૧૧) એક જગા કે જેને માટે વખત નક્કી થયો હોય ત્યાં માદાને જપ્ત કરનાર તરફથી ઘસડીને લઈ જવા માટે પાસબાન તથા જપ્ત કરનાર વચ્ચે નક્કી થયલા વખત વિષે; જ્યારે પાસબાન આવે, અને જપ્ત કરનાર નહિ આવે ત્યારે શું થાય; જપ્ત કરનારના તાબામાં તે જપ્ત કરનારનાં જનાવરનું આવવું કેમ થાય, અને કયારે; અને જ્યારે તે જપ્ત કરનારનું મેંઢું તથા ભારબરદારી જનાવર હોય, ત્યારે તે જપ્ત કરનારના કબજામાં કેમ આવે; જ્યારે તે મેંઢું અને ભારબરદારી જનાવર, જે જપ્ત કરવામાં આવ્યાં હોય, તે જપ્ત કરનારના હવાલામાંજ મરી જાય, ત્યારે તે બાબતમાં તેનાં હલવાનોને કેમ અને કેટલો વખત ખવડાવવું જોઈએ, તથા તેજ મેંઢું, જે મરી જાય, તેનું ઉન કેમ અને કેટલો વખત જાળવી રાખવું જોઈએ; અને મેંઢાંને લગતો ગુનાહ, જ્યારે તે તેઓને ખવડાવતો નથી અથવા બીજી રીતે ખવડાવે છે.

---

૧. સેમીટીક શબ્દ, સરખાવો ખાલ્દીઃ **કોજ્ઞા**. —૨. ક્રિયામાં અર્પણ કરેલી પવિત્ર ભેટ.—૩. DM. માં **અવીજગ્ર્**, કદાચ **હચીદગ્ર્**, "જપ્ત કરેલાં"ને બદલે.—૪. આ વાંચણ DM. માંનું છે. વેસ્ટઃ **હચીદગ્ર્**, "જપ્ત કરેલું."—૫. સરખાવો અવ૦ "**જન્તુમ**"—૬. ૧૬મા ફકરા પ્રમાણે વાંચણઃ **સુદન્**, અવ૦ **થ્રા**.—૭. વેસ્ટઃ **પસીગ્ર્**, "ભરવાડ."—૮—૮. **ખૂર—ખારાન્**, **ખૂર—ખારાન્**ને બદલે; સરખાવો, ફા૦ **ખૂર**, "માંસ," "ગોસ," વેસ્ટઃ "ગોસ ખરીદનારા," ફા૦ **ખરીદન્**.

(૧૨) એક મેંઢાં વિષે, જેને કોઈ શખ્સનું ટોળું જે જપ્ત કરવામાં આવ્યું હોય, તેમાં ભેળી નાંખવામાં આવ્યું હોય; એક પાસબાન તે ટોળાંને ધરાવતો હોય ત્યારે કેમ થાય, અને એક **પસુશ-હુરવે** તેને ધરાવતો હોય ત્યારે કેમ થાય. અને જ્યારે તે મેંઢાંને જપ્ત કરવાને લીધે તેને એક ટોળાંમાં ભેળવામાં આવ્યું હોય;[1] જ્યારે પાસબાન, અને જ્યારે **પસુશ-હુરવે** બીજાં ટોળાંમાં જાય ત્યારે કેમ થાય; જ્યારે તે ટોળાંનો પહેલો ધણી હોય ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે તે બીજો ધણી એટલે **પસુશ-હુરવે** હોય ત્યારે કેમ થાય. (૧૩) તેના જરૂરી ખોરાક[2] સારૂં **પસુશ-હુરવે**એ એક જપ્ત કરેલાં મેંઢાંને હલાલ કરવા વિષે; એટલે કે, તે કેમ બની શકે એવું છે, અને તે કઈ રીતે કરવું જોઈએ. (૧૪) અને તે માણસ વિષે, જે તે મેંઢું યા ભારબરદારી જનાવર જે જપ્ત કરવામાં આવ્યું હોય તે ધરાવતો હોય, જ્યારે તે એક જીલ્લામાં આવે; તેની જાત, રંગ, અને ભીનાયલા કરચળીવાળા[3] વાળો[3] વિષે જપ્ત કરનારે જીલ્લાના વડાને ખબર આપવા વિષે, જેનાં ટોળાંમાં તે મેંઢું અને ભારબરદારી જનાવરને ગણવામાં આવ્યું હોય. (૧૫) અને મેંઢાં સાથના એક માણસપર તપાસ રાખવા વિષે, જેની બિમારી તેનાં મેંઢાંને હલાલ કરવાનાં કામમાં થયલા જખમને લીધે હોય અને જે કામ કરી શકે એવી હાલતમાં નહિ હોય; અને જ્યારે[4] બિમારી સાજી થવાની નિશાની હોય[4] અને ઈસ્પિતાલ[5] હોય ત્યારે શું ફરજ બજાવવી જોઈએ; જ્યારે ખાવાની સગવડ[6] હોય, અને ઈસ્પિતાલ નહિ હોય; જ્યારે ખાવાની સગવડ નહિ હોય અને ઈસ્પિતાલ હોય; અને જ્યારે ખાવાની સગવડ નહિ હોય અને ઈસ્પિતાલબી નહિ હોય ત્યારે શું કરવું. (૧૬) જપ્ત કરેલાં મેંઢાં અને ભારબરદારી જનાવરને લીધેની જપ્ત કરનારની હાજતો વિષે, જ્યારે એવી રસમ હોય કે તે તેઓને વરસના ચોથા ભાગ સુધી ખવડાવે, અને જ્યારે ત્રીજા ભાગ સુધી, અને જ્યારે અર્ધા

---

૧. વેસ્ટઃ કહે છે કેઃ પહેલો જપ્ત કરેલાં ટોળાંમાંનાં નહિ જપ્ત કરેલાં મેંઢાં વિષેનો ઇશારો છે. જ્યારે બીજો નહિ જપ્ત કરેલાં ટોળાંમાંનાં જપ્ત કરેલાં મેંઢાં વિષે છે.—૨. સરખાવો ફા૦ **તોશહ્**, "ખોરાક," "જરૂરની ચીજો."—૩—૩. સરખાવો ફા૦ **ગુર્સ્**, "કરચળીવાળા વાળ." વેસ્ટઃ **વ—દરન્દ્—ઈ—દેન્મન્**, "અને તેનો આકાર."—૪—૪. **અમત્ નિશાન્ મિન્ વિદાર્**, શબ્દાર્થઃ "જ્યારે હાલવાની યા પસાર થવાની નિશાની હોય." DM. મુજબ **અમત્ નિશાન્ મુર્દાર્**, "જ્યાં નાપાકીની નિશાની હોય;" સરખાવો ફા૦ **મુર્દાર્**, "નાપાક," "મેલું."—૫. સરખાવો ફા૦ **પનાહ્**, "આસરો લેવાની જગા," "ઈસ્પિતાલ," "આસરો."—૬. સરખાવો ફા૦ **ખુર્દાર્**, "ઘરમાંથીજ ખાતો હોય તે નોકર." અહીં **ખર્દાર્**, **ખૂર્દારીહ્** ની જગાએ વપરાયો છે.

ભાગ સુધી, અને જ્યારે તે તેઓને આખાં વરસ સુધી ખવડાવે[1]; અને જ્યારે તે કે જે તેને મળે તે એક નાનું જનાવર હોય, અને જ્યારે તે એક મોટું જનાવર હોય; એટલે કે, તેને ખવડાવવાનાં સાધનો અને તેની ખાસ સંભાળ વિષે, જમીનની[2] નીચે અનાજની વખાર[2] હોય ત્યારે કેમ થાય, અને એક ઝાડ હોય ત્યારે કેમ; અને જ્યારે એક ભાંગેલો[3] ગુફો[3] હોય ત્યારે કેમ, અને જ્યારે તે એક પાંજરૂં[4] હોય ત્યારે કેમ થાય, જે પાંજરૂં આખું બનાવેલું[5] પણ ભાગેલું, યા આખું અને મજબુત, યા જોરમાં પુરૂં હોય.

(૧૭) એક ખજાના[6] વિષે, જે તેઓ ઘરની આસપાસમાં[7] મેળવે, અને તે કે જે તેઓ કોઈનાં ઘરની હદમાં મેળવે. (૧૮) એક છુપાયલા ખજાના વિષે, જ્યારે તે રસ્તાપર મળે, અને જમીન સખ્ત હોય; જ્યારે તે એક આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ થાય, જ્યારે તે બે આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ થાય; તેજ મુજબ જ્યારે જમીન નરમ હોય ત્યારે કેમ થાય, જ્યારે બે આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ, અને ત્રણ આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ. (૧૯) જ્યારે તે ખજાનો રસ્તાની વચ્ચેથી જડે, અને જમીન સખ્ત હોય, જ્યારે તે બે આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ થાય, અને તે ત્રણ આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ થાય; જ્યારે જમીન પોચી હોય, અને જ્યારે તે ત્રણ આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે ચાર આંગળ નીચે હોય ત્યારે કેમ. (૨૦) જ્યારે તે ઉંચાણ યા નીચાણપર આવેલો હોય, જ્યાં તે રસ્તાથી દૂર ફરી જાય, અને જમીન સખ્ત હોય, જ્યારે એટલા સુધી[8] જેટલો અંદર હોય ત્યારે કેમ થાય, અને અર્ધા પગ[9] જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ, જ્યારે જમીન પોચી હોય ત્યારે, જ્યારે અર્ધા પગ જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ થાય, અને ગુંઠણ[10] જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ. (૨૧) અને

---

૧. જુઓ વેસ્ટની નોટ ૨૭, પા. ૧૩૪.—૨—૨. સરખાવો ફા૦ ચધારૂ, "જમીનની તળેની અનાજની વખાર." (સ્ટાઈન્ગાસ્).—૩—૩. વર્ખનૂ—ઈ ઈ ફૂરતગ્, સરખાવો ફા૦ બર્ખ, "જમીનની નીચે કરેલી રહેવાની જગા," "ગુફો."—૪. ફા૦ પન્જરહ્; "પાંજરૂં," "કટેરાવાળી જગા."—૫. અન—અન સ્પૂરીગ્, "આખું નહિં એવું નહિ," એટલે "આખું."—૬. ખ્વાસ્તગ્, "દોલત."—૭. પર્વન્દીદ્, યા પરૂ-વસ્તૂ, સરખાવો અવ૦ પઈરિ અને બન્દ્, "બાંધવું."—૮. સરખાવો અવ૦ આ—અવન્ત્, "એટલા સુધી." વેસ્ટ એમ ધારે છે કે પાજન્દ આ અવદ્ આકપદ્ ને બદલે વપરાયલો છે.—૯. સરખાવો અવ૦ પઈતિશ્તાન, "જેનીપર ઉભા રહીયે તે ભાગ" (પઈતિ અને સ્તા, "ઉભું રહેવું;") "પગ," સં૦ प्रतिष्ठान.—૧૦. સરખાવો અવ૦ જ્નુ, સં. जानु. ફા૦ જાનૂ, "ગુંઠણ."

જ્યારે તે વહેતાં[1] પાણીમાં[1] હોય, અને જમીન સખ્ત હોય ત્યારે, જ્યારે ગુંઠણ જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ થાય, અને અર્ધી જાંગ[2] જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ, અને જ્યારે જમીન પોચી હોય ત્યારે, જ્યારે અર્ધી જાંગ જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે ગૂન્દ[3] જેટલો ઉંડો હોય ત્યારે કેમ. (૨૨) અને જ્યારે પગે[4] પસાર કરી જવાય એવાં પાણીમાં[4] હોય અને જ્યારે જમીન સખ્ત હોય ત્યારે ગૂન્દ સુધી ઉંડો હોય ત્યારે કેમ થાય, અને ડુંટી[5] સુધી ઉંડો હોય ત્યારે કેમ; અને જ્યારે જમીન પોચી હોય ત્યારે, જ્યારે ડુંટી સુધી ઉંડો હોય ત્યારે કેમ થાય; અને મોહોડાં સુધી ઉંડે હોય ત્યારે કેમ થાય. (૨૩) અને જ્યારે તે ગોસના ઓરડામાં,[6] યા જંગલની વચ્ચે,[7] યા મેંઢાંનાં ટોળાંને રહેવાની જગામાં[8] હોય; એટલે કે, જ્યારે તે શરીરવાળાં પ્રાણીઓ માટેનું જાથુકનું[9] રહેઠાણ નહિ હોય[9] ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે જાથુકનું રહેઠાણ[10] હોય ત્યારે કેમ.

(૨૪) અને એક મેંઢું જે જપ્ત કરેલું હોય તેને ખવડાવનાર માણસ વિષે; એટલે કે, જ્યારે તેનો ભંડાર પુષ્કળ હોય ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે તે આવે તેવુંજ તેને ખવડાવે ત્યારે કેમ થાય. (૨૫) જપ્ત કરેલાં મેંઢાંને લગતી તકરાર વિષે, જ્યારે એક જણ કહે કે તે તેની માના રંગનું જનમ્યું હતું, બીજો કહે કે, તે ભીનાશવાળા કરચળીવાળા વાળોનું હતું, અને બન્ને જણા ખરા હોય; અથવા એક જણ એક ખાસ્યત જે ખરી હોય તે વિષે બોલે, અને બીજો કેટલીક નિશાનીઓ જે ખરી નહિ હોય તે વિષે બોલે; જ્યારે તેઓ જુદીજુદી ખાસ્યતો જણાવે ત્યારે કેમ થાય, અને કેવી રીતે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૬) એક મેંઢું[11] જે જપ્ત કરવામાં આવ્યું હોય તેને વિષે, જેને ઉંચાંમાં ઉંચાં જંગલોમાંથી પસાર થવું પડે

૧-૧. વાંચણઃ **આવાન્ તાગ્**, "વહેતાં પાણી" અવ૦ **તચ્**, "વહેવું." કદાચ **આવ્-ઙૂતાગ્**, "બરાબર વહેતું પાણી."—૨. સરખાવો અવ૦ **રાન**.—૩. અવ૦ **ગઈન્તિ, ગન્**, "ગંધાવું;" ફા૦ **ગન્દ્**, યા **ગુન્દ્**, "શરીરમાનું ગંધ મારતું નાકું."—૪—૪. **આવાન્ વિતર્ગ્**, "પાણીમાંથી પસાર થવાનો રસ્તો."—૫. **નાફ્ગ્**, સરખાવો અવ૦ **નાફ્ન્ગ્**, "ડુંટી."—૬. સરખાવો ફા૦ **આશ્**, "ગોસ," "ખોરાક," એપરથી **આશ્—ખાનહ્**, "ગોસ મૂકવાની જગા."—૭. સરખાવો ફા૦ **વન્**, "જંગલ."—૮. **પાહ્—ઙસ્ત**, "મેંઢાંનો વાડો." અવ૦ **પસુશ્—ઙસ્ત**, "મેંઢાં તથા ઢોર માટેની ઘેરી લીધેલી જગા."—૯-૯. ફારસીમાં વારેઘડીએ **અફ્રાજ્** તથા **ફ્રાજ્** એકજ અર્થે વપરાય છે. પણ પહલવીમાં એ શબ્દો ઉલટા અર્થે વપરાય છે.—૧૦. જુઓ વેસ્ટની નોટ ૧લી, પા૦ ૧૩૬.—૧૧. DM માનો **પીસ્** ફા૦ **પીસ્** સાથે સરખાવાય, અર્થઃ "કોહોડ," "સફેદ," "નઠાઈ."—

કે જ્યાં તેને કાયદેસરનો ખોરાક મળે; જ્યારે ત્રણ વરસ, ત્રણ રહેઠાણ, અને ત્રણ જગા, અને નવ હિસ્સા હોય ત્યારે કેમ થાય; અને તેમજ તેજ બાબતપરના બીજા કેટલાક ચુકાદાઓ.

બાબ ૩૯ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ **જીયાનગિસ્તાન** નામનો છે, જે જીવતાંઓને,[૧] અને ગુજરેલાં[૨] માણસોને કાયદેસર જીવવાથી[૩], આપવાથી, લેવાથી, અને પાછું આપી દેવાથી જે નુકસાની થાય તે વિષેનું પુસ્તક છે, બન્નેનું[૪] રક્ષણ કરવાની તથા સંભાળ લેવાની ફરજ[૪]; ખોરાક, અને બિછાતું[૫] અને દિલસોજ[૬] મદદ[૬], અને જખમી[૭] હાલત[૭] પછી જે સાજી[૮] થતી હાલત આવે[૮] તે; અને જીવતાં માણસોની સગવડ[૯] તથા ગમત પુરી પાડવા[૯] વિષે; અને કાયદા વિરૂદ્ધની ચાલથી જે ગુનાહ થાય તેની સજા; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૨) જખ્મી થયલાઓને[૧૦] માટેની ભેટની હદ વિષે; અને તે કે જે નશીબથી જખ્મી થયો હોય અને જ્યારે નશીબથી નહિ થયો હોય ત્યારે તેની ભેટ; કોઈ કાંઈ આપે તેનો વખત તથા જગા; તે કે જ્યારે તે વધુ પુરતી રીતે આપે, અને વધારો ક્યાં અને કયો છે.[૧૧]

---

૧. સરખાવો અવ૦ **ઉશ્તાન**, "જીંદગી." (અવ૦ ધાતુ **ઉશ્**, "બળવું.") વેસ્ટ: "જીવવાળું."—૨. સરખાવો અવ૦ **ઉઝુશ્તાન**, "જીવ વગરનું," મરણ પામેલું."—૩. એટલે કે, જ્યારે તેઓ કાયદેસર જીંદગી ભોગવતાં હોય, ભેટ આપતાં હોય, વિગેરે. સરખાવો ફા૦ **જિસ્તાન્**, અવ૦ **જિ**, "જીવવું."—૪—૪. વેસ્ટ: "બન્ને જાતોનો બચાવ તથા સંભાળ લેવાની ફરજ."—૫. **બાલીનીદારીહ્**, સરખાવો પહલવી, **બાલીન્**, "ટકયો." વેસ્ટ: "વધારો."—૬—૬. વાંચણ: **અઈયાર્બરીહ્**, સરખાવો ફા૦ **બાર્**, "દલગીરી," "દિલસોજી." વેસ્ટ: "ભરણપોષણ;" વાંચણ: **અઈયાર્—યારીહ્**, ૭—૭. **બસ્તીનીદારીહ્**. વેસ્ટ: **અસ્તીનીદારીહ્**, "ખાતું."—૮—૮. **સાતૂનીની દારીહ્**, "બિમારીમાંથી સાજા થયા પછી હાલવા ચાલવાનું જોર પેદા થવું." વેસ્ટ: "ઉત્તેજન."—૯—૯. **આસાનીનીદારીહ્**, પહલવી, **આસાન્**, "સગવડ."—૧૦. કદાચ અકસ્માતથી થયલી ઇજા વિષે અહીં ઇશારો હોય.—૧૧. એ ફકરાનો વેસ્ટનો તરજુમો: "ખરાબ થયલી ભેટના દાખલા વિષે, જ્યારે કોઇ તે ચીજ એક ગરીબ માણસને ઠરાવેલે વખતે આપે, અને જ્યારે કોઈ નહિ ઠરાવેલે વખતે આપે; અને જ્યારે કોઈ વધારે આપે ત્યારે વધારો ક્યાં અને કયો છે."

(૩) એક મેંઢાં વિષેનો ચુકાદો, જ્યારે તેને હલાલ કર્યા અગાઉ[1] તેઓ તેને ફરીથી દુઃખ દે; પ્રાણઘાતક જખમ વિષેનો ચુકાદો; જ્યારે મેંઢાને કતલ કરવાને ઠરાવેલા વખતે કોઈ તેને પાછું આપી દેતું નથી, જ્યારે તેને ઉંચા ઉપયોગ સારૂં દીનના સબબે આપવાનો હુકમ થયો હોય, અને જ્યારે કોઈ તેને પોતાના કબજામાં રહેવા દે ત્યારે તેનો ચુકાદો.

(૪) સ્થાવર[2] મિલકતો વિષે જે વહેંચાયલી હોય, જ્યારે તેઓને, દરેકને જુદીજુદી, મોટી કે નાની કિંમતની, કોઈ ઉપયોગમાં રાખે, અને જ્યારે ઉપયોગમાં[3] ન રાખે;[3] એટલે કે, કિંમત આપીને કોઈએ કેટલી કિંમતે[4] એક મિલકત રાખવી[5] જોઈએ, તે આવક[6] કેટલી આપશે, અને જે મુદ્દલ રકમ રોકાય તે તેટલીજ કિંમતની છે કે કેમ, વ્યાજની વધ તે તે રકમનો વધારો કહેવાય.

(૫) એક જખમી થયલા માણસનો ગુનાહ અને તેને થયલી ઇજા[7] પાછી નહિ વાળવાથી[7] કાંય જતો રહે છે[8] તેના સબબ વિષે; અને ઘણાંક મતો, જે તેજ બાબતપર છે, અને તેનેજ વિષે લોકો ધરાવે છે.

બાબ ૪૦ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) છેલ્લા બાવીસ વિભાગોમાંનો એક વિભાગ વખ્શિસ્તાન્[9] નામનો છે, જે વધારાની[10] વધ વિષેનું પુસ્તક છે. (૨) એક ચીજને તેના ધણીને પાછી

---

૧. પેશ્ મિન્ બુરીન્, દીનનેલગતી ક્રિયામાં ઉપયોગ સારૂં.—૨. યા "જીવ વગરની."—૩—૩. પવન્ અર્મેએશત, સરખાવો અવ૰ અર્મેએશતા, "સ્થિર," "હીલચાલ વગર ઉભું રહેલું."—૪. સરખાવો ફા૰ બ—ચન્દ્, "કેટલા સારૂં".—૫. વાંચણ અવીગ્ ગન્જિશન્, સરખાવો ફા૰ ગન્જ્, "ખજાનો" એટલે કે, એક માણસે તે મિલકત ને (તેની વાજબી કિમત, અર્જાનીગીહ, મુજબ) ખરીદવા સારૂ પોતાના ખજાનામાંથી પૈસા ખરચવા જોઈએ, વેસ્ટઃ અવાકન્જિશનો, "પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાથી."—૬. વખ્શ શબ્દ પહલવીમાં ઘણોખરો વધારો, વ્યાજ, યા આવકને અર્થે વપરાય છે. વખ્શ્ બુદન્ નો અર્થ "વધારો થવો, વ્યાજ મલવું એમ થાય છે."—૭—૭. પવન્ ઝ્યાનગ્ લખ્વાર લા અવિસ્પાર્દન્, શબ્દાર્થઃ "ઇજા પાછી નહિ વાળવાથી."—૮. અવિનાસ્; શબ્દાર્થઃ તેનું ગુનેહગારપણું બીન ગુનેહગારપણું થાય છે.—૯. એ શબ્દ નાસીસ્તાન્ (અવ૰ નસ્ ઉપરથી) બી વંચાય, એટલે કે, "ગુનાહોના કાયદાનો સંગ્રહ." વખ્શિસ્તાન્નો શબ્દાર્થઃ "વધારાના કાયદાનો સંગ્રહ" થાય છે. એ બાબનાં લખાણપરથી એમ જણાય છે કે એ સંગ્રહ પાપી કામોના વધારાના, અથવા તો આવક, યા વ્યાજથી દોલતના વધારાના કાયદાને લગતો છે.—૧૦. રૂખિશ્નીહ્, "આગળ વધવું," "વધારો."—૧૧. એટલે કે, કાયદા મુજબ તે નક્કી નહિ થયલો હોય.

વાળવા તથા આપી દેવા વિષે તથા તોજેશ કરવાથી થાકી જઇને તેને માટે તોજેશ કરવા વિષે; જ્યારે તે માટે વખત નક્કી થયલો નહિ હોય ત્યારે કોઈ ચીજને પાછી વાળવા, તથા જેની હોય તેને તે આપી દેવા વિષે. (૩) જ્યારે તે ચીજ જેની હોય તેનાથી તે શરૂ થાય ત્યારે તે પાછી વાળવા, તથા આપી દેવા[1] માટેની તોજેશ; પણ નક્કી કીધેલા વખત પછી, થઇ ગયલાં કામોનો વધારો થાય છે, જે પાપી પણાંનો[2] વધારો કહેવાય છે. (૪) જે કામ કીધું હોય તેના વધારા વિષે, અને તેમાંથી જે ઉત્પન્ન થયું હોય તે; જ્યારે જે કામ કીધું હોય તેનું બચ્યું હોય ત્યારે કેમ થાય, અને જ્યારે તે કામ અને તેનું બચ્યું સ્થિર ઉભાં રહે[3] ત્યારે કેમ થાય. (૫) જે કાંઈ વધારાપરનો વધારો હોય તે વિષે, જે કાંઈ કોઈ કરે તેના બરાબર તેટલાજ વધારા વિષે;[4] તે કયાં અને કયો છે. (૬) એક અશો માણસને ભેટ આપવા વિષે; એટલે કે જ્યારે કોઈ થાકથી દુઃખી[5] થયો હોય[5] ત્યારે કેમ થાય; જ્યારે તેની આવકબી વધે ત્યારે કેમ થાય.

(૭) અને ઉપયોગી દોલતપરના વ્યાજના વધારા વિષે; જ્યારે તે પૈસાપર વ્યાજ હોય, અને જ્યારે તેપરનું વ્યાજ વધે, અને તે પૈસા કે જેપરનું વ્યાજ વધતું નથી; જ્યારે કોઈ કરજદાર માણસ પૈસા પાછા લાવવાથીબી પૈસાદાર થાય; અને તે પૈસા આપનાર[6] તે ઉછીની રકમ પાછી માંગવાથી પૈસાદાર થાય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે બન્ને પૈસાદાર હોય[7] ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે પૈસા આપનાર તે માંગવાથી પૈસાદાર હોય, અને તેને આપેલા પૈસાથી કરજદાર પૈસાદાર નહિ હોય ત્યારે કેમ થાય. (૮) જ્યાં અને જ્યારે પૈસા આપનારની જીંદગી ખતમ થઈ જાય અને જ્યારે અસલ સાટાંપત્ર પુરૂં થવાથી નવું ખત ખચીતજ બનાવવું પડે ત્યારે કેમ થાય તે વિષે; અને જ્યારે મરનારની જીંદગી દરમ્યાન એક ખત અસરકારક હોવાથી, વ્યાજ ખચીત મળે

---

૧. એટલે કે, કોઈ કાયદા મુજબ તેને ફરજ પાડે તે અગાઉજ એક માણસ ખુશીથી પોતેજ એમ કરે ત્યારે.—૨. **દાદિસ્તાનૂ-ઈ-દીનીગ**માં **વખ્શૂ ઈ કેર્ફગૂ**, “સવાબના વધારા” વિષે બી ઈશારો છે. (જુઓ પુરસેશ ૯–૧૧ અને જવાબ.)—૩. જ્યારે બન્ને આગળ વધતી હાલતમાં નહિં હોય.—૪. એટલે કે ગુનાહનો વધારો, તેના ગુનાહ બરાબર થઈ જાય.—૫—૫. **આસ્તીરીદ**, સરખાવો અવ૦ **આસ્તરૂ**.—૬. **આવામ્-ખ્વીશૂ**ને બદલે **આવામ્-નકૂશા** લખાયો છે, “ધીરેલા પૈસાનો ધણી,” પાછળથી **આવામ્-ખ્વીશ**, **આવામ્-ખ્વાહ**નાં બગડેલાં રૂપમાં વંચાયો હોવો જોઇએ, કારણ કે **ખ્વીશ** તથા **ખ્વાહ**ની જોડણી એકજ છે. સરખાવો ફા૦ **વમ્-ખ્વાહ**, “પૈસા ધીરનાર, જે ધીરેલા પૈસા માટે દબાણ કરતો હોય.”—૭. **કોલા દો તુખાનીગ**, બીજી રીતે, વેસ્ટ મુજબઃ **કોલા અ-તુખાનીગ**, “દરેક જણ પૈસાદાર નથી.”

ત્યારે કેમ થાય.[1] (૯) જ્યારે કરજદાર મરી જાય, અને જ્યારે તેનાં કરજપરનું વ્યાજ કોઈને દત્તક લીધો હોય તેની મિલ્કતમાં સમાવેલું[2] હોય, ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે બન્ને દુન્યામાં[3] તે પૈસા ધીરનારનું[4] વ્યાજ હોય ત્યારે કેમ થાય.

(૧૦) એક સગાં માટેની[5] તોજેશ કરવા વિષે, જે કોઈ તોજેશ કરવા માટે જોખમદાર હોય તેની પોતાની તોજેશ, બીજાને માટેની, તથા પોતાની તોજેશની હદ. (૧૧) તે માણસની સજા[6] વિષે, જે જનાવરોને હમેલદાર બનાવવા માટે ખરીદે, અને તેઓને ખરાબ નર આપે, જ્યારે હમેલદાર નહિ થાય, અથવા જ્યારે હમેલદાર થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૧૨) ભારબરદારી જનાવર, તથા મેંઢું, તથા સાંઢણીને નર આગળ રહેવા દેવાના વખત વિષે; અને દરેક નરને છુટો છુટો જે નારી તેને લે તેને નેમી આપવાના વખત વિષે; જ્યારે તે નરને દાખલ કરવાનો વખત હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે નરને[7] દાખલ કરવાનો[7] વખત સાથેજ શરૂ થઈ ગયો હોય, અને જ્યારે એવી નેમણુક થાય ત્યારે કેમ થાય. (૧૩) તે વખતે નરને નહિ નેમી આપવાથી, જ્યારે નારી હમેલદાર થવાની રહી જાય, ત્યારે ગાય, ઘોડી, સાંઢણી, અને મેંઢી, યા બકરીને દરેકને[8] હમેલ રહે નહિ; તેઓ ગુનાહ કરે તેની સજા કેટલી છે. (૧૪) હમેલદાર થવા માટે નક્કી કરેલા વખતે, જે સાંઢણી, અને ઘોડી, અને ગાયને નરથી છુટી[9] રાખવામાં આવે[9] તેઓ વિષે; તેઓને ઇજા થાય, અને તેઓનું દુધ માખણ[10] વગરનું[10] થાય; તેમજ ઘોડી, અને ગાય, અને બકરી યા મેંઢીનું સરાસરી દુધ ઓછામાં ઓછું થાય છે, એટલે કે, તેઓનું એક વેળાનું કાઢેલું દુધ[11] સર્વેથી થોડું થાય છે. (૧૫) ઉંટ વિષે, એટલે કે, એક વરસમાં તેના કેટલા વાળ પેદા કરી શકાય; ઉંટના વાળ જથ્થામાં મેંઢાંઓના કરતાં વધારે છે, તેઓમાંજ ગધેડાંબી હોય છે;

---

૧. જુઓ એ ફકરાનો વેસ્ટનો તરજુમો.—૨. સરખાવો ફા૦ **દરૂ કર્દનૂ**, (પહલવી, **બએનૂ વબી દૂન્તનૂ**) "અંદર મૂકવું," "ઘુસાડવું."—૩. એટલે કે, બાકી તથા મીનોઈ દુન્યામાં, આ જગતમાં તથા બહેશ્તમાં.—૪. **ખ્વાસ્તગ્-દારૂ**, "કરજદારને ધીરેલા પૈસાનો અસલ ધણી."—૫. **ખ્વીશીહ્**, સરખાવો ફા૦ **ખ્વેશી**, "સગું."—૬. સરખાવો ફા૦ **તાવાનૂ**, "દંડ," "બદલો," અને **તાવાનૂ દાદનૂ**, "દંડ ભરવો."—૭. **ગૂશન હિલીહ્**, સરખાવો ફા૦ **હિલીદનૂ**, "રજા આપવી."—૮. **જૂવીદૂ જૂવીદૂ**, શબ્દાર્થઃ "છુટી છુટી."—૯—૯. **લખ્વારૂ વખ્દૂનીદૂ**, શબ્દાર્થઃ "દૂર રાખવું," "થોડા તફાવતે રાખેલી."—૧૦—૧૦. **અ-કરગૂ**, સરખાવો ફા૦ **કરહ્**, "માખણ;" **કુરરહ્**, "એક વરસનું ઘોડા, ઉંટ, યા ગધેડાનું બચ્ચું."—૧૧. **દૂસિશ્નૂ**, ફા૦ **દૂશીદનૂ**, **દૂખ્તનૂ**, "દુધ કાઢવું;" અવ૦ **દુધૂ**, "દુધ કાઢવું," અને **દુઘ્ધરૂ**, "દીકરી."

એટલે કે, તેઓની કિંમત કેટલી છે, અને જ્યાં સુધી તેઓની ચામડી ઉતારવામાં આવે[1] ત્યાંસુધી, બળદની કિંમત અને તેઓની કિંમત વધારવાની[2] રીત. (૧૬) એટલે કે, જ્યારે સાંઢણી તથા ઘોડીઓનો વધારો અસંતોષકારક હોય ત્યારે કેમ થાય; અને વળી બળદ, તથા મેંઢાં, તથા બકરાંઓના વધારાનો વધારો, તેઓની માદાના વધારા કરતાં વધુ થાય ત્યારે કેમ થાય, જ્યાં તેઓનાં[3] બચ્ચાંનો વધારો અસંતોષકારક થાય; અને તેઓનો વધારો નરના વધારા કરતાં કેટલો ઓછો નીવડે છે. (૧૭) હમેલદાર થવા માટે નક્કી કરેલા વખત પછી જે ઉંટને રસ્તાપર ઈજા થાય તેને વિષે, જ્યારે તે ગેરકાયદેસર વપરાયું હોય, અને રસ્તો ખરાબ હોય; અને જ્યારે તે ગેરકાયદેસર વપરાયું હોય, પણ રસ્તો સારો હોય; અને જ્યારે તેઓ તેને ઘાંસ-ચારાની જગાએ સગવડ ભરેલું રાખે; એટલે કે, કેટલી રીતે અસંતોષકારક થવાને ઉંટને મોટી ઈજા થાય; અને તેઓ દરેકને તેમજબુત થયું હોય ત્યારે યા કિંમત આપીને ખરીદે; અને તેમજ તેઓ એક મજબુત કુતરા યા કુકકરને ખરીદે છે અને તેબી કિંમત આપીને. (૧૮) કેટલી રીતે વધારાનો[4] વધારો[4] થાય, અને વળી તેઓનોબી વધારો અને વધારાઓનો વધારો, અને જ્યારે તેઓમાં ખીલવણી[5] નહિ[5] હોય; જ્યારે વળી નસીબવંત છોકરાંઓ, કે જેઓને માટે બાકીની મિલ્કતનું વ્યાજ તથા વારસો એકઠો થાય તેઓને માટે સઘળી મિલકત હોય ત્યારે કેમ થાય. (૧૯) અને તે માણસ વિષે, જે કોઈને સારૂં ખાનગી[6] રીતે[6] ખોરાકી ખરીદે; અને તે વેચનાર[7] તથા તે ફરજ્યાત ધરાવનાર તદન તે વગરના થઈ જાય, એટલે કે, શરૂઆતમાં એક ઉનાળાના દહાડામાં ભૂખે મરતાં લોકોને પુરતી થાય એટલી ખોરાકી ખરીદનાર[8] પાસે થાય, અને તેટલીજ એક શિયાળાના દહાડામાં શરૂઆતમાં; ઉનાળાનો અને શિયાળાનો એક દહાડો તથા રાત ચાલે એટલી માણસ તથા આતશ માટેની કાયદેસરની

---

૧. સરખાવો ફા૦ **હચીદન્**, "મેંઢાંની ચામડી ઉતારવી."—૨. સરખાવો ફા૦ **બરૂ-જ઼દન્**, "ઉંચકવું," "ઊંચું કરવું;" "એકઠું કરવું." એનો અર્થ "તેઓને મોંઘી કિંમતે વેચવાની રીત" બી થાય, **અવરૂ-જ઼નિશ્નીહ્**, **અવરૂ-જ઼ેણ્નુનિશ્નીહ્**ને બદલે ભૂલથી લખાયો હોય.—૩. એટલે કે સાંઢણી તથા ઘોડીઓનાં.—૪—૪. **વખ્શાન્ વખ્શ્**, "આવક પરની આવક," અથવા "વ્યાજનું વ્યાજ."—૫—૫. **અ-રૂદિશ્ન**, અવ૦ **રૂધ્**, "ઉગવું," "વધવું."—૬—૬. **અ-ગૂપ્**, શબ્દાર્થઃ "બોલ્યા વગર."—૭. સરખાવો ફા૦ **ફરૂખ્તન્**, "વેચવું."—૮. **પાદીરાન્ગર્**, શબ્દાર્થઃ "તેની આગળથી ખોરાકી લઈ લેનાર."

ખોરાકી[1]. (૨૦) કપડાં વિષે, જ્યારે જેનાં તે હોય તેની પાસેથી તેની ભેટ લઈ લેવામાં આવે. (૨૧) ખોરાક લઈ લેવાનાં પહેલાં કામ માટેની સજા વિષે, અને તેનો ગુનાહ; બીજાં અને ત્રીજાંથી દશમાં એવાંજ કામ માટેની સજા.

(૨૨) અને એક ઉછીની આપેલી રકમ અને તેનાં વ્યાજ માટેનું ફર્યાદનામું તથા બચાવ, અને તેપરનો ચુકાદો; અને જ્યારે દંડ યા વ્યાજ ભરવાથી ઉછીની આપેલી રકમ પરનું કરજ વ્યાજના વધારા જેટલું નીકળી જાય[2] ત્યારે કેમ થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨૩) અને દીનમાં જે ખોરાક ખાવાનું ફરમાન નથી[3] તેનાં નકામાંપણા વિષે. (૨૪) અને એક માદા મેંઢું ખરીદવા વિષે, જ્યારે તે વેચનાર તે આપવાથી તે મેંઢાંથી થતો વધારો અને વધારાઓનો વધારો ખોહી દે છે, અને બે આખાં વરસમાં એક માદાથી કેટલાં મેંઢાં આવે. (૨૫) આ વિષે કે એવું શું છે કે જે વધારો આપી નહિ શકે, અને એવું શું છે કે જે તે આપી શકે. (૨૬) અને એક મેંઢીના વધારાના ઉપયોગ વિષે, એટલે કે, તેનાં બચ્ચાં, અને દુધ, અને માથું, અને ઉન વિષે; અને તેને અસંતોષી ઉધારવા વિષે; અને વધારાઓનો વધારો; અને દરેક મેંઢાંના સારાં શરીર વિષે; અને દરેકને લગતો ચુકાદો.

(૨૭) એક કરજદાર ઉછીની લેવાની રકમની શરતો કેમ જાહેર કરે તે વિષે, જે શરતો પૈસા ધીરનાર પોતાના લાભને ખાતર કબુલ કરતો નથી; અને જ્યારે કરજદારે ત્રણ હફતે[4] પૈસા આપવાનું નક્કી કર્યું હોય; વળી જ્યારે તે બે હફતે હોય,

---

૧. પિશ્નીહ્ શબ્દના સંબંધમાં અભ્યાસીઓનું ધ્યાન ફ્રહંગ્-ઈ-ઓઇમ્-અએ-વગૂને પા. ૩૮મે આવેલા ફકરાપર ખેંચવામાં આવે છેઃ અંગામ્ નીયાઝીહા પવન્ હાવન્—ગાસ્ ફ્રૂશેદ્ ચીગૂન્ પવન સચાહૂમ્ યેમલેલૂનેદ્ અઇગ્ઃ ખ્રિપિથ્વોધિ અસ્તિ આતર્શ્ અહુરહે મજ્દાઓ હમ ખ્રિપિથ્વો અઇવિ—ગામે અથ નરો અશવનો—મા સે પિશ્ન હઈત્ આતાશ્ ઈ અઊહ રમજ્દ્ અમત્ તરીન્ પવન્ ઝિમિસ્તાન્ અએદૂન્ ગબ્રા યશરબ્ સૂન્ ૪ અદ્ વહિશ્ત મિન્ પતિસાર્ યેહ્વૂન્ત્ યેગવીમૂનેદ્ બએન્ વશઓમન્દીહ્ આએ પવન્ સે પખ્સેતુનેદ્. અહીં અવ૦ પિથ્વનો અર્થ દિવસનો એક ભાગ થાય છે સરખાવો અવ૦ અરેમ્—પિથ્વ, "બપોર,"—૨. પાદીશાનીનીદ્, "ખપી જાય." બીજું વાંચણઃ અવામાઓમન્દ્, "કરજદાર." "અને જ્યારે ઉછીની લીધેલી રકમનું વ્યાજ ભરવાથી કરજદારના સબંધમાં વ્યાજનો વધારો કાઢી નાંખવામાં આવે ત્યારે કેમ થાય."—૩. દસ્તોબર્, "સત્તાવાળું."—૪. સરખાવો ફા૦ જ઼હીદન્, "ઝરવું," "વહેવું."

અને તેમજ જ્યારે એક હફતે હોય, તેની હાજતને લીધે પહેલું વરસ તેની પોતાની મુદ્દત છે.[૧] (૨૮) એક કરજદારે પૈસા નહિ આપવાર[૨] વિષે, જો કે તેને વરસ વરસે પૈસા આપવાનું જાહેર કીધેલું હોય, અને તે કરજદાર માણસ તે જાહેરાત કબુલ રાખતો નથી; અને કેટલાક હફતા નહિં ભરાય તો કરજદારનું શું થાય, અને પૈસા ધીરનારની મ્હેરબાનીની[૩] સઘળી રીતો.

(૨૯) એક સ્ત્રી ગુલામને[૪] જપ્ત કરવા વિષે, અને તેણીનું શારીરીક[૫] કામ બતાવવા[૬] વિષે; જ્યાં તેણી એક મહિનો યા તેથી વધારે, બે, ત્રણ, છ, યા નવ વરસ સુધી શારીરીક કામમાં રોકાયલી હોય; એટલે કે, તે એકમાંથી પેદાયશના[૭] વધારા[૭] તરીકે કોઈ માણસ કેટલા ગુલામો મેળવે, જે પેદાયશ તે સ્ત્રી ગુલામ જેણીને જપ્ત કરવામાં આવી હોય તેને લગતી હોય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૦) શિયાળામાં એક ઝભો,[૮] અને ઉનાળામાં એક પખાલ[૯] જપ્ત કરવા વિષે; જે માણસનાં તે હોય તેને વિષે; એટલે કે, શિયાળાની શરૂઆતમાં ઝભો તથા ઉનાળાની શરૂઆતમાં પખાલ લઈ જવા[૧૦] પછી, પહેલી દશ રાત પસાર થાય તો કેમ થાય, અને તેથી આગળ છુટો છુટો એક મહિનો પસાર થાય તો કેમ થાય,

---

૧. એટલે કે, તેની જરૂરીયાતનાં પહેલાં વરસમાં કાંઈબી પૈસા નહિ ભરવાની તેને છુટ છે.—૨. **લબ્વાર કાહીદન્**, શબ્દાર્થઃ "ઓછું નહિ કરતો," યા પોતાનું કરજ ભરી નહિ દેતો.—૩. સરખાવો ફા૦ **સઝદ્**, "લાયક," "દયાળુ," **સાઝવાર**, તે પરથી **સચિશ્ન**, યા **સજિશ્ન**, "લાયકાત," "મ્હેરબાની." વેસ્ટઃ "ધીરનારનાં સઘળાં મુલતવી રાખવાનાં કામો."—૪. વાંચણઃ **જર્પીહ્**, સરખાવો ફા૦ **જર્પેહ્**, જેનું બગડેલું રૂપ એક મીંડું કાઢી નાખવાથી **જાર્યેહ્**, થઈ ગયું છે. ફા૦ **જાર્યેહ્**, "કન્યા," "એક સ્ત્રી ગુલામ" અહીં છેડેનો ઇ પ્રત્યય ઈ એટલે "એક" સારૂ વપરાયો છે. વેસ્ટઃ **ગેર્પીહ્** "એક આદમી," શબ્દાર્થઃ "શારીરીક આકૃતિ." તે નોંધ કરે છે કેઃ "કરજદારના ગુલામને કરજ ફીટાડવા સારૂ જપ્ત કરવાનો અહીં ઇશારો છે."—૫. **ગેહાનીગ્**, "દુન્યવી," "બાકી."—૬. વાંચણ **નિકીઝિશ્ન્**," વર્ણન." વેસ્ટ : **સચિશ્ન**, દુન્યવી કામને લીધે "બંધ કરવું."—૭—૭. **અઝૂન્ દહિશ્નીહ્**, "વધારાની ભેટ."—૮. સરખાવો ફા૦ **ગુદાદ્**. એ શબ્દનું વાંચણ ચોક્કસ નથી. વેસ્ટઃ **ગુદાદ્**, "ઝભો" વાંચે છે. ફા૦ **ગુદાદ્**નો અર્થઃ—"ઘણો વપરાયલો યા ઠીગડાંવાળો પોશાક," "એક પહોળું કપડું" થાય છે (જુઓ સ્ટાઇન્ગાસ).—૯. **મશ્ક્**—ઈ—**આબ્દાન્**, સરખાવો ફા૦ **મશ્ક્**, "પાણી લઇ જવાની ચામડાંની કોથલી," અને **આબ્દાન્**, "પાણી રહે એવું વાસણ."—૧૦. સરખાવો અવ૦ **વજ્**, "લઇ જવું," ફા૦ **વઝ્દન્**.

તેથી આગળ ઝભાને દરેક શિયાળાના છેડા સુધી તથા પખાલને ઉનાળાના છેડા સુધી રાખે તો કેમ થાય, એટલે કે, એક ઝભાપર તથા એક પખાલપર જપ્ત કરનાર કે જેના કબજામાં તે હોય તેનો બદલા તરીકે કેટલો નફો થાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૩૧) અને અનાજના તથા મેંઢાંના વધારા વિષે, તેઓનાં બચ્ચાં, તથા દુધ, તથા ઉન, જે તેઓ દરેક પેદા કરે તે. (૩૨) અને કપડાં તથા વાસણો જે[1] તેઓમાંની ઘણીક ખાસ ચીજો પોતાની ગણતો હોય[1] તેને નહિ આપવાથી જપ્ત કરવા વિષે; એટલે કે, જ્યારે તેઓને પુરેપુરાં વાપરવા હુકમ કરે ત્યારે તેઓનો વધારો[2] કેમ વધે;[2] જ્યારે તેઓને અધુરાં વાપરવા હુકમ આપે ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તેઓને ઉપયોગ વગર રાખે ત્યારે કેમ થાય. (૩૩) એક જમીન જે તેનો ધણી હોય તેને આપી દેવાથી તે જેના હાથમાંથી જતી રહે તેણે, જે જમીનમાં અનાજ નાંખ્યું હોય તેની, તથા જેમાં તે ન નાખ્યું હોય તેની આવક વિષે. (૩૪) અને તેજ મુજબ સોનાં તથા ચાંદીનાં ઘરેણાંની, અને મોતીના[3] દાણાની[3] આવક, અને બીજી ચીજો વિષે; તેજ બાબતપર ઘણાંક કાયદાઓ, અને તેની સાથે જેબી સંબંધ ધરાવતું હોય તે.

બાબ ૪૧ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ વરિસ્તાન[4] નામનો છે, જે તે બાબત વિષેનું પુસ્તક છે કે જ્યારે કોઈના સંબંધમાં એમ જણાય કે તે જાદુની અસરમાં છે; એક માણસ કે, જેને એક જાદુગરે બિમાર બનાવ્યો હોય તેને સારૂ ઉપાયો લાવવા વિષે, કાયદેસર તપાસ તથા દીનની ક્રિયા મુજબ એક જાદુગરને ફાંસી દેવા વિષે, કારણ કે એ એવી બાબત છે કે જે કાયદેસરની તપાસ તથા દીનની ક્રિયા મુજબજ થવી જોઈએ. (૨) તે બનાવ વિષે કે જ્યારે તેને કાયદેસર તપાસ તથા દીનની ક્રિયા વગર ફાંસી દેવામાં આવે; અને તે બનાવ વિષે કે જ્યારે કોઈના[5] મરણથી તે પોતેજ મરી જાય.[5]

૧-૧. એટલે કે, તે વેપારી કે જેણે તે ચીજો વેચી તેની કિમતના પૈસા લીધા નહિ હોય.—૨.—૨. વખ્શૂ વખ્શેદ્, એટલે કે, બીજાઓ તેઓને વાપરે તેની આવક આવે તે.—૩.—૩. સરખાવો ફા૦ મુહૂરહ્, "મોતી જેવી એક જાતની નાની કોડી," "મોતીના દાણા."—૪. કસોટીને લગતા કાયદાઓનો સંગ્રહ.—૫—૫. એટલે કે, જ્યારે, તેની જાદુગીરીથી કોઈ માણસ મરી જાય ત્યારે તે આપઘાત કરે ત્યારે.

(૩) એક કસોટીથી પરિક્ષા કરવા વિષે, જેથી મીનોઈ શક્તિઓથી, જાદુગરી, એક અશો માણસને મારવું અને બીજા છુપા ગુનાહો કરવાની શકમંદ બાબતોમાં એક માણસ નિર્દોષ યા ગુનેહગાર છે તે જણાઈ આવે છે; તે ગુનાહો કરવાનો વખત અને તે ચાલુ રાખવાની જગા. (૪) તે કામ કરવાની જગા વિષે; જે ઘરમાં કસોટી કરવાની હોય તે બરાબર કેમ શોધવું[1] અને ઘેરવું,[2] તથા રચવું;[3] તે ઘરમાં જે સર્વથી પહેલાં લઇ જવું જોઈએ તે; અને જે તેમાં કોઈએ નહિ લઈ જવું જોઈએ તે; ઘરમાં કોણને દાખલ કરવાં, અને કોણને દાખલ નહિ કરવાં; અને તે કે જે જ્યારે કસોટી થતી હોય ત્યારે તે કામનો નાશ કરે,[4] અને તેને લીધે તેઓ છુટા થાય.[5]

(૫) કસોટીની સંસ્થાને લગતાં માણસ, અને ત્યાંના બીજા અમલદારો વિષે; અને તેમાંની ક્રિયાઓ તથા રસમો; તે મકાનમાં યજિશ્નની ક્રિયાઓ, અને ખુદાની મદદ માટેની બંદગી. (૬) અને ગરમ તથા ઠંડી કસોટી કરવાની રીત કઈ છે; કસોટી કરનારાઓને ત્યાં કેમ લઈ જવા, અને તેઓનું ગંભીર[6] ભણતર[6] કયા અવસ્તાનું બનેલું છે; ગરમ તથા ઠંડી કસોટી કેમ થાય છે; તેથી નિર્દોષ તથા ગુનેહગાર માણસોનું જાહેર થવું; અને તેજ બાબતપરના બીજા ઘણાક પુરાવાઓ.

બાબ ૪૨ મો, સગાતૂમ્ નસ્ક.

(૧) એક વિભાગ પરચુરણ બાબતોનો છે; જોઈતો મદદગાર લાવવા વિષે, એટલે કે, કઈ રીતે તે સારૂં છે; મદદગાર જે એકજ દીનવાળો યા એકજ શાહેરનો[7] હોય તેની, તથા જે ઈરાની નહિ હોય તેની ફી; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૨) અને પોતાની દોલતને લીધે એક માણસ બેડીમાં તથા સખ્ત મજુરીએ

---

૧. વાંચણઃ *શર્દન્, સરખાવો ફા૦ ફ્ર્શર્દન્, "ઘર રચવું," યા *ગાર્દન્, "ચુંટણી," "બરાબર ફ્રીઘેલું," "હુન્નરમંદીથી ભરેલું."—૨. સામાનીનીદન્; એટલે કે, તેની હદ તથા સીમા કેવી હોવી જોઇએ.—૩. જરૂરી હથિયારોથી તેને રચવું.—૪. વિશૂપિશ્ન્, "નાશ," "કોહવાટ," અવ૦ ખ્શુપ્.—૫. સરખાવો ફા૦ બન્જીદન્, "છુટ્ટ પાડવું," "વહેંચવું," અવ૦ બજ્, "વહેંચવું."—૬.—૬. અઊિજ્—દાત અઊિરમૂરિશ્નીહ્; અઊિજ્દાત્, શબ્દાર્થઃ "ઉંચી રીતે ભેટ કરેલું."—૭. અવ૦ દહ્યુ, "અશો માણસ."

કેમ આવી પડે તે વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩) અને એક ગુનાહના એકરાર વિષે, જે એક, બે, અને ત્રણ રીતના શબ્દોમાં થયલો હોય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૪) એક ચેલાની તેના મોબેદ ઉસ્તાદ જે તેને કંટાળો આપતો હોય, તેની તરફની મગરૂરીભરી ચાલ વિષે; મોબેદ ઉસ્તાદનાં ધનવાનપણાં વિષે, અને તેથી થતું નુકસાન.

(૫) જે માણસ તોજેશ કરવાને જોખમદાર હોય અને જ્યારે તેની તોજેશ કાયદેસરની[1] નહિ હોય[1] ત્યારે તેની પોતાની તોજેશના ગુનાહ વિષે; જ્યારે કોઈ તોજેશ કરવાને જોખમદાર હોય અને ગેરકાયદેસર પોતાપર તોજેશ કરવાનું લઈ લે,[2] અથવા તે તેથી તોજેશ કરે જે તે જાણે છે, પણ તે તેથી પાક[3] થતો યા નિર્દોષ ઠરતો નથી; અને એક માણસની તોજેશ જે તેની તોજેશ હોય તેને માટે તે તોજેશ કરવા જોખમદાર હોય તેનો વખત તેને માટે તે શકિતવાન થાય ત્યાંસુધી છે, જ્યારે તે તેની તોજેશની પેદાયશ પછી તે તોજેશ કરી શકે.[4] (૬) એક હડહડતો દુશ્મન,[5] જેનું નામ ઘણાક અશો માણસોનાં ખુન સાથે જોડાયલું હોય, તેનું જે કોઈ હથિયાર જેવું હોય તેથી થતા ગુનાહના જમાવ વિષે. (૭) એક કટા દુશ્મનના ગુનાહથી થતા ગુનાહ વિષે, જે દુશ્મન તે જે રસ્તાપરથી પસાર થતો હોય ત્યાં આવેલા કૂવામાંથી પાણી પીને, તેને છુપાવવા માટેજ છુપાવે.

(૮) એક જડજ જે ગુનેહગારને નિર્દોષ ઠરાવે, તથા નિર્દોષને ગુનેહગાર ઠરાવે તેના ગુનાહ વિષે. (૯) તે જડજ વિષે કે જે ૧૦ વરસ સુધી કાયદો જાણતો હોય, અને તે કે જે ૧૧ વરસ સુધી હોય, અને તે કે જે ૧૨ સુધી હોય, અને તે કે જે ૧૩ સુધી હોય, અને તે કે જે ૧૪ સુધી હોય, અને તે કે જે ૧૫ સુધી હોય; એટલે કે, ઘણીક ખાસ ચીજોનાં સંબંધમાં તેઓનાં જુદાંજુદાં કાયદાનાં મતો, અને ચુકાદાઓ તથા જડજપણાંને લગતી કાયદા સાથની તેઓની પિછાણની વખાણવા લાયક હદ.

૧—૧. અવીગ્—રાસ્, "અનીયમીત," "બરાબર નહિ."—૨. એટલે કે, કાયદા મુજબ જે તોજેશ તેના ગુનાહ માટે ઠરાવેલી હોય તે નહિ કરે તે માણસ.—૩. પૂતગ્, સરખાવો અવ૦ પુ, "પાક કરવું."—૪. પતૂગ્, અવ૦ તુ, "શકિતવાન થવું." —૫. સરખાવો ફા૦ ગર્ઝગીન્ "કટો દુશ્મન." વેસ્ટઃ 'ગુસ્સે થયલો.' અહીં એવો વિચાર દર્શાવેલો છે કે જે કોઈ એક નિર્દોષ માણસનું ખુન કરે છે તે ગોયા તેના ગુનાહો લૂંટી લે છે; એટલે કે તેથી તે નિર્દોષ માર્યા ગયલા શખ્સનું પાપ ઓછું થાય છે.

(૧૦) તે છોકરી વિષે કે જેનું દીનને લગતું વાલીપણું તેણીના બાપની હયાતિ દરમ્યાન તેણીની માના હાથમાં તેણીના ધણી સાથે હોય; તેણીને લગ્નમાં આપવાની સત્તા તેણીની મા ભોગવે છે, પણ બાપને એકલાને તે સત્તા નથી. (૧૧) તે છોકરી વિષે, જે[૧] પરણેલી નહિં હોય, જેનો બાપ નહિ હોય,[૧] મા નહિં હોય, તેમજ ગુજરેલાં માબાપથી જન્મેલો કોઈ ભાઈબી નહિ હોય, અને તેણી પોતાને એક ધણીનાં વાલીપણાંમાં આપી શકતી નથી. (૧૨) તે મિલ્કત વિષે, કે જેને માટે ગુજરી જતી વખતે કરેલાં વસિયતનામામાં જણાવેલું હોય; તે જ્યારે આપી દેવાની હોય ત્યારે કેમ થાય; અને જ્યારે તે આપી દેવાની નહિ હોય ત્યારે કેમ થાય.[૨] (૧૩) અને તેની મરજી મુજબ પોતાનાં છોકરાંઓને તેની મિલ્કત આપી દેવાના એક બાપના હક વિષે; અને એક દીકરા વિષે જે તેના બાપ તરફ નાફરમાન હોય, જ્યાં એક લાયક માતાની જીંદગી સુધી તેને મિલ્કત વગરનો રાખવામાં આવે છે; અને જ્યારે તેની બાપ તરફની નાફરમાની સારૂં તેઓ તેના દીકરાને દુ:ખી[૩] મોહોડાંનો[૩] બનાવે છે; એટલે કે, બાપની મિલ્કત વહેંચવા માટે એક હુકમનામું થાયં છે;[૪] અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે; એક દીકરાની બાપ તરફની નાફરમાનીની હદ વિષે, અને તેથી તેનું ગુનેહગારપણું. (૧૪) જ્યારે એક છોકરો જેને દત્તક લેવામાં[૫] આવ્યો હોય, તે દત્તક લેવાની ક્રિયાથી દૂર રહે ત્યારે તેના ગુનાહ વિષે; તે માણસની અને ગુજરેલાં રવાનની આ દુન્યામાં પ્રખ્યાત થવાની[૬] મરજી મુજબ, દત્તક લેનાર એક જીવતો, કે ગુજરી ગયેલોબી બાપ હોય; તેઓમાંના જેને તેઓની અશોઇને લીધે ઘટે તેઓ માટે તેઓનાં પોતાનાં ઘરમાં ખચીતજ **યજીશ્ન** અને **નીયાજીશ્ન**ની ક્રિયા પણ તેઓએ પુરી પાડવી અને કરવી જોઈએ.

(૧૫) એક ઉદાર માણસે જોઈ નહિ હોય તે મિલ્કતમાંનીબી બાકીની મિલ્કત જે કોઈ સખાવત માટે જીવતું હોય તેને આપી દેવા વિષે. (૧૬) એક કન્યાની બાકી રહેલી મિલ્કત અને ચીજો આપી દેવા વિષે, જે કન્યા પણ, તેણીના જણાયલા વિચારો મુજબ જે લાયક હોય તેને તે આપે છે. (૧૭) એક કન્યા વિષે, જેણીને એક દેવપરસ્ત

૧-૧. અ-કદ-શોએ, "જેનો ધણી નહિ હોય."—૨. બીજી રીતે, જ્યારે કાંઈ મિલ્કત નહિ હોય ત્યારે કેમ થાય.—૩-૩. વાંચણ: **બીશ્તૂ દીહાનૂ**, એટલે કે, દુ:ખી યા મુંગો; વેસ્ટ: **બાખ્તૂ નીશાનૂ**, "દર્શાવેલી ખાસ્યત."—૪. જે મિલ્કત દીકરાને એકલાને મળવી જોઈએ તે વહેંચી નાંખવામાં આવે છે.—૫. **પદીરૂફતગૂ**, શબ્દાર્થ: "સ્વીકારેલો", એક જરતોશતીએ પોતાના દીકરા તરીકે લીધેલો.—૬. **નામીગીહૂ**, "નામના" દત્તક લેવાથી પોતાનો વંશ ચાલુ રહેવાને લીધે ગુજરેલા પુરૂષને જે નામના મળે તે.

તેણીના ધણી પાસેથી ચોરી લઈ જાય અને એક અહુરમજ્દ—પરસ્તને આપી દે; જ્યાંસુધી તે સ્ત્રીનું વાલીપણું તે માણસ સાથે હોય ત્યાંસુધી, તે અહુરમજ્દ—પરસ્ત માટે તે કન્યાને પોતાના કબજામાં રાખવાનું, તથા તેણીથી એક દીકરાની ખાહેશ ધરાવવાનું વાજબી કેમ થાય. (૧૮) અને તે માતા વિષે કે જેણી પોતાના દીકરાની તેનો બાપ જીવતો હોય ત્યારેજ વાલી હોય. (૧૯) સારી ખોરાકી પુરી પાડવા વિષે, જે કામ વડા જડજના વિગતવાર[1] ચુકાદા મુજબજ થવું જોઈએ, અને બીજી રીતે કદી પણ નહિ થવું જોઈએ; દીનનો દસ્તુર હોય તેને માટે શું ખોરાકી જોઇએ. (૨૦) પોતાની દીકરી જે જોબનમાં આવી હોય તેણીના કામી જુસ્સાને સંતોષીત નહિ કરવાના[2] એક બાપના ગુનાહ વિષે; કારણ કે જો પોતાના કામી જુસ્સાને સંતોષ આપવા માટે દીકરી ગુનેહગાર થાય તો બાપબી ગુનેહગાર થાય; અને જ્યારે દીકરી પોતે ગુનેહગાર થાય, તથા હમેલદાર થવાની નિશાની હોય ત્યારે કેમ થાય. (૨૧) તે કોણનો અને કયો ગુનાહ છે તે વિષે, જે ગુનાહ અણજાણતાં થઈ જતાં, કોઈ એમ છૂટકારો મેળવે કે જ્યારે તે તેની જાણમાં આવે ત્યારે તેને માટે સખ્ત તોજેશ કરી તેમાંથી છૂટો થાય; એવો કયો ગુનાહ છે, જેમાં જે માણસ હુશ્યાર હોય અને જેનાથી તે ગુનાહ અણજાણતાં થઈ ગયો હોય તેનો છૂટકારો નથી. (૨૨) અને દેવપરસ્તીની ચાર સર્વેથી ખરાબ રીતો વિષે; અને તેઓ કરે તેવા ત્રણ સર્વેથી ખરાબ ગુનાહો; અને જેઓ હદથી[3] વધુ આપે[3] તેઓની દશ જાતો; અને દુન્યાનો નાશ કરનારાઓની નવ જાતો. (૨૩) દુન્યાનો નાશ કરનારાઓ વિષે.

(૨૪) મીનોઈ[4] દુન્યા વિષે, જ્યારે દુન્યાનો નાશ કરનારાઓમાંનો એક કાંઈ બોલે, તેથી તે દુષ્ટ તથા મોતને લાયકનો થાય. (૨૫) જ્યારે અશો લોકોનો નાશ કરનાર માણસ દુન્યામાં ખુશાલ[5] ફરહર કરે, ત્યારે ભલી મીનોઈ શક્તિઓને અર્પણ

---

૧. **પવનૂ ગૂબિશન ગૂબિશન**, "જુદીજુદી" વિગતો વિષે; વેસ્ટઃ "જુદાજુદા અહેવાલોપર."—૨. જ્યારે તેણી છોકરાં જણવા સારૂં શક્તિ ધરાવતી હોય ત્યારે તેણીને નહિ પરણાવવાથી.—૩—૩. **ફ્રેહ્—દહિશનૂ**, એટલે કે, પોતાના પૈસા ઉડાઉ ખર્ચમાં ગુમાવે તે માણસ.—૪. વાંચણઃ **લા—દીદની**, સરખાવો ફા૦ **ના—દીદની**, "અણદીઠ," "નહિ જણાય એવું." વેસ્ટઃ **રાસ્તૂ**, "ખરો અહેવાલ." તેનો તરજુમો નીચે મુજબ છે; "એક ખરા અહેવાલૂ" વિષે, જે જ્યારે કોઈ કહે, ત્યારે તે દુષ્ટ અને મોતને લાયકનો થાય"—૫. સરખાવો ફા૦ **કુશાદ્** યા **કુશાદહ્**, "ખુશીથી," "ઉમંગથી."

કરવાની ભેટનો ફાયદો દુન્યામાંથી કાઢી નાંખવા વિષે; કેવી રીતે એક વિભાગ જે જગતના આત્માને લગતો છે, તે અશો માણસોનો નાશ કરનારાં લોકોના[1] સંબંધમાં છે, અને તેનાથી આતશ, પાણી, અને ઝાડોના આત્માની ફર્યાદ; અને સરદારો પોતાની હેઠળના અમલદારોને[2] હિસ્સા કેમ વહેંચી આપે. (૨૬) અશો માણસોની ત્રણ જાતો વિષે; એક કે જે પાણી, જમીન, અને ઢોરો, અને ઝાડો કરતાં સરસ છે, એક કે જે તેઓની બરાબર છે, અને એક કે જે તેઓથી ઉતરતી છે; અને જેઓ આ ત્રણ જાતોની બહાર હોય તેઓનાં કામ સાથે, જાણે, શું રાહબરી જોડાયલી છે.

(૨૭) પાણી, યા આતશ આગળ નસો લઈ જવા માટેની ભારી સજા વિષે, જે કામ માટેનો પુરાવો તેની સાથેજ હોય છે; અને નસો પાણીમાં હોવાને લીધે, પાણીના આત્માનો ભાર. (૨૮) જે માણસ પાણીમાંથી માણસ યા કૂતરાનો, અથવા સાંપ યા દેડકાનો[3] નસો બહાર લાવે તેનાં સવાબનાં કામ વિષે. (૨૮અ) સાપ તથા દેડકાને, અને પાણીમાંનાં બીજાં હાનિકારક જીવડાંઓને, જો બને તો પાણીની અંદર, અથવા જો બને તો તેની બહાર કાઢીને, મારવા વિષે. (૨૯) જેઓ એક સરખા[4] હોય તેઓને મારવાથી જગતના આત્માને મળતી ખુશાલી તથા દેવોને થતાં દુ:ખ વિષે; એકજ શહેરના માણસને[5] રાહબરી તથા પુરતો[6] ખોરાક આપવા[6] વિષે, અને તે કયાં અને કઈ ખાસ્યતનો. (૩૦) એક માણસ જે પોતાનું ખાણું લીધા પછી, સુરજ આથમે[7] ત્યારથી જુસ્સાદાર[8] થાય, જખમી માણસોનો ચુરો કરે,[9] આખી રાત પોતાનું બારણું ઉઘાડું રાખે અને ગેરકાયદેસર ઘોંઘાટ[10] કરે તેના ગુનાહ વિષે.

---

૧. વેસ્ટ કહે છે કે; "અહિ કદાચ બાઈજેન્ટાઈનના લોકોના જેવાં નાસ્તીક લોકો વિષે ઈશારો હોય; કારણ કે આપણે હમેશાં યાદ રાખવું જોઈએ કે આ પુસ્તકનો રચનાર સાસાન્યન જમાનામાં લખાયલી પહલવી સરેહનો સાર આપે છે."—૨. **અજીરીગાન્**, શબ્દાર્થ: "તેની નીચેનાં માણસો,"—૩. અવ૰ **વજ્ગ**.—૪. વાંચણ: **વન્-ઈમ્**, સરખાવો ફા૰ **વન્**, "સરખું", "મળતું" (સ્ટાઈન્ગાસ). વેસ્ટ એમ ધારે છે; કે **વન્-ઈમ્**, યા, **વૂપ્**, **ખૂપ્**ને બદલે વપરાયો છે,—૫. વાંચણ: **હમ્—શત્ર વ જક્ અઈધ્ મ દખ્શગ્**. સરખાવો અવ૰ **હામ**, "એકજ," "એકસરખું." વેસ્ટ: **અહમ્—શત્રો નજ્દ્**,... "એક પાડોશી જે એકજ જીલ્લામાં નહિ રહેતો હોય."—૬.—૬ **હૂદાગ્**, "બરાબર આપેલું," અને **તોશતીહ્**, "ખોરાકી," સરખાવો ફા૰ **તોશ્** યા **તોશહ્**, "એક ભોણાંને માટે પુરતો ખોરાક." વેસ્ટ: **હૂદાગ્ તોશતીહ્**, "બરાબર કામ કરતી પીનાર ટોળી."—૭. સરખાવો અવ૰ **હૂ—ૠશ્મો—દાઈતિ**, "સુરજ આથમવા પછીનો વખત."—૮. સરખાવો અવ૰ **યુજ્**, "ઉકળવું," "ઉશ્કેરાઈ જવું."—૯. વેસ્ટ; **રાહ્ તેખ્નુનેદ્**, "રસ્તાનો ચુરો કરે" (pulverizes the road).—૧૦. **કાલાએ**, સરખાવો ફા૰ **કાલા**, "બુમ," "વિલાપ".

(૩૧) આદમ જાતની મદદ સારૂં અહુરમજ્દે પુરતા સંતોષ સાથે, એકલા પેદા થયલા ગોધાનું શરીર પેદા કરવા વિષે; ઢોરોનાં શરીરો તથા અવયવો દુન્યા માટે પેદા થયાં છે, કારણ કે તેઓ બચાવ સારૂં, એવડાં તથા છુટાં છે, અને વળી ખાસ જાહેર થયલી ક્રિયાઓ બી પેદા કરી છે. (૩૨) કીર્તિનો ફેલાવો કરનારાઓનાં કીર્તિનો ફેલાવો કરવાનાં કામમાં જોરના વધારા સારૂં પવિત્ર શક્તિઓની બંદગી[1] કરવાનાં તથા તેઓનો આભાર માનવાનાં[1] કારણ વિષે; તેઓની આભારની બંદગીની પસંદગીનું જોડાણ, તેમાંથી મળતી ભલાઈના બદલાનો ફાયદો, કેટલાંક સાધનોથી તથા બળથી પવિત્ર શક્તિઓની તે પસંદગી મજબુતાઈથી જાળવી રાખવા વિષે; અને ગુનાહની મીનોઈ સજા, તથા દુન્યવી આફત તથા ગજબ; આબાદીમાં[2] તેઓની ચાલુ પસંદગી પુરેપુરી નહિ જાળવી રાખવાની બીક, અને વળી તેથી થતી પાયમાલી. (૩૩) પવિત્ર શક્તિઓમાંની દરેકને બંદગી કરવાની તથા તેઓનો આભાર માનવાની કોઈબી જાતના હુશ્યાર અશો લોકોની જુજ સત્તા વિષે; જુલમગાર લોકોને ક્રિયા કામની કાંઈબી સત્તા નહિ સોંપવા વિષે; ખાસ કરીને જે જુલમગારોને નામથી ઓળખાવ્યા હોય; તે વર્ગમાં જે માણસોને સમાવવામાં આવ્યા હોય તેઓને તે કામ સોંપવાથી થતો ગુનાહ તથા તેની તોજેશ; અને તેજ બાબતપર બીજું ઘણુંક જણાવેલું છે.

(૩૪) લોભ અને તેને મળતાજ બીજા દુર્ગુણોથી દુન્યાને થતાં નુકસાન તથા આફત વિષે; તે દુર્ગુણોને વધારનારા તથા મદદ કરનારાઓ જેવા કે, એક દેવપરસ્ત,[3] અને ઘણી જાતનાં વરૂઓ તથા જુદીજુદી જાતનાં પીડાકારક જંતુઓ; જેમ તેઓનાં શયતાન્યતપણાંનું આવી પડવું શયતાન તરફથી આવે છે, તેમજ તેઓના શયતાન્યતપણાંનાં જોરનું સાધન સઘળી આદમ જાતના, તથા બીજાં સઘળાં ખાફી જનાવરો જેઓ આદમ જાતને મદદ કરે છે તેઓના, નાશથી આવે છે. (૩૫) દુન્યાને પવિત્ર કરવા સારૂં, તેઓને દાબી દેવા તથા મારવા વિષે આદમજાતને શિખામણ; તેમાં તેઓ માટેનો દેખર્ઈતા સવાબ; વરૂઓ તથા પીડાકારક જંતુઓમાંનાં દરેકને ફટકાવવા તથા મારી નાંખવાના મીનોઈ બદલાની હદ, અને તેને માટેનો બદલો; બે પગના વરૂઓને[4] મારવાના બદલાની શ્રેષ્ઠતા; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૩૬) અહરેમનને તથા દેવોને નહિ આરાધવા માટેની શિખામણ વિષે; એટલે કે, તેઓને જુદાજુદા કોઇબી રીતે આરાધીને રાજી રાખવાની રસમ વધુ ખાસ કરીને એક અનીતિવાન, તથા દુષ્ટ રસમ છે; તે અનીતિવાન રસમ તથા દુષ્ટ જીંદગીથી જનાવરોપર દેવોની સરદારીની[5] જુલમગાર અસર થાય છે, અને અધર્મી[29] ઘોઘાટનો[6] દુર્ગુણ, તથા

૧.—૧. અઊસ્તાક્રીહ્ સરખાવો અવ૰ ઉશ્તા, "મજબુત", "તંદરોસ્ત;" યા ઉસ્તા, ઉસ્તાન, "સાચ્ચું," અને ક્રિતિ, "બંદગી," "આરાધના;" તે ઉપરથી "સારી બંદગી કરવી," "માનસાંથની બંદગી."—૨. સરખાવો ફા૰ પતઊ યા પતૂ, "રોશની," "સુરજનું તડકું."—૩. દેવોને, બુરી શકિતઓને, તથા મૂર્તિને પૂંજનારાઓ.—૪. શયતાની ખવાસનાં માણસો.—૫. સરખાવો અવ૰ પઈતિ, "ધણી." વેસ્ટ: પદગહીહ્, "સર્વોપરીપણું."—૨૯.-૬. દ્રાયાન્--ગુયીહ્; સરખાવો અવ૰ દ્રુ, "દોડવું;" એટલે કે અહીંથી તહીં દોડતાં જઈ વાત કરવી યા બૂમો પાડવી.

તેથી થતું નુકસાન પેદા થાય છે, અને તેથી દેવોને ખુશાલી ઉપજે છે, અને બીજી ચીજો જે અનીતિવાન છે તે હસ્તિમાં આવે છે. (૩૭) ખાતી તથા પીતી વખતે ચુપકીદી જાળવવાના તથા બીજી સારી આદતનાં કારણ, ટેવ, તથા સઘળાં કામો માટેની શિખામણ; માણુસ જાતની સઘળી સારી નીતિમાન ચાલથી યજદોને મળતી ખુશાલી; અને જે માણુસ તેઓને એટલે યજદોને નહિં જાળવે તેનાં પોતાનાં બંદગી અર્પણ કરવાનાં કામની ગેરહાજરી.

(૩૮) દહાડા અને રાતના પાંચ ગાહમાંના દરેકમાં જે સવાબનું કામ થાય તે કરવાની સત્તા આપવામાં આવેલી છે; કયા યજદની ક્રિયાથી તે સર્વેથી વધુ આવકાર-દાયક થાય; અને દરેકના ખાસ ગાહમાં તેઓને છુટાછુટા આરાધવાથી મળતો બદલો તથા ફાયદો; અને વળી તેજ નસ્કનાં લખાણમાં બીજી બાબતો તથા ચુકાદાઓ આવેલા છે.

(૩૯) “ અશોઈ સર્વેથી સરસ ન્યામત છે. ... ...”

બાબ ૪૩ મો, જવીદ્-શએદા-દાત નસ્ક.

ફ્રગર્દ ૧લી. (૧) જવીદ્-શએદા-દાત[1] એટલે કે દેવોની સામેના કાયદાના સંગ્રહમાં લોકો ખાસ કરીને જ્યાં રહેઠાણો ઉભાં કરે તે જગાથી ઉપજતી ખુશાલી, તથા

---

૧. અવ૦ **દાત—વીદએવ** નો હુજવારેશ—પહલવી તરજુમો, દીનકર્દમાં **વીદ્—શએદા દાત**બી મળે છે. એમાં બાવીસ અવસ્તા ફ્રગર્દો આવેલી છે જે સઘળી આજે બી હૈયાત છે. **દીનકર્દ** માં **વંદીદાદ** માં આવેલી બાબતોના અહેવાલના સંબંધમાં હું ડૉ. વેસ્ટની નીચલી શરેહ સાથ મળતો થાઉંછું: “ **વંદીદાદ્ ફ્રગર્દ** ૯મી, ફ. ૪૫, ૪૬, ૧૦મી, ફ. ૧—૨૦, ૧૧મી, ફ. ૧—૨૦ એ સઘળા આ થોડા શબ્દોમાં, (બાબ ૪૩મો, ફ. ૫૧ માં) દર્શાવવામાં આવ્યા છે; પણ ૧૨ મી ફ્રગર્દ માટે કાંઈપણ કહેવામાં આવ્યું નથી. આ ભૂલનું કારણ એ હોય કે પહલવી તરજુમા સાંથની વંદીદાદની સઘળી જુની નકલોમાં એ ફ્રગર્દ આપવામાં આવી નથી, અને તે સઘળીમાં જોકે ફ્રગર્દોના આંકડા આપવામાં આવ્યા છે તોબી ૧૩મી ફ્રગર્દ ૧૧મી પછી તરતજ આવે છે. નં૦ ૨ વાળી કોપનહેગનની હાથે લખાયલી નકલ જેમાં પહલવી તરજુમા સાથે ૧૨મી ફ્રગર્દ આપવામાં આવી છે તે છેલ્લી સદીમાં રચાયલી વંદીદાદની સુધારેલી આવૃત્તિ ધારવામાં આવે છે, અને પહલવી ૧૨મી ફ્રગર્દની બીજી નકલો આ સુધારેલી આવૃત્તિપરથી લેવામાં આવી છે. સઘળી જુની નકલોમાં આ ફ્રગર્દ નહિ હોવાનો સબબ કાંઈ અસલી નકલમાંનાં થોડાંક પાનાં ગુમાઈ જવાનો નહિ હોય કારણ કે કોઈબી એક ફ્રગર્દ અમુકજ પાનાંમાં આવી શકે નહિ. પહલવી લખાણ છેલ્લાં સુધારવામાં આવ્યા પછી એ ફ્રગર્દ જલદીજ ગુમાઈ ગયલી હોવી જોઈએ, અને તેથીજ નવમી સદીમાં આ ફ્રગર્દનો પહલવી તરજુમો દીનકર્દના લખનારને મળ્યો નથી. ” (જુઓ પા. ૧૬૦—૧૬૧).

ખુશાલીની તેજ ભેટથી મળતા ફાયદાની અહુરમજદની પેદાયશનો અહેવાલ આવેલો છે.[1] (૨) ખાસ નામ દઈને જણાવેલી સોળ સર્વેથી સરસ રહેવા લાયક જગાઓની પેદાયશ વિષે, અને તે દરેકની સામે જે છુટીછુટી ખરાબી આવી પડી હોય તે[2].

૨જી. (૩) અહુરમજદે દીનને સર્વેથી પહેલાં યીમ એટલે જમશીદને જાહેર કરવા વિષે; ધંધાઓમાંથી યીમએ દીનની મીનોઈ સરદારી કબુલ નહિ રાખવા વિષે, અને જગતને વધારવા, સુધારવા, તથા ફેલાવવા સારૂં બાકીના ધંધાને કબુલ કરવા વિષે.[3] (૪) યીમએ વર ઉભું કરવાનાં વાજબીપણાંના સબબ વિષે; યીમને અહુરમજદનો હુકમ તથા શિક્ષણ; અને અહુરમજદે જેમ તેને ફરમાવ્યું તથા શિખવ્યું તે મુજબનું યીમનું કામ, અને તેજ બાબતપર જેઓ વધુ હોય તે[4].

૩જી. (૫) દુન્યાની ભલી શક્તિને સર્વેથી વધુ સગવડ શામાંથી છે, અને વધુ મ્હોટી અગવડ શામાંથી છે, અને તેને સર્વેથી મ્હોટી ખુશાલી શામાંથી છે તે વિષે.[5] (૬) એક લાસ જેને કુતરાએ જોઈ નહિ હોય, એટલે કે જેનીપર સગદીદની ક્રિયા કરવામાં નહિ આવી હોય તેને એક શખ્સ એકલો લઈ જાય તેથી થતા રીમનીના ગુનાહ વિષે.[6] (૭) લાસને એકલો લઈ જવાથી જે માણસ રીમન તથા મર્ગર્જાન થાય તેને માટેના ખોરાક, કપડાં, તથા જગા વિષે.[7] (૮) એક અપવિત્ર શરીર[8] જે એક ફોહતી લાસથી રીમન થયું હોય તેના સંબંધમાં માણસજાતે તથા બીજાં પવિત્ર જનાવરોએ કેટલીક સાવચેતીઓ કેમ લેવી જોઈએ તે વિષે.[9] (૯) બી રોપવાથી તથા જમીન ખેડવાથી દુન્યાની ભલી શક્તિને મળતી ખુશાલી વિષે, અને નહિ રોપવાથી તથા નહિ ખેડવાથી તેને થતું દુઃખ; રોપનારાઓપર તેના આશીર્વાદ; રોપવાથી થતો ફાયદો તથા સવાબનો બદલો; અને તેથી થતી દીનની જાળવણી તથા રક્ષણ વિષેની વિગતો.[10] (૧૦) અનાજને રોપવા, ઉગાડવા, તથા તે પાકવાથી, અને તે ખાઈને માણસો જે શક્તિ મેળવે તેથી દેવોના થતા નાશ વિષે.[11] (૧૧) ગુનાહ ભરેલા ઈરાદાથી એક લાસને છુપાવવાના એટલે દાટવાના ગુનાહ વિષે; અને જ્યાં તે દાટવામાં

---

૧. વંદીદાદ, ફરગર્દ ૧લી. ફ. ૧—૨ (વેસ્ટગાર્ડ).—૨. વંદીદાદ, ૧લી, ફ. ૩—૨૦.—૩. વંદી. ૨જી, ફ. ૧-૧૯.-૪ વંદી. ૨જી, ફ. ૨૨-૪૩.—૫. વંદી. ૩જી, ફ. ૧—૧૩, ૨૨,૨૩, ૩૪.—૬. વંદી. ૩જી, ફ. ૧૪.—૭. વંદી. ૩જી, ફ. ૧૫—૧૯.—૮. એટલે કે, એક માણસ જે નસા સાથ સંબંધમાં આવ્યાથી રીમન થયો હોય તે.—૯. વંદી. ૩જી, ફ. ૨૦—૨૧.—૧૦. વંદી. ૩જી, ફ. ૨૩—૩૧.—૧૧. વંદી ૩ જી, ૩૨-૩૩.

આવી હોય તે જગા કેટલા વખત સુધી નકામી રહે તે વિષે.[૧] (૧૨) માણસોમાંના ગુનાહો કાઢી નાખવાની[૨] ભલી દીનની શક્તિ વિષે.[૩]

૪થી. (૧૩) એક માણસ તેને ધીરવામાં આવેલી ચીજ ખાઈ જઈ પોતાના રક્ષકને[૪] ઠગે તેના ગુનાહ વિષે; અને એવાજ બીજા વચનનો ભંગ કરવાના ગુનાહની ગંભીરતા; તે ઠગારા માણસે આ દુન્યામાં રાખવી જોઇતી બીક વિષે; તથા તે ગુનાહ માટે તોબેશ કરવાની તેની ફરજ.[૫] (૧૪) આ વિષે કે જ્યાં દીન તરફ મજબુત વફાદારી હોય, ત્યાં વળી આ પણ દેખાઈતું છે કે, દરેક ફાયદો જે કોઈ માણસ ધરાવે તે સાથે, પોતાની દીનનાં માણસો જેઓ મદદ મેળવવાની ખાહેશથી આગળ આવે તેઓ તરફ તે ઉદાર બને છે.[૬] (૧૫) દિવસ અને રાતમાં આરામ માટેના એટલે ઉંઘવાના વખતનાં માપ વિષે; અને બાકીના વખતની દરરોજનાં કામ માટેની વહેંચણી.[૭] (૧૬) એક ખોટો સોગંદ લેવાના ગંભીર ગુનેહગારપણાં વિષે, એટલે કે, જાહેર તોબેશ કરી હોય અને સખાવતમાં મિલ્કત આપી હોય તે છતાંબી તેની ગંભીરતા; એવા સોગંદ **મિથ્ર,**[૮] **સ્રૉશ,** તથા **રશ્નૂ** ને તેની આગળ સર્વેથી વધુ ભયંકર બનાવે છે, અને તેનો ગુનાહ તેને પોતાને, તેની સ્ત્રી, બચ્ચાં તથા મિલ્કતને ઘણોજ ખરાબી આપનાર તથા કીનો લેનાર બનાવી દેછે, અને તેનાં રવાનને, એટલે કે, ખોટા સોગંદ ખાનારનાં રવાનને **ચિન્વત્** પુલ આગળ થનારી ભયંકર સજા વિષે[૯].

૫ મી. (૧૭) નસા સાથે ભેળાયલાં બાળવાનાં લાકડાંને આતશપર મૂકવાના ગુનાહ વિષે; અને આ પણ, કે કેમ અને ક્યારે કોઈ તેમાં નિર્દોષ હોય.[૧૦] (૧૮) એક નેહેર વિષે, જેમાં પાણી હમેશ વહેતું નહિ હોય, અને જ્યારે પાણી તેમાંથી પસાર કરવાની કોઈ ખાહેશ ધરાવે; અને તે નેહેર વિષે કે જેમાં પાણી હમેશ વહેતું હોય, અને કોઈ તેમાંના પાણીને વધારવા માંગે; કેટલી વખત અને કેવી રીતે તેમાં નસો જવાની ધાસ્તીને લીધે કોઈ તેને તપાસે.[૧૧] (૧૯) પાણી તથા આતશને લીધે થતી

---

૧. **વંદી.** ૩૭, ફ, ૩૬—૪૦.—૨. **મર્શતન્**, સરખાવો અવ૦ **મરેજ્**, "સાફ કરવું."—૩. **વંદી.** ૩૭, ફ. ૪૧—૪૨.—૪. સરખાવો ફા૦ **પુશ્ત**, "બચાવનાર" "રક્ષક," સં૦ પક્ષત, "ટેકો"—૫. **વંદી.** ૪થી, ફ. ૧—૧૬.—૬. **વંદી.** ૪થી, ફ. ૪૪.—૭. **વંદી.** ૪થી, ફ. ૪૫.—૮. જુઓ **દાદિસ્તાન્—ઈ—દીનીગ્**, પુર્સીશ્ન ૧૩મી.—૯. **વંદી** ૪થી, ફ. ૪૬, ૫૦—૫૫.—૧૦ **વંદી.** ૫મી, ફ. ૧—૪.—૧૧. **વંદી.** ૫ મી, ફ. ૫—૭.

મરકી વિષે, જો કે તે પાણી તથા આતશથી થતી નથી પણ નશીબને લીધે માણુસજાતપર દેવોના ધસારાથી થાય છે.[1] (૨૦) વરસાદથી થતા મોટા ફાયદા વિષે, જેમાં નસાપર તથા દખ્મામાંના સુક્કા નસાપર પડતા વરસાદથી થતો ફાયદો ખી સમાવેલો છે.[2] (૨૧) અને બીજા લખાણો સાથ સરખાવતાં શરીરની પવિત્રાઈ સારૂ વંદીદાદની મ્હોટાઈ તથા ભલાઈ વિષે.[3] (૨૨) નસાસાથે સીધા શારીરીક સંબંધમાં આવવાથી, તથા નસાસાથે સંબંધમાં આવેલાં બીજા માણુસ સાથ આડેરસ્તે શારીરીક સંબંધમાં આવવાથી થતી રીમની.[4] (૨૩) એક પાપી જુલમગાર વિષે, જેણે દીન છોડી દીધી હોય અને જીંદગીમાં અશો નહિ હોય; તેને મદદ કરવાથી દૂર રહેવા વિષે.[5] (૨૪) રીમની કેટલો વખત રહે તે વિષે, તેનાથી દૂર રહેવા તથા તેની આગળ કોઈ ચીજ લઈ જવા વિષે; એક ઓરડો કે જ્યાં એક કુતરો યા આદમી મરી જાય અને તે જગા કે જ્યાં કોઈ ગુજરી જાય તે વાપરવાથી દૂર રહેવા વિષે; અને તે ઘરમાં લાસ મૂકેલી હોય તે જગાથી ત્રણ પગલાંના અંતરમાં જે ખોરાક યા બીજી ચીજો હોય તે વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[6] (૨૫) એક સ્ત્રી જેનું બચ્ચું તેણીના ગર્ભમાંજ મરી જાય, અને જે નસો થઈ જાય તેણી વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[7] (૨૬) જે કપડાં નસાથી નકામાં તથા રીમન થયાં હોય તે વિષે; અને તે કે જે છ મહિના સુધી ધોવાં જોઈએ.[8] (૨૭) નસાપર ગેરકાયદેસર, એક ચીથરાં[9] જેટલુંબી, કપડું નાખવાના ગંભીર ગુનાહ વિષે.[10]

૬ ઠી. (૨૮) જ્યાં એક આદમી યા કુતરો મરી જાય તે જમીનમાં કેટલા વખત સુધી પાણી નાંખવું નહિ જોઇએ, રોપવું યા ખેતી નહિ કરવી જોઈએ તે વિષે; અને સઘળી જમીનને ત્યાં નસો રહી જવાની બીકને લીધે તપાસવી જોઈએ અને ત્યારપછી તેપર પાણી રેડવું જોઈએ; જો તેને બરાબર તપાસવામાં નહિ આવવાથી નસો તે

---

૧. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૮—૯.—૨. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૧૫—૨૦.—૩. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૨૨—૨૫.—૪. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૨૭—૩૪.—૫. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૩૫—૩૮.—૬. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૩૯—૪૪, અને તેની પહલવી શરેહ.—૭. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૪૫—૫૬.—૮. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૫૭—૫૯, અને તેની પહલવી શરેહ.—૯. સરખાવો ફા૦ **ચૂક,** "ચીથરૂં." પાજન્દ શબ્દ **ઘોવન,** અસલ પહલવી શબ્દ [illegible] **પૂવન—ઈ** અથવા [illegible] **યૂગનૂઈ,** પાછળથી **યૂગનું** ભુલભરેલું વાંચણ છે (જુઓ પહલવી **વંદી.** ૫મી, ફ. ૬૦)—૧૦. **વંદી.** ૫મી, ફ. ૬૦—૬૨.

જગાપર રહી જાય, અને પાણી તેને લાગે તો તેથી થતો ગુનાહ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[1] (૨૯) પાણીમાંથી એક લાસ કેમ બહાર કાઢવી તે વિષે; તે લાસની ફરતે જે પાણી હોય તેની રીમનીની હદ; લાસ તેમાંથી કાઢયા પછી પાણીની પવિત્રતા; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[2] (૩૦) ગુજરેલાં માણસનાં શરીર અથવા હાડકાં જયાં રાખવામાં આવ્યાં હોય તે જગા વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[3]

૭ મી. (૩૧) એક આદમી યા કુતરો જે કુદરતી મોતે[4] અને તે કે જે શરીરની ખામીને લીધે અકસ્માતથી[5] મરી જાય તેના સંબંધમાં કેટલા વખત પછી કોહવાટ શરૂ થાય, અને આ પણ, કે એવા ગુજરેલા શખ્સનાં નકામાં કપડાં ખચીતજ ધોવાં જોઈએ; અને કયાં કપડાં તથા કેવી રીતે ધોવાં.[6] (૩૨) નસો ખાવાની તથા તેને ગુનાહ ભરેલા વિચારથી આતશ અથવા પાણીમાં લઈ જવાની જબરી રીમની તથા ગંભીર ગુનાહ વિષે.[7] (૩૩) દેવોએ પેદા કીધેલા શિયાળા વિષે; અને તેનો ત્રાસ, અને કરોળીઆ[8] તથા તીડો;[9] કેટલીક જાતની બિમારીઓ, અને બીજી ઘણીક આફતો, જે નસાની[10] બનાવટને લીધે[10] દુન્યાપર હુમલા[11] જેવી પુરવાર થાય છે.[12] (૩૪) નસા સાથ સંબંધમાં આવેલાં લાકડાં અને અનાજ, અને ઘાસચારાને કેમ ધોવો તે વિષે.[13] (૩૫) **માંથ્ર** અથવા ભણતરોથી, અને વહાડકાપ, અને ઝાડપાલાથી દરદો કેમ સાજા કરવાં તે વિષે; એક દાકતરની તપાસ કેમ લેવી; દવાદારૂ માટેની દાકતરની ફી; અને તેજ બાબતપર જેબી

---

૧. **વંદી.** ૬ઠી, ફ. ૧—૯.—૨. **વંદી.** ૬ઠી ફ. ૨૬—૪૧.—૩. **વંદી.** ૬ઠી ફ. ૪૪—૫૧.—૪. શબ્દાર્થ; "જે નેમાયલા વખતે ગુજરી જાય."—૫. શબ્દાર્થ: "જે નેમાયલા વખતની આગમજ ગુજરી જાય."—૬. **વંદી.** ૭મી, ફ. ૧—૫, ૧૦—૧૬. **વંદી.** ૭મી, ફ. ૬—૯માં આવેલી બાબતો અહીં આપવામાં આવી નથી, કેમકે તે ફકરા **વંદી.**, ૫મી, ફ. ૨૭—૩૦, અને ૫૭—૬૨માં પણ આવે છે.—૭. **વંદી,** ૭ મી, ફ. ૨૩—૨૬.—૮. વંદીદાદના પહલવી તરજુમામાં ફ્રગર્દ ૭ મીના ૨૬ માં ફકરામાં આવેલા પાજન્દ શબ્દ **તૂનૂ** ને બદલે અહીં **તૂની** શબ્દ વપરાયો છે; એ અવ૦ **સૂનો, સ્રનૂ** નો તરજુમો છે, એટલે કે, "મચ્છર," "કરાળીઆ." (જુઓ વેસ્ટની વાંચવાલાયક ફુટનોટ ૩૭, પા. ૧૫૮).—૯. પહલવી તરજુમામાંના શબ્દ **મગગૂ-ઈચ્યૂ** ને બદલે અહીં **મગગૂ** મળે છે, એ શબ્દ અવ૦ **મધખયઓરચ્ય**, "પાકનો નાશ કરનારા તીડો" નો તરજુમો છે; સરખાવો ફા૦ **મલખ**, "તીડ."—૧૦—૧૦. **મિનૂ નસાએ કરીનીદનૂ**, સરખાવો અવ૦ **નસુકૅરૅત**.—૧૧. સરખાવો ફા૦ ગરાયૂ, "હુમલો" —૧૨. **વંદી.** ૭મી, ફ. ૨૬, ૨૭.—૧૩. **વદી.**, ૭મી, ફ. ૨૮—૩૫.

વધુ હોય તે.[1] (૩૬) એક જગા કે જ્યાં એક લાસ બાંધવામાં આવી હોય તે વિષે; જે જમીનની નીચે તે ગુનાહ ભરેલા વિચારથી છુપાવવામાં આવી હોય તે; અને તે દરેક કેટલા વખતે પવિત્ર થાય.[2] (૩૭) જ્યાં મડદું દાટવામાં આવ્યું હોય ત્યાં બુરાં જંતુઓના ધસારા વિષે; અને દાટેલાં મડદાંને ખણી કાઢવાનો સવાબ.[3] (૩૮) કસુવાવડ પછી કેટલા વખત સુધી એક સ્ત્રીએ ખાવાથી, અથવા પાણી પીવાથી, અથવા પાણીમાં રાંધેલી કોઈ વાણી ખાવાથી પરહેજ રહેવું જોઈએ તે વિષે.[4] (૩૯) એક ધાતુ અથવા પત્થરનું વાસણ, અથવા પ્યાલા જેવી ચીજ, જે જોકે નસાથી રીમન થયું હોય તોબી કાયદામુજબ નકામુ નથી તેને ધોવા વિષે.[5] (૪૦) એક **ગઓસ્પંદ** વિષે, જેણે નસો ખાધો હોય; અને એક રોપો કે જેની સાથે નસો ભેળાયો હોય.[6] (૪૧) ઈજેલું પાણી નસાવાળાં પાણીપર રેડવાના ગુનાહ વિષે.[7]

૮ મી. (૪૨) એક ઘર જેમાં એક માણસ યા કુતરો મરી જાય તે વિષે.[8] (૪૩) માણસનું મરણ થતાં ઘરમાં એક **કત**[9] કેટલું મોટું તથા કેમ બનાવવું; તેમાં લાસને લઈ જવી અથવા મૂકવી; શરીરને ખુલ્લું મુકવું, તથા તેની સાથ લાયક વખતે સબંધમાં આવવાથી દૂર રહેવું; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[10] (૪૪) અકુદરતી વહેવાર જેનું છેવટ મોત છે, તેના ગુંચ્છવણ ભરેલા તથા ગંભીર ગુનાહ વિષે.[11] (૪૫) એક લાસ વિષે, જે મરણ પછી એક વરસથી વધુ સુકી રહી હોય.[12] (૪૬) મડદાંના આતશ, જેમાં માણસની નજીસાત બળતી હોય તે આતશ, અથવા છાણાંના આતશને[13] પવિત્ર હાલતમાં લાવવાનાં સવાબનાં કામ વિષે; અને જુદાજુદા ધંધાવાળા લોકો જે આતશો વાપરે તેને પવિત્ર આતશની જગાપર લઈ જવાની ફરજ વિષે.[14]

---

૧. **વંદી,** ૭મી, ફ, ૩૬-૪૪.—૨. સરખાવો **વંદી,** ૭મી ફ. ૪૫—૫૦.—૩. **વંદી,** ૭મી, ફ. ૫૧, ૫૨, ૫૫—૫૯.—૪. **વંદી.,** ૭ મી, ફ. ૬૦, ૬૭—૭૧.—૫. **વંદી,** ૭મી, ફ. ૭૩-૭૫.—૬. **વંદી.,** ૭મી, ફ. ૭૬—૭૭.—૭. **વંદી.,** ૭મી, ફ. ૭૮—૭૯.—૮. **વંદી.,** ૮મી, ફ. ૧—૩.—૯. **કદગૂ** અવ૦ **કત** માટે વપરાયો છેઃ "લાસને મુકવાની જગા."—૧૦. **વંદી.,** ૮મી, ફ. ૪—૨૫.—૧૧.**વંદી.,** ૮મી, ફ. ૩૧—૩૨.—૧૨. **વંદી.,** ૮મી. ફ. ૩૩-૩૪.—૧૩. સરખાવો ફા૦ **ખૂલાસ્પૂ** "છાણુ." વેસ્ટઃ **સરાય-ઇથ્રિ,** "છાવણીના;" અથવા **સરૂ અસ્પો,** "ઘોડેસ્વાર ટુકડી."-૧૪. **વંદી.,** ૮મી, ફ. ૭૩-૯૬.

૯ મી. (૪૭) લાસ સાથ સીધા સંબંધમાં આવ્યાથી અથવા તેને ખસેડવાથી લોકો રીમન થાય તેઓને પવિત્ર કરવાની ક્રિયા વિષે; અને પાક કરનારની જુદીજુદી ચુંટણીઓ; પાક કરવાની ક્રિયા; અને પાક કરનારનો આ જહાનમાં તેમજ બીજી જહાનમાં બદલો.[1] (૪૮) રીમન થયલાં લોકોપર સુરજ, ચંદ્ર, તથા તારાઓનું એકજ વખતે નાખુશીથી ચળકવા વિષે.[2] (૪૯) પાક કરનારથી અહુરમજ્દની સઘળી પેદાયશને મળતી ખુશાલી વિષે, જ્યારે તે રીમન થયલા માણસને સારી પવિત્રતા આપે છે, અને પોતાની હકસાઈના પૈસા બીજાને આપી દેછે.[3] (૫૦) એક માણસ જે પાક કરનારનું કામ જાણતો નથી, તે માણસથી કોહવાટના દેવને મળતાં જોર તથા મદદ વિષે; તે બચીત એક ગુનાહ કરે છે જેને માટે તે સજાને લાયક છે.[4] (૫૧) બુરાઈને હંકાવવામાં, તથા તંદરોસ્તી પાછી મેળવવામાં **યથા-અહુ-વઈર્યો** નાં ભણતરની ફતેહ વિષે.[5]

૧૩ મી. (૫૨) જાતજાતના કુતરાઓ વિષે, **પસુશ્-હઉર્વ, વિશ્-હઉર્વ**[6] અને તેમજ બીજા કુતરાઓનું કિંમતી પણું; તેઓને કેમ રાખવા અને ખવરાવવું; તેઓને દરેકને જુદાજુદા મારી નાંખવાથી અથવા ગેરકાયદેસર રાખવાથી બી થતો ગુનાહ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[7] (૫૩) અને આ પણ કે જ્યારે એક કુતરો ગાંડો[8] અને ઇજા કરે એવો થઈ જાય ત્યારે તેના સંબંધમાં શું કરવું, અને તેને કેમ રાખવો જોઈએ.[9] (૫૪) અને કુતરા વરૂને કાયદેસર મારવા વિષે.[10] (૫૫) કુતરાઓમાં આવતી ૩૧ ખાસ્યતો વિષે; જે ત્રણ મુખ્ય ધંધાઓમાં અને બીજા પાંચ જાતના

---

૧. **વંદી.**, ૮મી, ફ૦ ૩૫—૭૨, ૯૭—૧૦૭; ૯મી, ફ. ૧—૩૯.—૨. **વંદી.**, ૯મી ફ. ૪૧—૩. **વંદી.** ૯મી, ફ. ૪૨—૪૪.—૪. **વંદી.**, ૯મી. ૪૭—૫૭.—૫. **વંદી.**, ૯મી, ફ. ૪૫—૪૬. વાંચો વેસ્ટની ફૂટનોટ ૧૧મી, પા.૧૬૦.— ૬. અવ૦ **વિશૂ-હઉર્વે**, (**વંદી.**, ૫મી, ફ. ૨૯, ૧૩મી, ફ. ૪૯), મોહોલ્લાની તપાસ રાખનાર કુતરાનું નામ (અવ૦ **વિસ્**, " મોહોલ્લો, " " ગામડું. ")—૭. **વંદી.**, ૧૩મી, ફ. ૧—૨૮.— ૮. વાંચણ: **અ-બન્દ્**, " આંકોશ વગરનો, " " કાબુ વગરનો. " અવ૦ **અ**, " નહિ, " અને **બન્દ્**, " બાંધવું. " વેસ્ટ: **અબોન્** " નકામો. "—૯. **વંદી.**, ૧૩મી, ફ. ૨૯—૩૮.—૧૦. **વંદી.**, ૧૩મી, ફ. ૪૧—૪૩.

ધંધાઓમાં આવતી ખાસ્યતો જેવી છે.[1] (૫૬) પાણીમાંના કુતરાને[2] મારી નાંખવાનાં ગંભીર ગુનેહગારપણાં વિષે; અને તેની તોજેશની હકીકતો[3].

૧૫ મી. (૫૭) એક ઇરાનીને ઇરાની નહિ હોય તેને આપવાના ગુનાહ વિષે.[4] (૫૮) એક બેગાના શખ્સ તરફ તે માણસના ગુનાહ વિષે, જેણે એક હમેલદાર સ્ત્રી સાથ, તે સ્ત્રી કે જેની[5] છાતીએ તેણીનું બચ્ચું હોય તેનીસાથ,[5] યા બીજાની દીકરી સાથ કુચાલ ચલાવી હોય; અને તેજ ગુનાહથી થતો બીજો ગુનાહ.[6] (૫૯) એક બચ્ચું જે તેના કાયદેસરના વાલી વગર મળયું હોય, અને એક કુતરો તેના જનમથીજ વાલી વગર હોય, તેનું રક્ષણ કરવાની તથા તેને ખોરાક ખવરાવવાની ફરજ વિષે; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[7]

૧૬મી. (૬૦-૬૧) દશ્તાનની અપવિત્રતા વિષે, તેની રીમની તથા તેનાથી કેટલું દૂર રહેવું જોઇએ;[8] કોઇબી શખ્સ યા ચીજ દશ્તાનથી રીમન થાય છે, અથવા તે કે જે નકામી થાય છે;[9] દશ્તાનમાંથી ધોવું, ધોવાનો વખત; અને તે કેમ ધોવાય; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[10] (૬૨) દશ્તાનવાળી સ્ત્રી સાથ વ્યભિચાર કરવાથી થતા જબરો ગુનાહ વિષે;[11]

૧૭મી. (૬૩) જેઓએ જડજોને ધીક્કાર્યા તેઓની **મર્ગર્જાન્** સજા વિષે.[12] (૬૪) અને બાલ તથા નખની સંભાળ વિષે; અને સંભાળ નહીં લેવાથી થતો ગુનાહ.[13]

૧૮મી. (૬૫) જે માણસ ગેરકાયદેસર એક **પઇતિ-દાન,**[14] **ખ્રફ્સ્ત્રઘ્ન**[15] **બરેસ્મ, અશ્ત્ર,** અને **સ્રઑષ-ચર્ન**[16] લાવે,-અને એમ ધારે કે તેઓને તેમ ગેરકાયદેસર

---

૧. **વંદી.**, ૧૩મી, ફ. ૪૪—૪૮. આ ફકરામાં જણાવેલી આઠ જાતો **વંદી.**, ૧૩મી, ફ. ૪૪માં એમ આપવામાં આવી છેઃ **સૂનહે અએવહે અશ્તા ખ્રિક્રેમ્,**:— **અસ્તિશે હઅેમ્, યથ અથઉરૂને, રથઅેશ્તારહે, વાસ્ત્રયેહે, વઅેસાઉશ્, તાયઑાશ્, દિસઑાશ્, જહિકયાઓ, અપૅરૅનાયૂકહે.** —૨. **બવ્રફ્ર્—ઇ—આવીગ્,** અવ૦ **ઉદ્રઉપાપ,** "પાણીમાંનો કુતરો;" ફા૦ **સગ્—ઇ—આબી.**—૩. **વંદી.**, ૧૩ મી, ફ. ૫૦-૫૬; ૧૪મી, ફ. ૧-૧૮.—૪. **વંદી.**, ૧૫મી, ફ.૨-૫.—૫. **જ્ફ્ વચગ્ પવન્ પીસ્તાન્,** "જે પોતાનાં બચ્ચાંને પોતાનુંજ દુધ ધવરાવતી હોય." **પીસ્તાન્** સાથ સરખાવો અવ૦ **ફ્શ્તાન,** "થાન," "સ્તન."—૬. **વંદી;** ૧૫મી, ફ. ૮—૧૬.— ૭. **વંદી.**, ૧૫મી, ફ. ૧૭—૪૫.—૮. **વંદી.**, ૧૬મી, ફ. ૧—૭.—૯. તેને ધોયા વગર.— ૧૦. **વંદી.**, ૧૬મી, ફ. ૭—૧૨.—૧૧. **વંદી.**, ૧૬મી, ફ. ૧૭.—૧૨. **વંદી.**, ૧૬મી, ફ. ૧૬—૧૮.—૧૩ **વંદી.**, ૧૭મી; ફ. ૧—૧૦.—૧૪. પહલવી **પદામ્,** અવ૦ **પઇતિ—દાન,** ફા૦ **પદાન્,** એક મૌબેદ ક્રિયા કરતી વખતે મોહોડાંપર જે કપડું પહેરે તે.— ૧૫. હાનિકારક જીવડાંઓનો નાશ કરવાનું હથિયાર.—૧૬. જુઓ **વંદી.**, ૧૮મી, ફ. ૧—૪. અને **વંદી.**, ૪ થી, ફ. ૧૧—૧૬, ૧૬મી, ફ. ૧૩, ૧૫, ૧૬ વિગેરે.

લાવવાંજ જોઈએ તેનાં કામથી થતાં નાસ્તિકપણાં વિષે. (૬૬–૬૭) એક માણસ જે પોતાનું કામ કીધા વગર આખી રાત ઉંઘાય તેની નાપસંદગી તથા સજા વિષે; **અને** તે માણસ કે જે પોતાનું કામ બરાબર કરે અને દીનમાં ફરમાવેલું છે તેથી વધુ ઉંઘાય નહિ[1] તેના બદલાની પસંદગી વિષે.[2] (૬૮) તે માણસ કે જે સંર્વથી ખરાબ દીનનો બતાવનાર હોય, જે **કૂસ્તી** પહેરતો નથી, અને તેનું તે નહિ પહેરવું જાણે દીનમાં જણાવ્યા મુજબ હોય, તેથી છુપી આગળ વધતી આફત આવી પડવા વિષે.[3] (૬૯) પુષ્કળ ખુબીવાળાં **પરોદર્શ**[4] પક્ષીની ખાસ ફરજ તથા કીંમત વિષે, જે પક્ષી પોતાના ચેતવણી[5] આપતા અવાજથી[5] તેનાં **શરીર** જેટલી **મોટી** સખાવત[6] પેદા કરે છે; અશો માણસની અશોઈ માટેની તેની અસલ[7] ખાસ્યત.[7] (૭૦) વગર ખલલની રાતે બચાવ સારૂં સળગાવવા માટેના આતશની ઉતાવળ વિષે; અને તે કાયદા મુજબ સળગાવવાનો સવાબ; અને જ્યારે આતશ ખુશી અને નહિ રંજીદા થયલો હોય ત્યારે તેના આદમ જાતને આશીર્વાદ.[8] (૭૧) જેથી **દ્રૂજ**ને વધવાનું[9] જોર મળે[9] એવા ચાર ખાસ ગુનાહો વિષે; અને તે દરેક સારૂં જુદીજુદી તોજેશ.[10] (૭૨) એક વેશ્યાથી[11] થતા ગંભીર ગુનાહ, દુઃખ, ગમ, અને

---

૧. એટલે કે જે માણસ પોતાની રોજીંદી ફરજો તથા દીનને લગતી ફરજો બજાવે તે.—૨. **વંદી.**, ૧૮ મી, ફ. ૫–૬.—૩. **વંદી.**, ૧૮મી, ફ. ૮—૧૦.—૪. અવ૦ **પરો-દર્શ**, શબ્દાર્થ: "જે વેહલું અથવા પહેલું જોય યા ઉડે તે." એ શબ્દ મરઘા માટે વપરાય છે જે સવારૂં થવા અગાઉ વાંચે છે, અને માણસો પોતાનાં કામપર જલદી જાય તે માટે તેઓને પહેલાં ઉઠાડે છે. (જુઓ **વંદી.**, ૧૮ મી, ફ. ૧૫).—૫—૫. **મિનૂ ગુયાદ્'** શબ્દાર્થ: "કોઈ ચીજની યાદ આપે એવાં ભાષણથી." સરખાવો અવ૦ **વાચિમ્. બરઈતિ ઉપ ઉશાઓઙ્‌ઘેમ્**, "જે સવારૂં થવા આગમજ પોતાનો અવાજ કાઢે છે.', (**વંદી.**, ૧૮ મી, ફ. ૧૫). વેસ્ટ DP મુજબ **ગુશ્તૂ**, "ગોસનો ટુકડો" વાંચે છે.—૬. **શદીનીદાની**, સરખાવો અવ૦ **શઈતી**, "સખાવત" મરઘાની સખાવત એ કામમાં સમાયલી છે કે તે સવારૂ થવાની ચેતવણી આપે છે જેથી લોકો સવારના પહોરમાં ઉઠી પોતાનું કામ વહેલું શરૂં કરે.—૭–૭. વાંચણ: **નિમૂનગ્ ઈ કાદા**. સરખાવો ફ. ૧૫ નો પહલવી તરજુમો: **આએ પરોદર્શીહા પેશ્ દૂખ્શગીહ્, અફ્શ્ લેવીન્ દખ્શગીહ્ ઉના અઈધ ફ્તૂમ્ બારગ્ પર્ શ્કાફ઼ેત્ આખર્ વાન્ગ્ કનદ્**. એ ફકરામાં બી **પેશ દખ્શગીહ્**, "પહેલી અથવા અસલ ખાસ્યત" શબ્દો મળે છે. જુઓ **વંદી.** ૧૮ મી ફ. ૧૩—૧૭, ૨૩—૨૬, ૨૮ અને ૨૯.—૮. **વંદી.**, ૧૮ મી., ફ. ૧૮—૨૨, ૨૬ અને ૨૭.—૯—૯. **અજશ્ નીરૂગ્ આપુસીહ્ પદીરેદ્.**, શબ્દાર્થ: "હમેલદાર થવા માટે જોર મેળવે."—૧૦. **વંદી.**, ૧૮ મી, ફ. ૩૦—૫૯.—૧૧. વાચણ: **જેહ્** (પાજન્દ), અવ૦ **જહિ** "વેશ્યા."

આફ્રત વિષે; અને તેણીને નાશ કરવાનું વાજબીપણું.[૧] (૭૩) દશ્તાનવાળી સ્ત્રી સાથ વ્યભિચાર કરવાના ગુનાહની તોજેશ વિષે.[૨]

૧૯મી. (૭૪) **અહુર્મનની જરથૂશ્ત્ર** સાથની લડાઈ વિષે, તેમાં **જરથૂશ્ત્ર**ની ફત્તેહ; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.[૩] (૭૫) **અહુર્મન** અને બીજા દેવોને હંફાવવાની રીત તથા સાધનો માટે **જરથૂશ્ત્ર**ના અહુરમજદને પૂછેલા સવાલ વિષે; અને તેનો જવાબ[૪] (૭૬) રીમન થયલાં કપડાં ધોઈને પાછાં કામમાં લેવાથી થતી **વોહૂમન** અમશાસ્પંદની ખુશનુદી વિષે; અને એવાં કપડાંની સંભાળ કેમ લેવી તે જાહેર કરવા માટે **અહુરમજદ**નો આભાર.[૫] (૭૭) માણસો પોતાનાં રવાનના પ્યાર સારૂં જે ભેટ આપે તે વિષે; અને તે કે જેણે તે ભેટ આપી હોય તેની ઉંચી પદવી કયાં તથા કેમ મળે.[૬] (૭૮) **વોહૂમનનાં** અશો લોકોનાં રવાનોને મળવા આગળ જવા વિષે, તેનું તેઓને તેઓની બહેસ્તમાંની જગા દેખાડવું, બદલાની જાહેરાત, અને અશો રવાનોનું તેઓની જગા[૭] તરફ, **અહુરમજદ** તથા **અમેશાસ્પંદ**નાં સુનેરી તખ્તો તરફ, ખુશાલી ભર્યું સરઘસ.[૮] (૭૯) અશો લોકોની સુગંધથી દેવોને લાગતી બીક વિષે, અને **જરથૂશ્ત્ર**ના જન્મથી તેઓમાં જે બીક ઉભી થઈ તે.[૯]

૨૦મી. (૮૦) અને ઘણીક આફ્તો[૧૦] મજબુતાઈથી દૂર રાખવા સાટેની ઝેરી[૧૧] તાખમના[૧૧] રોપાઓની સાજા કરવાની જબરી શકિત વિષે; ચેપમાંથી પોતાની પેદાયશને સાજા કરવા માટે અહુરમજદે પુરતી જાતના રોપાઓ પેદા કરવા વિષે બીજા રોપાઓ સાથ સરખાવતાં, **ગઓકેરેન**[૧૨] રોપો, જે સંફેદ **હુઓમ** કહેવાય છે, તેની સાજા કરવાની ફતેહ; અને દુન્યાને દવાથી સાજા કરવાનાં કામમાં **અઇર્યમનનો**[૧૩] ઉપયોગ.[૧૪]

---

૧. **વંદી.**, ૧૮મી ફ. ૬૦–૬૫.—૨. **વંદી.**, ૧૮ મી, ફ. ૬૬–૭૬.—૩. **વંદી.**, ૧૯મી, ફ. ૧–૧૦.—૪. **વંદી.**, ૧૯ મી, ફ. ૧૧–૧૪.—૫. **વંદી.**, ૧૯ મી, ફ. ૨૦—૨૫.—૬. **વંદી.**, ૧૯ મી, ફ. ૨૭—૩૦.—૭. **જયશાનૂ** શબ્દ પછી અવ૦ શબ્દ **મએથન** પહેલવી **મેહનૂ** નીકળી ગયો છે. વેસ્ટ કહે છે કે **અસલ હસ્તલેખ** DM વાળી કેતાબ સરખી કરતી વખતે, તે કરનારે પોતે કાપી કાઢેલાશબ્દો ઠીગરાંપર લખતાં એ ભુલ કીધી હોય.—૮. **વંદી.**, ૧૯ મી, ફ.૩૧—૩૨.—૯. **વંદી.**, ૧૯ મી, ફ. ૩૩, ૪૩—૪૭.—૧૦. કાતિલ દરદો, **પઈતિયારગૂ**, "નાશ," "**સામું થવું.**"—૧૧—૧૧. **બીશીશ્ચીહર**, સરખાવો અવ૦ **વિશ-ચિથ્ર** "ઝેરી અસરવાલું."—૧૨. એ રોપો વોઉરૂકશ દર્યામાં ઉગે છે, અને **કર** નામની માછલી તેને નાશ પામનામાંથી બચાવે છે. (**વંદી.**, ૨૦ મી, ફ. ૪ ઈત્યાદી). તેનો રસ જે કોઈ પીએ તેને અમરગી બક્ષે છે.—૧૩. શાંતિ તથા ખુશાલીપરનો મવકકલ ફરેશ્તો. **વંદી.**,૨૦ મી, ફ. ૧૧—૧૨; અને ૨૨મી, જેમાં મંત્રથી સાજા કરવાનાં તેનાં જબરાં બળ વિષે જણાવેલું છે.—૧૪. **વંદી.**, ૨૦મી, ફ. ૧—૧૨.

૨૧મી-૨૨મી. (૮૧) અસલ પેદાયશમાં જે ભણતરથી **દ્રુજ**નો જુલમ ઓછો કરવામાં આવ્યો તેનું જ્ઞાન; અને અશોઈની દુન્યામાંથી દેવોને દૂર રાખવા માટે **અઇર્યમન્**[૧], **અહૂનવર્** અને બીજા ગાથાના અવસ્તા[૨] ભણવાથી મળતાં મ્હોટાં જોર વિષે.[૩]

(૮૨) "અશોઈ સર્વથી સરસ આબાદી છે; મીનોઈ આબાદી સર્વથી સરસ અશોઈ છે... ...."

બાબ ૪૪ મો, હધઑખ્ત નસ્ક.

(૧) **હધઑખ્ત**[૪] એવું નસ્ક છે કે તેના ત્રણ ભાગો છે, અને તેમાં ૧૩૩ ફકરા આવેલા છે; પહેલા ભાગમાં ૧૩ ફકરાઓ છે અને તે **અહુનવર્**[૫] કેમ ભણવી અને તે મોટેથી ગાવાથી થતા મીનોઈ, ફાયદા અને તેજ બાબતપર જેબી કાંઈ વધુ હોય તે વિષેનું પુસ્તક છે. (૨) દરેક ભલું કામ કરવાની સમજણ આપવા સારૂ મીનોઈ તથા દુન્યવી **રતુ**ની ચુંટણી અને તેના નિભાવ વિષેની શિખામણ, અને જુદાજુદા દસ્તુરોનો નિભાવ.

(૩) અહુરમજ્દ તરફની મીનોઈ હયાતિની ૨૧ સરદારી[૬] વિષે, અને જરથુશ્ત્ર તરફની બાકી હયાતિની સરદારીઓ, જેનાથી તેઓની **યજ્દો**ની ક્રિયાઓ, તથા તેઓની અશો લોકોની રાહબરી હસ્તિમાં આવી છે. (૪) દહાડા તથા રાતની પાંચ જુદીજુદી **ગાહ્**માં કરવાનાં કામો વિષે; અને જે કોઈ **ગાહંબાર્**ની ક્રિયામાં ખલલ[૭] કરે[૭] તેની, વળી જે **ગાહંબાર્**ની **મ્યજ્દ** બનાવવામાં કાંઈ ભાગ લેતો નથી તેની, અને જે **યજ્દો**ની બીજી કોઈબી ક્રિયામાં કંટાળો[૮] આપે તેની સજા વિષે. (૫) સર્વથી

---

૧. **અઇર્યમન્**—ઈર્યોનું ભણતર (યસ્ન, હા ૫૪ મો.).—૨. સરખાવો યસ્ન, હા ૪૪મો, ફ. ૧૬, હા ૪૬ મો ફ. ૭.—૩. **વંદી.**, ૨૦ મી, ફ. ૧૩—૧૫; ૨૧ મી અને ૨૨ મી ફ. ૧-૨૫.—૪. અવસ્તામાં એ નસ્કનું નામ **હધઓખ્ત** મળે છે. અને પહેલવીમાં તથા રવાયતોમાં **હાદોખ્ત** મળે છે. વાંચો વેસ્ટની ફૂટનોટ ૩ જી અને ૪ થી, પા. ૧૬૬.—૫. સરખાવો યશ્ત ૧૧ મી. ફ. ૩, અને ૨૧ મી વાંચો વેસ્ટની ફૂટનોટ ૬ ઠી, પા. ૧૬૬. —૬. સરખાવો બાબ ૬૩, ફ. ૧૭.—૭—૭. **બરા દ્રાયેદ્**, "બૂમો પાડે." વેસ્ટઃ **બરા દ્રાયેદો**, યા **બરા ગિરાયેદો**, "ઉલટવાલો છે."—૮. સરખાવો ફા. **સૂદહ્**, ઘસાઈ ગયલું **સૂદન્**, "ઘસાઈ જવું," "ફાટવું," "દુઃખ પામવું."

મ્હોટો વડો દસ્તુર, જે મ્હોટા લોકોમાં મરદ સરદાર છે, તેને કેમ રાખવો તથા તેની સાથે શું કરવું તે વિષે; તે માણસ કે જે ફરજયાત કામથી વેગળું એવું ગુનાહભરેલું કામ બીજા માણસમાંથી કાઢી નાખે,[1] અને તે કે જે ફરજ છતાં બી તે કાઢતો નથી; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે. (૬) તે બાબતમાં એકજ દીનના માણસને આગળ જવાની કેટલી મદદ મળે તેની હદ વિષે.

(૭) અશો મર્દાઇના દેખાવ વિષે, અને ખોરાક ખાતી તથા પીતી વખતે સારી બાજ ભણુવાથી[2] મળતો ફાયદા ભરેલો સવાબ તથા દેવોનો થતો નાશ અને અણુગમો. (૮) પાંચ ગાહમાંનાં ભણતરોને લગતી ઉંચી સલ્લાહ વિષે, અને જે દરેકમાં કેટલાક યજદોનાં નામને જુદાંજુદાં યાદ કરવામાં આવે છે તે ક્રિયાઓને લગતાં ભણતરો; અને તેજ બાબતપર જેબી વધુ હોય તે.

(૯) અને પાદશાહી મેળવવાની એક માણસની લાયકાત વિષે; અને યજદો જેઓ સારા પાદશાહો છે તેઓને તેનું શરીર અર્પણ કરવા[3] વિષે; અને તેઓને મદદ માટે બોલાવવું[4] તથા ખુશ કરવું, તેઓના શબ્દો જે બદીથી આવતી આફત તોડવા સારૂં સર્વથી વધુ ફતેહમંદ છે તેથી મળતા આશીર્વાદ અને ફાયદા. (૧૦) ખુદા સર્વજ્ઞાની પેદા કરનાર છે તે વિષે, તેનાં સર્વસાક્ષીપણું અને સર્વશક્તિ, અને સર્વની સરદારી, અને સર્વ મદદ પુરી પાડવી, અને લાયક સખાવતની અગમચેતિ, અને સઘળા ઉપયોગી સુધારાનું કારણ તથા પરિણામ; અને તેની પોતાની અશોઈ, અને દેવો સામેની અહુરમજદની દીન, અને તેજ વિભાગમાં વળી બીજું ઘણુંક જ્ઞાન.

(૧૧) એ નસ્કનો વચલો ભાગ ૧૦૨ વિભાગોનો બનેલો છે; જેમાં ખાસ મીનોઈ તથા શારીરીક કામોનાં પુસ્તકો આવેલાં છે; મહેનતુ માણસોની સરદારી અને તેઓનાં મજબુત[5] સાધનો; અને અસલનાં સર્વ અશોઈનાં કામો વિષે. (૧૨) તે નસ્ક, અશોઈની, તથા એકથી એક ચઢતાં સવાલનાં કામોના બદલાની ખાહેશને સજીવન[6] કરે છે; અને તે એને માટે પણ જણાવે છે કે જેને માટે તે એમ કહે છે કેઃ—" તે

---

૧. સરખાવો ફા૦ ગુજાર્દન, " બહાર કાઢવું, " " જોલાબ આપવો. "—૨. મિનૂ વાજ્ ખૂપૂબરા ગુફતન્; સરખાવો ફા૦ બાજ્ ગુફતન્, " ખાણું ખાવા અગાઉ દુઆનૂ વિગેરે ઇંજવા વિષે."— ૩. તનૂ દહિશનીહ શબ્દાર્થ "સ્વભોગ."—૪. સરખાવો ફા૦ જબા, "મદદ માટે બોલાવવું."—૫. અમાવન્દ, અવ૦ અમવન્ત, "બહાદુર "— ૬. અથવા " સળગાવે છે " ફ્દંત અફ્રૂખ્તન, અવ૦ રૂચ્, સળગાવવું.

હુધઑખ્ત નસ્ક છે કે જેથી અશોઈની જાળવણી થાય છે, એટલે કે, તે માણસનાં શરીરમાં અશોઈને વધુ ખુશ કરે છે "

(૧૩) સેવટના ઓગણીસ વિભાગો, વિશ્વાસુ ઉપાયો વિષે છે, જે ઉપાયો વિષે દીનદાર લોકો ઉંચ્ચું મત ધરાવે છે, અને જયારે " **યજદાનાં**[1] નામ સાથે " વાપરવામાં આવે છે ત્યારે તેઓ સર્વથી વધુ અસરકારક છે. (૧૪) વળી પુરેપુરા નક્કી[2] થયલા **જરથુશ્ત્ર**ના શબ્દોની ખાસ્યત વિષે, જે શબ્દો ઘણા અસરકારક, સર્વથી વધુ ચુંટેલા, અને બંધબેસ્તા છે, જેને માટે તે નસ્ક એમ કહે છે કેઃ—" હું નેક તથા બુલંદ **હુધઑખ્ત**ના **રતુ** ને વખાણું છું, કે જે નસ્ક **જરથુશ્ત્ર**નાં દરેકે દરેક પવિત્ર લખાણો, જેમાં લોકો માને છે, તેને તેની તરફથી જોર લાવી આપે છે.

(૧૫) " અશોઈ સર્વથી સરસ ન્યામત છે. ... ... "

બાબ ૪૫મો, સ્તઑત યસ્ન્ય નસ્ક.

(૧) માન આપવા લાયક[3] **ગાથા**[3] પહેલી પેદાયશ **અહુનવર**ની માફક, મુળનું મુળ, તથા દીનની યાદ છે, અને જે **અહુનવર** ગાથાના વિસ્તારમાં આવે છે; અને જેનો[4] દરેક શબ્દ બીજા શબ્દનું મુળ છે. (૨) જેમ કે,[5] **અહુ** શબ્દ, ગાથાની શરૂઆતના[6] **અહ્યા**

---

૧. અથવા "ખુદાનાં નામ સાથે." એટલે કે, જ્યારે તે **પવન્ શેમ્ ઈ યજદાન્ દાતાર્** થી શરૂ થતાં ભણતર બોલીને લગાડવામાં આવે ત્યારે. વેસ્ટઃ " એક ઉપાય જેનું દીનદાર લોકોએ મ્હોટેથી ઉચ્ચારવું એ પવિત્ર શકિતઓની પેદાયશનું મુખ્ય સાધન છે." (તે DP. માં આવતા **શેમ્** શબ્દને **દામ્** વાંચે છે).—૨. **પૂર—પાયીદીગ્** ને બદલે **પૂર—પાયી દીહ્**; સરખાવો ફા૦ **પાયીદન્**, "મજબુત ઉભું રહેવું," "નક્કી થવું." વેસ્ટ: **પૂર્—પાસ્તીહ્**, "નમનતાઈ ભરેલા."—૩—૩. **યશ્ત ગાસાન્**, વેસ્ટઃ " યશ્તના ગાથા." વાંચો તેની રસીલી ફુટનોટ ૧લી, પા. ૧૬૯.—૪. એટલે અહુનવરનો. —૫. વેસ્ટઃ **બૂન્ મારીગ્ અહુ**, "**યથા અહુ વઈર્યો**ની શરૂઆતનો અહુ શબ્દ."—૬. એટલે કે, ગાથાના યસ્ન હા ૨૮ માની શરૂઆતનો **અહ્યા** શબ્દ. જાણવું કે **અહુ** અને **અહ્યા** ના અર્થમાં કાંઈ સંબંધ નથી.

શબ્દની બરાબર છે, અને છેલ્લો શબ્દ **વાસ્તારેમ્**, ગાથાનાં સેવટના[1] **વચો** શબ્દની બરાબર છે; અને તેમજ જોકે ખાસયતમાં એકજ જાતના, તોબી તેઓને તેનાં ચુંટી કાઢેલાં લખાણોમાં વહેંચી નાંખવામાં આવ્યાં છે, અને અહુરમજ્દ—પરસ્ત દીનના સઘળા ભાગોના સંગ્રહમાં[2] તે લખાણોને ભેગાં કરવામાં આવ્યાં છે. (૩) અને દાદાર અહુરમજ્દનાં ડહાપણ માટેનું માન તથા વખાણ, ક્રિયા તથા આરાધના પેદા કરવા સારૂં, અને તેની આફ્રિન નિયમિત કરવા સારૂં તેઓની એટલે ગાથાની જગા વિસ્પરદનાં સઘળાં પુસ્તકોની પાસે લાવવામાં આવી છે, જેથી યઝદોની જગા તથા આરાધના મીનોઈ દુન્યામાં રોશન તથા ઝળકતી[3] થઈ છે. (૪) સઘળા ત્રણે પહેલી તથા છેલ્લી ભેટ સારૂં તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. જેને વિષે કોઈ સ્તઑત યસ્નયના સંબંધમાં બોલે.

(૫) " અશોઈની આબાદી સર્વથી સરસ છે; અથવા અશોઈ સર્વથી સરસ ન્યામત છે. "

(૬) આ આઠમું પુસ્તક અસલ નકલ સાથ ફરીથી તપાસવામાં આવ્યું છે.

[આઠમું પુસ્તક પુરૂં.]

---

૧. જુઓ ગાથાના યસ્ન હા ૫૩મો, ફ. ૯ની સેવટની લીંટીનો છેલ્લો શબ્દ.—૨. એટલે કે ગાથા અને અવસ્તા નસ્કના બીજા ભાગો સાથનો સંગ્રહ.—૩. સરખાવો અવ૦ બ્રાજ્, " ઝળકાટ. "

Glossary of Select Words contained in Vol. XVI.

(*anyûrûzd*), chap. XXIX., §§ 2-3, p. 21, l. 13, *adj.*, 'rich,' 'પૈસાદાર.' Cf. Av. 'coarse,' 'inferior.'

(*akhgar*), chap. XXXVI., § 36, p. 48, l. 3; *n.*, 'chaff,' 'ભુસાં. Cf. Pers. اخگول 'chaff.'

(*ârd*), chap. XXXIV., § 12, p. 39, l. 2; *n.*, 'blemish, 'ખામી.' Cf. Pers. آرد 'imperfection.' The word might be read *ard* (Av.) 'fighting,' 'conflict.' West's reading *a-ratu*, 'uncontrolled.'

(*khîmân*), chap. XXIII., § 4, p. 6, l. 11; *n.*, 'wound,' 'જખમો.' Cf. Pers. خیم 'a wound,' 'pus.'

(*khvan*), chap. XXX., § 32, p. 29, l. 12; *n.*, 'juice,' 'રસ.' Pers. خون West reads *ân*, 'that.'

(*kashna-gîvar*), chap. XXXIV., § 6, p. 37, l. 7; *n.*, 'ample womb', મ્હોટું ગર્ભસ્થાન.' Cf. Pers. کشن 'ample,' and Av. , Skr. गर्भ 'womb.' West's reading *kushna-spar* for *gushnaspar*, 'subjection to the male.'

(*gâs-vârag*), chap. XXXVII., § 11, p. 53, l. 8, *n.*, 'bed places', 'પલંગ.' Cf. Pers. گهواره 'a cradle,' 'a bed-place,'

(*gudâd*), chap. XL., § 30, p. 78, l. 12; *n.*, 'a cloak,' 'જબો.' Cf. Pers. گداد 'a worn or patched habit,' 'a wide garment,' (see Steingass, *s. v.*).

(*jâyag*), chap. XXIII., § 2, p. 6, l. 4; *n.*, 'veins,' 'લોહીની નસ' (see the Pahlavi-Pazand Glossary, *s. v.* *jâyâ*, p. 6,) West: *dakhshak*, "a brand."

(*chagârak*), chap. XXXVIII, § 16, p. 68, l. 5; *n.*; 'a subterranean granary,' 'ભોયરાંમાં ઢાંકેલી અનાજની વખાર.' Cf. Pers. چغار

(*tûkhtan*), chap. XXX., § 42, p. 31, l. 7, *v.*, 'to pay a debt,' 'કરજ ભરવું.' Cf. Pers. توختن

(*tôhîg*), chap. XXXVI., § 21, p. 45. l. 12; *adj.*, 'ruined,' 'પાયમાલ થયલો.' Cf. Pers. توه

(*tahîg*), chap. XXXVI., § 21, p. 45, l. 13; *adj.*, 'destitute,' નાચાર.' Cf. Pers. تهی 'one who is left without anything,' 'empty,' 'void.'

(*dâlânag*), chap. XXXVI., § 14, p. 44, l. 11; *n.*, 'chamber,' 'ઓરડો.' Cf. Pers. دالان 'a hall,' 'a corridor.' West, 'anteroom.'

(*dhôvana*) chap. XLIII., § 27, p. 95, l. 4; *n*., 'a rag,' 'ચીથરૂં' Cf. Pers. یوک 'a rag.' The Pazand *dhôvana* is a misreading of the original Pahl. *yûvan-î* or *yûgan-î* (see Pahl. Vend. V., § 60) afterwards *yûg*.

(*pusht-î*) chap. XLIII., § 13, p. 92, l. 13, *n*., 'a patron,' 'મુરબ્બી,' 'રક્ષક.' Cf. Pers. پشت 'a protector;' skr. पुस्त, 'a support.'

(*parshna*), chap. XXXVI., §§ 11-12, p. 44, l. 6; *n*., 'cholic,' 'પેટની ચૂંક.' Cf. Pers. پرش 'cholic,' 'griping.'

(*pîng*), chap. XXXVII., § 15, p. 54, l. 11, *n*., 'clepsydra,' 'પાણીથી વખત માપવાનું યંત્ર.' Cf. Pers. پنگ

(*frâdîg*), chap, XXX., § 5, p. 24, l. 10, *pres. part*., 'prospering,' 'આબાદ.' Cf. Av. rt. 'to collect sufficiently'; or Cf. Av. (rt.) 'prosperity.' West: *palâdîg*, 'foolish.' Cf. Pers. فلاده 'useless,' 'unprofitable.'

(*bûnkanugîh*), chap. XXV.' § 10, p. 9, l. 12, *n*., 'tents of canvass,' 'કંતાનના તંબુ.' For *bûnag-kanûgîh*. Cf. Pahl. (*bûnag*), 'a dwelling,' 'a tent,' and Pers. کنو 'hemp.'

(*mîshkhayâ*),chap.XXXVII., § 7, p. 52, l. 10, *n*., 'butter,' 'માખણ.' A *huzvaresh* word derived from Chaldæ *mishkhâ*, 'clarified butter', Arabic. مسکه

(*sâst*), chap. XXX., § 2, p. 24, l. 4; *n*., 'instruction,' 'શિક્ષણ.' Cf. skr. शास्. Av. 'to teach.'

(*satagân*), Chap. XXV., §§ 25-27, p. 13, l. 3, *n*., 'the weak,' 'નબળા' (શિપાઈઓ). Cf. Pers. ستر (*sitih*), 'weak' or (*sutuh*), 'afflicted.' West: 'fatigued.'

(*shanûn*), chap. XXXVII., § 8, p. 52, l. 13, *n*., 'water,' (mixed with milk), 'પાણીમાં મેળેલું દુધ.' Cf. Chaldæ *shanîn*. 'milk mixed with water. Or chaldæ *shaûb*, 'a kind of pottage'. West's reading. *shônô*, 'manner.'

(*shûlan*), chap. XXII., § 8, p. 3, l. 3; *n*., 'halter,' 'ફાંસો.' Cf. Pers. شولان 'a halter,' 'a noose'.

(*kônâ*) chap. XXXVIII., § 6, p. 65, l. 7, *n*., 'a lamb,' 'હલવાન.' Cf. Chaldæ *konnâ*.

